

TÜRK EĞİTİM DERNEĞİ

ORTAÖĞRETİME VE YÜKSEKÖĞRETİME GEÇİŞ SİSTEMİ

Ankara, 2010

**ORTAÖĞRETİME VE YÜKSEKÖĞRETİME
GEÇİŞ SİSTEMİ**
Türk Eğitim Derneği

ISBN 978-9944-5128-9-3

© 1. Basım, Mayıs 2010

© Copyright 2010, TÜRK EĞİTİM DERNEĞİ

Bu kitabın bütün hakları Türk Eğitim Derneği'ne aittir.

Yayıncının yazılı izni olmaksızın, bu kitabın tümünün veya bir kısmının elektronik, mekanik ya da fotokopi yoluyla basımı, yayımı, çoğaltılması ve dağıtımı yapılamaz.

Kapak Tasarımı, Baskı ve Cilt
Dumat Ofset Matbaacılık San. Tic. Ltd. Őti.
Gersan San. Sitesi, 654. Sokak, No:54
Ergazi/Ankara
+90 312 257 1179

KÜTÜPHANE BİLGİ KARTI

Türk Eğitim Derneği

Ortaöğretime ve Yükseköğretime Geçiş Sistemi

1. Baskı, xxxviii+285s, 160x235 mm

ISBN 978-9944-5128-9-3

1. Sınavlar, 2. Ortaöğretime geçiş, 3. Yükseköğretime geçiş

SUNUŐ

Türk Eğitim Sistemi sınavlara mahkûm olmuş durumdadır. İlköğretimden yükseköğretime kadar, eğitimin her tür ve düzeyi bir öğretim kademesinden diğerine geçişteki sınavların baskısı altındadır. Okullarda eğitim öğretim sınav odaklı hale gelmiş ve sınavların kapsamında yer almayan konular ve dersler işlenemez hale gelmiştir. Öğrenciler Türkiye Cumhuriyeti tarihinde daha önce hiç görülmediği kadar özel derslere, dersanelere ve kurslara yönelmiştir. Okul dışında sınava hazırlık çalışmaları okuldaki eğitim ve öğretimin önüne geçmiştir. Bu durum Türk Eğitim Sistemi açısından sürdürülebilir değildir. Sürdürülmesi halinde ise geleceğimiz açısından felaket olarak nitelendirilebilecek sonuçlar doğurması kaçınılmazdır. Çünkü yalnızca test çözmeye odaklanarak yetiştirdiğimiz bir kuşaktan topluma ve ekonomiye artı değer katmasını, katkı sağlamasını bekleyemeyiz.

Türk Eğitim Derneği bir sivil toplum örgütü olarak Türk Eğitim Sisteminin sorunlarını değerlendirmek ve çözüm önerileri geliştirmek için çalışmalar yapmakta ve bu çalışmaları fikrî takip ilkesinden hareketle devam ettirmektedir. Bu çerçevede üniversiteye giriş sistemi ile ilgili olarak 2005 yılında “Türkiye’de Üniversiteye Giriş Sistemi” araştırmasını gerçekleştirmiş ve izleyen yıllarda araştırmadan elde ettiği bulguları güncelleyerek sınav sisteminin ortaya çıkardığı maliyet ve sorunlara dikkat çekmiş, çözüm önerileri getirmiştir. Ortaöğretime geçişte SBS uygulmasına geçilmesiyle birlikte yeni bir durum ortaya çıkmış ve sınav sorunu daha büyük bir boyuta taşınmıştır. Karşı karşıya olduğumuz sorunun boyutlarının büyüklüğü, Türk Eğitim Derneği’nin sınavlar ve geçiş sistemi üzerine yeni bir araştırma yapma gereğini ortaya çıkarmıştır. Bu konu Derneğimiz için bir önceliklidir; çünkü geleceğimiz ve çocuklarımız bizim için önemlidir.

Kamuoyunda sınavlarla ilgili tartışmaların ve yönetimde sınavlar konusunda karar ve düzenlemelerin daha çok sınavların nasıl yapılacağı ve puanların nasıl hesaplanacağı üzerine odaklanması, bu konuda bir amaç sapması çözüme yönelik çalışmaların gecikmesine neden olmaktadır. Bu nedendir ki, ortaöğretime geçiş ve yükseköğretime geçişte sınavların eğitim öğretim süreci, öğrenciler ve aileler üzerinde etkileri ile kaynak yokluğundan yakındığımız bir sistemde sınava hazırlık için harcanan kaynakların miktarının 11.346 öğrenci ve veliden toplanan verilere dayalı olarak ortaya konması büyük önem taşımaktadır. Araştırma bulguları çarpıcı sonuçlar ortaya koymuştur. Bu bulgular, sınavlar ve geçiş sistemi sorunun verilere dayalı olarak tartışılmasını sağlayacak ve konunun günlük politik söylemlerin etkisinden uzaklaşarak, bilimsel bir anlayış ve mantık çerçevesinde değerlendirilmesine katkı sağlayacaktır.

Bu çalışmanın bulguları eğitim öğretimin giderek daha çok sınav odaklı hale geldiğini, çocukların çocukluğunu yaşayamaz hale geldiğini, sınav baskısı altında bunaldığını ve sınava hazırlık için ailelerin ilköğretim bütçesi kadar bir harcama yapmak zorunda kaldıklarını göstermiştir. Bu tablo karşısında, geleceğimizi

Türk Eğitim Derneği

---

düşünen hiç kimse sessiz kalmaz. Türk Eğitim Derneği olarak, sorumluluk bilinci ile bu çalışmayı gerçekleştirdik ve sonuçlarını Türkiye ile paylaşıyoruz. Türkiye'nin geleceği ve çocuklarımız için, herkesi çocuklarımızı sınav cenderesinden kurtarma ve daha insanca bir eğitim sunma çabamıza ortak olmaya çağırıyoruz. Çünkü onlar bizim çocuklarımız, yaşamak onların da hakkı!

Selçuk Pehlivanoğlu,
Türk Eğitim Derneği Genel Başkanı

İÇİNDEKİLER

<u>İçindekiler</u>	<u>Sayfa</u>
GİRİŞ	1
ORTAÖĞRETİME GEÇİŞ SİSTEMİNDE MEVCUT DURUM	4
Ortaöğretime Geçiş Sisteminde Sorunlar	7
Temel bilişsel becerilerin kazandırılmasında yetersizlikler	7
Öğrenci başarısında okullar arası ve okul içi eşitsizlikler	9
Ortaöğretim kurumlarının amaçları ile yapılanma biçiminin örtüşmemesi	18
Öğrencilerin akademik başarılarına göre liselere yerleştirilmesinin neden olduğu sorunlar	23
İlköğretimde eğitim öğretim süreci üzerinde sınav baskısı oluşması	24
Öğrencilerin sınava hazırlık amacıyla dersane, kurs ve özel derslere yönelmesi	26
Dersane, kurs ve özel ders ücretlerinin ailelere ağır bir ekonomik yük getirmesi	26
Sınavların öğretmen, öğrenci ve veliler üzerinde psiko-sosyal bir travma oluşturması	27
YÜKSEKÖĞRETİME GİRİŞ SİSTEMİNDE MEVCUT DURUM	29
Yükseköğretimde kapasite sorunu ve örgün öğretimde kapasitenin yetersiz kalması	29
Yükseköğretim çağ nüfusunun okullulaşma oranının yetersiz kalması .	35
Öğretim elemanı yetiştirme ve öğretim elemanı açığı	37
Yükseköğretimde finansman yetersizliği	40
Yükseköğretime Geçişle İlgili Sayısal Veriler	49
Yükseköğretime yerleştirilemeyenlerin üniversite kapısında yığılma oluşturması	49
Yükseköğretimde istihdam edilebilirliği sağlayabilecek alanlarda kontenjan artışlarının sınırlı kalması	54
Farklı liselerden mezun olanlar arasında üniversiteye giriş sınavı ile eşitlik sağlanmaya çalışılması sorunu	56
Yükseköğretime olan talebe rağmen kontenjanların boş kalması	66
Bazı Avrupa Ülkelerinde Ortaöğretime ve Yükseköğretime Geçiş	67
Zorunlu Eğitimin Yapısı ve Zorunlu Eğitimden Mezuniyet	67

Ortaöğretim Kurum Türleri ve Ortaöğretime Geçiş	72
Ortaöğretimden Mezuniyet	79
Yükseöğretime Giriş	82
Uluslararası Araştırmalarda Sınavların Öğrenciler ve Ailer Üzerindeki Etkileri	89
ORTAÖĞRETİME VE YÜKSEKÖĞRETİME GEÇİŞ SİSTEMİ ALAN ARAŞTIRMASI	93
Amaç	93
Önem	93
Problem	94
Alt problemler	94
Yöntem	94
Araştırma Deseni	94
Evren ve Örneklem	95
Veri Toplama Araçları	96
Verilerin Toplanması ve İşlenmesi	97
BULGULAR	98
İlköğretim Öğrencilerinin Ortaöğretime Geçiş ve Sınavlara İlişkin Görüşleri	98
İlköğretim Öğrencilerinin Velilerinin Ortaöğretime Geçiş ve Sınavlara İlişkin Görüşleri	127
Ortaöğretim Öğrencilerinin Yükseköğretime Geçiş ve Sınavlara İlişkin Görüşleri	148
Ortaöğretim Öğrenci Velilerinin Yükseköğretime Geçiş ve Sınavlara İlişkin Görüşleri	187
Ortaöğretim Mezunu Dershane Öğrencilerinin Yükseköğretime Geçiş ve Sınavlara İlişkin Görüşleri	208
SONUÇLAR	227
Sınavların Eğitim Öğretim Süreci Üzerinde Etkileri	227
Sınavların Öğrenciler ve Aileler ve Üzerinde Etkileri	233
Sınavlara Hazırlık İçin Yapılan Harcamaların Ailelere Getirdiği Parasal Yük	239
Ortaöğretim Mezunu Dershaneye Devam Eden Öğrencilerle İlgili Değerlendirmeler	247

ÖNERİLER	248
Ortaöğretime Geçiş Sistemi ile İlgili Öneriler	248
Yükseköğretime Geçiş Sistemi ile İlgili Öneriler	250
KAYNAKLAR	256
EKLER	259
Ek 1. Ortaöğretime Geçiş ve Sınavlar – İlköğretim Öğrenci Anketi	259
Ek 2. Ortaöğretime Geçiş ve Sınavlar – İlköğretim Veli Anketi	264
Ek 3. Yükseköğretime Geçiş ve Sınavlar – Lise Öğrenci Anketi	268
Ek 4. Yükseköğretime Geçiş ve Sınavlar – Lise Veli Anketi	275
Ek 5. Yükseköğretime Geçiş ve Sınavlar – Mezun Öğrenci Anketi	280

TABLolar

<u>Tablo</u>	<u>Sayfa</u>
Tablo 1 İlköğretim Eğitim Kurumlarının Kademelere Göre Okul, Şube ve Öğrenci Sayısı	4
Tablo 2 Seviye Belirleme Sınavı Sayısal Bilgileri	8
Tablo 3 2008 Yılı Yedinci Sınıf ve 2009 Yılı Sekizinci Sınıfta SBS Puanları İl Ortalamaları Türkiye SBS Ortalamasından En Düşük 10 İl	10
Tablo 4 2008 Yılı Yedinci Sınıf SBS Puanlarının İl Ortalamaları	11
Tablo 5 2009 Yılı Sekizinci Sınıf SBS Puanlarının İl Ortalamaları	14
Tablo 6 2008 Yılı Yedinci Sınıf ve 2009 Yılı Sekizinci Sınıf SBS Puanlarının Öğrenci ve Okul Düzeyinde Dağılımları	17
Tablo 7 2009 Yılı Sekizinci Sınıf SBS Puanı Okul Ortalamalarının Dağılımlarının İllere Göre İncelenmesi	19
Tablo 8 2009 Yılında MEB'in Farklı Birimlerine Bağlı Anadolu Liselerinin Kontenjanları	23
Tablo 9 Dershane Sayıları ve Dershanelerde Kayıtlı Öğrenci Sayıları	26
Tablo 10 2008-2009 Öğretim Yılı İtibariyle Yükseköğretim Kurumlarının Birim Sayıları	29
Tablo 11 2008-2009 Öğretim Yılı Önlisans ve Lisans Düzeyindeki Öğrenci Sayıları	30
Tablo 12 2008-2009 Öğretim Yılı Önlisans ve Lisans Düzeyindeki Öğrenci Sayılarının Üniversite Büyüklüklerine Göre Dağılımı	32

Tablo 13	
2004-2009 Yılları Arasındaki Öğrenci Sayıları	33
Tablo 14	
Yükseköğretimde Yaşlara Göre Öğrenci Sayıları	36
Tablo 15	
Yükseköğretimdeki Çağ Nüfusunun Yıllara Göre Değişimi	37
Tablo 16	
Yükseköğretimdeki Çağ Nüfusunun Yıllara Göre Projeksiyonu	38
Tablo 17	
İkinci Öğretimdeki Öğrenci Sayılarının Yıllara Göre Dağılımı	38
Tablo 18	
Öğrenim Düzeyleri ve Öğrenim Dallarına Göre Yurt Dışında Öğrenim Gören Özel Öğrenciler ile Resmi Burslu Statüdeki Öğrenciler	38
Tablo 19	
1416 Sayılı Kanun Uyarınca Yurtdışında Resmî-Burslu Statüde Öğrenim Gören Öğrenci Sayıları	39
Tablo 20	
2008-2009 Öğretim Yılı Öğretim Elamanları Sayısı	40
Tablo 21	
2008-2009 Öğretim Yılı Öğretim Elemanlarının Akademik Görev ve Üniversitelere Göre Sayıları	41
Tablo 22	
2008-2009 Öğretim Yılı Öğretim Elemanı (Profesör, Doçent, Yardımcı Doçent, Öğretim Görevlisi, Okutman) Başına Düşen Öğrenci Sayısı	45
Tablo 23	
Eğitim İçin Ayrılan Bütçe Ödeneklerinin Yıllara Göre Dağılımı	47
Tablo 24	
Gayri Safi Yurtiçi Hasıla ile Konsolide Bütçenin, YÖK+Üniversite Bütçelerine Oranları	48
Tablo 25	
2009-ÖSS Öğrenim Durumuna Göre Sınav Başarısı	49
Tablo 26	
2004-2009 Yılları Arasında Öğrenim Durumlarına Göre Aday ve Yerleşme Sayıları	53

Tablo 27	
2004-2009 Yılları Arasında ÖSS'ye Başvuran ve Yerleşen Aday Sayıları	54
Tablo 28	
2008-2009 Öğretim Yılı İtibariyle Bazı Yüksek Öğretim Programlarında Kontenjan Artışları	55
Tablo 29	
Ortaöğretim Eğitim Kurumlarının Okul ve Öğrenci Sayıları	58
Tablo 30	
2009 - ÖSS Okul Türlerine Göre Sınav Başarısı	60
Tablo 31	
2009 - ÖSS Okul Türlerine Göre Yükseköğretim Programlarına Yerleştirme Yüzdeleri	61
Tablo 32	
2009 - ÖSS Okul Türleri ve Derslere Göre Ortalama Net Doğru Cevaplar ile Puan Türlerine Göre Ortalama Puanlar	62
Tablo 33	
165 ve Üzerinde ÖSS Puanı Alan Adayların Okul Türü ve Alanlara Göre Dağılımı	63
Tablo 34	
2009-ÖSS İllere Göre Sınav Başarısı	64
Tablo 35	
2009 ÖSYS Üniversitelere Göre Kontenjan, Yerleşen ve Boş Kontenjan Dağılımı	66
Tablo 36	
2009-ÖSYS Ek Yerleştirme Sonucu Örgün Yükseköğretim Programlarına Yerleşen Aday Sayıları	66
Tablo 37	
Bazı Avrupa Ülkelerinde Zorunlu Eğitimin Yapısı ve Süresi	68
Tablo 38	
Bazı Avrupa Ülkelerinde Zorunlu Eğitimden Mezuniyet	70
Tablo 39	
Bazı Avrupa Ülkelerinde Ortaöğretim Kurum Türleri	73
Tablo 40	
Bazı Avrupa Ülkelerinde Ortaöğretime Geçiş Uygulamaları	75

Tablo 41	
Bazı Avrupa Ülkelerinde Ortaöğretimden Mezuniyetteki Uygulamalar	80
Tablo 42	
Bazı Avrupa Ülkelerinde Yükseköğretime Girişteki Uygulamalar	83
Tablo 43	
Örneklem Alınan İller ve Örneklem Sayılarının Dağılımı	96
Tablo 44	
Öğrencilerin SBS'ye Hazırlanmak İçin İkinci Dönem Okula Devam Konusunda Görüşleri	98
Tablo 45	
Öğrencilerin SBS'ye Hazırlanmak İçin İkinci Dönem Okula Devam Konusunda Sınıf Düzeyine Göre Görüşleri	99
Tablo 46	
Öğrencilerin SBS Soruları İçinde Yer Almayan Görsel Sanatlar, Teknoloji ve Tasarım, Müzik, Beden Eğitimi Gibi Dersler Hakkındaki Görüşleri	99
Tablo 47	
Öğrencilerin SBS Soruları İçinde Yer Almayan Görsel Sanatlar, Teknoloji ve Tasarım, Müzik, Beden Eğitimi Gibi Dersler Hakkında Sınıf Düzeyine Göre Görüşleri	100
Tablo 48	
Öğrencilere Göre Öğretmenlerin SBS'ye Hazırlık İçin Dershaneye Gitme Konusunda Görüşleri	100
Tablo 49	
Öğretmenlerin SBS'ye Hazırlık İçin Dershaneye Gitme Konusunda Sınıf Düzeyine Göre Öğrencilerin Görüşleri	101
Tablo 50	
Öğrencilerin SBS'de Hangi Alanda Daha Başarılı Olacağına İlişkin Görüşleri	101
Tablo 51	
Öğrencilerin SBS'de Hangi Alanda Daha Başarılı Olacağına İlişkin Sınıf Düzeyine Göre Görüşleri	102
Tablo 52	
Öğrencilerin Gitmek İstedikleri Lise Türüne İlişkin Görüşleri	102

Tablo 53	
Öğrencilerin Gitmek İstedikleri Lise Türüne İlişkin Görüşlerinin Sınıf Düzeyine Göre Dağılımı	103
Tablo 54	
Öğrencilerin SBS'de İstedikleri Liseyi Kazanabileceğine İlişkin Görüşleri	103
Tablo 55	
Öğrencilerin SBS'de İstedikleri Liseyi Kazanabileceğine İlişkin Sınıf Düzeyine Göre Görüşleri	104
Tablo 56	
Öğrencilerin SBS Sonucuna Göre Tercih Ettiği Liseye Yerleşememe Durumunda Alternatif Tercihleri	104
Tablo 57	
Öğrencilerin SBS Sonucuna Göre Tercih Ettiği Liseye Yerleşememe Durumunda Alternatif Tercihlerine İlişkin Görüşlerinin Sınıf Düzeyine Göre Dağılımı	104
Tablo 58	
Öğrencilerin Dershaneye Gitmeden İstedikleri Liseye Yerleşebilecek Puanı Alabileceklerine İlişkin Görüşleri	105
Tablo 59	
Öğrencilerin Dershaneye Gitmeden İstedikleri Liseye Yerleşebilecek Puanı Alabileceklerine İlişkin Sınıf Düzeyine Göre Görüşleri	105
Tablo 60	
Öğrencilerin Bu Yıl Dahil Olmak Üzere, Aldıkları Özel Derslere ya da Gittikleri Dershane, Etüt, Kursların Hangi Sınıf Düzeylerinde Olduğuna İlişkin Görüşleri (1-5. Sınıflar)	106
Tablo 61	
Altıncı Sınıf Öğrencilerinin Bu Yıl Dahil Olmak Üzere, Aldıkları Özel Derslere ya da Gittikleri Dershane, Etüt, Kurslara İlişkin Görüşleri	106
Tablo 62	
Yedinci Sınıf Öğrencilerinin Bu Yıl Dahil Olmak Üzere, Aldıkları Özel Derslere ya da Gittikleri Dershane, Etüt, Kurslara İlişkin Görüşleri	106

Tablo 63 Sekizinci Sınıf Öğrencilerinin Bu Yıl Dahil Olmak Üzere, Aldıkları Özel Derslere ya da Gittikleri Dershane, Etüt, Kurslara İlişkin Görüşleri	107
Tablo 64 Öğrencilerin Gittikleri Dershaneden Memnuniyet Düzeylerine İlişkin Görüşleri	107
Tablo 65 Öğrencilerin Sınıf Düzeyine Göre Gittikleri Dershaneden Memnuniyetleri	107
Tablo 66 Öğrencilerin Dershanede Haftada Kaç Saat Eğitim Aldıklarına İlişkin Görüşleri	108
Tablo 67 Öğrencilerin Sınıf Düzeyine Göre Dershanede Haftada Kaç Saat Eğitim Aldıklarına İlişkin Görüşleri	108
Tablo 68 Öğrencilerin Dershane Seçiminde Etkili Olan Faktörler	109
Tablo 69 Öğrencilerin Dershaneye Gitmesinde Etkili Olan Sebepler	109
Tablo 70 Öğrencilerin Sınıf Düzeyine Göre Dershaneye Gitmesinde Etkili Olan Sebepler	110
Tablo 71 Öğrencilerin Dershanede Aldıkları Eğitimle Okuldaki Eğitimi Kalite Açısından Karşılaştırmaları	110
Tablo 72 Öğrencilerin Sınıf Düzeylerine Göre Dershanede Aldıkları Eğitimle Okuldaki Eğitimi Kalite Açısından Karşılaştırmaları	111
Tablo 73 Öğrencilerin Dershanede Gördükleri Eğitimin, İstedikleri Liseye Gitmelerini Sağlayacak Bir Puan Almalarına Ne Derece Katkısı Olacağına İlişkin Görüşleri	111
Tablo 74 Öğrencilerin Sınıf Düzeyine Göre Dershanede Gördükleri Eğitimin, İstedikleri Liseye Gitmelerini Sağlayacak Bir Puan Almalarına Ne Derece Katkısı Olacağına İlişkin Görüşleri	111

Tablo 75	
Öğrencilerin Sadece SBS'ye Hazırlanmak İçin (Okul ve Dershane Hariç) Günde Ortalama Kaç Saatlerini Ayrıldıklarına İlişkin Görüşleri	112
Tablo 76	
Öğrencilerin Sınıf Düzeyine Göre Sadece SBS'ye Hazırlanmak İçin (Okul ve Dershane Hariç) Günde Ortalama Kaç Saatlerini Ayrıldıklarına İlişkin Görüşleri	112
Tablo 77	
Öğrencilerin Sınava Hazırlanmak İçin Çalışmak Zorunda Olduklarında, Bu Zamanı Hangi Eğitim Faaliyetiyle Değerlendirmek İstediklerine İlişkin Görüşleri	113
Tablo 78	
Öğrencilerin Sınıf Düzeyine Göre Sınava Hazırlanmak İçin Çalışmak Zorunda Olduklarında, Bu Zamanı Hangi Eğitim Faaliyetiyle Değerlendirmek İstediklerine İlişkin Görüşleri	113
Tablo 79	
Öğrenciler Öğretmenlerinin Sınavda Soru Çıkmayacağını Belirterek, Ders Kitaplarındaki Bazı Konuları Yeterince İşlemeden Geçtiğine İlişkin Görüşleri	114
Tablo 80	
Öğrencilerin Sınıf Düzeylerine Göre Öğretmenlerinin Sınavda Soru Çıkmayacağını Belirterek, Ders Kitaplarındaki Bazı Konuları Yeterince İşlemeden Geçtiğine İlişkin Görüşleri	114
Tablo 81	
Öğrencilerin SBS'de Soru Çıkmayan Görsel Sanatlar, Teknoloji ve Tasarım, Müzik, Beden Eğitimi Gibi Derslerde, Sınava Hazırlık İçin Soru Çözme ve Benzeri Çalışmalara İlişkin Görüşleri	115
Tablo 82	
Öğrencilerin Sınıf Düzeyine Göre SBS'de Soru Çıkmayan Görsel Sanatlar, Teknoloji ve Tasarım, Müzik, Beden Eğitimi Gibi Derslerde, Sınava Hazırlık İçin Soru Çözme ve Benzeri Çalışmalara İlişkin Görüşleri	115
Tablo 83	
Öğrencilerin SBS'ye Hazırlık Amacıyla Testlere Yönelik Yaptıkları Çalışmaların Öğrenme İsteklerini Etkilemesine İlişkin Görüşleri	116

Tablo 84	
Öğrencilerin Sınıf Düzeyine Göre SBS'ye Hazırlık Amacıyla Testlere Yönelik Yaptıkları Çalışmaların Öğrenme İsteklerini Etkilemesine İlişkin Görüşleri	116
Tablo 85	
Öğrencilerin Derslerde Proje ya da Performans Görevi Gibi Etkinliklerin Yerine, Öğretmenlerinin Test Sorusu Çözmelerini İstediklerine İlişkin Görüşleri	117
Tablo 86	
Öğretmenlerin Derslerde Tüm Öğrencilerle Eşit ve Adil Bir Biçimde İlgilendiklerine İlişkin Öğrencilerin Görüşleri	117
Tablo 87	
Öğrencilerin Sınıf Düzeyine Göre Öğretmenlerin Derslerde Tüm Öğrencilerle Eşit ve Adil Bir Biçimde İlgilendiklerine İlişkin Görüşleri	118
Tablo 88	
Ortaöğretim Kurumlarına Yerleştirme Puanlarının Hesaplanmasına Okuldaki Derslerde Verilen Notların Hesaplamaya Dahil Edilmesi Konusundaki Görüşler	118
Tablo 89	
Sınıf Düzeyine Göre Ortaöğretim Kurumlarına Yerleştirme Puanlarının Hesaplanmasına Okuldaki Derslerde Verilen Notların Hesaplamaya Dahil Edilmesi Konusundaki Görüşler	119
Tablo 90	
SBS'ye Hazırlık Amacıyla Yapılan Çalışmalardan Dolayı, Okulda Aşağıdaki Etkinliklere Katılma ya da Bu Etkinliklerin Yapılmasına Yönelik Görüşler	120
Tablo 91	
Sınıf Düzeyine Göre SBS'ye Hazırlık Amacıyla Yapılan Çalışmalardan Dolayı, Okulda Aşağıdaki Etkinliklere Katılma ya da Bu Etkinliklerin Yapılmasına Yönelik Görüşler	121
Tablo 92	
Sınava Hazırlanmak İçin Yapılan Çalışmalara Yönelik Görüşler	122
Tablo 93	
Sınıf Düzeyine Göre Sınava Hazırlanmak İçin Yapılan Çalışmalara Yönelik Görüşler	122

Tablo 94	
Öğrencilere Göre SBS'de Gösterilecek Olan Başarı ile İlgili Olarak, Ailelerin Beklentileri Hakkındaki Görüşleri	123
Tablo 95	
Sınıf Düzeyine Göre Öğrencilerin SBS'de Gösterilecek Olan Başarı ile İlgili Olarak, Ailelerin Beklentileri Hakkındaki Görüşleri	123
Tablo 96	
Öğrencilerin Anne-Babaların Ne Kadar Sıklıkla Sınav/Testler Konusunda Konuştuklarıyla İlgili Görüşleri	124
Tablo 97	
Sınıf Düzeyine Göre Öğrencilerin Anne-Babaların Ne Kadar Sıklıkla Sınav/Testler Konusundaki Konuştuklarıyla İlgili Görüşleri	124
Tablo 98	
Öğrencilerin Anne-Babalar Arasında Sınava Hazırlanma ya da Test Çözmeyle İlgili Tartışmalar Yaşanmasıyla İlgili Görüşleri	124
Tablo 99	
Sınıf Düzeyine Göre Öğrencilerin Anne-Babalar Arasında Sınava Hazırlanma ya da Test Çözmeyle İlgili Tartışmalar Yaşanmasıyla İlgili Görüşleri	125
Tablo 100	
Öğrencilerin SBS'ye Hazırlık Amacıyla Yaptığı Çalışmaların, Ailelerinin Kendileriyle Birlikte Yapacağı Etkinlikleri Engellediğiyle İlgili Görüşleri	126
Tablo 101	
Araştırmaya Katılan Velilerin Cinsiyet, Eğitim Durumu ve Gelir Durumu Değişkenlerine Göre Dağılımı	127
Tablo 102	
Ailelerin Çocuklarının Cinsiyet Durumları	128
Tablo 103	
Ailelerin Çocuklarının Sınıf Düzeyleri	128
Tablo 104	
Velilerin Çocuklarının SBS'ye Hazırlanması İçin İkinci Dönem Okula Devam Sürecini Planlarken Tercih Ettiği Yöntemler	129

Tablo 105	
Sınıf Düzeyine Göre Velilerin Çocuklarının SBS'ye Hazırlanması İçin İkinci Dönem Okula Devam Sürecini Planlarken Tercih Ettiği Yöntemler	129
Tablo 106	
Velilerin SBS Soruları İçinde Yer Almayan Görsel Sanatlar, Teknoloji ve Tasarım, Müzik, Beden Eğitimi Gibi Dersler Hakkındaki Görüşleri	129
Tablo 107	
Sınıf Düzeyine Göre Velilerin SBS Soruları İçinde Yer Almayan Görsel Sanatlar, Teknoloji ve Tasarım, Müzik, Beden Eğitimi Gibi Dersler Hakkındaki Görüşleri	130
Tablo 108	
Velilerin Çocuklarının SBS'de İsteddiği Liseyi Kazanacağına İlişkin Görüşleri	130
Tablo 109	
Velilerin Çocuklarının SBS Sonucuna Göre Tercih Ettiği Liseye Yerleşememe Durumunda Alternatif Tercihlerine Göre Görüşleri	131
Tablo 110	
Sınıf Düzeyine Göre Velilerin Çocuklarının SBS Sonucuna Göre Tercih Ettiği Liseye Yerleşememe Durumunda Alternatif Tercihlerine Göre Görüşleri	131
Tablo 111	
Velilerin Çocuklarının Hangi Tür Liseye Gitmesini İstedikleri Hakkında Görüşleri	132
Tablo 112	
Sınıf Düzeyine Göre Velilerin Çocuklarının Hangi Tür Liseye Gitmesini İstedikleri Hakkında Görüşleri	133
Tablo 113	
Velilerin Çocuklarının Dershaneye Gitmeden İstedikleri Liseye Yerleşebilecek Puan Alabilmesine İlişkin Görüşleri	133
Tablo 114	
Sınıf Düzeyine Göre Çocuklarının Dershaneye Gitmeden Velilerin İstedikleri Liseye Yerleşebilecek Puan Alabilmesine İlişkin Görüşleri	134

Tablo 115	
Velilerin Bu Yılla Birlikte, Çocuklarının Gittiye Etüt, Kurs ve Dershanelerinin, Aldıysa Özel Derslerin Hangi Sınıf Düzeylerinde Olduğuna İlişkin Görüşleri (İlköğretim I. Kademe)	134
Tablo 116	
Velilerin Bu Yılla Birlikte, Altıncı Sınıfta Çocuklarının Gittiye Etüt, Kurs ve Dershanelere, Aldıysa Özel Derslere İlişkin Görüşleri	135
Tablo 117	
Velilerin Bu Yılla Birlikte, Yedinci Sınıfta Çocuklarının Gittiye Etüt, Kurs ve Dershanelere, Aldıysa Özel Derslere İlişkin Görüşleri	135
Tablo 118	
Velilerin Bu Yılla Birlikte, Sekizinci Sınıfta Çocuklarının Gittiye Etüt, Kurs ve Dershanelere, Aldıysa Özel Derslere İlişkin Görüşleri	135
Tablo 119	
Velilerin Çocuklarını Dershaneye Göndermelerinde En Çok Etkili Olan Faktörlere İlişkin Görüşleri	136
Tablo 120	
Sınıf Düzeyine Göre Velilerin Çocuklarını Dershaneye Göndermelerinde En Çok Etkili Olan Faktörlere İlişkin Görüşleri	136
Tablo 121	
Velilerin Çocuklarının Gittikleri Dershaneden Memnuniyet Düzeylerine İlişkin Görüşleri	137
Tablo 122	
Velilerin Dershane Seçiminde Etkili Olan Faktörler	137
Tablo 123	
Sınıf Düzeyine Göre Velilerin Dershane Seçiminde Etkili Olan Faktörler	138
Tablo 124	
Velilerin Çocuklarının Dershanede Aldıkları Eğitimle Okuldaki Eğitimi Kalite Açısından Karşılaştırmaları	138
Tablo 125	
Sınıf Düzeyine Göre Velilerin Çocuklarının Dershanede Aldıkları Eğitimle Okuldaki Eğitimi Kalite Açısından Karşılaştırmaları	139

Tablo 126	
Velilerin Çocuklarının Dershaneye Gitmelerinin İstedikleri Liseye Gitmelerini Sağlayacak Bir Puan Almasına Hangi Ölçüde Katkısı Olacağına İlişkin Görüşleri	139
Tablo 127	
Sınıf Düzeyine Göre Velilerin Çocuklarının Dershaneye Gitmelerinin İstedikleri Liseye Gitmelerini Sağlayacak Bir Puan Almasına Hangi Ölçüde Katkısı Olacağına İlişkin Görüşleri	139
Tablo 128	
Velilerin Çocuklarının Dershane Ücretlerini Ödenmesiyle İlgili Görüşleri	140
Tablo 129	
Velilerin Çocuklarının 2009-2010 Öğretim Yılında Alacağı Eğitim Karşılığında Dershaneye Toplam Ödeyeceği Ücretler	140
Tablo 130	
Velilerin Çocuklarının Bu Yıl Alacağı Eğitim Karşılığında Etüt/Kurs İçin Toplam Ödeyeceği Ücretler	141
Tablo 131	
Velilerin Çocuklarının Sınava Hazırlık Çalışmaları İçin, Dershane/Kurs/Etüt Ücreti Dışında, Kitap, Dergi, Testler ve Benzeri İçin Aylık Ortalama, Ne Kadar Harcama Yaptıkları	142
Tablo 132	
Velilerin Çocuklarının Dershaneye Devam Ederken, Dershane/ Etüt/Özel Ders Ücreti ve Materyalleri Dışında Yapılan Harcamaların (yol parası, yemek, çay, vb.) Yıllık Toplamının Dağılımı	142
Tablo 133	
Velilerin Çocuklarının Özel Ders Ücretleri için Yaptıkları Ödemelerin Yıllık Toplamının Dağılımı	143
Tablo 134	
İlköğretim Öğrencilerinin Aldıkları Haftalık Özel Ders Saati Ortalamaları ile Velilerin Çocukları İçin Ödedikleri Saat Başı Özel Ders Ücretleri.....	143
Tablo 135	
Velilerin Çocuklarının Sınava Hazırlanmak İçin Çalışmalarında, Bu Zamana Ne Tür Bir Etkinlikle Değerlendirmelerini İstediklerine İlişkin Görüşleri	144

Tablo 136	
Velilerin Ortaöğretim Kurumlarına Yerleştirme Puanlarının Hesaplanmasına Okuldaki Derslerde Verilen Notların Hesaplamaya Dahil Edilmesine İlişkin Görüşleri	144
Tablo 137	
Velilerin Çocuklarının Sınava Girmek İçin Yaptığı Çalışmaların Çocuklarını Nasıl Etkilediğine İlişkin Görüşleri	145
Tablo 138	
Sınıf Düzeyine Göre Velilerin Çocuklarının Sınava Girmek İçin Yaptığı Çalışmaların Çocuklarını Nasıl Etkilediğine İlişkin Görüşleri	145
Tablo 139	
Anne-Babaların Hangi Sıklıkla Sınav/Testler Konusunda Konuştuklarıyla İlgili Görüşleri	146
Tablo 140	
Sınıf Düzeyine Göre Anne-Babaların Hangi Sıklıkla Sınav/Testler Konusunda Konuştuklarıyla İlgili Görüşleri	146
Tablo 141	
Anne-Baba Olarak, Kendi Aranızda Çocuğunuzun Sınava Hazırlanması ya da Test Çözmesi İlgili Tartışmalar Yaşadığıyla İlgili Görüşler	147
Tablo 142	
Ailelerin Çocuklarının SBS'ye Hazırlık Amacıyla Yaptığı Çalışmaların, Kendileriyle Birlikte Yapacağı Etkinlikleri Engellediğiyle İlgili Görüşleri	147
Tablo 143	
Öğrencilerin Devam Ettikleri Lise Türleri	148
Tablo 144	
Öğrencilerin Ailelerinin Aylık Gelir Durumları	148
Tablo 145	
Öğrencilerin Lise Seçiminde Etkili Olan Faktörler	149
Tablo 146	
Öğrencilerin Lise Türüne Göre Lise Seçiminde Etkili Olan Faktörler	149
Tablo 147	
Öğrencilerin Devam Ettikleri Liseden Memnuniyet Düzeylerine İlişkin Görüşleri	150

Tablo 148	
Öğrencilerin Sınıf Düzeyine Göre Gittikleri Liseden Memnuniyet Düzeylerine İlişkin Görüşleri	150
Tablo 149	
Öğrencilerin Lise Türüne Göre Gittikleri Liseden Memnuniyet Düzeylerine İlişkin Görüşleri	150
Tablo 150	
Öğrencilerin Üniversiteye Gitme İsteğinde Etkili Olan Faktörlere İlişkin Görüşleri	151
Tablo 151	
Öğrencilerin Hayatta Başarılı Olabilmek İçin Mutlaka Üniversiteye Gitmek Gerektiğiyle İlgili Görüşleri	151
Tablo 152	
Sınıf Düzeyine Göre Öğrencilerin Hayatta Başarılı Olabilmek İçin Mutlaka Üniversiteye Gitmek Gerektiğiyle İlgili Görüşleri	152
Tablo 153	
Öğrencilerin Üniversiteye Giriş Sınavına Hazırlanmalarının Kendilerini Etkilemeleri Üzerindeki Görüşleri	152
Tablo 154	
Sınıf Düzeyine Göre Öğrencilerin Üniversiteye Giriş Sınavına Hazırlanmalarının Kendilerini Etkilemeleri Üzerindeki Görüşleri	153
Tablo 155	
Öğrencilerin Üniversiteye Giriş Sınavında Başarılı Olamamaları Durumundaki Görüşleri	153
Tablo 156	
Lise Türüne Göre Öğrencilerin Üniversiteye Giriş Sınavında Başarılı Olamamaları Durumundaki Görüşleri	154
Tablo 157	
Öğrencilerin Üniversiteye Giriş Sınavına Hazırlanmak İçin İkinci Dönem Okula Devam Konusunda Nasıl Bir Yol İzleyeceğiyle İlgili Görüşleri	154
Tablo 158	
Sınıf Düzeyine Göre Öğrencilerin Üniversiteye Giriş Sınavına Hazırlanmak İçin İkinci Dönem Okula Devam Konusunda Nasıl Bir Yol İzleyeceğiyle İlgili Görüşleri	155

Tablo 159	
Öğrencilerin Üniversiteye Giriş Sınavında Soru Çıkmayan Resim, Müzik, Beden Eğitimi Gibi Dersler Hakkındaki Görüşleri	155
Tablo 160	
Sınıf Düzeyine Göre Öğrencilerin Üniversiteye Giriş Sınavında Soru Çıkmayan Resim, Müzik, Beden Eğitimi Gibi Dersler Hakkındaki Görüşleri	156
Tablo 161	
Öğrencilerin Okul Yöneticileri ve Öğretmenlerinin Dershaneler Konusundaki Tutumu	156
Tablo 162	
Sınıf Düzeyine Göre Öğrencilerin Okul Yöneticileri ve Öğretmenlerinin Dershaneler Konusundaki Tutumu	157
Tablo 163	
Öğrencilerin Dershaneye Gitmeden Üniversiteye Giriş Sınavını Kazanmakla İlgili Görüşleri	157
Tablo 164	
Lise Türüne Göre Öğrencilerin Dershaneye Gitmeden Üniversiteye Giriş Sınavını Kazanmakla İlgili Görüşleri	158
Tablo 165	
Öğrencilerin Üniversiteye Giriş Sınavı Sonucunda, Hangi Yüksek Öğretim Alanında Eğitim Almayı Tercih Edecekleriyle İlgili Görüşleri	158
Tablo 166	
Sınıf Düzeyine Göre Öğrencilerin Üniversiteye Giriş Sınavı Sonucunda, Hangi Yüksek Öğretim Alanında Eğitim Almayı Tercih Edecekleriyle İlgili Görüşleri	159
Tablo 167	
Lise Türüne Göre Öğrencilerin Üniversiteye Giriş Sınavı Sonucunda, Hangi Yüksek Öğretim Alanında Eğitim Almayı Tercih Edecekleriyle İlgili Görüşleri	159
Tablo 168	
Öğrencilerin İyi Bir Lisede Okumanın Üniversiteye Giriş Sınavını Kazanmadaki Etkisiyle İlgili Görüşleri	160
Tablo 169	
Öğrencilerin Rehberlik ve Mesleki Yönlendirme veya Üniversite-Fakülte-Bölüm Tanıtımı Konusunda Faydalandığı Kaynaklarla İlgili Görüşleri	160

Tablo 170	
Sınıf Düzeyine Göre Öğrencilerin Rehberlik ve Mesleki Yönlendirme veya Üniversite-Fakülte-Bölüm Tanıtımı Konusunda Faydalandığı Kaynaklarla İlgili Görüşleri	161
Tablo 171	
Lise Öğrencilerinin Bu Yılla Birlikte, (ilköğretim dahil) Hangi Sınıflarda Dershaneye Gittikleri, Özel Ders ya da Kurs, Etüt ve Benzeri İlave Bir Eğitim Aldıklarıyla İlgili Görüşleri	162
Tablo 172	
Sınıf Düzeyine Göre Öğrencilerin Bu yılla birlikte, (ilköğretim dahil) Hangi Sınıflarda Dershaneye Gittikleri, Özel Ders ya da Kurs, Etüt ve Benzeri İlave Bir Eğitim Aldıkları	163
Tablo 173	
Öğrencilerin Dershanede Haftada Kaç Saat Eğitim Aldıklarına İlişkin Görüşleri	163
Tablo 174	
Öğrencilerin Sınıf Düzeyine Göre Dershanede Haftada Kaç Saat Eğitim Aldıklarına İlişkin Görüşleri	163
Tablo 175	
Öğrencilerin Dershane Seçiminde Etkili Olan Faktörler	164
Tablo 176	
Öğrencilerin Dershaneye Gitmesinde Etkili Olan Sebepler	164
Tablo 177	
Öğrencilerin Sınıf Düzeyine Göre Dershaneye Gitmesinde Etkili Olan Sebepler	165
Tablo 178	
Öğrencilerin Dershanede Aldıkları Eğitimle Okuldaki Eğitimi Kalite Açısından Karşılaştırmaları	165
Tablo 179	
Öğrencilerin Sınıf Düzeylerine Göre Dershanede Aldıkları Eğitimle Okuldaki Eğitimi Kalite Açısından Karşılaştırmaları	165
Tablo 180	
Öğrencilerin Lise Türlerine Göre Dershanede Aldıkları Eğitimle Okuldaki Eğitimi Kalite Açısından Karşılaştırmaları	166
Tablo 181	
Öğrencilerin Dershanede Gördükleri Eğitimin, İstedikleri Üniversiteye Gitmelerini Sağlayacak Bir Puan Almalarına Ne Derece Katkısı Olacağına İlişkin Görüşleri	166

Tablo 182	
Öğrencilerin Sınıf Düzeyine Göre Dershane Gördükleri	
Eğitimin, İstedikleri Üniversiteye Gitmelerini Sağlayacak Bir Puan	
Almalarına Ne Derece Katkısı Olacağına İlişkin Görüşleri	167
Tablo 183	
Öğrencilerin Dershane Ücretlerinin Ödenmesiyle İlgili Görüşleri	167
Tablo 184	
Öğrencilerin Sınıf Düzeyine Göre Dershane Ücretlerinin	
Ödenmesiyle İlgili Görüşleri	167
Tablo 185	
Lise Öğrencilerinin Ailelerinin 2009-2010 Öğretim Yılında	
Alacağı Eğitim Karşılığında Dershaneye Toplam	
Ödeyeceği Ücretler	168
Tablo 186	
Lise Öğrencilerinin Ailelerinin Bu Yıl Alacağı Eğitim	
Karşılığında Etüt/Kurs İçin Toplam Ödeyeceği Ücretler	169
Tablo 187	
Lise Öğrencilerinin Ailelerinin Çocuklarının Sınava Hazırlık	
Çalışmaları İçin, Dershane/Kurs/Etüt Ücreti Dışında, Kitap,	
Dergi, Testler ve Benzeri İçin Yıllık Ortalama, Ne Kadar	
Harcama Yaptıkları	169
Tablo 188	
Lise Öğrencilerinin Ailelerinin Çocukları Dershaneye Devam	
Ederken, Dershane/Etüt/Özel Ders Ücreti ve Materyalleri	
Dışında Yapılan Harcamaların (yol parası, yemek, çay, vb.)	
Yıllık Toplamının Dağılımı	170
Tablo 189	
Lise Öğrencilerinin Ailelerinin Özel Ders İçin Ödedikleri	
Ücretlerin Yıllık Toplamının Dağılımı	170
Tablo 190	
Lise Öğrencilerinin Aldıkları Haftalık Özel Ders Saati	
Ortalamaları ile Saat Başı Özel Ders Ücretleri	171
Tablo 191	
Öğrencilerin Tercih Hakkı Verildiğinde Bu Yıl Dershaneyi mi,	
Okulu mu Tercih Edeceklerine İlişkin Görüşleri	171

Tablo 192	
Öğrencilerin Sınıf Düzeyine Göre Tercih Hakkı Verildiğinde Bu Yıl Dershaneyi mi, Okulu mu Tercih Edeceklerine İlişkin Görüşleri	172
Tablo 193	
Öğrencilerin Üniversiteye Giriş Sınavında, Lisede Okudukları Alandan Farklı Bir Alan Tercih Ettiklerinde Katsayı Farkını Azaltan, 2010 Yılında Uygulanacak Yeni Düzenlemeye İlişkin Görüşleri	172
Tablo 194	
Öğrencilerin Sınıf Düzeyine Göre Üniversiteye Giriş Sınavında, Lisede Okudukları Alandan Farklı Bir Alan Tercih Ettiklerinde Katsayı Farkını Azaltan, 2010 Yılında Uygulanacak Yeni Düzenlemeye İlişkin Görüşleri	173
Tablo 195	
Öğrencilerin Sadece Üniversiteye Giriş Sınavına Hazırlanmak İçin (okul ve dershanede geçen zaman hariç) Günde Kaç Saatlerini Ayırdıklarına İlişkin Görüşleri	173
Tablo 196	
Öğrencilerin Sınıf Düzeyine Göre Sadece Üniversiteye Giriş Sınavına Hazırlanmak İçin (okul ve dershanede geçen zaman hariç) Günde Kaç Saatlerini Ayırdıklarına İlişkin Görüşleri	173
Tablo 197	
Öğrencilerin Bu Yıllık Üniversiteye Giriş Sınavında AÖF Dışında, 4 Yıllık Bir Yüksek Öğretim Programını Kazanma Şanslarına İlişkin Görüşleri	174
Tablo 198	
Öğrencilerin Sınıf Düzeyine Göre Bu Yıllık Üniversiteye Giriş Sınavında AÖF Dışında, 4 Yıllık Bir Yüksek Öğretim Programını Kazanma Şanslarına İlişkin Görüşleri	174
Tablo 199	
Öğrencilerin Lise Türüne Göre Bu Yıllık Üniversiteye Giriş Sınavında AÖF Dışında, 4 Yıllık Bir Yüksek Öğretim Programını Kazanma Şanslarına İlişkin Görüşleri	174

Tablo 200	
Öğrencilerin Üniversiteye Giriş Sınavında Bir Devlet Üniversitesini veya Burslu Olarak Bir Özel Üniversiteyi Kazanamamaları Durumunda Ne Yapmayı Düşündüklerine İlişkin Görüşleri	175
Tablo 201	
Öğrencilerin Üniversiteye Giriş Sınavında Bir Devlet Üniversitesini veya Burslu Olarak Bir Özel Üniversiteyi Kazanamamaları Durumunda Ne Yapmayı Düşündüklerine İlişkin Görüşleri	175
Tablo 202	
Öğrencilerin Üniversiteye Giriş Sınavına Hazırlanmak İçin Çalışmamamaları Durumunda, Bu Zamanı Ne Tür Bir Etkinlikle Değerlendirmek İstediklerine İlişkin Görüşleri	176
Tablo 203	
Öğrencilerin Öğretmenlerinin Sınavda Soru Çıkmayacağını Belirterek, Ders Kitaplarındaki Bazı Konuları Yeterince İşlemeden Geçtiğine İlişkin Görüşleri	177
Tablo 204	
Öğrencilerin Sınıf Düzeylerine Göre Öğretmenlerinin Sınavda Soru Çıkmayacağını Belirterek, Ders Kitaplarındaki Bazı Konuları Yeterince İşlemeden Geçtiğine İlişkin Görüşleri	177
Tablo 205	
Öğrencilerin Üniversiteye Giriş Sınavında Soru Çıkmayan Görsel Sanatlar, Müzik, Beden Eğitimi Gibi Derslerde, Sınava Hazırlık İçin Soru Çözme ve Benzeri Çalışmalara İlişkin Görüşleri	177
Tablo 206	
Öğrencilerin Sınıf Düzeyine Göre Üniversiteye Giriş Sınavında Soru Çıkmayan Görsel Sanatlar, Müzik, Beden Eğitimi Gibi Derslerde, Sınava Hazırlık İçin Soru Çözme ve Benzeri Çalışmalara İlişkin Görüşleri	178
Tablo 207	
Öğrencilerin Sınava Hazırlık Amacıyla Testlere Yönelik Yaptıkları Çalışmaların Öğrenme İsteklerini Etkilemesine İlişkin Görüşleri	178
Tablo 208	
Öğrencilerin Sınıf Düzeyine Göre Sınava Hazırlık Amacıyla Testlere Yönelik Yaptıkları Çalışmaların Öğrenme İsteklerini Etkilemesine İlişkin Görüşleri	178

Tablo 209	
Öğrencilerin Derslerde Proje ya da Performans Görevi Gibi Etkinliklerin Yerine, Öğretmenlerinin Test Sorusu Çözmelerini İstediklerine İlişkin Görüşleri	179
Tablo 210	
Öğretmenlerin Derslerde Tüm Öğrencilerle Eşit ve Adil Bir Biçimde İlgilendiklerine İlişkin Öğrencilerin Görüşleri	179
Tablo 211	
Öğrencilerin Sınıf Düzeyine Göre Öğretmenlerin Derslerde Tüm Öğrencilerle Eşit ve Adil Bir Biçimde İlgilendiklerine İlişkin Görüşleri	180
Tablo 212	
Yükseköğretime Yerleştirme Puanlarının Hesaplanmasına Okuldaki Derslerde Verilen Notların Hesaplamaya Dahil Edilmesi Konusundaki Görüşler	180
Tablo 213	
Sınıf Düzeyine Göre Yükseköğretime Yerleştirme Puanlarının Hesaplanmasına Okuldaki Derslerde Verilen Notların Hesaplamaya Dahil Edilmesi Konusundaki Görüşler	181
Tablo 214	
Lise Türüne Göre Yükseköğretime Yerleştirme Puanlarının Hesaplanmasına Okuldaki Derslerde Verilen Notların Hesaplamaya Dahil Edilmesi Konusundaki Görüşler	181
Tablo 215	
Sınava Hazırlık Amacıyla Yapılan Çalışmalardan Dolayı, Okulda Aşağıdaki Etkinliklere Katılma ya da Bu Etkinliklerin Yapılmasına Yönelik Görüşler	182
Tablo 216	
Sınava Hazırlanmak İçin Yapılan Çalışmalara Yönelik Görüşler	183
Tablo 217	
Sınıf Düzeyine Göre Sınava Hazırlanmak İçin Yapılan Çalışmalara Yönelik Görüşler	183
Tablo 218	
Öğrencilere Göre Üniversiteye Giriş Sınavında Gösterilecek Olan Başarı ile İlgili Olarak, Ailelerin Beklentileri Hakkındaki Görüşleri	184

Tablo 219	
Sınıf Düzeyine Göre Üniversiteye Giriş Sınavında Gösterilecek Olan Başarı ile İlgili Olarak, Ailelerin Beklentileri Hakkındaki Görüşleri	184
Tablo 220	
Öğrencilerin Anne-Babaların Ne Kadar Sıklıkla Sınav/Testler Konusunda Konuştuklarıyla İlgili Görüşleri	185
Tablo 221	
Sınıf Düzeyine Göre Öğrencilerin Anne-Babaların Ne Kadar Sıklıkla Sınav/Testler Konusundaki Konuştuklarıyla İlgili Görüşleri	185
Tablo 222	
Öğrencilerin Anne-Babalar Arasında Sınava Hazırlanma ya da Test Çözmeyle İlgili Tartışmalar Yaşanmasıyla İlgili Görüşleri	185
Tablo 223	
Sınıf Düzeyine Göre Öğrencilerin Anne-Babalar Arasında Sınava Hazırlanma ya da Test Çözmeyle İlgili Tartışmalar Yaşanmasıyla İlgili Görüşleri	185
Tablo 224	
Öğrencilerin Sınava Hazırlık Amacıyla Yaptığı Çalışmaların, Ailelerinin Kendileriyle Birlikte Yapacağı Etkinlikleri Engellediğiyle İlgili Görüşleri	186
Tablo 225	
Ailelerin Aylık Hanehalkı Gelir Durumları	187
Tablo 226	
Ailelerin Çocuklarının Mezun Olduğu/olacağı Lise Türü	188
Tablo 227	
Ailelerin Çocuklarının Okuduğu Liseden Memnuniyet Memnuniyet Düzeylerine İlişkin Görüşleri	188
Tablo 228	
Ailelerin Çocuklarının Hayatta Başarılı Olabilmeleri İçin Mutlaka Üniversiteye Gitmeleri Gerektiğiyle İlgili Görüşleri	188
Tablo 229	
Ailelerin Çocuklarının Üniversiteye Gitmesini İstemesinde Etkili Olan Faktörler	189

Tablo 230	
Velilerin Göre Sınav İçin Yaptığı Çalışmaların Çocuklar Üzerindeki Etkisi	189
Tablo 231	
Sınıf Düzeyine Göre Velilerin Çocuklarının Sınava Girmek İçin Yaptığı Çalışmaların Çocuklar Üzerindeki Etkisi	189
Tablo 232	
Velilerin Çocuklarının Üniversiteye Giriş Sınavında Başarılı Olamamasının Kendileri İçin Ne İfade Ettiğine İlişkin Görüşleri	190
Tablo 233	
Sınıf Düzeyine Göre Velilerin Çocuklarının Üniversiteye Giriş Sınavında Başarılı Olamamasının Kendileri İçin Ne İfade Ettiğine İlişkin Görüşleri	190
Tablo 234	
Velilerin Çocuklarının Üniversiteye Giriş Sınavına Hazırlanması İçin İkinci Dönem Okula Devam Sürecini Planlarken Tercih Ettiği Yöntemler	191
Tablo 235	
Sınıf Düzeyine Göre Velilerin Çocuklarının Üniversiteye Giriş Sınavına Hazırlanması İçin İkinci Dönem Okula Devam Sürecini Planlarken Tercih Ettiği Yöntemler	191
Tablo 236	
Velilerin Üniversiteye Giriş Sınavında Soru Çıkmayan Resim, Müzik, Beden Eğitimi Gibi Dersler Hakkındaki Görüşleri	192
Tablo 237	
Sınıf Düzeyine Göre Velilerin Üniversiteye Giriş Sınavında Soru Çıkmayan Resim, Müzik, Beden Eğitimi Gibi Dersler Hakkındaki Görüşleri	192
Tablo 238	
Velilerin Çocuklarının Dershaneye Gitmeden Üniversiteye Giriş Sınavını Kazanabilmesine İlişkin Görüşleri	193
Tablo 239	
Sınıf Düzeyine Göre Velilerin Çocuklarının Dershaneye Gitmeden Üniversiteye Giriş Sınavını Kazanabilmesine İlişkin Görüşleri	193

Tablo 240	
Velilerin Çocuklarının Üniversiteye Giriş Sınavı Sonucunda, Hangi Yüksek Öğretim Alanında Eğitim Almalarını Tercih Edecekleriyle İlgili Görüşleri	193
Tablo 241	
Velilerin İyi Bir Lisede Okumanın Üniversiteye Giriş Sınavını Kazanmadaki Etkisiyle İlgili Görüşleri	194
Tablo 242	
Velilerin Çocuklarının Bu Yılla Birlikte, (ilköğretim dahil) Hangi Sınıflarda Dershaneye Gittikleri, Özel Ders ya da Kurs, Etüt ve Benzeri İlave Bir Eğitim Aldıklarıyla İlgili Görüşleri	194
Tablo 243	
Sınıf Düzeyine Göre Velilerin Çocuklarının Bu Yılla Birlikte, (ilköğretim dahil) Hangi Sınıflarda Dershaneye Gittikleri, Özel Ders ya da Kurs, Etüt ve Benzeri İlave Bir Eğitim Aldıklarıyla İlgili Görüşleri	195
Tablo 244	
Velilerin Çocuklarının Gittikleri Dershaneden Memnuniyet Düzeylerine İlişkin Görüşleri	195
Tablo 245	
Velilerin Dershane Seçiminde Etkili Olan Faktörler	196
Tablo 246	
Velilerin Çocuklarını Dershaneye Göndermelerinde Etkili Olan Faktörlere İlişkin Görüşleri	196
Tablo 247	
Sınıf Düzeyine Göre Velilerin Çocuklarını Dershaneye Göndermelerinde Etkili Olan Faktörlere İlişkin Görüşleri	196
Tablo 248	
Velilerin Çocuklarının Dershanede Aldıkları Eğitimle Okuldaki Eğitimi Kalite Açısından Karşılaştırmaları	197
Tablo 249	
Velilerin Çocuklarının Dershane Ücretlerini Ödenmesiyle İlgili Görüşleri	197
Tablo 250	
Ailelerinin 2009-2010 Öğretim Yılında Çocuklarının Alacağı Eğitim Karşılığında Dershaneye Toplam Ödeyeceği Ücretler	198

Tablo 251	
Ailelerin Bu Yıl Alacağı Eğitim Karşılığında Etüt/Kurs	
İçin Toplam Ödeyeceği Ücretler	199
Tablo 252	
Ailelerin Çocuklarının Sınava Hazırlık Çalışmaları İçin, Dershane/	
Kurs/Etüt Ücreti Dışında, Kitap, Dergi, Testler ve Benzeri	
İçin Yıllık Ortalama Harcamaları	199
Tablo 253	
Ailelerin Çocukları Dershaneye Devam Ederken, Dershane/Etüt/	
Özel Ders Ücreti ve Materyalleri Dışında Yaptığı Harcamalar	199
Tablo 254	
Lise Öğrencilerinin Ailelerinin Özel Ders İçin Ödedikleri	
Ücretlerin Yıllık Toplamının Dağılımı	200
Tablo 255	
Ailelere Göre Öğrencilerin Aldıkları Haftalık Özel Ders Saati	
Ortalamaları ile Saat Başı Özel Ders Ücretleri	200
Tablo 256	
Velilerin Çocukları İçin Bir Tercih Hakkı Verildiğinde Bu Yıl	
Dershaneye mi, Okula mı Göndermeyi Tercih Edeceklerine	
İlişkin Görüşleri	201
Tablo 257	
Sınıf Düzeyine Göre Velilerin Çocukları İçin Bir Tercih Hakkı	
Verildiğinde Bu Yıl Dershaneye mi, Okula mı Göndermeyi Tercih	
Edeceklerine İlişkin Görüşleri	201
Tablo 258	
Velilerin Çocuklarının Üniversiteye Giriş Sınavında, Lisede	
Okudukları Alandan Farklı Bir Alan Tercih Ettiklerinde Katsayı	
Farkını Azaltan, 2010 Yılında Uygulanacak Yeni Düzenlemeye	
İlişkin Görüşleri	202
Tablo 259	
Sınıf Düzeyine Göre Velilerin Çocuklarının Üniversiteye Giriş	
Sınavında, Lisede Okudukları Alandan Farklı Bir Alan Tercih	
Ettiklerinde Katsayı Farkını Azaltan, 2010 Yılında Uygulanacak	
Yeni Düzenlemeye İlişkin Görüşleri	202

Tablo 260	
Velilerin Çocuklarının Bu Yıllık Üniversiteye Giriş Sınavında AÖF Dışında, 4 Yıllık Bir Yüksek Öğretim Programını Kazanma Şanslarına İlişkin Görüşleri	202
Tablo 261	
Sınıf Düzeyine Göre Velilerin Çocuklarının Bu Yıllık Üniversiteye Giriş Sınavında AÖF Dışında, 4 Yıllık Bir Yüksek Öğretim Programını Kazanma Şanslarına İlişkin Görüşleri	203
Tablo 262	
Velilerin Çocuklarının Üniversiteye Giriş Sınavında Bir Devlet Üniversitesini veya Burslu Olarak Bir Özel Üniversiteyi Kazanamamaları Durumunda Ne Yapmayı Düşündüklerine İlişkin Görüşleri	203
Tablo 263	
Sınıf Düzeyine Göre Velilerin Çocuklarının Üniversiteye Giriş Sınavında Bir Devlet Üniversitesini veya Burslu Olarak Bir Özel Üniversiteyi Kazanamamaları Durumunda Ne Yapmayı Düşündüklerine İlişkin Görüşleri	204
Tablo 264	
Velilerin Çocuklarının Dershaneye Gitmeyip ya da Üniversiteye Giriş Sınavına Hazırlanmak İçin Çalışmamamaları Durumunda, Bu Zamanı Ne Tür Bir Etkinlikle Değerlendirmelerini İstediklerine İlişkin Görüşleri	204
Tablo 265	
Velilerin Yükseköğretime Yerleştirme Puanlarının Hesaplanmasında Okuldaki Derslerde Verilen Notların Hesaplamaya Dahil Edilmesi Konusundaki Görüşleri	205
Tablo 266	
Anne-Babaların Ne Kadar Sıklıkla Sınav/Testler Konusunda Konuştuklarıyla İlgili Görüşleri	205
Tablo 267	
Sınıf Düzeyine Göre Anne-Babaların Ne Kadar Sıklıkla Sınav/Testler Konusunda Konuştuklarıyla İlgili Görüşleri	205
Tablo 268	
Anne-Baba Olarak, Kendi Aranızda Çocuğunuzun Sınava Hazırlanması ya da Test Çözmesi İlgili Tartışmalar Yaşadığıyla İlgili Görüşler	206

Tablo 269	
Anne-Baba Olarak, Kendi Aranızda ocuğunuzun Sınava Hazırlanması ya da Test özmesi İlgili Tartışmalar Yaşandığıyla İlgili Sınıf Düzeyine Göre Görüşler	206
Tablo 270	
Ailelerin Çocuklarının Üniversite Sınavına Hazırlık Hazırlık Amacıyla Yaptığı alışmaların, Kendileriyle Birlikte Yapacağı Etkinlikleri Engellediğıyle İlgili Görüşleri	207
Tablo 271	
Öğrencilerin Ailelerinin Aylık Gelir Durumları	208
Tablo 272	
Öğrencilerin Mezun Oldukları Lise Türleri	208
Tablo 273	
Öğrencilerin Mezun Oldukları Liseyi Tercih Etmelerinde Etkili Olanlara İlişkin Görüşleri	209
Tablo 274	
Öğrencilerin Mezun Oldukları Liseden Memnuniyet Düzeylerine İlişkin Görüşleri	209
Tablo 275	
Öğrencilerin Üniversiteye Gitme İsteklerinde Etkili Olan Faktörler	210
Tablo 276	
Öğrencilerin Hayatta Başarılı Olabilmek İçin Mutlaka Üniversiteye Gitmek Gerektiğıyle İlgili Görüşleri	210
Tablo 277	
Öğrencilerin Üniversiteye Giriş Sınavına Hazırlanmalarının Kendilerini Etkilemeleri Üzerindeki Görüşleri	211
Tablo 278	
Öğrencilerin Üniversiteye Giriş Sınavında Başarılı Olamamaları Durumundaki Görüşleri	211
Tablo 279	
Öğrencilerin Üniversiteye Giriş Sınavında Soru ıkmayan Resim, Müzik, Beden Eğitimi Gibi Dersler Hakkındaki Görüşleri	212
Tablo 280	
Öğrencilerin Okul Yöneticileri ve Öğretmenlerinin Dershaneler Konusundaki Tutumu	212

Tablo 281	
Öğrencilerin Dershaneye Gitmeden Üniversiteye Giriş Sınavını Kazanmakla İlgili Görüşleri	212
Tablo 282	
Öğrencilerin Üniversiteye Giriş Sınavı Sonucunda, Hangi Yüksek Öğretim Alanında Eğitim Almayı Tercih Edecekleriyle İlgili Görüşleri	213
Tablo 283	
Öğrencilerin İyi Bir Lisede Okumanın Üniversiteye Giriş Sınavını Kazanmadaki Etkisiyle İlgili Görüşleri	213
Tablo 284	
Öğrencilerin Rehberlik ve Mesleki Yönlendirme veya Üniversite-Fakülte-Bölüm Tanıtımı Konusunda Faydalandığı Kaynaklarla İlgili Görüşleri	214
Tablo 285	
Öğrencilerin Bu Yılla Birlikte, (ilköğretim dahil) Hangi Sınıflarda Dershaneye Gittikleri, Özel Ders ya da Kurs, Etüt ve Benzeri İlave Bir Eğitim Aldıkları	214
Tablo 286	
Öğrencilerin Dershane Haftada Kaç Saat Eğitim Aldıkları	215
Tablo 287	
Öğrencilerin Dershane Seçiminde Etkili Olan Faktörler	215
Tablo 288	
Öğrencilerin Dershaneye Gitmesinde Etkili Olan Sebepler	216
Tablo 289	
Öğrencilerin Dershane Aldıkları Eğitimle Okuldaki Eğitimi Kalite Açısından Karşılaştırmaları	216
Tablo 290	
Öğrencilerin Dershane Gördükleri Eğitimin, İstedikleri Üniversiteye Gitmelerini Sağlayacak Bir Puan Almalarına Ne Derece Katkısı Olacağına İlişkin Görüşleri	217
Tablo 291	
Öğrencilerin Dershane Ücretlerinin Ödenmesiyle İlgili Görüşleri	217
Tablo 292	
Lise Öğrencilerinin Ailelerinin 2009-2010 Öğretim Yılında Alacağı Eğitim Karşılığında Dershaneye Toplam Ödeyeceği Ücretler	218

Tablo 293	
Lise Öğrencilerinin Ailelerinin Bu Yıl Alacağı Eğitim Karşılığında Etüt/Kurs İçin Toplam Ödeyeceği Ücretler	218
Tablo 294	
Lise Öğrencilerinin Ailelerinin Çocuklarının Sınava Hazırlık Çalışmaları İçin, Dershane/Kurs/Etüt Ücreti Dışında, Kitap, Dergi, Testler ve Benzeri İçin Yıllık Ortalama, Ne Kadar Harcama Yaptıkları	219
Tablo 295	
Lise Öğrencilerinin Ailelerinin Çocukları Dershaneye Devam Ederken, Dershane/Etüt/Özel Ders Ücreti ve Materyalleri Dışında Yapılan Harcamaların (yol parası, yemek, çay, vb.) Yıllık Toplamının Dağılımı	219
Tablo 296	
Lise Mezunlarının Ailelerinin Özel Ders İçin Ödedikleri Ücretlerin Yıllık Toplamının Dağılımı	220
Tablo 297	
Öğrencilerin Üniversiteye Giriş Sınavında, Lisede Okudukları Alandan Farklı Bir Alan Tercih Ettiklerinde Katsayı Farkını Azaltan, 2010 Yılında Uygulanacak Yeni Düzenlemeye İlişkin Görüşleri	220
Tablo 298	
Öğrencilerin Sadece Üniversiteye Giriş Sınavına Hazırlanmak İçin (okul ve dershanede geçen zaman hariç) Günde Kaç Saatlerini Ayırdıklarına İlişkin Görüşleri	221
Tablo 299	
Öğrencilerin Bu Yıllık Üniversiteye Giriş Sınavında AÖF Dışında, 4 Yıllık Bir Yüksek Öğretim Programını Kazanma Şanslarına İlişkin Görüşleri	221
Tablo 300	
Öğrencilerin Üniversiteye Giriş Sınavında Bir Devlet Üniversitesini veya Burslu Olarak Bir Özel Üniversiteyi Kazanamamaları Durumunda Ne Yapmayı Düşündüklerine İlişkin Görüşleri	222
Tablo 301	
Öğrencilerin Mezun Oldukları Lisedeki Öğretmenlerinin Sınavda Soru Çıkmayacağını Belirterek, Ders Kitaplarındaki Bazı Konuları Yeterince İşlemeden Geçtiğine İlişkin Görüşleri	222

Tablo 302	
Öğrencilerin Mezun Oldukları Lisedeki Üniversiteye Giriş Sınavında Soru Çıkmayan Görsel Sanatlar, Müzik, Beden Eğitimi Gibi Derslerde, Sınava Hazırlık İçin Soru Çözme ve Benzeri Çalışmalara İlişkin Görüşleri	223
Tablo 303	
Yükseköğretime Yerleştirme Puanlarının Hesaplanmasına Okuldaki Derslerde Verilen Notların Hesaplamaya Dahil Edilmesi Konusundaki Görüşler	223
Tablo 304	
Sınava Hazırlanmak İçin Yapılan Çalışmalara Yönelik Görüşler	224
Tablo 305	
Öğrencilere Göre Üniversiteye Giriş Sınavında Gösterilecek Olan Başarı ile İlgili Olarak, Ailelerin Beklentileri Hakkındaki Görüşleri	224
Tablo 306	
Öğrencilerin Anne-Babaların Ne Kadar Sıklıkla Sınav/Testler Konusunda Konuştuklarıyla İlgili Görüşleri	225
Tablo 307	
Öğrencilerin Anne-Babalar Arasında Sınava Hazırlanma ya da Test Çözmeyle İlgili Tartışmalar Yaşanmasıyla İlgili Görüşleri	225
Tablo 308	
Öğrencilerin Sınava Hazırlık Amacıyla Yaptığı Çalışmaların, Ailelerinin Kendileriyle Birlikte Yapacağı Etkinlikleri Engellediğiyle İlgili Görüşleri	226
Tablo 309	
İlköğretim 1-5. Sınıflarda Sınava Hazırlık İçin Yapılan Harcamalar	240
Tablo 310	
İlköğretim 6, 7 ve 8. Sınıflarda Sınava Hazırlık İçin Yapılan Harcamalar	241
Tablo 311	
Lise 11 ve 12. Sınıflarda Sınava Hazırlık İçin Yapılan Harcamalar	242
Tablo 312	
Lise 9-10. Sınıflarda Sınava Hazırlık İçin Yapılan Harcamalar	243

Tablo 313	
Lise Mezunlarının Sınava Hazırlık İçin Yaptığı Harcamalar	244
Tablo 314	
Türkiye Geneline Ortaöğretime Geçiş ve Yükseköğretime Geçiş Sınavlarına Hazırlık İçin Ailelerin Yaptığı Harcamaların Toplamı	244
Tablo 315	
İlköğretim 6, 7 ve 8. Sınıflarda Dershane Ücretlerinin Nasıl Karşılndığı	245
Tablo 316	
Lise 11 ve 12. Sınıflarda Dershane Ücretlerinin Nasıl Karşılndığı	246

GRAFİKLER

<u>Grafik</u>	<u>Sayfa</u>
Grafik 1. Yükseköğretimde toplam öğrenci sayısının öğretim programlarının türlerine göre dağılımı	34
Grafik 2. Yıllara göre üniversite giriş sınavı için yapılan başvuru sayısı ...	50
Grafik 3. Lise son sınıftaki öğrencilerin toplam başvuru içindeki payı	51
Grafik 4. 2009 ÖSS'ye göre bir yükseköğretim programına yerleşen adayların yüzdesi	51

GİRİŞ

Türkiye’de sınav sistemi gün geçtikçe okulları eğitim öğretimin amaçlarından uzaklaştırmakta ve okul eğitimi ikinci planda kalmaktadır. Okullarda dersler sınavlarda soru gelebilecek konulara indirgenerek, öğrencinin bir bütün olarak gelişimi göz ardı edilmektedir. Bu süreçte öğrenciler, anne-babalar ve öğretmenler, kısacası herkes çaresizlik içinde daha çok sınava odaklanmaktadır. Çünkü o sınavlar öğrencinin hangi liseye, sonrasında hangi üniversiteye gideceğini belirlemektedir. Bireyin yaşamına yön verecek kararlar sınavlardan elde edilen puanlara göre oluşturulmaktadır. Bu araştırma, bu çaresizliğe bir son verilmesi ve öğrenciler, anne-babalar, öğretmenler ve toplumun sınav cenderesinden kurtulması için gösterdiğimiz çabaların bir ürünüdür.

Ortaöğretime geçiş sistemi ilköğretimi baskı altına alarak ilköğretimin bütünüyle sınav odaklı olmasına neden olmaktadır. Veliler çocuklarını daha birinci sınıfa kayıt yaptırırken, ilköğretim okulunun ortaöğretimdeki Anadolu Liseleri ve Fen Liselerine ne kadar öğrenci yerleştirebildiğine bakmaktadır. Öğrenciler, eşit olmayan koşullarda ve okullarda aynı sınavda yarışmak için daha okula adımlarını attıkları günden itibaren acımasızca bir yarışın mahkûmu olmaktadır. Ne yazık ki çocuklar, hayatta başarılı olabilen yetişkinlerin cevaplarını çoktan unuttuğu soruları cevaplayabilmek için yarışmaktadır.

İlköğretimde çözülemeyen sorunlar, ortaöğretimde katlanarak devam etmektedir. Ortaöğretimde okullaşmanın uluslar arası ortalamaların altında olmasının da ötesinde, genel lise eğitimi alan nüfus üniversite kapılarında toplumsal bir çaresizlik yaratmakta, mesleki eğitim alan nüfus dahi istihdam edilebilirliği sağlayacak temel becerileri kazanamadan ortaöğretimden mezun olmaktadır. Bugünkü ortaöğretim sisteminin yapısı, öğrencilerin dar bir alanda akademik başarılarına göre ayrıştırılması anlayışını zorunlu kılmaktadır. Hiçbir mesleki beceri kazandırmayan ve amacı “yükseköğretime ve hayata hazırlamak” olarak ifade edilen lise türleri oluşturulmuştur. Hiç kimse Anadolu Lisesi ile Genel Lise arasındaki farkı sorgulamamaktadır. Her ikisi de “yükseköğretime ve hayata” hazırlamayı amaçlıyorsa, neden iki farklı lise var? Birine akademik başarısı daha yüksek öğrencileri toplayıp, üstelik de öğretmenlerini de seçerek alıyoruz. Bunun anlamı resmi olarak öğrenciler arasında ayırım yapmak; aynı amaç için lise eğitimi alan öğrencilere eşit fırsat ve olanak sunmamaktır. Ne yazık ki bu ayırım yapılan bir ya da iki sınavla rasyonelleştirilmektedir. Eğitimde eşit fırsatlar ve olanaklar sunulamayan öğrencilerin sınavlarla eşitlenmesi ancak bir aldatmaca ve yanılsama olabilir.

Yükseköğretimde kapasite yetersizliği, yapısal sorunlar ve eğitimin niteliği bir darboğaz oluşturmaktadır. Yükseköğretimde kontenjanlar belirli bir düzeyde artmış gözükmekle birlikte, mevcut öğrenci kapasitesinin önemli bir kısmı açık öğretim programları ve iki yıllık meslek yüksek okullarından oluşmaktadır. Üniversitelerin en az dört yıllık lisans eğitimi veren programlarının kapasitesi oldukça düşük

---

kalmıştır. Bu yetersizlik yükseköğretim önünde bir yığılmaya neden olmaktadır. Sınırlı sayıda kontenjanlarla üniversitelere yerleşebilenlerin de önemli bir kısmı tekrar sınava girmekte ve istedikleri bir yükseköğretim arayışları yıllarca sürebilmektedir.

İlköğretim, ortaöğretim ve yükseköğretimdeki yapısal dengesizlikler, eşitsizlikler ve yetersizlikler, örgün eğitim sisteminin dışında devasa bir sınava hazırlık sektörünün oluşmasına ve her geçen gün biraz daha büyümesine neden olmaktadır. Bu sektör sınav odaklı olduğundan, bütünde öğrencilerin öğrenmesine ve gelişimine ciddi bir katkı sağlamadığı halde, mali büyüklüğü örgün eğitim için ayrılan kamu kaynaklarına yaklaşan büyüklükte bir kaynak bu sektörde harcanmaktadır. Sınavlar öğrenciler, veliler ve öğretmenler açısından önemli bir baskı oluşturmakta, eğitimi öğretim sürecini olumsuz etkilemenin de ötesinde çocukların ve ailelerin yaşamlarını normal olarak sürdürebilmelerini olanaksız hale getirmektedir. Çocuklar sosyal, sportif ve sanatsal tüm etkinliklerden uzaklaşarak birer test makinesine dönüşmektedir. En başarılı olduğunu düşündüğümüz öğrenciler ise genellikle, yetişkinlerin el birliğiyle en çok test makinesine dönüştürebildiği öğrenciler olmaktadır. Her yıl beş milyona yakın aile çocukları ile birlikte sınav stresi yaşamakta, sosyal yaşamlarında olması gereken, çocukları ile birlikte gerçekleştirebilecekleri etkinliklerin çoğundan vazgeçmek zorunda kalmaktadır. Bu haliyle sınavlar toplum için patolojik bir durum ortaya çıkarmıştır. Yalnızca öğrencilerin değil, ailelerinin de yaşamları sınava endekslenmiş durumdadır. Artık sınav odaklı bir eğitimden de öte, toplumsal yaşam milyonlarca aile için sınav odaklı bir yaşama dönüşmüştür.

Sınavlarla ilgili çözüm arayışları dar bir bakış açısı ile ya puanların nasıl hesaplandığına ya da sınavların nasıl yapıldığına odaklanmaktadır. Dar bir bakış açısı ile oluşturulan her çözüm kendi sorunlarını yaratmaktadır. Ekonomik kaynakların yetersiz olması, dengesiz ve verimsiz kullanımı, fiziki kapasite, tesis ve donanım yetersizlikleri, erişim ve eşitlik sorunları, öğretmenlerin nitelikleri ile ilgili sorunlar ve öğretim programlarının ekonomi ve demokrasi ile ilişkisinin yetersiz kalması gibi sorunlar eğitimin her tür ve düzeyinde ortak sorunlar olarak karşımıza çıkmaktadır. Ayrıca eğitim tür ve düzeyleri arasında ilişkilerin ve bağların bir bütünlük içinde kurgulanamayışı, geçişlerin uzun süreli ve kalıcı bir problem haline gelmesine neden olmaktadır. Ne yazık ki, eğitim sistemi üzerinde güncel tartışmalar ya politik kaygıların ön plana çıktığı kısır döngülere dönüşmekte ya da eğitimin kök problemlerinden çok, problemlerden kaynaklanan belirtiler üzerine odaklanmaktadır. Ulusal bir program bütünlüğü içinde ele alınmayan sorun tanımlamaları ve bu tanımlamalara dayalı çözümler, ulusal eğitim sorunlarının çözümlerine katkı sağlayamadığı gibi, bireylerin yaşam projelerini gerçekleştirme ile ilgili eğitim taleplerini de karşılamaktan uzak kalmaktadır.

Türk Eğitim Derneği bir sivil toplum örgütü olarak Türk Eğitim Sisteminin sorunlarını değerlendirmek ve çözüm önerileri geliştirmek için çalışmalar yapmakta ve bu çalışmalarını fikrî takip ilkesinden hareketle devam ettirmektedir. Bu çerçevede

üniversiteye giriş sistemi ile ilgili olarak 2005 yılında “Türkiye’de Üniversiteye Giriş Sistemi” araştırmasını gerçekleştirmiş ve izleyen yıllarda araştırmadan elde ettiği bulguları güncelleyerek sınav sisteminin ortaya çıkardığı maliyet ve sorunlara dikkat çekmiş, çözüm önerileri getirmiştir. Ortaöğretime geçişte SBS uygulamasına geçilmesiyle birlikte yeni bir durum ortaya çıkmış ve sınav sorunu daha büyük bir boyuta taşınmıştır. Karşı karşıya olduğumuz sorunun boyutlarının büyüklüğü, Türk Eğitim Derneği’nin sınavlar ve geçiş sistemi üzerine yeni bir araştırma yapma gereğini ortaya çıkarmıştır.

Türk Eğitim Derneği, bu araştırma ile Türk Eğitim Sisteminin sorunlarının çözümünde bir dar boğaz oluşturan sınavlar ve geçiş sistemi ile ilgili sorunları belirlemeyi ve çözüm önerileri geliştirmeyi amaçlamaktadır. Ne yazık ki, eğitim sistemi ile ilgili sorunların çözümünde sınavlarla ilgili geçici düzenlemeler birer çözüm olarak algılanmaktadır. Oysa sınavların, eğitim sisteminin yapısından ve işleyişinden bağımsız olarak ele alınması düşünülemez. Mevcut sınavlar ve geçiş sisteminin öğrenciler, aileler ve okullar açısından ne sonuçlar doğurduğu ve yeni açmazlar oluşturduğu henüz bir bütünlük içinde tanımlanabilmiş değildir. Sınavlar ve geçiş uygulamalarını Türk Eğitim Sisteminin değişmez öğeleri olarak kabul etmek ve yalnızca puanların nasıl hesaplanacağına ya da sınavların kaç kez yapılacağına odaklanmak, toplumsal yaşam ve ekonominin gerekleri ile ilişkilendirilmiş; istihdam edilebilirlik becerilerini kazandırabilecek nitelikte bir eğitimi geliştirmeyi engelleyen bir bakış açısı oluşturmaktadır. Sınavlar ve geçiş sistemine ilişkin temel varsayımların ve bakış açılarının değişmesi ise, mevcut uygulamaların ortaya çıkardığı sonuçların bilimsel veriler ışığında ve günlük politik kaygılardan uzak bir biçimde tanımlanması ile gerçekleştirilebilir.

ORTAÖĞRETİME GEÇİŞ SİSTEMİNDE MEVCUT DURUM

Türkiye’de ilköğretimde toplam 10.696.905 öğrenci öğrenim görmektedir (Tablo 1). Kız öğrencilerin oranında 7 ve 8. sınıflardaki düşüş dikkat çekicidir. Bu düşüşün daha çok okul terklerinden kaynaklanmış olabileceği düşünülmektedir. Sınıf düzeyleri itibarıyla her bir sınıf düzeyinde ortalama 1,3 milyonun üzerinde öğrenci öğrenim görmektedir. SBS açısından bunun anlamı her yıl yaklaşık 6, 7 ve 8. sınıf düzeyinde; her bir sınıf düzeyinde yaklaşık 1.200.000 öğrenci olmak üzere toplam 3.600.00 civarında öğrencinin sınava girmesi demektir. *2009 Yılında altıncı sınıfta 1.061.457, yedinci sınıfta 1.029.665 ve sekizinci sınıfta 1.011.212 öğrenci olmak üzere SBS’ye toplam 3.102.334 öğrenci katılmıştır.*

Tablo 1

İlköğretim Eğitim Kurumlarının Kademelere Göre Okul, Şube ve Öğrenci Sayısı

	Okul Sayısı	Şube sayısı	Erkek	Kız	Kız/erkek oranı	Toplam
1. Sınıf		54.369	663.655	616.141	0,93	1.279.796
2. Sınıf		54.815	685.457	646.408	0,94	1.331.865
3. Sınıf		54.374	681.335	649.389	0,95	1.330.724
4. Sınıf		52.263	674.048	640.358	0,95	1.314.406
5. Sınıf	33.769	51.903	677.127	644.675	0,95	1.321.802
6. Sınıf		47.021	756.187	712.910	0,94	1.469.097
7. Sınıf		42.707	716.767	635.769	0,89	1.352.536
8. Sınıf		42.117	691.193	605.486	0,88	1.296.679
Toplam		399.569	5.545.769	5.151.136	0,93	10.696.905

Kaynak: <http://sgb.meb.gov.tr>/Millî Eğitim İstatistikleri Örgün Eğitim, 2008-2009

İlköğretimden ortaöğretime geçiş ile ilgili tartışmalar daha çok öğrencilerin ortaöğretim kurumlarına nasıl yerleştirileceği ya da yerleştirme işlemine esas teşkil eden puanların nasıl belirleneceği üzerine odaklanmaktadır. Bu nedenle, mevcut uygulamanın dayandığı temel varsayımların sorgulanması, ilköğretimde kalite, erişim ve eşitlik, Türkiye’nin nasıl bir ortaöğretim sistemine ihtiyacı olduğu ve ortaöğretimin nasıl yapılandırılması gerektiği gibi konular sınav odaklı tartışmaların gölgesinde kalmaktadır.

Türkiye’de ortaöğretime geçiş sistemi temelde öğrencilerin mesleklere/branşlara ayrışmasının lisede yapılması gerektiği ve öğrencilerin akademik yetenek ve yeterliklerine göre gruplandırılarak eğitim öğretim görmelerinin başarıyı artıracığı varsayımlarına dayanarak yapılandırılmıştır.

Her ne kadar bu varsayımlar herhangi bir yasal metinde açıkça ifade edilmemiş olsa da, liselerin alanlara göre birbirinden bağımsız örgütlenme yapısı ve öğrencilerin OKS/SBS puanlarına göre okullara yerleştirilmeleri, söz konusu varsayımların mevcut uygulamaları biçimlendirdiğini göstermektedir.

Türkiye’de ortaöğretimin yapısı incelendiğinde, mevcut yapılanma biçiminin ortak bir ortaöğretim vizyonuna dayanmadığı görülecektir. Yükseköğretime hazırlayan Genel Lise eğitimi kendi içinde; (a) Genel Lise, (b) Fen lisesi, (c) Anadolu Lisesi, Çok Programlı Lise ve (d) Sosyal Bilimler Lisesi gibi farklı lise türlerine ayrılmaktadır. Anadolu Liseleri ise kendi içinde Anadolu Lisesi, Anadolu Öğretmen Lisesi gibi çeşitlere ayrılmaktadır. Anadolu öğretmen liseleri resmi olarak mesleki eğitim kapsamında sınıflandırılrsa da, Türkiye’de fiili olarak orta öğretim düzeyinde öğretmenlik meslek eğitimi verilmemektedir. Ortaöğretim düzeyinde öğretmenlik meslek eğitiminin tanınan bir karşılığı ve belgelendirmesi de bulunmamaktadır. Mesleki ve teknik eğitim veren liseler ise farklı Genel Müdürlüklere bağlı olarak örgütlenmiş, birbirinden bağımsız bir yapılanma göstermektedir.

Ortaöğretimin yapılanması oldukça katı bir nitelik taşımakta ve *mesleklere/branşlara ayrışmasının lisede yapılması gerektiği* varsayımına dayanmaktadır. Bu yapı içinde ilköğretimden ortaöğretime geçişte öğrencilerin okullara yerleştirilmesinin OKS puanına göre yapılması ya da Seviye Belirleme Sınavı (SBS) puanına göre yapılacak olması, yalnızca ortaöğretimde eğitim öğretimin niteliğini etkilemekle kalmayıp, aynı zamanda ilköğretimde eğitim öğretimi, öğrencileri, velileri ve öğretmenleri baskı altına almaktadır. Yeterli ve etkili bir mesleki rehberlik de sağlanamadığından, ortaöğretime geçiş sistemi büyük kitleler için önemli bir sorun niteliği taşımaktadır. Orta öğretime geçiş ile ilgili sorunların tartışılmasında ve çözüm arayışlarında sorunun sınav odaklı olarak tanımlanması, çözümlerin de doğal olarak sınavın nasıl yapılacağı ve ortaöğretime geçiş puanının nasıl hesaplanacağı üzerinde yoğunlaşmasına neden olmaktadır. Bu nedenle de, hem ilköğretimde hem de ortaöğretimde eğitimde kalitenin nasıl geliştirilebileceği, erişim ve eşitlik sorunlarının nasıl çözülebileceği ile ilgili sorular çoğunlukla göz ardı edilmektedir. Mevcut yapı ve yapının ortaya çıkardığı eşitsizlikler devam ettiği sürece, ortaöğretime geçiş modeli sorunları çözmek bir yana, kendisi bir sorun olmakta ve mevcut durumda yaşanan sorunlara da yenilerini eklemektedir.

Büyük çerçeveden bakıldığında ortaöğretime geçiş sorununun, ilköğretim ve ortaöğretimin bütünü içinde Türkiye’nin insan kaynağının nasıl yetiştirileceği, temel insanî sermayesinin niteliklerinin neler olacağı sorunu içinde değerlendirilmesi gerekmektedir. Mevcut ortaöğretime geçiş sistemi, ortaöğretimin mevcut örgütsel yapısının, yani ortaöğretim kurumlarının nasıl yapılandırıldığıının ilköğretim üzerine dikte ettiği bir sonuçtur. Sorun sınavın nasıl yapıldığı ve liselere öğrencilerin nasıl yerleştirildiğinden çok;

- (a) Günümüz koşullarında mevcut lise yapılanmasının, lise türlerinin ve program türlerinin hala geçerli olup olmadığı ve ortaöğretimin bugünkü yapısının nasıl olması gerektiği,
- (b) Kaliteli, eşit ve her bir bireye erişim olanağı sağlanan bir ortaöğretimin nasıl yapılandırılabilceği,
- (c) Bireylerin tercihlerinin sadece puana dayalı bir eleme ile sınırlandırılması yerine etkili bir rehberlik sisteminin nasıl geliştirilebileceği ve bireylerin ilgi ve yeteneklerine uygun biçimde yönlendirilmelerinin nasıl sağlanacağı ile ilgilidir.

Özellikle gelişmiş ülkelerde ortaöğretim sistemi incelendiğinde, bu ülkelerde ortaöğretimin yapısı ve özellikleri birinden diğerine farklılık göstermekle birlikte, bazı ortak temel özelliklere de sahip olduğu görülmektedir. En belirgin özellik, öğrencilerin akademik başarılarına göre liselere ayrıştırılması/gruplanması yerine, öğrencilere okul içinde ilgi ve yeteneklerine göre ders seçenekleri sunulmasıdır. AB ülkelerinde ortaöğretimin yapısı incelendiğinde genel olarak ortaöğretimin; (a) üniversiteye hazırlayan Genel Lise eğitimi ve (b) mesleğe (ve/veya yükseköğretime) hazırlayan mesleki eğitim biçiminde ikili bir yapı içinde örgütlendiği görülmektedir (Eurydice, 2008). Geleneksel olarak Almanya ve Fransa gibi bazı ülkelerde ortaöğretimde branşlara/alanlara göre yapılanma oldukça katı olmakla birlikte, bu ülkelerde de son yıllarda bu katı yapılanmanın değiştirilmesi yönünde çalışmalar sürdürülmektedir. Ayrıca bu ülkelerde mesleki ve teknik eğitim, tanımlanmış yeterlikler ve meslek standartları çerçevesinde gerçekleştirilmektedir. Fransa, Almanya ve İsveç gibi pek çok ülkede meslek eğitiminin önemli bir kısmı işbaşında ya da işletmelerde gerçekleştirilmektedir.

Türkiye’de ortaöğretimin genel durumu değerlendirildiğinde, bir taraftan yükseköğretime hazırlayan Genel Liselerin çeşitliliği, diğer taraftan bu liselerin önemli bir oranının öğrenciyi yükseköğretime hazırlamada da oldukça yetersiz kaldıkları görülmektedir. Mesleki ve teknik eğitimde ise durum daha da karmaşık bir hal almaktadır. Uluslar arası standartlara göre günümüzde ortaöğretim düzeyinde herhangi bir meslek sertifikası ya da yeterlik belgesi verilmesi söz konusu olmayan bazı alanlar hala mesleki eğitim kapsamında yer almaktadır. Örneğin Anadolu öğretmen liseleri artık işlevini bütünüyle yitirmiştir. Ortaöğretim düzeyinde öğretmen yetiştirme söz konusu olmadığı halde bu programların varlığı devam etmektedir. Mesleki ve teknik eğitimin kapsamının uluslar arası standartlar çerçevesinde yeniden tanımlanması gerekmektedir. Ayrıca mesleki ve teknik eğitimde yapay örgütlenme ve farklı Genel Müdürlükler altında yapay ayrılmışlık kaynak kullanımı ve verimliliği olumsuz etkilemektedir.

Ortaöğretime Geçiş Sisteminde Sorunlar

Ortaöğretime geçiş sisteminde sorunlar ilköğretimde erişim, eşitlik ve kalite, ortaöğretimin yapısı gibi sorunlardan bağımsız olarak ele alınamaz. Temelde ortaöğretime geçiş sisteminin nasıl düzenlendiği; sınavların nasıl yapıldığı ve ortaöğretim kurumlarına yerleştirme puanlarının nasıl hesaplandığından önce, sınavların neden yapıldığının ve mevcut ortaöğretime geçiş sisteminin dayandığı paradigmanın sorgulanması gerekmektedir. Ortaöğretime geçiş sisteminin tanımlanmasında “neden?” sorusu “nasıl?” sorusundan önce gelmelidir. Bir uygulamanın neden yapıldığı tartışılmadan, nasıl yapıldığı tartışılmaz. Bu çerçevede, ortaöğretime geçiş sistemi ile ilgili sorunlar üç başlık altında irdelenebilir:

- (a) İlköğretimde erişim, eşitlik ve kalite ile ilgili sorunlar,
- (b) Ortaöğretimin yapısı ve ortaöğretimde kalite ile ilgili sorunlar,
- (c) Ortaöğretime geçiş sınavları ile ilgili sorunlar.

SBS mevcut uygulanan haliyle ilköğretimde eğitim öğretimin kalitesinin geliştirilmesine bir katkı sağlamamaktadır. Sınav sonuçlarından elde edilen veriler Türkiye’de ilköğretim okullarında eğitimin niteliği hakkında önemli ipuçları sağlayacak nitelikte olmasına karşın, verilerin okulda verilen eğitimi değerlendirme ve geliştirmeye yönelik çalışmalarda kullanılması yönünde bilinen bir çalışma da bulunmamaktadır. SBS’de asıl amacın öğrencilerin ortaöğretim kurumlarına yerleştirilmesini sağlamak olduğu dikkate alındığında, SBS’den elde edilen verilerin eğitim öğretimin geliştirilmesine yönelik çalışmalarda kullanılmasında da sınırlılıklar olacaktır.

Temel bilişsel becerilerin kazandırılmasında yetersizlikler

Hem SBS ve Öğrenci Başarısını Belirleme Sınavı (ÖBBS; MEB, 2006) gibi ulusal değerlendirme sonuçlarına hem de PISA, TIMMS ve PIRLS gibi uluslar arası araştırma sonuçlarına göre, *çok az sayıda öğrenci temel bilişsel becerileri kazandıracak nitelikte bir eğitim alabilmektedir.* Öğrencilerin büyük bir çoğunluğunun akademik başarı düzeyi ya da temel becerileri kazanma düzeyi oldukça düşüktür. Öğrenci başarı düzeyinin belirlenmesi için iller düzeyinde yapılan sınavlar ile PISA, TIMMS ve PIRLS gibi uluslar arası çalışmalar öğrencilerin büyük bir çoğunluğunun temel sayısal ve sözel okur-yazarlık düzeylerinin ya da becerilerinin çok düşük olduğunu göstermektedir. Türkiye’de öğrenciler temel becerileri kazanma düzeyleri bakımından uluslar arası ortalamaların çok altında kalmakta ve uluslar arası karşılaştırmalarda AB ülkeleri ve OECD ülkeleri ile karşılaştırıldığında genellikle matematik, okuduğunu anlama ve fen bilimleri alanlarında son sıralarda yer almaktadır.

SBS sonuçları da uluslar arası karşılaştırmalardan elde edilen sonuçları desteklemektedir. Özellikle matematik ve fen alanında Türkiye ortalaması oldukça düşük kalmaktadır. Örneğin, Matematikte test ortalaması 2008 yılında altıncı sınıfta 4,59; yedinci sınıfta 5,2; 2009 yılında ise altıncı sınıfta 2,38; yedinci sınıfta 2,40 ve sekizinci sınıfta 2,35 olarak gerçekleşmiştir (Tablo 2). SBS'deki matematik soruları incelendiğinde, her bir sınıf düzeyinde en az 8-9 sorunun dört işlem becerisine sahip ve temel matematiksel kavramları kazanmış bir öğrenci tarafından doğru cevaplanabilecek nitelikte olduğu görülmektedir. SBS uygulaması ile yapılan işlem, öğrencilerin ortaöğretim kurumlarına yerleştirme için sıralanmasından ibaret görülmektedir. Öncelik sıralama olduğu için, bu sınavların sonuçlarının eğitimin niteliği konusunda sağladığı veriler göz ardı edilmektedir.

Tablo 2

Seviye Belirleme Sınavı Sayısal Bilgileri

		Türkçe	Matematik	Fen	Sosyal	Yabancı dil	
2008	6. Sınıf	Test ağırlık katsayısı	4	4	3	3	1
		Soru sayısı	19	16	16	16	13
		Ters ortalamaları	10.96	4.59	4.78	7.34	7.16
		Test standart sapmaları	5.66	4.26	4.46	5.22	4.19
	7. Sınıf	Test ağırlık katsayısı	4	4	3	3	1
		Soru sayısı	21	18	18	18	15
		Ters ortalamaları	12.18	5.2	5.95	8.26	7.47
		Test standart sapmaları	5.86	4.51	4.48	5.64	5.03
2009	6. Sınıf	Test ağırlık katsayısı	4	4	3	3	1
		Soru sayısı	19	16	16	16	13
		Ters ortalamaları	7.23	2.38	6.39	6.39	5.5
		Test standart sapmaları	4.60	3.66	3.98	4.92	3.93
	7. Sınıf	Test ağırlık katsayısı	4	4	3	3	1
		Soru sayısı	21	18	18	18	15
		Ters ortalamaları	8.35	2.4	5.29	7.49	4.06
		Test standart sapmaları	5.65	3.84	4.73	5.32	4.21
8. Sınıf	Test ağırlık katsayısı	4	4	3	3	1	
	Soru sayısı	23	20	20	20	17	
	Ters ortalamaları	9.44	2.35	5.25	9.51	5.65	
	Test standart sapmaları	6.37	4.75	5.63	6.78	4.40	

Kaynak: <http://egitek.meb.gov.tr/Sinavlar/istatistik.html> adresinden sağlanan verilere dayalı olarak hazırlanmıştır.

Öğrenci başarısında okullar arası ve okul içi eşitsizlikler

SBS ve ÖBBS gibi ulusal sınavların, öğrenci başarı düzeyinin belirlenmesi için iller düzeyinde yapılan sınavlar ile PISA, TIMMS ve PIRLS gibi uluslar arası araştırmaların ortak bulgusu; Türkiye’de okullar arası başarı farklarının oldukça yüksek olduğu yönündedir. Eğitimde eşitsizliklere ilişkin tartışmalarda daha çok bölgeler arası eşitsizlikler vurgulanmakta ve illerde okullar arası eşitsizlikler çoğunlukla göz ardı edilmektedir.

Okullar arası başarı farklılıkları, eğitime erişim ve eğitim hizmetlerinden yararlanmada dezavantajlı nüfus için eğitimde eşitsizliklerin daha da derinleşmesine neden olmaktadır. İlköğretime kayıtların okulun bulunduğu bölge ile sınırlandırıldığı da göz önünde bulundurulduğunda, başarı düzeyi düşük okulların çevresinde yaşayan nüfusun niteliği düşük bir eğitim almaya mahkûm olduğu sonucu ortaya çıkmaktadır. Bu durum, Milli Eğitim Temel Kanunda yer alan “fırsat ve imkân eşitliği” ilkesi ile de çelişmektedir.

Tablo 3, 4 ve 5’teki bulgular incelendiğinde, SBS puan ortalamalarının iller arasında önemli ölçüde farklılaştığı görülmektedir. Yedinci ve sekizinci sınıfta SBS puanları il ortalamalarına göre Türkiye ortalamasının en düşük olan 10 il arasında ilk dört sırada Şanlı Urfa, Diyarbakır, Kars ve Hakkari gelmektedir. Bu illerin SBS ortalamasının Türkiye SBS ortalama puanından farkı oldukça yüksektir. Bu fark bu illerdeki ilköğretim öğrencilerinin ortalama olarak Türkiye ortalamasının çok altında bir başarıyı yakalayabilecek düzeyde bir eğitim aldığını göstermektedir. Ancak, il ortalamalarını incelemek eğitimdeki eşitsizliğin yalnızca buz dağının görünen kısmı kadar bir gerçeği yansıtmaktadır. Ortalamalarla birlikte standart sapma değerleri de dikkate alındığında, standart sapma değerlerinin büyüklüğü her bir ilin kendi içinde okullar arasında nasıl bir uçurum olduğunu gözler önüne sermektedir. Diyarbakır, Şanlı Urfa ve Kars illeri, il içinde okullar arasında en yüksek SBS puanı ile en düşük SBS puanı okul ortalamaları arasında farkın en yüksek olduğu iller arasında yer almaktadır. Bu illerde hem il ortalama puanı düşük, hem okullar arasında eşitsizlik oldukça yüksektir.

Isparta, Kütahya, Aydın ve İçel illerinde okullar arasında ortalama puan farkı oldukça yüksektir. İstanbul’da en yüksek SBS okul ortalamasının en düşük okul ortalamasına oranı %145, İçel’de %141, Aydın’da %94, Bursa’da %92, Kütahya ve Antalya’da %86, Isparta’da %81 ve Ankara’da %80’dir. Bunun anlamı, bu illerde bazı okulların ortalama başarısının çok yüksek, diğer bazı okulların ortalama başarısının ise çok düşük olmasıdır. Bu bulgular, eğitimde okullar arasında eşitsizliğin iller arasındaki eşitsizlikten çok daha büyük boyutta olduğunu göstermektedir. İdeal olarak okullar arasında SBS puan dağılımında, hem il düzeyinde puanların yüksek olması hem de okullar arasında ortalama puan farklarının oldukça düşük olması gerekir.

Tablo 3

2008 Yılı Yedinci Sınıf ve 2009 Yılı Sekizinci Sınıfta SBS Puanları İl Ortalamaları Türkiye SBS Ortalamasından En Düşük 10 İl

Yedinci sınıf		Sekizinci sınıf	
İl	Türkiye ortalamasından puan farkı	İl	Türkiye ortalamasından puan farkı
Şanlıurfa	-64,05	Şanlıurfa	-35,70
Diyarbakır	-49,16	Diyarbakır	-34,12
Kars	-44,91	Hakkari	-27,84
Hakkari	-43,53	Kars	-27,73
Şırnak	-42,04	Ağrı	-22,22
Siirt	-34,04	Siirt	-21,04
Ağrı	-33,16	Iğdır	-20,88
Van	-32,79	Van	-20,55
Mardin	-32,04	Mardin	-18,87
Muş	-29,13	Ardahan	-17,74

Tablo 5'te 2008 yılı yedinci sınıf SBS puanlarının ve 2009 yılı sekizinci sınıf SBS puanlarının dağılımları incelendiğinde, yedinci sınıfta okulların %41,3'ünün ve sekizinci sınıfta %58'inin ortalama SBS puanının 300 puanın altında kaldığı görülmektedir. Öğrenciler için bireysel bazda puan dağılımları incelendiğinde ise 2008 yılında yedinci sınıfların %22,1'nin 250 puanın altında bir puan aldığı, 2009 yılında sekizinci sınıfların da %25,8'inin 250 puandan daha düşük bir puan aldığı görülmektedir. Yedinci sınıfta 112.059 öğrenci 200 puan ve altında bir puan alırken, aynı öğrenciler için bu sayı sekizinci sınıfta 41.255'e düşmüştür. Sınav sorularının güçlük derecesinden kaynaklı olarak, aynı öğrencileri sekizinci sınıf SBS ortalamalarının 2008 yılındaki yedinci sınıf SBS ortalamasına göre daha düşük olmasına karşın, 200 puan ve altı bir puan alan öğrencilerin sayısındaki ciddi düşüş, sekizinci sınıfta daha çok sınava hazırlık çalışması yapılması ile açıklanabilir. Ancak 250 puan altında kalan öğrencilerin toplam yüzdesi 2008 yılından 2009 yılına önemli bir artış göstermemiştir.

Tablo 4

2008 Yılı Yedinci Sınıf SBS Puanlarının İl Ortalamaları

	N	$\bar{X}$	S	$(\bar{X}_T - \bar{X}_i)$	$(\bar{X}_T - \bar{X}_i)/S_T$	Okul $(\bar{X}_{\max} - \bar{X}_{\min})$	$(\bar{X}_{\max} - \bar{X}_{\min})/\bar{X}_i$
Adana	30912	314,69	82,73	-0,15	-0,002	258,09	0,85
Adıyaman	10409	298,33	81,75	-16,51	-0,197	226,26	0,77
Afyon	9092	320,64	82,91	5,80	0,069	213,75	0,69
Ağrı	6503	278,72	79,33	-36,12	-0,431	212,10	0,77
Aksaray	5205	316,15	82,64	1,31	0,016	219,36	0,72
Amasya	4877	321,86	83,49	7,02	0,084	209,07	0,66
Ankara	65338	334,99	78,75	20,15	0,240	262,73	0,80
Antalya	27411	324,61	79,57	9,77	0,117	274,56	0,86
Ardahan	1704	279,08	80,35	-35,76	-0,426	126,93	0,45
Artvin	2484	316,71	82,56	1,87	0,022	129,26	0,41
Aydın	12270	326,99	83,36	12,15	0,145	295,10	0,94
Balıkesir	14791	331,06	80,94	16,22	0,193	199,15	0,63
Bartın	2413	325,73	81,37	10,89	0,130	168,44	0,53
Batman	8752	292,43	81,36	-22,41	-0,267	255,83	0,91
Bayburt	1243	321,13	84,28	6,29	0,075	94,98	0,30
Bilecik	2611	324,78	81,13	9,94	0,118	223,92	0,71
Bingöl	3839	294,63	78,52	-20,21	-0,241	197,31	0,68
Bitlis	5185	289,52	78,16	-25,32	-0,302	223,17	0,77
Bolu	3585	330,55	76,95	15,71	0,187	205,44	0,64
Burdur	3169	344,43	79,70	29,59	0,353	224,64	0,67
Bursa	35729	323,76	81,37	8,92	0,106	294,05	0,92
Çanakkale	5502	335,89	80,79	21,05	0,251	210,36	0,65
Çankırı	2229	317,98	82,55	3,14	0,037	200,29	0,64
Çorum	8277	311,73	85,83	-3,11	-0,037	232,24	0,78
Denizli	12973	329,97	81,32	15,13	0,180	239,38	0,75
Diyarbakır	27855	265,82	88,64	-49,02	-0,584	304,26	1,18
Düzce	4905	321,28	80,26	6,44	0,077	212,29	0,67
Edirne	4542	341,32	80,46	26,48	0,316	241,31	0,74
Elazığ	9295	307,15	87,25	-7,69	-0,092	249,16	0,84
Erzincan	3313	321,37	81,71	6,53	0,078	180,99	0,58
Erzurum	11282	306,32	89,79	-8,52	-0,102	266,30	0,92
Eskişehir	9646	341,47	76,88	26,63	0,317	243,06	0,74
Gaziantep	23448	294,22	83,68	-20,62	-0,246	253,99	0,87

Tablo 4
2008 Yılı Yedinci Sınıf... (devamı)

	N	$\bar{X}$	S	$(\bar{X}_T - \bar{X}_i)$	$(\bar{X}_T - \bar{X}_i)/S_T$	Okul $(\bar{X}_{\max} - \bar{X}_{\min})$	$(\bar{X}_{\max} - \bar{X}_{\min})/\bar{X}_i$
Giresun	6281	321,57	78,62	6,73	0,080	168,10	0,53
Gümüşhane	1897	316,20	81,02	1,36	0,016	139,96	0,45
Hakkari	4232	266,09	75,97	-48,75	-0,581	146,86	0,56
Hatay	42382	314,83	80,12	-0,01	0,000	242,98	0,80
İçel	24424	320,18	81,60	5,34	0,064	440,05	0,66
İğdır	2680	290,62	80,76	-24,22	-0,289	187,87	0,81
İsparta	5362	335,17	82,24	20,33	0,242	257,19	1,41
İstanbul	180495	315,09	82,43	0,25	0,003	466,97	1,45
İzmir	49238	325,36	80,04	10,52	0,125	239,18	0,75
K. Maraş	15980	306,40	84,00	-8,44	-0,101	275,08	0,92
Karabük	3016	335,26	78,30	20,42	0,243	206,11	0,63
Karaman	3558	326,07	81,21	11,23	0,134	247,25	0,77
Kars	5051	271,08	87,69	-43,76	-0,522	281,90	1,07
Kastamonu	4456	320,09	81,68	5,25	0,063	189,73	0,61
Kayseri	18736	323,05	82,24	8,21	0,098	261,40	0,84
Kilis	1735	302,17	80,11	-12,67	-0,151	205,94	0,68
Kırıkkale	4396	326,04	79,37	11,20	0,133	213,34	0,53
Kırklareli	4119	336,69	79,15	21,85	0,260	171,61	0,68
Kırşehir	3322	332,66	81,16	17,82	0,212	217,76	0,70
Kocaeli	23151	321,70	80,76	6,86	0,082	231,60	0,73
Konya	28447	323,21	82,54	8,37	0,100	322,01	1,04
Kütahya	7325	326,66	84,90	11,82	0,141	270,84	0,86
Malatya	12133	318,40	83,14	3,56	0,042	278,41	0,90
Manisa	17725	324,08	83,70	9,24	0,110	265,29	0,84
Mardin	9786	281,57	81,99	-33,27	-0,397	220,94	0,80
Muğla	10178	331,21	80,01	16,37	0,195	168,03	0,52
Muş	5697	284,69	81,77	-30,15	-0,359	244,41	0,88
Nevşehir	3747	334,08	84,21	19,24	0,229	211,86	0,65
Niğde	4602	320,48	81,23	5,64	0,067	279,09	0,90
Ordu	10742	313,44	81,53	-1,40	-0,017	263,91	0,86
Osmaniye	7892	325,05	83,44	10,21	0,122	220,15	0,70
Rize	4902	323,46	79,80	8,62	0,103	163,75	0,51
Sakarya	12870	318,22	82,02	3,38	0,040	240,57	0,78
Samsun	18417	316,17	82,18	1,33	0,016	431,07	1,41

Tablo 4
2008 Yılı Yedinci Sınıf... (devamı)

	N	$\bar{X}$	S	$(\bar{X}_T - \bar{X}_i)$	$(\bar{X}_T - \bar{X}_i)/S_T$	Okul $(\bar{X}_{\max} - \bar{X}_{\min})$	$(\bar{X}_{\max} - \bar{X}_{\min})/\bar{X}_i$
Şanlıurfa	21015	255,08	88,85	-59,76	-0,712	328,58	0,88
Siirt	4339	292,24	82,32	-22,60	-0,269	239,54	0,60
Sinop	2622	322,31	81,02	7,47	0,089	190,23	0,79
Şırnak	10602	272,07	79,42	-42,77	-0,510	200,81	1,35
Sivas	9543	320,93	82,79	6,09	0,073	246,15	0,76
Tekirdağ	9967	325,12	82,11	10,28	0,123	249,16	0,78
Tokat	8979	313,90	81,65	-0,94	-0,011	232,97	0,76
Trabzon	11064	323,59	80,89	8,75	0,104	197,31	0,63
Tunceli	995	336,57	78,78	21,73	0,259	159,24	0,48
Uşak	4669	328,94	78,85	14,10	0,168	173,71	0,54
Van	14191	283,15	80,56	-31,69	-0,378	242,56	0,88
Yalova	2914	329,86	81,90	15,02	0,179	186,78	0,57
Yozgat	6644	319,94	78,29	5,10	0,061	214,30	0,68
Zonguldak	8039	325,15	81,58	10,31	0,123	225,86	0,71
Toplam	1055346	314,84	83,89				

N: Sınavı geçerli öğrenci sayısı

$\bar{X}$: SBS puanı ortalaması

$(\bar{X}_T - \bar{X}_i)$: $\bar{X}_T$ SBS Türkiye ortalaması - $\bar{X}_i$ SBS il ortalaması

$(\bar{X}_T - \bar{X}_i)/S_i$: SBS il ortalamasının SBS Türkiye ortalamasından farkının, SBS puanı Türkiye geneli için standart sapma değerine oranı

Okul $(\bar{X}_{\max} - \bar{X}_{\min})$: İl düzeyinde en yüksek SBS puanı okul ortalamasından en düşük SBS puanı okul ortalamasının farkı

$(\bar{X}_{\max} - \bar{X}_{\min})/\bar{X}_i$: İl düzeyinde en yüksek SBS puanı okul ortalamasından en düşük SBS puanı okul ortalaması farkının il SBS puan ortalamasına oranı.

Tablo 5
2009 Yılı Sekizinci Sınıf SBS Puanlarının İl Ortalamaları

	N	$\bar{X}$	S	$(\bar{X}_T - \bar{X}_i)$	$(\bar{X}_T - \bar{X}_i)/S_i$	Okul $(\bar{X}_{\max} - \bar{X}_{\min})$	$(\bar{X}_{\max} - \bar{X}_{\min})/\bar{X}_i$
Adana	30912	303,15	71,75	-0,16	-0,002	229,58	0,78
Adıyaman	10409	293,25	66,54	-10,06	-0,140	162,89	0,56
Afyon	9092	310,58	69,57	7,27	0,101	192,64	0,63
Ağrı	6503	277,80	60,57	-25,51	-0,354	148,14	0,53
Amasya	4877	310,21	72,90	6,90	0,096	181,03	0,56
Ankara	65338	317,25	74,45	13,94	0,194	243,23	0,59
Antalya	27411	310,37	71,58	7,06	0,098	211,73	0,78
Artvin	2484	305,99	68,57	2,68	0,037	118,10	0,69
Aydın	12270	313,29	72,97	9,98	0,139	291,53	0,24
Balıkesir	14791	314,46	73,60	11,15	0,155	221,43	0,39
Bilecik	2611	308,29	73,29	4,98	0,069	165,88	0,96
Bingöl	3839	288,25	65,21	-15,06	-0,209	161,58	0,73
Bitlis	5185	288,65	62,81	-14,66	-0,204	169,65	0,45
Bolu	3585	312,50	71,22	9,19	0,128	185,06	0,64
Burdur	3169	330,72	71,79	27,41	0,381	230,31	0,23
Bursa	35729	308,42	73,62	5,11	0,071	301,01	0,55
Çanakkale	5502	319,86	74,84	16,55	0,230	191,83	0,56
Çankırı	2229	307,87	70,22	4,56	0,063	188,23	0,59
Çorum	8277	302,89	71,26	-0,42	-0,006	187,83	0,60
Denizli	12973	317,17	72,42	13,86	0,192	177,86	0,71
Diyarbakır	27855	268,05	72,53	-35,26	-0,490	255,80	0,98
Edirne	4542	322,66	76,17	19,35	0,269	241,66	0,62
Elazığ	9295	302,92	71,63	-0,39	-0,005	180,65	0,62
Erzincan	3313	309,15	71,71	5,84	0,081	166,51	0,64
Erzurum	11282	301,75	69,02	-1,56	-0,022	226,72	0,58
Eskişehir	9646	320,92	72,12	17,61	0,245	197,96	0,96
Gaziantep	23448	289,20	65,75	-14,11	-0,196	213,24	0,49
Giresun	6281	308,90	69,03	5,59	0,078	156,03	0,78
Gümüşhane	1897	308,80	68,28	5,49	0,076	101,26	0,61
Hakkari	4232	271,20	54,55	-32,11	-0,446	64,60	0,55
Hatay	42382	303,40	68,02	0,09	0,001	181,82	0,77
Isparta	5362	322,44	73,07	19,13	0,266	262,45	0,64
İçel	24424	307,89	71,19	4,58	0,064	188,03	0,73
İstanbul	180495	300,19	73,23	-3,12	-0,043	267,40	0,51

Tablo 5
2009 Yılı Sekizinci Sınıf... (devamı)

	N	$\bar{X}$	S	$(\bar{X}_T - \bar{X}_i)$	$\frac{(\bar{X}_T - \bar{X}_i)}{S_i}$	Okul $\frac{(\bar{X}_{\max} - \bar{X}_{\min})}{\bar{X}_i}$	$\frac{(\bar{X}_{\max} - \bar{X}_{\min})}{\bar{X}_i}$
İzmir	49238	307,67	72,23	4,36	0,061	227,09	0,33
Kars	5051	273,34	66,80	-29,97	-0,416	235,71	0,24
Kastamonu	4456	308,00	71,76	4,69	0,065	158,86	0,62
Kayseri	18736	310,66	71,58	7,35	0,102	233,71	0,42
Kırklareli	4119	317,31	72,66	14,00	0,194	153,88	0,85
Kırşehir	3322	320,01	72,56	16,70	0,232	194,13	0,62
Kocaeli	23151	305,99	71,33	2,68	0,037	235,47	0,87
Konya	28447	309,06	72,13	5,75	0,080	229,43	0,75
Kütahya	7325	312,85	73,09	9,54	0,133	216,12	0,75
Malatya	12133	307,94	70,94	4,63	0,064	277,64	0,55
Manisa	17725	311,27	71,96	7,96	0,111	191,91	0,62
K. Maraş	15980	299,97	70,09	-3,34	-0,046	220,85	0,87
Mardin	9786	282,06	61,91	-21,25	-0,295	162,85	0,53
Muğla	10178	314,44	72,13	11,13	0,155	171,28	0,77
Muş	5697	285,17	63,90	-18,14	-0,252	228,64	0,58
Nevşehir	3747	321,93	71,96	18,62	0,259	164,96	0,50
Niğde	4602	311,35	69,18	8,04	0,112	257,04	0,63
Ordu	10742	303,56	68,09	0,25	0,003	235,06	0,56
Rize	4902	305,97	69,23	2,66	0,037	144,80	0,78
Sakarya	12870	302,72	70,71	-0,59	-0,008	220,12	0,76
Samsun	18417	306,08	68,99	2,77	0,038	301,13	0,71
Siirt	4339	289,76	64,50	-13,55	-0,188	234,59	0,92
Sinop	2622	309,94	71,04	6,63	0,092	163,35	0,63
Sivas	9543	308,23	69,68	4,92	0,068	231,08	0,58
Tekirdağ	9967	309,63	73,77	6,32	0,088	243,28	0,55
Tokat	8979	302,36	69,09	-0,95	-0,013	188,44	0,81
Trabzon	11064	310,06	69,85	6,75	0,094	205,44	0,52
Tunceli	995	322,30	68,05	18,99	0,264	146,38	0,84
Şanlıurfa	21015	267,37	68,31	-35,94	-0,499	208,06	0,78
Uşak	4669	311,70	72,37	8,39	0,116	174,43	0,61
Van	14191	281,03	62,37	-22,28	-0,309	183,12	0,48
Yozgat	6644	309,19	67,58	5,88	0,082	217,30	0,75
Zonguldak	8039	311,05	71,95	7,74	0,107	192,80	1,01
Aksaray	5205	304,69	69,79	1,38	0,019	167,48	0,84

Tablo 5
2009 Yılı Sekizinci Sınıf... (devamı)

	N	$\bar{X}$	S	$(\bar{X}_T - \bar{X}_i)$	$(\bar{X}_T - \bar{X}_i)/S_i$	Okul $(\bar{X}_{\max} - \bar{X}_{\min})$	$(\bar{X}_{\max} - \bar{X}_{\min})/\bar{X}_i$
Bayburt	1243	311,87	67,13	8,56	0,119	72,87	0,53
Karaman	3558	313,39	70,90	10,08	0,140	192,41	0,76
Kırıkkale	4396	311,96	72,00	8,65	0,120	174,04	0,79
Batman	8752	290,50	65,08	-12,81	-0,178	184,86	0,39
Şırnak	10602	282,37	60,33	-20,94	-0,291	110,90	0,79
Bartın	2413	314,20	69,07	10,89	0,151	139,06	0,63
Ardahan	1704	279,39	57,10	-23,92	-0,332	67,38	0,68
Iğdır	2680	282,67	66,08	-20,64	-0,287	116,88	0,46
Yalova	2914	312,60	74,72	9,29	0,129	174,48	0,57
Karabük	3016	317,36	73,41	14,05	0,195	170,26	0,66
Kilis	1735	293,88	65,68	-9,43	-0,131	161,33	0,56
Osmaniye	7892	312,88	72,62	9,57	0,133	187,10	0,71
Düzce	4905	308,34	66,80	5,03	0,070	150,70	0,63
Toplam	1055346	303,31	72,01				

N: Sınavı geçerli öğrenci sayısı

$\bar{X}$: SBS puanı ortalaması

$(\bar{X}_T - \bar{X}_i)$: $\bar{X}_T$ SBS Türkiye ortalaması - $\bar{X}_i$ SBS il ortalaması

$(\bar{X}_T - \bar{X}_i)/S_i$: SBS il ortalamasının SBS Türkiye ortalamasından farkının, SBS puanı Türkiye geneli için standart sapma değerine oranı

Okul $(\bar{X}_{\max} - \bar{X}_{\min})$: İl düzeyinde en yüksek SBS puanı okul ortalamasından en düşük SBS puanı okul ortalamasının farkı

$(\bar{X}_{\max} - \bar{X}_{\min})/\bar{X}_i$: İl düzeyinde en yüksek SBS puanı okul ortalamasından en düşük SBS puanı okul ortalaması farkının il SBS puan ortalamasına oranı.

Tablo 6

2008 Yılı Yedinci Sınıf ve 2009 Yılı Sekizinci Sınıf SBS Puanlarının Öğrenci ve Okul Düzeyinde Dağılımları

		Sayı	Yüzde
2008 yılı SBS yedinci sınıf- okul ortalama puanlarının dağılımı	200 ve daha düşük	184	1,1
	200.01-249.99	1026	5,9
	250.00 - 299.99	6004	34,3
	300.00 -349.99	8229	47,1
	350.00 - 399.99	1571	9,0
	400.00 ve daha yüksek	471	2,7
	Toplam	17485	100,0
2009 yılı SBS sekizinci sınıf-okul ortalama puanlarının dağılımı	200 ve daha düşük	22	,1
	200.01-249.99	392	2,2
	250.00 - 299.99	9749	55,7
	300.00 -349.99	6269	35,8
	350.00 - 399.99	724	4,1
	400.00 ve daha yüksek	333	1,9
	Toplam	17489	100,0
2008 yılı SBS yedinci sınıf- öğrencilerin puanlarının dağılımı	200 ve daha düşük	112059	10,7
	200.01-249.99	119417	11,4
	250.00 - 299.99	202399	19,3
	300.00 -349.99	235470	22,5
	350.00 - 399.99	202070	19,3
	400.00 ve daha yüksek	176000	16,8
	Toplam	1047415	100,0
2009 yılı SBS sekizinci sınıf-öğrencilerin puanlarının dağılımı	200 ve daha düşük	41255	3,9
	200.01-249.99	229827	21,9
	250.00 - 299.99	285640	27,3
	300.00 -349.99	224193	21,4
	350.00 - 399.99	146215	14,0
	400.00 ve daha yüksek	120261	11,5
	Toplam	1047571	

Tablo 7’de görüldüğü gibi okulların, Diyarbakır’da %31,3’ü, Şanlıurfa’da %26,3’ü ve Kars’ta %20,3’ü 250 puandan daha düşük bir SBS puanı almıştır. Hakkari, Şanlıurfa, Iğdır, Ağrı ve Diyarbakır illerinde okulların %90’dan fazlası; Siirt, Ardahan, Kars, Mardin, Şırnak, Batman ve Muşta ise %80’den fazlası 300 puanın altında bir puan almıştır. Bu değerler göstermektedir ki, bazı illerimizde okulların büyük bir kısmı, diğer illerle karşılaştırıldığında oldukça düşük bir ortalama akademik başarı gösterebilmektedir. Örneğin Bayburt, Tunceli, Nevşehir ve Burdur’da 300 puanın altında bir puan alan okul oranı %30’un altında kalmaktadır.

Özellikle 350 puanın üzerinde bir puan alan öğrencilerin illere göre dağılımı incelendiğinde ortaya ilginç bir tablo çıkmaktadır. SBS puan ortalaması 350 ve üzeri olan okul yüzdesi Ankara’da %14,8, İstanbul’da %13,5, Burdur’da %13, Tunceli ve Yalova’da %11, Uşak ve Bursa’da %9’dur. Oysa bu oran Hakkari, Iğdır, Ardahan ve Bayburt’ta %0; Mardin, Bitlis, Ağrı ve Şırnak’ta ise %1’den daha azdır.

Ortaöğretim kurumlarının amaçları ile yapılanma biçiminin örtüşmemesi

Liselerin amaç ve işlevleri ile mevcut yapılanma biçimleri örtüşmemektedir. Milli Eğitim Temel Kanunu’nun 28’inci maddesinde liselerin amacı;

“1. Bütün öğrencilere ortaöğretim seviyesinde asgari ortak bir genel kültür vermek suretiyle onlara kişi ve toplum sorunlarını tanımak, çözüm yolları aramak ve yurdun iktisadi sosyal ve kültürel kalkınmasına katkıda bulunmak bilincini ve gücünü kazandırmak,

2. Öğrencileri, çeşitli program ve okullarda ilgi, istidat ve kabiliyetleri ölçüsünde ve doğrultusunda yüksek öğretime veya hem mesleğe hem de yüksek öğretime veya hayata ve iş alanlarına hazırlamaktır.” şeklinde ifade edilmiştir.

Genel Liselerin amacı: Genel Liseler öğrenciye bir meslek kazandırmadığına göre, Genel Liselerin amacı öğrenciyi “yükseköğretime veya hayata” hazırlamaktır.

Anadolu Liselerinin amacı: Milli Eğitim Bakanlığı Anadolu Liseleri Yönetmeliğinin 6’ncı maddesine göre Anadolu Liselerinin amacı öğrencilerin “yükseköğretim programlarına hazırlanmalarını” ve yabancı dili, dünyadaki bilimsel ve teknolojik gelişmeleri izleyebilecek düzeyde öğrenmelerini sağlamaktır”.

Meslek Liselerinin amacı: Öğrencileri “yükseköğretime veya hem mesleğe hem de yükseköğretime veya hayata ve iş alanlarına hazırlamaktır”.

Tablo 7

2009 Yılı Sekizinci Sınıf SBS Puanı Okul Ortalamalarının Dağılımlarının İllere Göre İncelenmesi

İl	200 ve daha düşük	200.01- 249.99	250.00 - 299.99	300.00 - 349.99	350.00 - 399.99	400.00 ve daha yüksek	Toplam
Adana	,2	1,9	65,6	26,6	3,9	1,7	100,0
Adıyaman		1,4	73,1	22,8	2,3	,5	100,0
Afyon		1,0	46,6	48,3	2,7	1,3	100,0
Ağrı		5,7	85,0	8,6	,7		100,0
Amasya			48,1	44,3	6,6	,9	100,0
Ankara	,3	,1	45,2	39,6	11,3	3,5	100,0
Antalya		,2	47,0	44,3	5,9	2,5	100,0
Artvin			37,7	60,9	1,4		100,0
Aydın	,4	1,8	51,8	39,3	4,0	2,6	100,0
Balıkesir		,6	50,9	42,1	4,4	1,9	100,0
Bilecik		1,7	55,0	38,3	1,7	3,3	100,0
Bingöl		1,4	73,0	23,0	1,4	1,4	100,0
Bitlis		1,6	73,2	24,4		,8	100,0
Bolu			51,5	42,6	2,9	2,9	100,0
Burdur	1,1		12,9	73,1	10,8	2,2	100,0
Bursa	,2	,4	50,1	40,3	5,4	3,5	100,0
Çanakkale			38,0	54,7	5,1	2,2	100,0
Çankırı			50,0	44,0	4,0	2,0	100,0
Çorum		2,7	60,3	32,6	3,8	,5	100,0
Denizli			44,7	49,3	4,6	1,4	100,0
Diyarbakır	1,5	29,8	58,9	6,5	1,2	2,1	100,0
Edirne	,9	1,7	38,5	47,9	9,4	1,7	100,0
Elazığ			61,9	34,0	2,0	2,0	100,0
Erzincan			51,8	44,6	2,4	1,2	100,0
Erzurum		3,0	63,2	31,0	1,5	1,2	100,0
Eskişehir		,6	43,6	47,9	4,9	3,1	100,0
Gaziantep		1,3	72,4	22,4	1,6	2,2	100,0
Giresun			44,3	53,6	1,4	,7	100,0
Gümüşhane			35,8	62,3	1,9		100,0
Hakkari		8,2	90,2	1,6			100,0
Hatay		1,1	61,6	34,5	1,5	1,3	100,0
Isparta	,7	,7	38,3	52,3	5,4	2,7	100,0

Tablo 7

SBS Puanı Okul Ortalamalarının... (devamı)

İl	200 ve daha düşük	200.01- 249.99	250.00 - 299.99	300.00 - 349.99	350.00 - 399.99	400.00 ve daha yüksek	Toplam
İçel		,3	55,5	36,9	6,1	1,3	100,0
İstanbul		,2	57,1	29,2	9,9	3,6	100,0
İzmir		1,3	54,3	35,7	6,0	2,7	100,0
Kars	,7	19,6	65,7	12,6		1,4	100,0
Kastamonu		,8	49,6	47,1	2,5		100,0
Kayseri	,3	,9	53,2	40,8	3,7	1,1	100,0
Kırklareli		2,0	46,0	48,0	4,0		100,0
Kırşehir		2,1	36,2	57,4	2,1	2,1	100,0
Kocaeli		,3	55,5	36,6	5,8	1,7	100,0
Konya		,7	58,9	35,5	3,0	1,9	100,0
Kütahya		1,5	44,1	48,0	2,9	3,4	100,0
Malatya	,9	1,3	54,1	38,6	2,6	2,6	100,0
Manisa		,5	47,1	46,0	3,6	2,7	100,0
Kahramanmaraş		1,5	63,5	31,0	2,1	1,8	100,0
Mardin		2,6	82,3	14,2	,9		100,0
Muğla		,5	44,7	46,5	6,9	1,4	100,0
Muş	,7	2,6	78,4	17,0	,7	,7	100,0
Nevşehir			26,8	66,1	5,5	1,6	100,0
Niğde	,6	,6	44,9	50,6	1,9	1,3	100,0
Ordu		,9	57,0	37,7	2,7	1,8	100,0
Rize		,9	39,6	55,0	4,5		100,0
Sakarya		1,2	64,3	30,7	2,5	1,2	100,0
Samsun	,6	,3	59,2	36,4	2,5	,9	100,0
Siirt	,8	7,6	78,0	11,9	,8	,8	100,0
Sinop		2,9	36,8	57,4	2,9		100,0
Sivas		,4	51,9	43,5	3,1	1,2	100,0
Tekirdağ		1,1	48,0	43,0	3,9	3,9	100,0
Tokat		,4	59,5	38,0	1,7	,4	100,0
Trabzon		,4	47,8	49,0	1,6	1,2	100,0
Tunceli			25,0	63,9	5,6	5,6	100,0
Şanlıurfa	,3	26,0	67,7	4,6	1,1	,3	100,0
Uşak			42,9	47,9	6,7	2,5	100,0
Van		2,5	89,4	5,5	1,7	,8	100,0

Tablo 7

SBS Puanı Okul Ortalamalarının... (devamı)

İl	200 ve					400.00	Toplam
	daha	200.01-	250.00 -	300.00 -	350.00 -	ve daha	
	düşük	249.99	299.99	349.99	399.99	yüksek	
Yozgat		1,3	42,7	53,4	2,1	,4	100,0
Zonguldak		,6	47,2	46,1	3,3	2,8	100,0
Aksaray		1,9	53,5	42,0	1,3	1,3	100,0
Bayburt			29,7	70,3			100,0
Karaman			40,7	53,1	2,5	3,7	100,0
Kırıkkale		1,1	48,3	47,2	1,1	2,2	100,0
Batman		2,7	79,9	15,4	,7	1,3	100,0
Şırnak		2,9	80,6	16,0	,6		100,0
Bartın			50,0	44,4	2,8	2,8	100,0
Ardahan			86,0	14,0			100,0
Iğdır		5,8	87,0	7,2			100,0
Yalova			47,3	41,8	7,3	3,6	100,0
Karabük		1,5	39,7	50,0	5,9	2,9	100,0
Kilis			73,8	21,4	2,4	2,4	100,0
Osmaniye		,8	46,9	45,3	2,3	4,7	100,0
Düzce			46,1	49,6	2,6	1,7	100,0
Toplam	,1	2,2	55,6	36,0	4,1	1,9	100,0

Fen Liselerinin amacı: Milli Eğitim Bakanlığı Fen Liseleri Yönetmeliğinin 6'ncı maddesine göre Fen Liseleri;

- Zekâ düzeyleri ile fen ve matematik alanlarındaki yetenekleri yüksek olan öğrencileri, matematik ve fen bilimleri alanında yüksek öğrenime hazırlamayı,
- Matematik ve fen bilimleri alanlarında gereksinim duyulan üstün nitelikli bilim adamlarının yetiştirilmesine kaynaklık etmeyi,
- Öğrencileri araştırmaya yöneltmeyi, bilimsel ve teknolojik gelişmeler ile yeni buluşlara ilgi duyanların çalışacakları ortamı ve koşulları hazırlamayı,
- Yeni teknolojileri kullanabilen, yeni bilgiler üretebilen ve projeler hazırlayabilen bireyler yetiştirmeyi,

- (e) Öğrencilerin bilimsel araştırma yapmalarına, bilimsel ve teknolojik gelişmeleri izlemelerine yardımcı olacak şekilde yabancı dilde iyi yetişmelerini sağlamayı amaçlar.

Liselerin amaçları göz önünde bulundurulduğunda, Meslek Liseleri dışında kalan liselerin amacının temelde yüksek öğrenime hazırlamaya dönük olduğu görülmektedir. Bu durumda amaç ve işlevleri bakımından farklılık göstermeyen öğretim kurumlarının “farklı lise türleri” olarak ve farklı adlarla yapılandırılmaları amaç ve işlev bakımından bir anlam ifade etmemektedir. Kuruluşları aşamasında farklı amaçlarla kurulmuş olsalar da, bugünkü durumları itibarıyla bir farklılık göstermemektedirler. Örneğin Fen Liselerinin üstün nitelikli bilim adamlarının yetiştirilmesine kaynaklık etmeyi amaçladığı, ancak uygulamada yüksek öğrenim kapsamında bilim adamı yetiştirme ile Fen Liseleri arasında hiçbir şekilde organik bir bağ ve süreklilik olmadığı bilinmektedir.

Anadolu Liselerinin Genel Liselerden farklı olarak, öğrencilerin yabancı dil öğrenmeleri amaçlanmaktadır. Oysa ortaöğretime devam eden her öğrencinin bir yabancı dil bilmesi ve tüm Genel Liselerde öğrencilerin yabancı dil öğrenmesi çağın gerektirdiği bir zorunluluk olduğu gibi, Lizbon 2010 hedefleri arasında da bir öncelik olarak yer almaktadır. Ayrıca Anadolu Liselerinde hazırlık sınıflarının kaldırılması ile yabancı dil öğrenme amacı da önemli ölçüde zaafa uğramıştır. Genel Lise müfredatı ile Anadolu Lisesi müfredatı arasındaki temel fark Anadolu Liselerinde yabancı dil ders saatinin Genel Liselerdeki ders saatinden daha fazla olmasıdır. Bu durumda Anadolu Lisesi-Genel Lise gibi bir ayrım gerekçesini ve dayanağını kaybetmiştir.

2009 yılı kontenjanlarına bakıldığında, Mesleki ve Teknik Eğitim dışında en yüksek oranı Anadolu Lisesi oluşturmaktadır (Tablo 8). Diğer bir ifade ile öğrenciler Anadolu Lisesine giriş için yarışmaktadır. İlköğretimde SBS baskısının nedeni Anadolu Meslek Liselerine ya da Anadolu Teknik Liselerine girme yarışından kaynaklanmamaktadır. Öğrenciler, aileler ve öğretmenler arasındaki yarışma öğrencilerin Anadolu Lisesine girebilmesi için yapılmaktadır.

Başarılı öğrencilerin Anadolu Liselerine ayrılması, her ne kadar Anadolu Liselerine devam eden öğrenciler için bir avantaj olarak görülse de (ki gerçekte bir avantaj olduğunu gösteren bir veriye de sahip değiliz), Anadolu Liseleri dışında kalan ve Genel Liselere devam eden öğrenciler açısından ciddi bir dezavantaj oluşturmaktadır. Bu dezavantaj, eşitliğe ve sosyal adalete dayanan bir eğitim politikasına da ters düşmektedir.

Tablo 8

2009 Yılında MEB'in Farklı Birimlerine Bağlı Anadolu Liselerinin Kontenjanları

Okul türü/Bağlı olduğu Bakanlık birimi	Kontenjanı	Toplam kontenjana Oranı
Anadolu Lisesi	122.080	45,76
Anadolu Öğretmen Lisesi	19.110	7,16
Erkek Teknik Eğitim	35.256	13,21
Kız Teknik Eğitim	20.163	7,56
Ticaret ve Turizm Eğitimi	26.654	9,99
Din Eğitimi	19.170	7,19
Sağlık İşleri Dairesi	16.032	6,01
Fen Lisesi	7.272	2,73
Sosyal Bilimler Lisesi	1.056	0,40
Toplam	266.793	100,00

Öğrencilerin akademik başarılarına göre liselere yerleştirilmesinin neden olduğu sorunlar

Ortaöğretimin yapısı ve öğrencilerin akademik başarılarına göre sınıflandırılmaları ile elit okullar oluşturulmakta ve toplumun yalnızca sınırlı bir kesiminin yararına gözüken bir durum ortaya çıkmaktadır. Aileler ve eğitimcilerin çoğunluğu, akademik başarısı yüksek öğrencilerin Anadolu Liselerine toplanması ile öğrenciler için daha “steril” bir ortam oluştuğunu düşünmektedir. Bunun da ötesinde, çocukları Anadolu Lisesine girebilen aileler “kazanan” olmanın sosyal ve psikolojik ayrıcalığını yaşamaktadır. Bu ayrıcalık ve özellikle Ağırlıklı Ortaöğretim Başarı Puanı (AOBP) uygulaması nedeniyle Anadolu Liselerine girişin üniversiteye girmenin garantisi gibi algılanması, ortaöğretimde mevcut yapılanmanın sorgulanması ve değiştirilmesi önünde psiko-sosyal bir engel oluşturmaktadır. Üniversiteye giriş sınavı ile ilgili son düzenlemelerle birlikte AOBP'nin etkisinin kısmen azaltılmasına karşın, AOBP'ni uygulamasının olumsuz etkisinin bütünüyle ortadan kalktığı söylenemez. İdeal olarak okul başarısının dikkate alınması doğru bir uygulamadır. Ancak bu uygulamanın adaletsizliklere neden olmaması için öğretim programlarının bütününde ölçme ve değerlendirme standartlarının çok iyi tanımlanmış olması gerekir.

Liselerin amaçları göz önünde bulundurulduğunda, Meslek Liseleri dışında kalan liselerin amacının temelde yükseköğretime hazırlamaya dönük olduğu görülmektedir. Oysa amacı yükseköğretime hazırlamak olan ve hatta dersleri ve müfredat içerikleri büyük ölçüde aynı olan liseler farklı adlar altında ve bazen de farklı Genel Müdürlüklere bağlı olarak yapılandırılmıştır.

Anadolu Liseleri mevcut uygulamada yalnızca ilköğretimde başarılı öğrencilerin bir araya toplandığı okullar olarak işlev görmektedir. Özellikle,

zorunlu eğitimin 12 yıla çıkarılmasının tartışıldığı bir ortamda, öğrencilerin lise çağında, ilköğretimdeki başarıya dayalı olarak gruplandırılması, devlet eliyle yaratılan bir ayrımcılık politikasına dönüşmektedir. İlköğretimde toplam öğrenci sayısının sadece %1.82'si özel okullarda öğrenim görmesine karşın; 2009 yılında Ankara, İstanbul ve İzmir'deki en yüksek puanla öğrenci alan 14 Anadolu Lisesine yerleşen öğrencilerin %28'i özel ilköğretim okullarından mezun olan öğrencilerdir. Genelde ise yıllar itibariyle bu oran kısmi olarak değişmekle birlikte, özel ilköğretim okullarından mezun olan öğrencilerin yaklaşık %40'ı Anadolu Liselerine gitmektedir. Devlet okullarında ise bu oran %10 civarında kalmaktadır. Bu durumda Anadolu Liseleri sosyal adaletin gerçekleşmesine değil, daha çok bozulmasına hizmet eder bir konumda gözükmektedir. Diğer bir ifade ile Anadolu Liseleri özel ilköğretim okullarından mezun olan ve sosyo-ekonomik olanakları diğer öğrencilere göre daha iyi olan öğrencilere hizmet etmektedir.

Başarılı öğrencilerin Anadolu Liselerine ayrılması, “bu öğrencilerin eğitiminin daha kaliteli olacağı ve Türkiye'nin ihtiyacı olan nitelikli insan gücü yetiştirilmesine katkı sağlayacağı” gibi varsayımlarla desteklenmektedir. Oysa bu ayırım ve devlet eliyle “elit okullar” oluşturulması, Anadolu Liseleri dışında kalan ve Genel Liselere devam eden öğrenciler açısından ciddi bir dezavantaj oluşturmaktadır. Anadolu Liseleri ve Fen Liseleri dışında kalan öğrenciler bir “kazanamayanlar” ve ileride de “kazanamayacaklar” sendromu yaşamaktadır. Akademik başarıları yüksek öğrencilerin Anadolu Liselerinde toplanması ve aynı zamanda üniversiteye girişte AOBP uygulaması nedeniyle, Genel Liseden üniversiteye gidebilecek öğrenci oranının çok düşük olması Genel Lise öğrencilerinin, velilerin ve öğretmenlerin gelecek beklentisini ve motivasyonunu olumsuz etkilemektedir. Çünkü AOBP uygulaması Genel Liselerdeki öğrencileri üniversiteye girişte dezavantajlı duruma düşürmektedir. Bu durumda kaçınılmaz olarak öğrenciler, veliler ve öğretmenler Genel Liseleri daha başarısız olarak algılamaktadır. Oysa elimizde Genel Liselerdeki eğitimin kalitesinin Anadolu Liselerindeki eğitimden daha düşük olduğunu gösteren somut hiçbir veri bulunmamaktadır. Başarıyı değerlendirmede kullanılan tek veri üniversiteye giriş oranlarıdır. Üniversiteye giriş oranlarını başarının göstergesi olarak kullanmak ise iki nedenle yanlış bir değerlendirmedir. Birincisi öğrencilerin zaten liseye girişte akademik başarıya göre gruplandırılmış olması ve ikincisi ise AOBP uygulamasının Anadolu Lisesi öğrencileri için avantaj oluşturmamasıdır. Elimizde herhangi bir Anadolu Lisesindeki öğrencilerin bir Genel Liseye yerleştirilmeleri durumunda daha başarısız olacaklarını gösteren bir veri bulunmamaktadır.

İlköğretimde eğitim öğretim süreci üzerinde sınav baskısı oluşması

Zorunlu eğitimin temel amacı her bir bireyin bir vatandaş olarak sahip olması gereken temel bilgi, beceri, davranış, tutum ve değerleri kazanmasını

sağlamaktır. Vatandaş olmak ile ilgili nitelikler bir test puanı ile ölçülemez. Mevcut ortaöğretime geçiş sistemi ailelerin, öğrencilerin ve öğretmenlerin sınav odaklı bir zorunlu eğitime yönelmesine neden olmaktadır. İlköğretimin temel değerleri de içeren “iyi bir vatandaş” yetiştirme, sosyal becerileri ve değerleri geliştirme işlevi ikinci plana düşmekte ve ilköğretimde test puanlarına odaklı bir anlayış hakim olmaktadır. Okullarda öğrencilerin fiziksel, zihinsel ve sosyal gelişimlerinin dengeli bir şekilde sağlanması için hayati önem taşıyan sanat, spor, kültürel ve sosyal etkinlikler neredeyse bütünüyle göz ardı edilmektedir. Bu etkinlikler formel olarak yapılıyor gözükse de, ilköğretim okullarının çoğunluğunda bu etkinliklere ayrılan zaman sınava hazırlık amacıyla diğer dersler için kullanılmaktadır.

SBS odaklı bir eğitim öğretim, ilköğretimin ya da zorunlu eğitimin amaçlarının gerçekleşmesinde önemli bir engel oluşturmaktadır. Çünkü velilerin de baskısı doğrultusunda, öğretmenler okulda daha çok SBS’de başarıyı artıracak dersler; içerik ve yöntem üzerinde yoğunlaşmaktadır. Elemeye dönük bir ilköğretimden ortaöğretime geçiş sisteminde okullar arası başarı farklılıklarında gözlenen uçurum, velilerin kendi yaşadıkları çevre dışındaki okullara kayıt yaptırmak için çeşitli yollara başvurmalarına neden olmakta ve bu nedenle de öğrencilerin şehir içinde taşınması ile ilgili sorunlar ortaya çıkmaktadır. Diğer yandan, elemeye yönelik geçiş sistemi öğrencilerin yoğun olarak dershanelere yönelmesi sonucunu doğurmakta ve okul eğitimi, özellikle altı, yedi ve sekizinci sınıflarda, dersane, özel ders ve kurslara göre ikincil konuma düşmektedir. Böylece, elemeye dönük ortaöğretime geçiş sınavları müfredatın uygulanmasını olanaksız hale getirmekte ve velilerin de baskısı ile öğretmenlerin de ilköğretimin amaçlarını bir yana bırakarak, büyük ölçüde SBS’ye yönelik bir test maratonuna yönelmesine neden olmaktadır. Diğer bir ifade ile zaten niteliğin düşük olduğu zorunlu eğitim sınav baskısı altında işlevlerini yerine getiremez hale gelmektedir.

İlköğretimin öğrencileri “hayata hazırlama” yönü bütünüyle ihmal edilmekte ve yalnızca “sınava hazırlama”ya odaklanılmaktadır. Sınava hazırlama kısmında da sadece “kazanacak” olarak görülen öğrencilere odaklanılmakta ve diğerleri büyük ölçüde ihmal edilmektedir. Bu ihmal ve sınava odaklanma Türkiye’nin insan sermayesinin geleceği açısından büyük bir tehdit oluşturmaktadır. PISA araştırması sonuçları ve Dünya Bankası Eğitim Sektörü Araştırması (World Bank, 2005) dahil olmak üzere, eldeki tüm bulgular Türkiye’de ilköğretimde ve ortaöğretimde öğrencilerin sadece %2-%3 oranında bir kısmının iyi eğitim almasına odaklanıldığı ve büyük kitlelerin nitelikli bir eğitim alamadığını göstermektedir. Nüfusun yalnızca küçük bir oranının nitelikli bir eğitim alma olanağına sahip olması sürdürülebilir bir ekonomik ve toplumsal kalkınma için yeterli değildir.

Öğrencilerin sınava hazırlık amacıyla derslane, kurs ve özel derslere yönelmesi

Türk Eğitim Derneği tarafından yapılan “Okulöncesi Eğitim ve İlköğretimin Sorunları ve Çözüm Önerileri” konulu araştırmanın bulgularına göre, 2006 yılında sekizinci sınıf öğrencilerinin yaklaşık %40’ı OKS’ye hazırlık amacıyla dershaneye gitmektedir. Ancak bu oranın büyük şehir merkezlerinde daha çok arttığı görülmektedir. Ayrıca SBS uygulaması ile birlikte dersanelere yönelmenin daha alt sınıflara doğru yayıldığı ve sınava hazırlık sektörünün hızla büyüdüğü gözlemlenmektedir.

İlköğretim başarı puanının ortaöğretim kurumlarına giriş puanına dahil edilmesi okuldaki eğitimin ön plana çıkmasını sağlamak yerine, notları yüksek tutabilmek ve SBS puanlarını yükseltebilmek için daha çok dershaneye ve özel derslere yönelmeye neden olmuştur. OKS uygulamasında öğrenciler daha çok kısmen yedinci sınıfta ve yoğun olarak sekizinci sınıfta dershaneye yöneliyordu. Ancak SBS uygulaması ile birlikte öğrencilerin altı, yedi ve sekizinci sınıflarda yoğun olarak dersanelere yöneldiği, ancak sınava hazırlık için derslane, özel ders, kurs gibi uygulamaların birinci sınıfa kadar indiği gözlemlenmektedir. 2000-2001 öğretim yılından 2009-2010 yılına kadar derslane sayısı 1864’ten 4193’e çıkmıştır (Tablo 9).

Tablo 9

Derslane Sayıları ve Dersanelerde Kayıtlı Öğrenci Sayıları

	Derslane sayısı	Yeni açılan derslane sayısı	Kapanan derslane sayısı	Öğretmen sayısı	Öğrenci sayısı
2000-2001	1.864	177	80	18.175	523.244
2001-2002	2.002	200	80	20.112	588.837
2002-2003	2.122	246	98	23.730	606.522
2003-2004	2.568	443	111	30.537	668.673
2004-2005	2.984	626	116	41.032	784.565
2005-2006	3.570	556	164	47.621	925.299
2006-2007	3.986	276	236	48.855	1.071.827
2007-2008	4.031	283	195	49.120	1.122.861
2008-2009	4.262	-	-	50.102	1.178.943
2009-2010	4.193	-	-	50.432	1.174.860

Derslane, kurs ve özel ders ücretlerinin ailelere ağır bir ekonomik yük getirmesi

TED tarafından gerçekleştirilen alan araştırmasına (TED, 2007) göre OKS’ye hazırlık kapsamında yapılan derslane harcamaları ve diğer harcamaların öğrenci

başına bir aileye yıllık ortalama maliyeti 1.310 TL civarındadır. Bu araştırmanın SBS uygulaması öncesinde gerçekleştirilmiş olmasına rağmen, sınava hazırlık için ailelerin yaptığı yıllık harcamaların toplamı yaklaşık bir milyon TL civarındadır. SBS uygulaması ile birlikte dershanelere yönelmenin daha alt sınıf düzeylerinde başladığı dikkate alınır, şu anda sınava hazırlık maliyetlerinin bir yıl için üç milyon TL'nin üzerinde olduğu tahmin edilmektedir. Ankara'da 2008 yılında gerçekleştirilen bir diğer çalışmada ise sınav için altı, yedi ve sekizinci sınıflarda ailelerin öğrenci başına yaptığı sınava hazırlık harcamaları ortalaması yıllık 3.576 TL olarak hesaplanmıştır (Serdar, 2008).

Mevcut araştırma bulguları, ortaöğretime geçişte sınava hazırlık harcamalarının aileler için önemli miktarda bir parasal yük getirdiğini göstermektedir. Bu durumda ortaöğretime geçişte sınavlara hazırlık için dershaneye gitme, özel ders alma ya da çeşitli kurslara katılma fırsatı büyük ölçüde ailenin ekonomik gücüne bağlı olarak gerçekleşmektedir. Sonuç olarak, eğitimin niteliği açısından okullar arasında ve her bir okulun kendi içindeki eşitsizlikler, ailelerin sosyo-ekonomik düzeyine bağlı olarak daha da artmaktadır. Diğer bir ifade ile "yüksek puan ile öğrenci alan bir ortaöğretim kurumuna giriş", ailelerin ekonomik güçlerine bağlı olarak satın alabildikleri ya da satın alamadıkları bir eğitim hakkına dönüşmektedir.

Sınavların öğretmen, öğrenci ve veliler üzerinde psiko-sosyal bir travma oluşturmaları

Öğretmenler üzerinde oluşan sınav ve not baskısı, öğretmenlerle öğrenciler ve veliler arasındaki ilişkileri, eğitim-öğretim ortamını da olumsuz etkileyecek biçimde bozmaktadır. Not konusunda öğretmenler üzerinde oluşan baskı, yönetici-öğretmen-veli üçgeninde çeşitli sorunlara neden olmaktadır. Öğretmenlerin başarısının verdiği notlarla değerlendirilmesi bir not enflasyonuna neden olduğu gibi, öğrencilerinin OKS/SBS puanı dışında kazanımlarının ikincil ve önemsiz görülmesi öğretmenlerin moral ve motivasyonlarını olumsuz etkilemektedir.

Diğer taraftan sınava giren milyonlarca öğrenci ve ailesi sınav stresi ile ağır bir psikolojik baskı altına girmektedir. Ailelerin sosyal yaşamları dahil olmak üzere, aile yaşamı ve düzeni büyük ölçüde sınava endekslenmektedir. "Sınav kazanmak" öğrencilerden çok ailelerin önceliği haline gelmektedir. Adeta sınava giren öğrenciler değil de aileler olmaktadır.

SBS için öğrencilerin yoğun olarak altıncı sınıftan itibaren dersane, kurs ve özel derslere yöneldiği dikkate alındığında, öğrencilerin fiziksel ve duygusal gelişimlerinin en kritik döneminde yoğun bir sınav baskısı altında ezildikleri görülmektedir. Dershaneye giden bir öğrenci haftanın beş gününü okulda geçirmekte, cumartesi ve pazar günleri ise dershanede çalışmaktadır. Haftanın yedi günü sınava odaklanan bir öğrencinin sosyal, sportif, sanatsal ve kültürel

bir etkinliğe zaman ayırması çok güçtür. Öğrencilerin sürekli bir sınav baskısı altında olmaları, sosyal ve psikolojik gelişimlerini olumsuz etkilemektedir.

Toplumun “elemeye dayalı ve genel olarak adil ve eşit olmadığı” yönünde bir algı ile değerlendirdiği ortaöğretime geçiş sistemi, toplumun adalet ve eşitlik duygularını ve değerlerini olumsuz etkilemektedir. Toplumun sosyal adalet duygusunun korunması ve geliştirilmesi devletin temel görevleri arasındadır. Aleyhlerine oluşan eşitsizlikler nedeniyle, dar gelirli kesimlerde ve genel olarak geçiş sisteminin uygulanmasından zarar gören kesimlerde adalet ve eşitlik duygularının zedelenmesi ile eğitim sistemine ve Devlete olan güven zaafa uğramaktadır.

Türkiye’de ilköğretim sisteminde okullar arası başarı farklılıkları oldukça yüksektir. SBS’de okulların ortalama puanları değerlendirildiğinde, hem iller arasında hem de okullar arasında önemli boyutta eşitsizlikler olduğu görülmektedir. Her yıl sınav dönemlerinde kamuoyu ile paylaşılan bilgiler daha çok illerin SBS puan ortalamalarına göre sıralanmasına odaklanmaktadır. Eğitim yöneticilerinin il/ilçe sıralamalarına odaklanmaları, okullar arası başarı farklılıklarının nedenleri ve bu farklılıkların giderilmesi için çözümler oluşturulmasını güçleştirmektedir. Oysa gerçek uçurum okullar arasında görülmektedir. Her bir yerleşim biriminin kendi içinde, o ilin okulları arasında makas açıklığı, eğitimde eşitsizliğin çok daha büyük bir boyutta olduğunu göstermektedir.

Veliler daha çok çocuklarını gönderecekleri okulun ya da çocuklarının devam ettiği okulun il içindeki sıralaması ile ilgilenmektedir. Resmi ve özel ilköğretim okulları il içinde kendi sıralamalarını ön plana çıkarmakta ve bu sıralamada ön sıralarda olan okullar bunu başarılarının göstergesi olarak kullanmaktadır. Okullar arası eşitsizliğin doğal bir sonucu olarak aileler belirli ilköğretim okullarını tercih etmeye yönelmektedir. Bu durumda ilköğretimden yükseköğretime kadar her düzeyde elemeye dayalı bir eğitim sisteminde, eşitsizlikler daha ilköğretim düzeyinde belirgin bir şekilde kendini göstermektedir.

YÜKSEKÖĞRETİME GİRİŞ SİSTEMİNDE MEVCUT DURUM

Yükseköğretimde kurum sayısı hızla artmakla birlikte, bu artışın yükseköğretimdeki öğrenci sayısına yansımaları oldukça sınırlı kalmıştır. Geçiş sisteminde sınavlarda yapılan düzenlemeler, geçiş sisteminin sorunlarını çözmekten oldukça uzak gözükmektedir. Aşağıda yükseköğretimin kapasitesi ve yükseköğretime geçiş sistemi ile ilgili değerlendirmeler sunulmaktadır.

Yükseköğretimde kapasite sorunu ve örgün öğretimde kapasitenin yetersiz kalması

Türkiye’de 95’i devlet üniversitesi, 51’i vakıf üniversitesi olmak üzere toplam 146 üniversite; bu üniversitelere bağlı 696 fakülte, 272 enstitü, 199 dört yıllık yüksekokul, 563 iki yıllık meslek yüksekokulu bulunmaktadır. Son beş yıllık dönemde 41’i devlet üniversitesi ve 21’i vakıf üniversitesi olmak üzere, 62 yeni üniversite kurulmuştur. Üniversite sayısındaki artışa paralel olarak Fakülte, Enstitü, Yüksekokul ve Meslek Yüksekokulu sayılarının da önemli oranda arttığı görülmektedir. Ancak, yeni kurulan üniversitelerin alt yapı ve öğretim elemanı ihtiyaçları henüz giderilememiş ve yükseköğretim kurumu sayısındaki artışın oluşturduğu ek kapasite oldukça sınırlı kalmıştır.

Tablo 10

2008-2009 Öğretim Yılı İtibariyle Yükseköğretim Kurumlarının Birim Sayıları

Öğretim yılı	Üniversite sayısı		Fakülte sayısı	Enstitü sayısı	Yüksekokul sayısı	MYO sayısı	Toplam birim
	Devlet	Vakıf					
2005-2006	53	24	594	220	179	473	1543
2006-2007	68	25	603	225	182	486	1589
2007-2008	85	30	616	229	191	497	1648
2008-2009	94	36	640	243	196	518	1727
2009-2010	94	45	696	272	199	563	1869

Kaynak: [http://www.osym.gov.tr/Araştırma ve Yayın/Sürelili Yayınlar adresinden](http://www.osym.gov.tr/Araştırma_ve_Yayın/Sürelili_Yayımlar_adresinden) 05.03.2010 tarihinde sağlanan verilere dayalı olarak hazırlanmıştır.

Türkiye’de 2008-2009 öğretim yılı itibariyle yükseköğretimdeki toplam öğrenci sayısı 2.757.828 olup; bu öğrencilerden 2.731.828’i üniversitelerde, 26.000’i ise diğer yükseköğretim kurumlarında öğrenim görmektedir (Tablo 11). Ancak üniversitelerdeki toplam öğrenci sayısının %41,8’i (1.142.536 öğrenci)

Tablo 11
2008-2009 Öğretim Yılı Önlisans ve Lisans Düzeyindeki Öğrenci Sayıları*

TÜRKİYE TOPLAMI	2.757.828	Galatasaray Üniversitesi	1.955
Üniversiteler Toplamı	2.731.828	Gazi Üniversitesi	51.149
Diğer Eğitim Kurumları Toplamı	26.000	Gaziantep Üniversitesi	12.875
ÜNİVERSİTELER		Gaziosmanpaşa Üniversitesi	14.719
Abant İzzet Baysal Üniversitesi	15.864	Gebze Yüksek Teknoloji Enstitüsü	923
Adıyaman Üniversitesi	6.501	Gelş. Eğt. Kült.,Sağl. ve Sos. Hiz. Vakfı	191
Adnan Menderes Üniversitesi	21.865	Giresun Üniversitesi	10.876
Afyon Kocatepe Üniversitesi	27.529	Gümüşhane Üniversitesi	3.425
Ağrı İbrahim Çeçen Üniversitesi	2.091	Hacettepe Üniversitesi	26.419
Ahi Evran Üniversitesi	8.670	Hakkari Üniversitesi	659
Akdeniz Üniversitesi	20.227	Haliç Üniversitesi	4.066
Aksaray Üniversitesi	5.112	Harran Üniversitesi	9.912
Amasya Üniversitesi	5.948	Hitit Üniversitesi	6.613
Anadolu Üniversitesi	1.165.267	İğdir Üniversitesi	1.760
Ankara Üniversitesi	29.341	Işık Üniversitesi	2.457
Ardahan Üniversitesi	807	İlke Eğitim ve Sağlık Vakfı	596
Artvin Çoruh Üniversitesi	1.813	İnönü Üniversitesi	16.024
Atatürk Üniversitesi	29.722	İstanbul Arel Üniversitesi	3.089
Atılım Üniversitesi	4.466	İstanbul Aydın Üniversitesi	10.079
Bahçeşehir Üniversitesi	7.265	İstanbul Bilgi Üniversitesi	7.797
Balıkesir Üniversitesi	26.561	İstanbul Bilim Üniversitesi	1.074
Bartın Üniversitesi	2.099	İstanbul Kültür Üniversitesi	6.474
Başkent Üniversitesi	8.779	İstanbul Teknik Üniversitesi	17.435
Batman Üniversitesi	2.123	İstanbul Ticaret Üniversitesi	5.079
Bayburt Üniversitesi	1.544	İstanbul Üniversitesi	51.075
Beykent Üniversitesi	8.167	İzmir Ekonomi Üniversitesi	5.782
Bilecik Üniversitesi	6.890	İzmir Üniversitesi	526
Bilkent Üniversitesi	10.893	İzmir Yüksek Teknoloji Enstitüsü	1.630
Bingöl Üniversitesi	830	Kadir Has Üniversitesi	4.480
Bitlis Eren Üniversitesi	3.008	Kafkas Üniversitesi	10.674
Boğaziçi Üniversitesi	8.584	Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniver.	15.004
Bozok Üniversitesi	6.223	Karabük Üniversitesi	5.739
Celal Bayar Üniversitesi	24.777	Karadeniz Teknik Üniversitesi	33.993
Cumhuriyet Üniversitesi	24.896	Karamanoğlu Mehmetbey Üniversitesi	5.577
Çağ Üniversitesi	2.310	Kastamonu Üniversitesi	7.220
Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi	21.801	Kavram Eğitim Vakfı	924
Çankaya Üniversitesi	3.862	Kırıkkale Üniversitesi	14.665
Çankırı Karatekin Üniversitesi	4.218	Kırklareli Üniversitesi	6.795
Çukurova Üniversitesi	28.077	Kilis 7 Aralık Üniversitesi	2.711
Dicle Üniversitesi	13.630	Kocaeli Üniversitesi	53.623
Doğuş Üniversitesi	3.819	Koç Üniversitesi	3.435
Dokuz Eylül Üniversitesi	37.721	Maltepe Üniversitesi	5.323
Dumlupınar Üniversitesi	30.018	Mardin Artuklu Üniversitesi	1.277
Düzce Üniversitesi	6.235	Marmara Üniversitesi	41.634
Ege Üniversitesi	39.770	Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi	13.332
Erciyes Üniversitesi	26.276	Mersin Üniversitesi	24.121
Erzincan Üniversitesi	6.363	Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi	5.111
Eskişehir Osmangazi Üniversitesi	14.384		
Fatih Üniversitesi	9.032		
Fırat Üniversitesi	18.416		

Tablo 11
2008-2009 Öğretim Yılı... (devamı)

Muğla Üniversitesi	22.071	Ufuk Üniversitesi	1.345
Mustafa Kemal Üniversitesi	17.939	Uludağ Üniversitesi	37.280
Muş Alparslan Üniversitesi	1.599	Uşak Üniversitesi	8.652
Namık Kemal Üniversitesi	11.821	Yalova Üniversitesi	1.502
Nevşehir Üniversitesi	3.693	Yaşar Üniversitesi	3.468
Niğde Üniversitesi	11.032	Yeditepe Üniversitesi	14.229
Okan Üniversitesi	3.370	Yıldız Teknik Üniversitesi	19.999
Ondokuz Mayıs Üniversitesi	21.246	Yüzüncü Yıl Üniversitesi	13.194
Ordu Üniversitesi	6.857	Zonguldak Karaelmas Üniversitesi	15.082
Orta Doğu Teknik Üniversitesi	16.610	DİĞER EĞİTİM KURUMLARI	
Osmaniye Korkut Ata Üniversitesi	4.064	Kara Harp Okulu	2.693
Özyeğin Üniversitesi	207	Kara Kuvvetleri Astsubay Meslek Yo.	2.160
Pamukkale Üniversitesi	26.157	Silahlı Kuvvetler Bando Astsubay	
Rize Üniversitesi	7.778	MYO.	71
Sabancı Üniversitesi	2.945	Deniz Harp Okulu	795
Sakarya Üniversitesi	42.133	Deniz Kuvvetleri Astsubay Meslek Yo.	916
Selçuk Üniversitesi	68.452	Hava Harp Okulu	962
Siirt Üniversitesi	2.929	Hava Kuvvetleri Astsubay Meslek Yo.	1.851
Sinop Üniversitesi	2.592	Jandarma Astsubay Meslek	
Süleyman Demirel Üniversitesi	37.054	Yüksekokulu	840
Şirnak Üniversitesi	455	Gülhane Askeri Tıp Akademisi	1.084
TOBB Ekonomi ve Teknoloji		Polis Akademisi	14.628
Üniversitesi	1.969		
Trakya Üniversitesi	19.188		
Tunceli Üniversitesi	494		
Türkiye Loj. Araş. ve Eğit. Vakfı	331		

* Anadolu Üniversitesi AÖ Sayılarına, Veteriner Sağlık önlisans programında okuyan 19 (E: 19), Jandarma Mesleki Eğitimi önlisans programında okuyan 5940 (K: 2, E: 5938), Polis Mesleki Eğitimi önlisans programında okuyan 14995 (K: 804, E: 14191), Kara Kuvvetleri Mesleki Eğitimi önlisans programında okuyan 1309 (E: 1309), Deniz Kuvvetleri Mesleki Eğitimi önlisans programında okuyan 199 (K: 1, E: 198), Hava Kuvvetleri Mesleki Eğitimi önlisans programında okuyan 218 (E: 218), İlköğretim Öğretmenliği Programı Sosyal Bilgiler Bölümünde okuyan 114 (K: 15, E: 99), İlköğretim Öğretmenliği Programı Türkçe Bölümünde okuyan 101 (K: 32, E: 69), Adalet Mesleki Eğitim önlisans programında okuyan 5733 (K: 2053, E: 3680), İlköğretim Öğretmenliği Programı Matematik Bölümünde okuyan 40(K: 12, E: 28), İlköğretim Öğretmenliği Programı Fen Bilgisi Bölümünde okuyan 14 (K: 3, E: 11) ile Sınıf Öğretmenliği lisans tamamlama programında okuyan 3189 (K: 1222, E: 1967) öğrenci dahil edilmemiştir.

Kaynak: http://www.osym.gov.tr/Araştırma_ve_Yayın/Sürekli_Yayınlar/2009_Yılı_Yayımları/2008-2009_Öğretim_Yılı_Yükseköğretim_İstatistikleri_Kitabı

açık öğretim programlarına kayıtlı öğrencilerden oluşmaktadır. Örgün öğretim öğrencileri ile birlikte değerlendirildiğinde toplam üniversite öğrencisinin %42,65'i Anadolu Üniversitesi'nde öğrenim görmektedir. Tablo 11'de 127 üniversite yer almakla birlikte, toplam öğrenci sayısının yaklaşık %62'si öğrenci sayısı 30.000'den fazla olan 13 üniversitede öğrenim görmektedir (Tablo 12). Diğer taraftan, 46 üniversitede ise toplam öğrenci sayısının yalnızca %3,63'ü (99.131 öğrenci) öğrenim görmektedir.

Tablo 12

2008-2009 Öğretim Yılı Önlisans ve Lisans Düzeyindeki Öğrenci Sayılarının Üniversite Büyüklüklerine Göre Dağılımı

Üniversite büyüklüğü (öğrenci sayısı olarak)	Üniversite sayısı	Öğrenci sayısı	Toplam öğrenci sayısı içindeki oranı
Anadolu Üniversitesi	1	1.165.267	42,66
40.000'den fazla	6	308.066	11,28
30.000-40.000	6	215.836	7,90
20.000-29.999	16	401.086	14,68
10.000-19.999	24	347.964	12,74
5.000-9.999	28	194.478	7,12
5.000'den az	46	99.131	3,63

2003-2004 ve 2008-2009 öğretim yılları arasındaki dönemler itibarıyla tüm yükseköğretim kurumlarında yürütülen ön lisans, lisans ve lisansüstü düzeyindeki programlara kayıtlı öğrencilerin sayıları Tablo 13'te gösterilmiştir. 2003-2004 öğretim yılında üniversitelerdeki toplam öğrenci sayısı baz alındığında, 2008-2009 yılı itibarıyla toplam öğrenci sayısında %48'lik bir artış gerçekleşmiştir. Ancak, öğrenci sayılarındaki artışların yaklaşık %87'lik bir artış ile en çok açık öğretim lisans programlarında ve %76'lık bir artış ile örgün öğretim önlisans programlarında gerçekleştiği; örgün öğretim lisans programlarındaki öğrenci sayısı artışının %27, ikinci öğretim lisans programlarındaki artışın ise %23 civarında olduğu görülmektedir. Bu durumda yükseköğretimde toplam öğrenci sayısındaki artışın daha çok açıköğretim programları ile örgün öğretim önlisans programlarından kaynaklandığı anlaşılmaktadır.

Bir önceki öğretim yılında üniversitelerdeki toplam öğrenci sayılarına göre artış oranları incelendiğinde, yıllık öğrenci sayısı artışının %6,52'sinin 2004-2005, %11,41'inin 2005-2006, %4,73'ünün 2006-2007, %3,23'ünün 2007-2008

Tablo 13
2004-2009 Yılları Arasındaki Öğrenci Sayıları

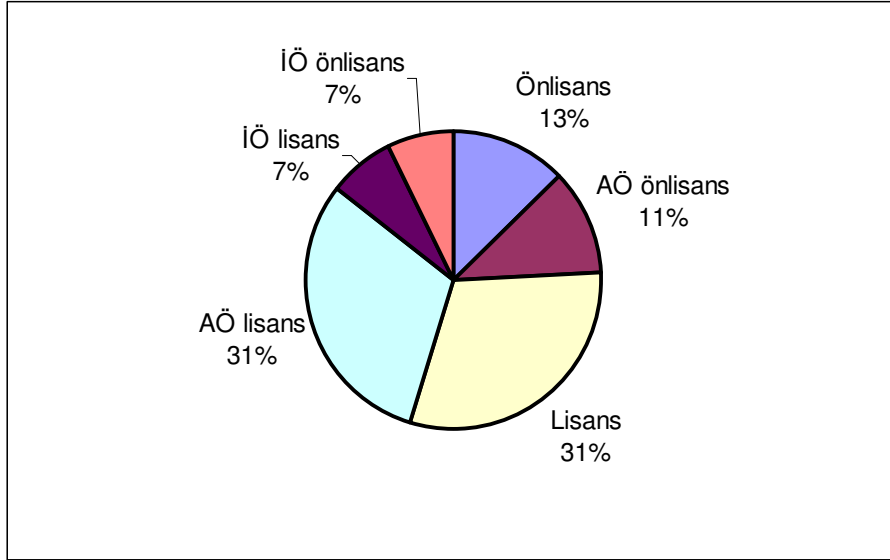
	2003-2004	2004-2005	2005-2006	2006-2007	2007-2008	2008-2009
Üniversiteler	1.946.442	2.073.428	2.309.918	2.419.214	2.497.473	2.889.070
Önlisans	404.601	439.263	496.024	521.837	551.320	658.830
Önlisans (AÖ hariç)	199.604	226.133	270.290	305.762	324.058	352.060
Önlisans-AÖ	204.997	213.130	225.734	216.075	227.262	306.770
Lisans	1.107.693	1.173.843	1.306.459	1.386.072	1.437.654	1.675.157
Lisans (AÖ hariç)	660.420	691.382	733.140	756.736	786.944	839.391
Lisans-AÖ	447.273	482.461	573.319	629.336	650.710	835.766
İkinci Öğretim	308.700	329.889	352.687	357.027	356.913	397.841
Lisans	163.320	171.566	181.903	180.581	178.349	201.206
Önlisans	145.380	158.323	170.784	176.446	178.564	196.635
Lisansüstü	114.892	119.901	144.317	142.394	138.907	144.950
Yüksek lisans	90.057	92.566	111.814	108.683	104.028	109.281
Doktora	24.835	27.335	32.503	33.711	34.879	35.669
Tıpta uzmanlık	10.556	10.532	10.431	11.884	12.679	12.292
Diğer yükseköğretim kurumları	26.220	32.923	32.980	34.450	35.149	35.211
Ön Lisans	12.696	17.948	18.178	19.365	19.118	19.232
Lisans	7.856	8.143	7.869	7.461	7.131	6.768
Lisansüstü	332	354	347	438	636	841
Yüksek lisans	276	296	275	315	445	564
Doktora	56	58	72	123	191	277
Tıpta uzmanlık	5.336	6.478	6.586	7.186	8.264	8.370
Toplam	1.972.662	2.106.351	2.342.898	2.453.664	2.532.622	2.924.281

ve %15,68'inin 2008-2009 yılında gerçekleştiği görülmektedir. Ayrıca lisansüstü öğrenim gören öğrenci sayılarında toplamda %26'lık bir artış gerçekleştiği, bu artışın yüksek lisans %21, doktora ise yaklaşık %44 civarında olduğu görülmektedir. Doktora programlarında öğrenci sayılarındaki artış, bilim insanı ve öğretim elemanı yetiştirme açısından olum bir gelişme olarak değerlendirilebilir.

Yükseköğretimde lisans ve önlisans düzeyinde öğrenci sayıları yükseköğretim programlarının türüne göre değerlendirildiğinde öğrencilerin;

- %31'inin normal öğretim lisans programlarında,
- %7'sinin ikinci öğretim lisans programlarında,
- %13'ünün normal öğretim ön lisans programlarında,
- %7'sinin ikinci öğretim ön lisans programlarında
- %31'inin açık öğretim lisans programlarında ve
- %11'inin açıköğretim önlisans programlarında

öğrenim görmektedir (Grafik 1). Toplam öğrenci sayısı içinde açıköğretim lisans öğrencilerinin oranı ile normal öğretim lisans öğrencilerinin oranı eşitlenmiş durumdadır. Açık öğretim programları, özellikle çalışan nüfusa ve yükseköğretim çağ nüfusu dışında kalanlara bir fırsat sunulması açısından önemli görülmele birlikte, yükseköğretimde açıköğretimin payının sürekli artış göstermesi daha çok örgün eğitimde kontenjanların sınırlı olmasından kaynaklanmaktadır. Bu durumda açık öğretim uygulaması örgün yükseköğretimin yerini alacak bir uygulamaya dönüşmektedir.

Grafik 1. Yükseköğretimde toplam öğrenci sayısının öğretim programlarının türlerine göre dağılımı

Yükseköğretim çağ nüfusunun okullulaşma oranının yetersiz kalması

Yükseköğretim çağ nüfusu ve yükseköğretimde okullulaşma oranları genellikle 18-21 yaş nüfus esas alınarak hesaplanmaktadır (bkz. Türkiye'nin Yükseköğretim Stratejisi, s. 91). Ancak Tablo 14 incelendiğinde, 2008-2009 öğrenim yılında yükseköğrenim gören öğrencilerin %50'sinin, yeni kayıt yaptıran öğrencilerin ise %33'ünün 18-21 yaş grubu dışında olduğu görülmektedir. Ayrıca ÖSYM verileri ayrıntılı olarak incelendiğinde, 18-21 yaş grubu dışında kalan yükseköğretim öğrencilerinin de önemli bir oranının örgün öğretim programlarına devam ettikleri anlaşılmaktadır. Oysa 18-21 yaş grubu yükseköğretim çağ nüfusu olarak varsayıldığında, Türkiye'nin Yükseköğretim Stratejisi raporunda Türkiye'de yükseköğretimde okullaşma oranı örgün eğitimde %25, açıköğretim dahil edildiğinde ise %39 olarak rapor edilmektedir. Yükseköğretim öğrencilerinin yalnızca %50'sinin 18-21 yaş grubunda olduğu dikkate alındığında, yükseköğretimde çağ nüfusunun okullaşma oranının açıklanan resmî oranlardan çok daha düşük olduğu anlaşılmaktadır. Tablo 14'te de görüldüğü gibi, yükseköğretimde öğrenim gören öğrenciler daha çok 18-24 yaş aralığında yoğunlaşmakta, ancak 2008-2009 yılı itibariyle toplam öğrenci sayısının yaklaşık %26'sı (757.370 öğrenci) 25 yaş ve üzeri yaş grubunda yer almaktadır. Bu durum yükseköğretimde kapasite sorununun daha büyük boyutlarda olduğunun bir göstergesi olarak değerlendirilmektedir.

Tablo 15'te 18-21 yaş grubunun yıllara göre sayıları incelendiğinde, bu gruptaki nüfusun nüfus artış hızlarındaki düşüğe paralel olarak oldukça durağan bir yapı gösterdiği anlaşılmaktadır. Tablo 16'daki nüfus projeksiyonları ile birlikte değerlendirildiğinde, yükseköğretim çağ nüfusunun 2025 yılına kadar önemli bir artış kaydetmeyeceği anlaşılmaktadır. Ancak mevcut durumda yükseköğretim arzındaki yetersizlikler, çağ nüfusundaki artışın durağan hale gelmesi halinde de yükseköğretimde önemli ölçüde bir kapasite artırımı ihtiyacı bulunduğu işaret etmektedir.

Türkiye'de kapasite kullanımını artırmaya yönelik olarak 1992-1993 öğretim yılında başlatılan ikinci öğretimde öğrenci sayısında önemli bir artış görülmektedir (Tablo 17). Son dokuz öğretim yılına bakıldığında, 2000-2001 ve 2008-2009 yılları arasındaki ikinci öğretimdeki öğrenci sayılarının %92 oranında bir artış gösterdiği; yalnızca 2008-2009 öğretim yılında, bir önceki yıla göre ikinci öğretimde öğrenci sayısında 40.928'lik bir artış gösterdiği anlaşılmaktadır. Artan yükseköğretim talebi ile birlikte, üniversitelerin ikinci öğretim programlarında kontenjan artışı ortaya çıkmaktadır. Bu artış yükseköğretim talebinin karşılanması açısından olumlu bir gelişme gibi görülmekle birlikte, özellikle yeni açılan üniversitelerde öğretim elemanı yetersizliğine rağmen ikinci öğretim programlarında kontenjanların artırılması ya da yeni ikinci öğretim programlarının açılması, eğitimin kalitesi açısından kaygı vericidir.

Tablo 14

Yükseköğretimde Yaşlara Göre Öğrenci Sayıları

	2003- 2004	2004- 2005	2005- 2006	2006- 2007	2007- 2008	2008- 2009	2008- 2009 Yeni kayıt
16 yaşın altı	440	229	461	426	1.059	408	295
16 yaş	5.406	5.508	6.234	5.761	7.360	3.965	2.631
17 yaş	52.802	62.854	74.142	73.312	77.767	28.127	20.254
18 yaş	168.137	178.848	219.106	228.711	227.537	279.641	208.693
19 yaş	259.900	265.720	298.554	322.687	335.751	394.595	194.318
20 yaş	274.745	294.973	311.979	344.168	347.407	401.004	108.956
21 yaş	249.972	270.402	292.405	306.245	322.579	359.624	63.985
22 yaş	209.889	216.888	235.449	252.636	264.396	300.620	49.011
23 yaş	156.185	169.404	177.397	187.515	200.156	228.437	37.646
24 yaş	111.254	125.832	138.667	139.474	143.844	170.490	29.595
25 yaş	83.242	91.950	106.340	111.595	108.100	125.836	24.254
26 yaş	66.616	70.575	81.817	87.098	87.987	98.028	20.672
27 yaş	52.431	57.291	64.942	67.199	70.026	84.181	18.428
28 yaş	43.080	45.321	53.483	53.334	55.435	70.065	15.386
29 yaş	36.282	36.404	42.318	43.625	44.007	56.784	12.231
30-34 yaş	106.267	112.024	124.476	124.927	128.142	169.975	35.916
35-39 yaş	55.245	57.802	64.848	65.026	63.628	87.584	16.496
40 yaş ve üstü	40.769	44.326	50.280	49.925	47.441	64.917	10.852
Toplam	1.972.662	2.106.351	2.342.898	2.453.664	2.532.622	2.924.281	869.619

Tablo 15

Yükseköğretimdeki Çağ Nüfusunun Yıllara Göre Değişimi

Yıl	Çağ Nüfusu (18-21 yaş)
1994	5.093.000
1995	5.228.000
1996	5.184.000
1997	5.142.000
1998	5.102.000
1999	5.063.000
2000	5.025.000
2001	5.371.000
2002	5.355.000
2003	5.288.000
2004	5.192.000
2005	5.098.000
2008	4.966.476
2009	4.950.075

Kaynak: 2008 ve 2009 yılı verileri <http://www.tuik.gov.tr> adresinden ADNKS verilerinden dinamik sorgulama sonucu elde edilmiştir. Diğer yıllara ait veriler http://www.yok.gov.tr/content/view/557/238/lang,tr_TR/Türkiye'ninYükseköğretimStratejisi adresinden 11/03/2010 tarihinde alınmıştır.

Yükseköğretime olan talebin fazlalığı ve üniversitelerdeki kontenjan sınırlılığı nedeniyle, yükseköğretim için yurtdışına giden öğrenci sayıları da her geçen yıl artmaktadır. Özellikle lisans düzeyinde yurtdışında öğrenim gören öğrenci sayısı (18.108; Tablo 18) dikkat çekicidir. Bu alanda kayıt dışı öğrenci sayısına ilişkin bir rakam vermek mümkün değildir. Yurtdışında eğitim için aracılık eden kurum sayısı her geçen gün çoğalmış ve ayrı bir sektör doğmuştur. Diğer taraftan, özellikle öğretim elemanı ihtiyacının karşılanmasına yönelik olarak, yüksek lisans ve doktora düzeylerinde resmi kurumlar adına yurt dışında öğrenim gören öğrenci sayısı oldukça sınırlı kalmıştır.

Öğretim elemanı yetiştirme ve öğretim elemanı açığı

Tablo 19'daki verilere göre, Millî Eğitim Bakanlığı tarafından, 5 yılda 5.000 Öğrenci Projesi'yle, 2006-2007 öğretim yılından 2010-2011 öğretim yılı sonuna kadar devam ettirilerek, yurtdışına gönderilecek öğrenci sayısının 5.000'e tamamlanması planlanmıştır. Ancak, 1416 sayılı kanun kapsamında Millî Eğitim Bakanlığı'nca resmi burslu statüde yurt dışında öğrenim gören öğrenci sayıları dikkate alındığında, mevcut durumda 2010-2011 öğretim yılı sonuna kadar planlanan sayıların gerçekleştirilmesi oldukça güç gözükmektedir.

Tablo 16

Yükseköğretimdeki Çağ Nüfusunun Yıllara Göre Projeksiyonu

Yaş grubu	2015		2020		2025	
	Yaş grubu toplam	Her bir yaş için nüfus	Yaş grubu toplam	Her bir yaş için nüfus	Yaş grubu toplam	Her bir yaş için nüfus
15-19	6.373.000	1.274.600	6.249.000	1.249.800	6.219.000	1.243.800
20-24	6.233.000	1.246.600	6.346.000	1.269.200	6.232.000	1.246.400
25-29	6.144.000	1.228.800	6.208.000	1.241.600	6.331.000	1.266.200

Kaynak: Yaş grubu verileri http://www.tuik.gov.tr/PreIstatistikTablo.do?istab_id=243 adresinden 11/03/2010 tarihinde alınmıştır. Her bir yaş grubu için tahmini nüfus ise yaş grubu için projeksiyonu yapılan nüfus yaş grubundaki yaş sayısına bölünerek elde edildiğinde, tahmini/yaklaşık değerler olarak alınmalıdır.

Tablo 17

İkinci Öğretimdeki Öğrenci Sayılarının Yıllara Göre Dağılımı

	Lisans	Ön lisans	Toplam
2000-2001	145.074	62.036	207.110
2001-2002	151.674	72.374	224.048
2002-2003	155.565	124.208	279.773
2003-2004	163.320	145.380	308.700
2004-2005	171.566	158.323	329.889
2005-2006	181.903	170.784	352.687
2006-2007	180.581	176.446	357.027
2007-2008	178.349	178.564	356.913
2008-2009	201.206	196.635	397.841

Kaynak: [http://www.osym.gov.tr/Araştırma ve Yayın/Sürekli Yayınlar](http://www.osym.gov.tr/Araştırma%20ve%20Yayın/Sürekli%20Yayınlar)

Tablo 18

Öğrenim Düzeyleri ve Öğrenim Dallarına Göre Yurt Dışında Öğrenim Gören Özel Öğrenciler ile Resmi Burslu Statüdeki Öğrenciler (28.11.2008 tarihi itibarıyla)

	Dil öğrenimi	Lisans	Yüksek lisans	Doktora	Staj	Genel toplam
Özel	-	18.103	3.843	1.600	-	23.546
Resmi	367	5	329	183	6	890
Toplam	367	18.108	4.172	1.783	6	24.436

Kaynak: [http://sgb.meb.gov.tr/Millî Eğitim İstatistikleri Örgün Eğitim, 2008-2009](http://sgb.meb.gov.tr/Millî%20Eğitim%20İstatistikleri%20Örgün%20Eğitim,%202008-2009)

Tablo 19
1416 Sayılı Kanun Uyarınca Yurtdışında Resmî-Burslu Statüde Öğrenim Gören Öğrenci Sayıları (05.05.2009 tarihi itibarıyla)

	Kontenjan dönemi				Toplam
	2006	2007	2008	2009	
Başvuran öğrenci sayısı	591	468	709	-	1768
Kontenjan dönemi itibarıyla öğrenimine başlayan öğrenci sayısı	431	396	1	-	828
Öğrenimden vazgeçen öğrenci sayısı	138	28	17	23	206
İşlemleri devam eden öğrenci sayısı	-	43	691	621	735
Görev talep eden öğrenci sayısı	22	1	-	-	23
Yurtdışına çıkış tarihi esas alınarak halen öğrenim gören öğrenci sayısı	9	394	425	68	1129

Kaynak: <http://yogm.meb.gov.tr/istatistikler.htm>

2008-2009 öğretim yılında yükseköğretim kurumlarında toplam 100.504 öğretim elemanı görev yapmaktadır (Tablo 20). Toplam öğretim elemanı içinde %14'ünün profesör, %7'sinin doçent, %18'inin yardımcı doçent, %16'sının öğretim görevlisi, %7'sinin okutman, %3'ünün uzman ve %35'inin ise araştırma görevlisi olduğu görülmektedir. Ancak üniversite bazında öğretim üyesi (profesör, doçent ve yardımcı doçent toplamı) ile öğretim elemanı (öğretim görevlisi, okutman, uzman ve araştırma görevlisi toplamı) oranları incelendiğinde; üniversitelere göre öğretim üyelerinin toplam akademik personel içindeki oranlarının %4 ile %63 arasında değiştiği görülmektedir. Bazı üniversitelerde, toplam akademik personel içinde öğretim üyesi oranının oldukça düşük olması, üniversitelerde yeterli akademik personel bulunmaması ve akademik personelin niteliği açısından kaygı verici görülmektedir.

Üniversitelerin toplamında, 2008-2009 öğretim yılı itibarıyla, bir öğretim elemanına (Profesör, Doçent, Yardımcı Doçent, Öğretim Görevlisi ve Okutman toplamı) ortalama 45 öğrenci düşmektedir. Ancak üniversite bazında ortalama öğrenci öğretim elemanı oranı incelendiğinde, durumun bazı üniversiteler açısından çok daha kötü olduğu görülmektedir. Türkiye genelinde, 2008-2009 öğretim yılında bir öğretim elemanına (Profesör, Doçent, Yardımcı Doçent, Öğretim Görevlisi, Okutman) düşen öğrenci sayısı 45'tir. Ancak öğrenci öğretim elemanı oranı üniversitelere göre incelendiğinde, bu sayının

Tablo 20

2008-2009 Öğretim Yılı Öğretim Elamanları Sayısı

	Profesör	Doçent	Yrd. Doç.	Öğr. Gör.	Okutm.	Uzman	Arş. Gör.	Toplam
Türkiye toplamı	13.662	7.360	18.538	15.752	7.320	3.033	34.792	100.504
Üniversiteler	13.480	7.156	18.275	14.250	7.129	2.837	34.764	97.923
Önlisans programları	132	92	1.032	5.999	511	170	349	8.285
Lisans programları	13.154	6.982	17.049	8.073	6.376	2.569	29.413	83.644
Enstitüler	190	78	179	165	21	61	4.984	5.681
Araştırma merkezleri	4	4	15	13	221	37	18	313
Diğer eğitim kurumları	182	204	263	1.502	191	196	28	2.581
Önlisans programları	1	1	4	1.109	168	194	3	1.485
Lisans programları	159	175	229	367	23	1	14	968
Enstitüler	22	28	30	26	-	1	11	128

Kaynak: [http://www.osym.gov.tr/Araştırma ve Yayın/Sürelili Yayınlar/2009 Yılı Yayınları/2008-2009 Öğretim Yılı Yükseköğretim İstatistikleri Kitabı](http://www.osym.gov.tr/Araştırma_ve_Yayın/Sürelili_Yayınlar/2009_Yılı_Yayınları/2008-2009_Öğretim_Yılı_Yükseköğretim_İstatistikleri_Kitabı)

Adıyaman Üniversitesinde 93, Iğdır Üniversitesinde 84, Kırklareli Üniversitesinde 82 olduğu ve 17 üniversitede 60'ın üzerinde, 25 üniversitede ise 40-60 arası olduğu görülmektedir. Şırnak Üniversitesinde 2008-2009 öğretim yılı itibarıyla 455 öğrenci bulunmakta, buna karşılık aynı üniversitede 1 profesör, 3 öğretim görevlisi ve 2 okutman olmak üzere 6 öğretim üyesi/elemanı bulunmaktadır.

Yükseköğretimde finansman yetersizliği

Eğitim bütçesinin toplam kamu bütçesi içindeki payı 1981 yılı ile 2009 yılı arasında %9,2 ile %22 arasında gerçekleşmiştir. Bazı yıllarda eğitim bütçesinin kamu bütçesi içindeki payında dönemsel artışlar görülmekle birlikte, genel olarak eğitim bütçesinin %11 ile %13 oranları arasında kaldığı görülmektedir. Aynı dönemde YÖK bütçesinin eğitim bütçesi içindeki oranı incelendiğinde, bu oranın %21 ile %26 arasında kaldığı; 1986, 1996, 2005 ve 2006 yıllarında %26, 1997 yılında ise %28 olarak gerçekleştiği görülmektedir. Eğitim bütçesinin GSMH'ya oranı ise 1981-2009 yılları arasında %1,64 ile %3,72 arasında kalmıştır. Eğitim bütçesinin GSMH'ya oranı 2003-2009 yılları arasında %3 civarındadır. Türkiye'nin okul çağı nüfusunun yüksekliği ve eğitim ihtiyaçları göz önünde bulundurulduğunda, bütçeden eğitime ayrılan payın yetersizliği tartışma götürmeyecek kadar açıktır.

Tablo 21
2008-2009 Öğretim Yılı Öğretim Elemanlarının Akademik Görev ve Üniversitelere Göre Sayıları

	Toplam	Prof.	Doçent	Doç.	Yrd. Öğr. Gör.	Okut. Uzman	Arş. Gör.	
TÜRKİYE TOPLAMI	100504	13662	7360	18538	15752	7320	3033	34792
Üniversiteler toplamı	97923	13480	7156	18275	14250	7129	2837	34764
Diğer eğitim kurumları toplamı	2581	182	204	263	1502	191	196	28
ÜNİVERSİTELER								
Abant İzzet Baysal Üniv.	848	54	46	246	111	64	33	293
Adıyaman Üniv.	94	5	3	19	37	6	3	21
Adnan Menderes Üniv.	1066	99	112	244	142	98	25	346
Afyon Kocatepe Üniv.	1021	34	63	286	249	53	24	312
Ağrı İbrahim Çeçen Üniv.	59	2		18	20	10	2	7
Ahi Evran Üniv.	329	9	9	101	110	31	2	67
Akdeniz Üniv.	1931	234	142	309	300	120	74	752
Aksaray Üniv.	172	5	4	32	55	9	1	66
Amasya Üniv.	135	3	4	37	79	2	2	8
Anadolu Üniv.	1809	158	111	389	342	203	95	511
Ankara Üniv.	3585	1061	297	260	120	286	177	1384
Ardahan Üniv.	14	1			8	3		2
Artvin Çoruh Üniv.	77	3	5	21	21	4	2	21
Atatürk Üniv.	2235	285	271	541	94	152	45	847
Atılım Üniv.	292	37	11	75	56	80	5	28
Bahçeşehir Üniv.	473	45	18	65	107	110	3	125
Balıkesir Üniv.	700	39	45	220	163	65	11	157
Bartın Üniv.	80	11	3	26	15	1		24
Başkent Üniv.	1415	138	117	243	273	155	41	448
Batman Üniv.	32	3		5	16	5	1	2
Bayburt Üniv.	28	1	1	9	2	7		8
Beykent Üniv.	292	51	8	75	118			40
Bilecik Üniv.	148	2	2	32	76	7	4	25
Bilkent Üniv.	989	99	60	177	636		17	
Bingöl Üniv.	50	2		17	16	4	1	10
Bitlis Eren Üniv.	74	2		9	48	10	4	1
Boğaziçi Üniv.	1038	180	75	168	130	80	47	356
Bozok Üniv.	213	4	6	68	47	19		69
Celal Bayar Üniv.	1102	104	94	234	184	66	17	403
Cumhuriyet Üniv.	1380	102	143	200	241	61	16	617
Çağ Üniv.	119	15	2	20	21	52		9
Çanakkale Onsekiz Mart Üniv.	963	73	68	281	211	84	49	195
Çankaya Üniv.	215	28	8	31	50	50	12	36

Tablo 21
2008-2009 Öğretim Yılı Öğretim Elemanlarının... (devamı)

	Toplam	Prof.	Doçent	Yard. Doç.	Öğr. Gör.	Okut. Uzman	Araş. Gör.	
Çankırı Karatekin Üniv.	82	4	3	7	40	9	3	16
Çukurova Üniv.	1891	373	128	256	214	110	68	742
Dicle Üniv.	1254	156	84	307	108	67	37	495
Doğuş Üniv.	256	41	13	36	48	63		55
Dokuz Eylül Üniv.	3024	449	236	425	359	165	122	1268
Dumlupınar Üniv.	670	28	24	222	187	56	4	149
Düzce Üniv.	441	31	14	105	71	15	8	197
Ege Üniv.	3443	751	288	431	302	188	165	1317
Erciyes Üniv.	1476	226	115	190	133	131	38	641
Erzincan Üniv.	221	7	7	79	57	10	4	57
Eskişehir Osmangazi Üniv.	1180	207	91	266	31	48	21	516
Fatih Üniv.	681	45	33	131	137	97	11	227
Fırat Üniv.	1422	183	132	352	97	64	22	572
Galatasaray Üniv.	276	39	28	58	19	24	5	102
Gazi Üniv.	4024	782	327	701	243	172	134	1664
Gaziantep Üniv.	936	82	58	153	165	81	19	378
Gaziosmanpaşa Üniv.	774	35	59	198	177	56	26	223
Gebze Yüksek Teknoloji Enstitüsü	365	32	36	88	10	18	26	155
Gelişim Eğt. Kült., Sağlık ve Sosyal Hizmet Vakfı	11	1			8			2
Giresun Üniv.	167	1	2	30	92	17	3	22
Gümüşhane Üniv.	87	1	1	25	29	5	2	24
Hacettepe Üniv.	3836	730	361	243	367	194	146	1792
Hakkari Üniv.	12	1		2	5	3	1	
Haliç Üniv.	240	34	8	54	66	26	2	50
Harran Üniv.	773	52	79	223	123	49	12	235
Hitit Üniv.	166	6	12	47	67	6	2	26
İğdır Üniv.	22	2			15	4	1	
Işık Üniv.	146	27	5	23	60	2	1	28
İlke Eğitim ve Sağlık Vakfı	22		1		20			1
İnönü Üniv.	1005	94	103	205	92	78	43	390
İstanbul Arel Üniv.	56	5	2	5	36	8		
İstanbul Aydın Üniv.	158	22	5	12	118	1		
İstanbul Bilgi Üniv.	636	47	28	61	318	54	6	122
İstanbul Bilim Üniv.	120	33	8	11	21	1	2	44
İstanbul Kültür Üniv.	480	66	18	64	151	60		121
İstanbul Teknik Üniv.	2193	391	185	340	132	152	84	908
İstanbul Ticaret Üniv.	175	41	8	22	34	32	2	36

Tablo 21
2008-2009 Öğretim Yılı Öğretim Elemanlarının... (devamı)

	Toplam	Prof.	Doçent	Yard. Doç.	Öğr. Gör.	Okut. Uzman	Araş. Gör.	
İstanbul Üniv.	5437	1483	431	622	104	199	87	2508
İzmir Ekonomi Üniv.	381	16	20	58	77	137		73
İzmir Üniv.	46	4	1	7	8	21	1	4
İzmir Yüksek Teknoloji Enstitüsü	474	30	33	75	26	33	48	229
Kadir Has Üniv.	212	28	9	37	46	56	1	35
Kafkas Üniv.	397	25	38	89	64	39	13	129
Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniv.	777	36	52	161	182	67	29	250
Karabük Üniv.	138	6	6	46	45	20	1	14
Karadeniz Teknik Üniv.	1860	235	139	328	224	114	62	757
Karamanoğlu Mehmetbey Üniv.	105	4	1	18	39	11	4	28
Kastamonu Üniv.	178	5	4	49	85	16	7	12
Kavram Eğitim Vakfı	57	1		2	29	25		
Kırıkkale Üniv.	817	56	75	213	79	53	17	324
Kırklareli Üniv.	94	1		11	69	2	1	10
Kilis 7 Aralık Üniv.	67	1		17	31	6		12
Kocaeli Üniv.	1878	153	95	426	330	161	49	664
Koç Üniv.	312	46	38	82	20	99	1	25
Maltepe Üniv.	406	59	9	91	78	51	5	113
Mardin Artuklu Üniv.	25	4		2	6	13		
Marmara Üniv.	2839	533	221	537	269	173	68	1034
Mehmet Akif Ersoy Üniv.	252	9	6	69	102	18	7	41
Mersin Üniv.	1324	83	147	265	240	126	35	428
Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniv.	532	78	36	160	56	18	19	165
Muğla Üniv.	690	50	35	184	200	107	23	90
Mustafa Kemal Üniv.	667	45	48	248	128	22	16	159
Muş Alparslan Üniv.	27	1	2	3	18	3		
Namık Kemal Üniv.	335	42	14	86	92	21	7	73
Nevşehir Üniv.	102	6	4	13	17	37	3	22
Niğde Üniv.	515	22	22	161	153	37	7	113
Okan Üniv.	99	20	2	25	10	36		6
Ondokuz Mayıs Üniv.	1633	224	128	380	122	44	27	706
Ordu Üniv.	124	9	4	47	43	7		14
Orta Doğu Teknik Üniv.	2424	377	123	223	271	130	60	1239
Osmaniye Korkut Ata Üniv.	75	1		9	55	7	2	1
Özyeğin Üniv.	52	5	3	12	28	3		1
Pamukkale Üniv.	1223	103	76	319	179	66	45	435
Rize Üniv.	178	4	8	48	52	10	7	49
Sabancı Üniv.	266	43	34	90	95	2		2

Tablo 21
2008-2009 Öğretim Yılı Öğretim Elemanlarının... (devamı)

	Toplam	Prof.	Doçent	Yard. Doç.	Öğr. Gör.	Okut.	Uzman	Araş. Gör.
Sakarya Üniv.	1201	110	87	399	198	89	39	277
Selçuk Üniv.	3092	386	203	646	461	129	99	1168
Siirt Üniv.	45	2		7	23	8	2	3
Sinop Üniv.	90	8	4	32	35	1		10
Süleyman Demirel Üniv.	1706	143	152	420	223	144	75	549
Şirnak Üniv.	6	1			3	2		
TOBB Ekonomi ve Teknoloji Üniv.	150	22	14	51	13	50		
Trakya Üniv.	1283	104	72	279	156	84	37	551
Tunceli Üniv.	10	2		1	1	4	1	1
Türkiye Lojistik Araştırmaları ve Eğitim Vakfı	27	2		3	13	6	2	1
Ufuk Üniv.	257	66	15	22	21	20	25	87
Uludağ Üniv.	2315	368	210	202	376	168	85	906
Uşak Üniv.	173	7	2	56	63		2	43
Yalova Üniv.	46	1			19	7	1	17
Yaşar Üniv.	246	32	2	35	71	62		44
Yeditepe Üniv.	1031	166	76	290	109	250	15	125
Yıldız Teknik Üniv.	1456	180	81	312	292	22	31	538
Yüzüncü Yıl Üniv.	1278	86	87	290	129	39	30	617
Zonguldak Karaelmas Üniv.	794	32	57	187	122	91	8	297
DİĞER EĞİTİM KURUMLARI								
Kara Harp Okulu	278	2	3	7	252		1	3
Kara Kuvvetleri Astsubay Meslek Yüksekokulu	144				144			
Silahlı Kuvvetler Bando Astsubay Meslek Yo.	26				26			
Deniz Harp Okulu	82	2	1	5	71		1	2
Deniz Kuvvetleri Astsubay Meslek Yüksekokulu	140				126	9		
Hava Harp Okulu	38	2	3	20	13			
Hava Kuvvetleri Astsubay Meslek Yüksekokulu	313			1		118	194	
Jandarma Astsubay Meslek Yüksekokulu	58				58			
Gülhane Askeri Tıp Akademisi	545	163	166	216				
Polis Akademisi	957	13	31	14	812	64		23

Kaynak: [http://www.osym.gov.tr/Araştırma ve Yayın/Sürelili Yayınlar/2009 Yılı Yayınları/2008-2009 Öğretim Yılı Yükseköğretim İstatistikleri Kitabı](http://www.osym.gov.tr/Araştırma_ve_Yayın/Sürelili_Yayınlar/2009_Yılı_Yayınlari/2008-2009_Öğretim_Yılı_Yükseköğretim_İstatistikleri_Kitabi)

Tablo 22
2008-2009 Öğretim Yılı Öğretim Elemanı (Profesör, Doçent, Yardımcı Doçent, Öğretim Görevlisi, Okutman) Başına Düşen Öğrenci Sayısı

Türkiye toplamı	44,03	Afyon Kocatepe Üniversitesi	40,19
Üniversiteler Toplamı	45,31	Erzincan Üniversitesi	39,77
Diğer Eğitim Kurumları Toplamı	11,10	Muğla Üniversitesi	38,32
Üniversiteler		Selçuk Üniversitesi	37,51
Adıyaman Üniversitesi	92,87	Bartın Üniversitesi	37,48
İğdir Üniversitesi	83,81	İstanbul Ticaret Üniversitesi	37,07
Kırklareli Üniversitesi	81,87	Mustafa Kemal Üniversitesi	36,54
Bayburt Üniversitesi	77,20	Celal Bayar Üniversitesi	36,33
Giresun Üniversitesi	76,59	Okan Üniversitesi	36,24
Karamanoğlu Mehmetbey Üniversitesi	76,40	Pamukkale Üniversitesi	35,20
Şırnak Üniversitesi	75,83	Süleyman Demirel Üniversitesi	34,25
Siirt Üniversitesi	73,23	Artvin Çoruh Üniversitesi	33,57
Batman Üniversitesi	73,21	Ahi Evran Üniversitesi	33,35
Uşak Üniversitesi	67,59	Cumhuriyet Üniversitesi	33,33
Ardahan Üniversitesi	67,25	Erciyes Üniversitesi	33,05
Çankırı Karatekin Üniversitesi	66,95	Karadeniz Teknik Üniversitesi	32,69
Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi	65,35	Beykent Üniversitesi	32,41
İstanbul Aydın Üniversitesi	63,79	Sinop Üniversitesi	32,40
Rize Üniversitesi	63,75	Adnan Menderes Üniversitesi	31,46
Ordu Üniversitesi	62,34	Zonguldak Karaelmas Üniversitesi	30,84
Tunceli Üniversitesi	61,75	Kırıkkale Üniversitesi	30,81
Hakkari Üniversitesi	59,91	Abant İzzet Baysal Üniversitesi	30,45
Muş Alparslan Üniversitesi	59,22	Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi	30,41
Dumlupınar Üniversitesi	58,06	Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniv.	30,13
Bilecik Üniversitesi	57,90	İlke Eğitim ve Sağlık Vakfı	28,38
Osmaniye Korkut Ata Üniversitesi	56,44	Uludağ Üniversitesi	28,16
Gümüşhane Üniversitesi	56,15	Gaziosmanpaşa Üniversitesi	28,04
Yalova Üniversitesi	55,63	Mersin Üniversitesi	28,02
İstanbul Arel Üniversitesi	55,16	İnönü Üniversitesi	28,01
Mardin Artuklu Üniversitesi	51,08	Niğde Üniversitesi	27,93
Balıkesir Üniversitesi	49,93	Trakya Üniversitesi	27,61
Kilis 7 Aralık Üniversitesi	49,29	Düzce Üniversitesi	26,42
Aksaray Üniversitesi	48,69	Çukurova Üniversitesi	25,97
Nevşehir Üniversitesi	47,96	Kadir Has Üniversitesi	25,45
Hitit Üniversitesi	47,92	Hava Harp Okulu	25,32
Sakarya Üniversitesi	47,72	Marmara Üniversitesi	24,02
Amasya Üniversitesi	47,58	Gaziantep Üniversitesi	23,89
Karabük Üniversitesi	46,66	Ondokuz Mayıs Üniversitesi	23,66
Namık Kemal Üniversitesi	46,36	Çankaya Üniversitesi	23,13
Kocaeli Üniversitesi	46,03	Dokuz Eylül Üniversitesi	23,09
Kastamonu Üniversitesi	45,41	Gazi Üniversitesi	22,99
Bitlis Eren Üniversitesi	43,59	Yıldız Teknik Üniversitesi	22,55
Bozok Üniversitesi	43,22	Eskişehir Osmangazi Üniversitesi	22,37
Kafkas Üniversitesi	41,86	Fırat Üniversitesi	22,24
Ağrı İbrahim Çeçen Üniversitesi	41,82	Atatürk Üniversitesi	22,13

Tablo 22
Öğretim Elemanı Başına Düşen Öğrenci Sayısı... (devamı)

Haliç Üniversitesi	21,63	Ankara Üniversitesi	14,5
Bingöl Üniversitesi	21,28	Hacettepe Üniversitesi	13,94
Geliş. Eğt.Kült..Sağl. ve Sos. Hiz. Vakfı	21,22	Türkiye Loj. Araştır. ve Eğit. Vakfı	13,79
Bahçeşehir Üniversitesi	21,06	Boğaziçi Üniversitesi	13,56
Çağ Üniversitesi	21,00	TOBB Ekonomi ve Teknoloji Üniversitesi	13,13
Işık Üniversitesi	21,00	İzmir Üniversitesi	12,83
Yüzüncü Yıl Üniversitesi	20,91	Koç Üniversitesi	12,05
Fatih Üniversitesi	20,39	Galatasaray Üniversitesi	11,64
Ege Üniversitesi	20,29	Bilkent Üniversitesi	11,21
Doğuş Üniversitesi	19,00	Sabancı Üniversitesi	11,16
Anadolu Üniversitesi (AÖ hariç)	18,89	Diğer yükseköğretim kurumları	
Dicle Üniversitesi	18,88	Polis Akademisi	15,66
Harran Üniversitesi	18,84	Hava Kuvvetleri Astsubay Meslek Yo.	15,55
İzmir Ekonomi Üniversitesi	18,77	Kara Kuvvetleri Astsubay Meslek Yo.	15,00
Maltepe Üniversitesi	18,48	Jandarma Astsubay Meslek Yüksekokulu	14,48
Akdeniz Üniversitesi	18,30	Kara Harp Okulu	10,20
İstanbul Kültür Üniversitesi	18,03	Deniz Harp Okulu	10,06
İstanbul Üniversitesi	17,99	Başkent Üniversitesi	9,48
Atılım Üniversitesi	17,24	Ufuk Üniversitesi	9,34
Yaşar Üniversitesi	17,17	İzmir Yüksek Teknoloji Enstitüsü	8,27
Kavram Eğitim Vakfı	16,21	Deniz Kuvvetleri Astsubay MYO.	6,79
Yeditepe Üniversitesi	15,97	Gebze Yüksek Teknoloji Enstitüsü	5,02
İstanbul Bilgi Üniversitesi	15,35	Özyeğin Üniversitesi	4,06
Orta Doğu Teknik Üniversitesi	14,78	Silahlı Kuvvetler Bando Asts. MYO.	2,73
Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi	14,69	Gülhane Askeri Tıp Akedemisi	1,99
İstanbul Teknik Üniversitesi	14,53		
İstanbul Bilim Üniversitesi	14,51		

YÖK ve Üniversite bütçelerinin 2010 yılı için öngörülen miktarı 9.355.457.600 TL'dir. Yine aynı yıl içinde YÖK ve üniversitelerin toplam bütçesinin GSYH'ya oranı %0,91'dir. 1997-2010 yılları arasında YÖK ve üniversitelerin toplam bütçesinin GSYH'ya oranı %0,56 ile %0,93 arasında gerçekleşerek, %1'in altında kalmıştır. OECD ülkelerinin önemli bir kısmında nüfus artış hızının ve dolayısıyla yükseköğretimde öğrenci sayısındaki artış hızının durağanlaşmasına karşın, yükseköğretime ayrılan kaynaklar Türkiye'nin yükseköğretime ayırdığı kaynaklardan oldukça yüksektir (OECD, 2009). Yükseköğretime ayrılan bütçenin GSYH'ya oranı OECD ülkeleri için ortalama %1,4'tür. Türkiye'de ortaöğretimde okullulaşma oranlarının artması ve nüfus artışına bağlı olarak artan kapasite artış ihtiyacının mevcut kaynak miktarı ile karşılanması olanaksız görülmektedir.

Tablo 23

Eğitim İçin Ayrılan Bütçe Ödeneklerinin Yıllara Göre Dağılımı (Bin TL)

Yıl	Bütçe ödenekleri (cari fiyatlarla)			YÖK	Toplam eğitim	
	MEB	YÖK	Toplam	bütçesinin toplam eğitim bütçesine oranı	Konsolide bütçe'ye oranı (%)	GSMH'ye oranı (%)
1981	147,3	46,5	193,8	23,99	12,9	2,42
1982	187,2	54,8	242,0	22,64	13,8	2,28
1983	287,7	95,5	383,2	24,92	15,2	2,75
1984	341,6	118,2	459,8	25,71	14,2	2,07
1985	466,0	151,7	617,7	24,56	12,3	1,74
1986	618,5	222,5	841,0	26,46	11,6	1,64
1987	928,6	320,6	1.249,2	25,66	11,3	1,67
1988	1.794,4	613,9	2.408,3	25,49	11,6	1,87
1989	2.967,1	1.050,7	4.017,8	26,15	12,2	1,74
1990	8.506,5	2.803,6	11.310,1	24,79	17,1	2,77
1991	13.850,2	4.696,0	18.546,2	25,32	17,9	2,90
1992	30.357,2	9.122,9	39.480,1	23,11	18,9	3,57
1993	57.546,4	15.695,5	73.241,9	21,43	22,0	3,72
1994	93.580,5	31.182,8	124.763,3	24,99	15,1	3,21
1995	135.572,4	45.232,8	180.805,2	25,02	13,5	2,30
1996	257.601,1	92.172,8	349.773,9	26,35	9,8	2,37
1997	510.063,6	202.352,4	712.416,0	28,40	11,2	2,40
1998	1.243.108,0	422.656,9	1.665.764,9	25,37	11,3	2,40
1999	2.131.808,5	676.899,8	2.808.708,3	24,10	10,3	2,70
2000	3.350.330,0	1.054.610,7	4.404.940,7	23,94	9,4	2,60
2001	4.046.305,6	1.364.901,5	5.411.207,1	25,22	11,2	2,30
2002	7.460.991,0	2.495.967,7	9.956.958,7	25,07	10,1	2,80
2003	10.179.997,0	3.346.669,0	13.526.666,0	24,74	9,2	3,00
2004	12.854.642,0	3.689.754,7	16.544.396,7	22,30	11,0	3,00
2005	14.882.259,5	5.218.465,0	20.100.724,5	25,96	12,9	3,10
2006	16.568.145,50	5.846.822,70	22.414.968,2	26,08	12,8	3,00
2007	21.355.634,00	6.586.692,00	27.942.326,0	23,57	13,6	3,30
2008	22.915.565,00	7.318.284,60	30.233.849,6	24,21	13,6	3,00
2009	27.883.696,00	8.772.719,23	36.656.415,20	23,93	14,0	3,30

Kaynak: <http://sgb.meb.gov.tr/Millî Eğitim İstatistikleri Örgün Eğitim, 2008-2009>

Tablo 24
Gayri Safi Yurtiçi Hasıla ile Konsolide Bütçenin, YÖK+Üniversite Bütçelerine Oranları (TL)

Yıllar	GSYH *	Konsolide bütçe***	YÖK+Üniversite bütçeleri ***	YÖK+Üniversite bütçelerinin	
				GSYH'ya oranı	Konsolide bütçeye oranı
				%	%
1997	29.393.262.000	6.361.685.500	196.699.850	0.67	3.09
1998	70.203.147.000	14.789.475.000	392.426.699	0.56	2.65
1999	104.595.916.000	27.266.600.000	676.899.815	0.65	2.48
2000	166.658.021.000	46.827.436.000	1.046.544.700	0.63	2.23
2001	240.224.083.000	48.519.490.000	1.364.910.550	0.57	2.81
2002	350.476.089.000	98.131.000.000	2.495.967.700	0.71	2.54
2003	454.780.659.000	147.230.170.000	3.408.608.000	0.75	2.32
2004	559.033.026.000	150.658.129.000	3.894.070.670	0.70	2.58
2005	648.931.712.000	156.088.874.910	5.218.467.000	0.80	3.34

Yıllar	GSYH *	Merkezi Yönetim bütçesi *** (1)	YÖK+Üniversite bütçeleri ***	YÖK+Üniversite bütçelerinin	
				GSYH'ya oranı	Merkezi yönetim bütçesine oranı
				%	%
2006	758.391.000.000	174.958.100.699	5.846.822.761	0.77	3.34
2007	856.387.000.000	204.988.545.572	6.586.692.000	0.77	3.21
2008	950.144.000.000	222.553.216.800	7.318.284.650	0.77	3.29
2009	946.678.000.000**	262.110.416.000	8.772.719.225	0.93	3.35
2010	1.028.802.000.000**	288.216.351.892	9.355.457.600	0.91	3.25

* Türkiye İstatistik Kurumu'nun www.tuik.gov.tr adresinden alınmıştır.

** Gerçekleşme tahminidir. 2010 Yılı Merkezi Yönetim Bütçe Kanunu Tasarısından alınmıştır.

*** Bütçe Kanunlarından alınmıştır.

(1) Merkezi Yönetim Bütçesi Toplamı (Hazine yardımları dahil edilmemiştir).

Kaynak: <http://sgb.meb.gov.tr/MillîEgitimBakanligi2010YiliBütçeRaporu>

Yükseköğretime Geçişle İlgili Sayısal Veriler

Yükseköğretime yerleştirilemeyenlerin üniversite kapısında yığılma oluşturması

Öğrenci seçme sınavına girenlerin yaklaşık %42'si lise son sınıf öğrencilerinden olmaktadır. Üniversiteye giriş sınavındaki yığılma daha önceki yıllarda mezun olmuş fakat herhangi bir yükseköğretim programına yerleşememiş öğrenciler (%36,96) ile bir yükseköğretim kurumuna kayıtlı olan öğrencilerin (%15,35) tekrar sınava girmek istemelerinden kaynaklanmaktadır. Sınava giren öğrencilerin %15'inin bir yükseköğretim programında kayıtlı, fakat öğrenim gördüğü üniversiteden, bölümden ya da programdan memnun olmadığı için yeniden sınava öğrencilerden oluşması dikkat çekicidir. Bu grupta yer alan öğrencilerin yeniden sınava girerek, farklı bir yükseköğretim programına yerleştirilmeleri yükseköğretimde var olan kapasitenin etkili kullanılmasını engellemektedir. Yükseköğretim programları arasında geçişlerin belirli ölçütler çerçevesinde daha esnek bir yapıya kavuşturulması, yükseköğretim programlarına kayıtlı öğrencilerden sınava girenlerin sayısının azalmasını sağlayabilir.

Tablo 25
2009-ÖSS Öğrenim Durumuna Göre Sınav Başarısı

Sınava girenlerin öğrenim durumu	Sınavı Geçerli		145 ve üstünde puan alan		165 ve üstünde puan alan	
	Aday	Yüzde	Aday	Yüzde	Aday	Yüzde
Son sınıf düzeyinde	551.304	41.64	512.709	93.00	453.761	82.31
Eski mezun*	489.372	36.96	447.220	91.39	389.239	79.54
Üniversite öğrencisi	203.255	15.35	194.537	95.71	177.600	87.38
Üniversite mezunu	36.593	2.76	35.131	96.00	32.384	88.50
Diğer	43.477	3.28	40.203	92.47	34.425	79.18
Toplam	1.324.001	100.00	1.229.800	92.89	1.087.409	82.13

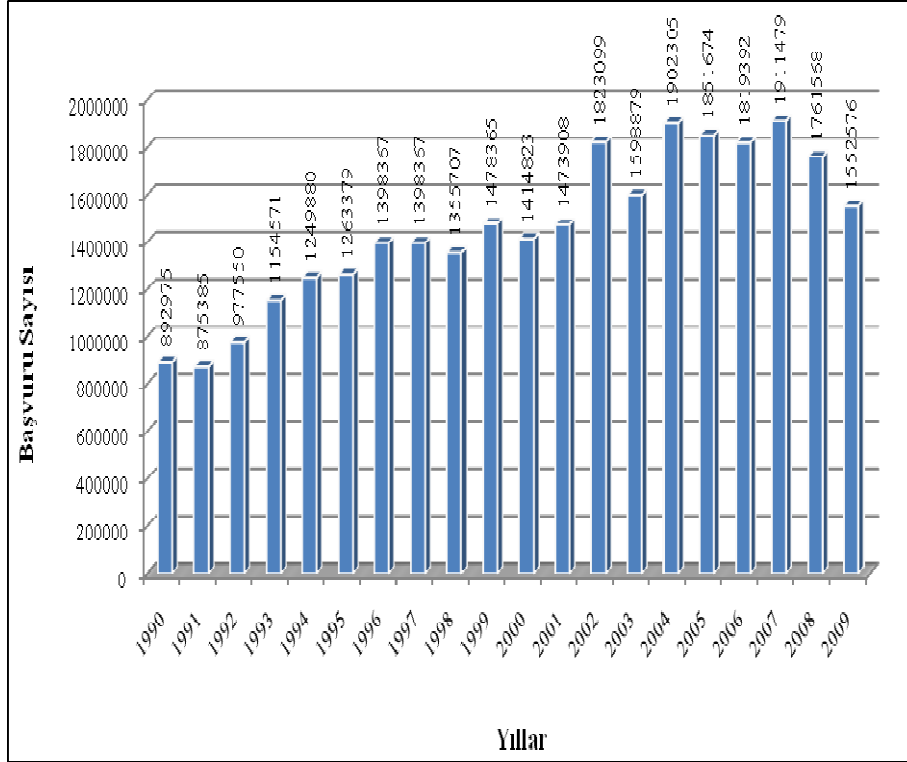
(*) Eski Mezun, bugüne kadar merkezi sistemle yerleştirilmemiş ve önkayıtlı kaydolmamış.

Kaynak: [http://www.osym.gov.tr/Arşiv/Öğrenci Seçme ve Yerleştirme Sistemi \(ÖSYS\)/2009 Yılı/2009-ÖSYS: ÖSS Basın Bültenleri](http://www.osym.gov.tr/Arşiv/Öğrenci Seçme ve Yerleştirme Sistemi (ÖSYS)/2009 Yılı/2009-ÖSYS: ÖSS Basın Bültenleri)

1990 ve 2009 yılları arasında üniversiteye giriş sınavına yapılan başvurular Grafik 2'de gösterilmiştir. Grafikte de görüldüğü gibi üniversiteye giriş sınavında yıllar itibariyle, genelde bir artış eğilimi gerçekleşmiştir. Bu artış yıllar itibariyle farklılıklar göstermekle birlikte 2007 yılına kadar devam etmiş ve 2007 yılında 1.911.479 öğrenciye kadar yükselmiştir. 2008 yılında 1.761.568

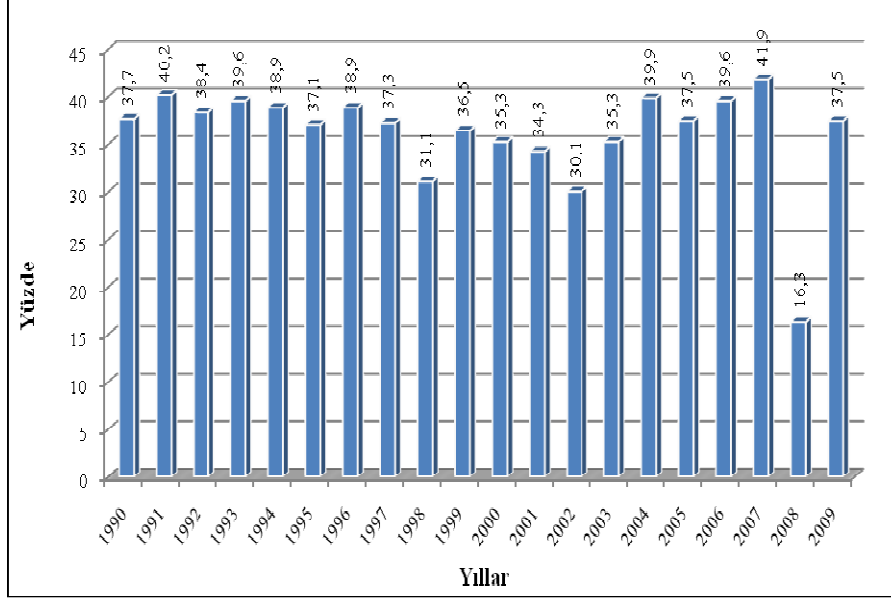
ve 2009 yılında 1.552.676 aday sınav girmek için başvuru yapmış, böylece iki yıl üst üste başvuru sayısında bir düşüş gözlenmiştir. Ancak aday sayısındaki azalmanın kısmen de olsa, liselerde öğretim süresinin dört yıla çıkması nedeniyle 2008 yılında mezun sayısının azalmasından kaynaklandığı söylenebilir.

Grafik 3'te de görüldüğü gibi, 2007 yılında sınava giren öğrenciler içinde lise son sınıf öğrencilerinin oranı %42 olmasına karşın, bu oran 2009 yılında %16'ya düşmüştür. Lise son sınıf öğrencilerinin üniversiteye giriş sınavına başvuran adaylar içindeki oranı, 2008 yılı hariç tutulduğunda, 1990 yılından 2009 yılına kadar olan dönemde ortalama %37 civarında kalmıştır. Diğer bir ifade ile 1990-2009 yılları arasında üniversite sınavına başvuran adayların ortalama %63'ü yeni mezunlar dışındaki gruplardan oluşmaktadır.

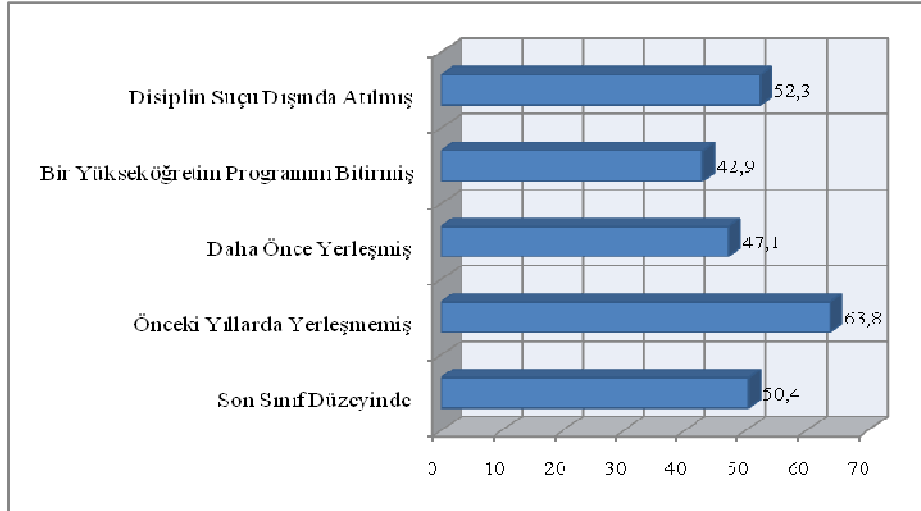
Grafik 2. Yıllara göre üniversite giriş sınavı için yapılan başvuru sayısı
Kaynak: <http://www.osym.gov.tr/Arşiv/Öğrenci Seçme ve Yerleştirme Sistemi> (ÖSYM)

Grafik 3. Lise son sınıftaki öğrencilerin toplam başvuru içindeki payı

Kaynak: [http://www.osym.gov.tr/Arşiv/Öğrenci Seçme ve Yerleştirme Sistemi \(ÖSYM\)](http://www.osym.gov.tr/Arşiv/Öğrenci Seçme ve Yerleştirme Sistemi (ÖSYM)).

Grafik 4. 2009 ÖSS'ye göre bir yükseköğretim programına yerleşen adayların yüzdesi

Kaynak: [http://www.osym.gov.tr/Arşiv/Öğrenci Seçme ve Yerleştirme Sistemi \(ÖSYS\)/2009 Yılı/2009-ÖSYS: ÖSS Basın Bültenleri](http://www.osym.gov.tr/Arşiv/Öğrenci Seçme ve Yerleştirme Sistemi (ÖSYS)/2009 Yılı/2009-ÖSYS: ÖSS Basın Bültenleri)

Grafik 4'teki veriler Grafik 2 ve Grafik 3'teki verilerle birlikte değerlendirildiğinde, üniversiteye giriş sınavına başvuran aday sayısındaki yığılma daha iyi anlaşılabilir. 2009 yılında toplam başvuru içinde yerleşen son sınıf öğrencilerinin oranı %50.4 (başvuran aday sayısı: 582.617; yerleşen aday sayısı: 293.436), önceki yıllarda herhangi bir yükseköğretim programına yerleşmemiş olanların oranı %63.8 (başvuran aday sayısı: 514.398; yerleşen aday sayısı: 328.287) şeklinde değişmiştir. Daha önce yerleşmeyen adayların 2009 yılında bir yükseköğretim programına yerleşen aday sayısı ve oranı son sınıf öğrencilerine göre daha fazladır. Bu durum bize her geçen yıl üniversiteye giriş sınavındaki yığılmaları daha net gösterebilmektedir.

2004-2009 yılları arasında öğrenim durumlarına göre sınava giren adayları ve bu adayların yerleşme sayı ve oranları Tablo 26'da verilmiştir. Tabloya bakıldığında bir yükseköğretim programına yerleşmek için başvuruda bulunan adayların büyük bir çoğunluğunu, son sınıf düzeyinde mezun durumdaki öğrenciler ile daha önceki yıllarda herhangi bir yükseköğretim programına yerleşmemiş öğrenciler oluşturmaktadır. Arz talep dengesinin sağlanmaması nedeniyle her yıl sınava giren öğrencilerin yaklaşık %50'si daha önceki yıllarda bir yükseköğretim programına yerleşmemiş adaylardan oluşmaktadır. Bu durum kaçınılmaz olarak üniversite kapısında bir yığılmaya neden olmaktadır. Ayrıca yıllar itibariyle incelendiğinde, her yıl bir yükseköğretim programına yerleştirilen öğrencilerin %15 ile %18'lik bir kısmı daha önceki yıllarda bir yükseköğretim programına yerleştirilmiş öğrencilerden oluşmaktadır. Daha önce bir yükseköğretim programına yerleşmiş olanların toplam içindeki oranının bu kadar yüksek olması, hem üniversiteye geçişte etkili bir rehberlik ve yönlendirme sisteminin olmaması, hem de yükseköğretim programları arasında geçişlerin olanaksızlığı ile ilişkilidir.

Tablo 27'deki veriler değerlendirildiğinde; 2004 yılında 1.786.883 olan ÖSS başvurusu, 2009 yılında 1.451.350'ye gerilemiştir. Aynı şekilde 2004 yılında sınavsız geçiş başvuran aday sayısı 115.249 iken bu sayı 2009 yılında 101.226'ya gerilemiştir. Ancak kontenjanların artırılması sebebiyle başvuran sayısındaki azalmaya rağmen 2004 yılında bir lisans programına yerleşen aday sayısı 192.632'den 2009 yılında 290.097'ye yükselmiştir. Önlisans programına bakıldığında 2004 yılında sağlanan sınavsız geçiş hakkı sebebiyle 2004 yılında 120.158 olan sınavsız yerleşen öğrenci sayısı, 2005 yılında %49'luk bir artışla 179.231'e yükselmiştir. Yine önlisansa sınavsız yerleşen adaylar arasındaki en yüksek artışın 2007 ile 2008 yılları arasında olduğu görülmektedir. 2007 yılında 80.908 olan sınavsız yerleşen aday sayısı, 2008 yılında 141.323'e yükselmiştir. Açıköğretime yerleşen adaylara baktığımızda en ciddi artışın 2008 yılında olduğunu görmekteyiz. Daha önceki yıllarda birbirine yakın olan yerleşen aday sayısı, 2008 yılında 328.432'ye ulaşmıştır. Genel toplam içinde yerleşen aday sayılarına baktığımızda ise; 2004 yılında 574.867 olan yerleşen aday sayısı,

Tablo 26

2004-2009 Yılları Arasında Öğrenim Durumlarına Göre Aday ve Yerleşme Sayıları

Yıllar	Öğrenim durumu (grup)	Sınavı geçerli aday sayısı	Yerleşen adaylar		
			Sayı	Grup içinde %	Yıl toplamı içinde %
2004	Son sınıf düzeyinde	711.287	192.324	27,0	33,5
	Önceki yıllarda yerleşmemiş	704.472	276.006	39,2	48,0
	Daha önce yerleşmiş	245.361	83.141	33,9	14,5
	Bir yükseköğretim programını bitirmiş	66.821	23.393	35,0	4,07
	Öğrenim durumu belirsiz	16	3	18,7	0,0
	Toplam	1.727.957	574.867	33,3	100,0
2005	Son sınıf düzeyinde	691.893	193.164	27,9	31,8
	Önceki yıllarda yerleşmemiş	831.641	319.018	38,4	52,5
	Daha önce yerleşmiş	264.337	76.840	29,1	12,6
	Bir yükseköğretim programını bitirmiş	63.196	18.927	29,9	3,1
	Öğrenim durumu belirsiz	551	45	8,2	0,0
	Toplam	1.851.618	607.994	32,8	100,0
2006	Son sınıf düzeyinde	720.671	196.964	27,3	33,4
	Önceki yıllarda yerleşmemiş	695.894	296.964	42,7	50,3
	Daha önce yerleşmiş	220.978	80.201	36,3	13,6
	Bir yükseköğretim programını bitirmiş	40.840	16.380	40,1	2,8
	Öğrenim durumu belirsiz	-	-	-	-
	Toplam	1.678.383	590.509	35,2	100,0
2007	Son sınıf düzeyinde	801.232	210.483	26,3	33,6
	Önceki yıllarda yerleşmemiş	693.322	299.241	43,1	47,8
	Daha önce yerleşmiş	242.264	98.387	40,6	15,7
	Bir yükseköğretim programını bitirmiş	39.623	18.279	46,1	2,9
	Öğrenim durumu belirsiz	-	-	-	-
	Toplam	1.776.441	626.390	32,3	100,0
2008	Son sınıf düzeyinde	287.132	147.976	51,5	17,8
	Önceki yıllarda yerleşmemiş	913.344	492.903	54,0	59,1
	Daha önce yerleşmiş	377.720	164.572	43,6	19,7
	Bir yükseköğretim programını bitirmiş	68.104	28.014	41,1	3,4
	Disiplin suçu dışında atılmış	76	50	65,8	0,0
	Toplam	1.646.376	833.515	50,6	100,0
2009 ^(*)	Son sınıf düzeyinde	582.617	293.436	50,4	37,3
	Önceki yıllarda yerleşmemiş	514.398	328.287	63,8	41,7
	Daha önce yerleşmiş	310.249	146.040	47,1	18,6
	Bir yükseköğretim programını bitirmiş	44.021	18.880	42,9	2,4
	Disiplin suçu dışında atılmış	65	34	52,3	0,0
	Toplam	1.451.350	786.677	54,2	100,0

^(*)2009 Yılı için sınava başvuran aday sayısı verilmiştir

Kaynak: <http://www.osym.gov.tr/Arşiv/Öğrenci Seçme ve Yerleştirme Sistemi> (ÖSYM)

2009 yılında %37'lik bir artışla 786.677'ye ulaşmıştır. Genel olarak değerlendirildiğinde, 2004 yılında sınava giren adayların %32'si bir yükseköğretim programına yerleştirilebilirken, 2009 yılında bu oran %54'e çıkmıştır. Bu artış lisans programlarında 2008 ve 2009 yıllarında kontenjan artışları yanında, ön lisans ve açıköğretim programlarına yerleştirilen öğrenci sayılarındaki artışlardan kaynaklanmaktadır.

Tablo 27
2004-2009 Yılları Arasında ÖSS'ye Başvuran ve Yerleşen Aday Sayıları

Yıllar	ÖSS'ye başvuran	Sınavsız geçişe başvuran	Lisansa yerleşen	Önlisansa yerleşen		AÖF yerleşen	Toplam yerleşen	
				ÖSS ile	Sınavsız		Sayı	Yüzde
2004	1.786.883	115.249	192.632	44.093	120.158	217.984	574.867	32,17
2005	1.730.854	120.764	198.509	990	179.231	229.264	607.994	35,13
2006	1.537.377	141.006	176.194	78.205	113.291	222.819	590.509	38,41
2007	1.641.403	135.038	193.524	118.225	80.908	233.733	626.390	38,16
2008	1.531.184	115.192	265.230	98.530	141.323	328.432	833.515	54,44
2009	1.451.350	101.226	290.097	126.385	112.246	257.949	786.677	54,20

Kaynak: [http://www.osym.gov.tr/Arşiv/Öğrenci Seçme ve Yerleştirme Sistemi \(ÖSYM\)](http://www.osym.gov.tr/Arşiv/Öğrenci Seçme ve Yerleştirme Sistemi (ÖSYM))

Yükseköğretimde istihdam edilebilirliği sağlayabilecek alanlarda kontenjan artışlarının sınırlı kalması

Yükseköğretim Kurulu Başkanlığı 27.05.2008 tarihli basın duyurusu ile yüksek öğretim programlarının kontenjanlarında “örgün lisans düzeyinde 2007 yılında açık olan programlarda yaklaşık” 24.000 ve “ikinci öğretim programları kontenjanlarının birinci öğretim ile” eşitlenmesi yoluyla yaklaşık 18.000 öğrencilik bir artış sağlandığını duyurmuştur. 2007 ve 2008-ÖSYS Yükseköğretim Programları ve Kontenjanları Kılavuzlarından devlet üniversiteleri örgün yüksek öğretim programları kontenjanlarının karşılaştırması ile aşağıdaki tabloda gösterilen programlarda kontenjan artışları hesaplanmıştır (Tablo 28). Tabloda görüldüğü gibi, Ziraat Mühendisliği programları dışında tüm programlarda önemli bir oranda kontenjan artışları gerçekleştirilmiştir.

Yükseköğretim hakkının sağlanması açısından kontenjan artışları kısa vadede olumlu bir gelişme olmakla birlikte, özellikle Fen ve Edebiyat Fakülteleri gibi programlardan mezun olanların istihdam edilebilirliği önemli bir sorun oluşturmaktadır. Orta ve uzun vadede yüksek öğretim programlarında kontenjan artışı ile birlikte, yüksek öğretim programlarının istihdam edilebilirliği sağlayacak bir niteliğe kavuşturulması ve istihdam edilebilirliği

Tablo 28

2008-2009 Öğretim Yılı İtibariyle Bazı Yüksek Öğretim Programlarında Kontenjan Artışları

Fakülte/Bölüm	Kontenjan Artışı	Artış Oranı (%)
Fen Edebiyat Fakülteleri	14610	38,23
Mühendislik Fakülteleri (Ziraat Mühendisliği hariç)	10881	36,08
Eğitim Fakülteleri	14334	42,07
Tıp Fakülteleri	1563	35,06
Dış Hekimliği Fakülteleri	390	42,48
Eczacılık Fakülteleri	166	18,34
Hukuk Fakülteleri	1365	53,36
İlahiyat Fakültesi	1808	222,38
Hemşirelik ve Hemşirelik Yüksek Okulları	716	13,40
Ziraat Mühendisliği	117	3,56
Bilgisayar Mühendisliği	655	45,48
Arkeoloji (Fen-Edebiyat)	395	37,51
Türk Dili ve Edebiyatı (Fen-Edebiyat)	1260	30,26
Tarih (Fen-Edebiyat)	1442	39,01
İktisat	2731	32,75
İşletme	3404	37,52
Kamu Yönetimi	1332	35,01
Öğretmen Yetiştiren Bölümlerden Bazılarında Kontenjan Artışları		
Almanca Öğretmenliği	235	30,79
Biyoloji Öğretmenliği	119	32,07
Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Öğretmenliği	300	57,91
Fen Bilgisi Öğretmenliği	1476	49,29
Fransızca Öğretmenliği	158	34,12
İngilizce Öğretmenliği	911	30,33
İşitme Engelliler Öğretmenliği	45	31,03
Kimya Öğretmenliği	159	32,25
Okul Öncesi Öğretmenliği	1109	26,19
Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık	620	49,28
Sınıf Öğretmenliği	2412	41,40
Sosyal Bilgiler Öğretmenliği	1174	41,80
Tesisat Öğretmenliği	115	62,16
Türkçe Öğretmenliği	1064	35,74
Zihin Engelliler Öğretmenliği	171	52,61

sağlayacak alanlarda kontenjan artışlarının sağlanması önem arz etmektedir. Toplumsal ve ekonomik kalkınmaya esas artı değer sağlayacak kontenjan artışları, istihdam edilebilirliği de sağlayacak alanlarda artışlar olacaktır.

Eğitim fakülteleri açısından kontenjan artışları değerlendirildiğinde, genel olarak %42,07'lik bir artış görülmektedir. Ancak Almanca Öğretmenliği, Fransızca Öğretmenliği ve Sınıf Öğretmenliği gibi birçok programın mezunlarının istihdamında ciddi bir kriz yaşanmasına karşın bu bölümlerde kontenjan artışları gerçekleşmiştir. Okulöncesi Öğretmenliği (%26,19) ve Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık (%49,29) gibi programlardaki artışlar ise henüz bu alanlardaki mezunlara olan talebi karşılayacak düzeyde değildir. Her ne kadar yükseköğretime girişin tek başına bir istihdam garantisi olarak değerlendirilmesi doğru bir yaklaşım olmasa da, yükseköğretim programlarında kontenjan artışlarının ilgili programlardan mezun olanlara mevcut talep ve gelecekteki olası talep ile ilişkilendirilmesi kaynak kullanımını açısından daha rasyonel bir yaklaşım olacaktır.

Farklı liselerden mezun olanlar arasında üniversiteye giriş sınavı ile eşitlik sağlanmaya çalışılması sorunu

Tablo 29'da görüldüğü gibi, 2009 yılında ortaöğretimde toplam 3.837.164 öğrenci öğrenim görmektedir. Ortaöğretim öğrencilerinin yaklaşık %60'ı genel ortaöğretimde, %40'ı ise mesleki ve teknik ortaöğretimde öğrenime devam etmektedir. Yükseköğretime geçişte puanların hesaplanmasında bazı uygulamalar tartışılabilir neden olmaktadır. Ortaöğretimden yükseköğretime geçişte Anadolu Öğretmen Lisesi mezunlarına öğretmen yetiştiren programları tercih etmeleri halinde ek puan verilmektedir. Oysa bu liselerden mezun olma ile öğretmenlik nitelikleri arasında nasıl bir ilişki olduğu dahi bilinmemektedir. Diğer yandan farklı lise türlerinden ve farklı alanlardan mezun olanların puanlarının hesaplanmasında farklı katsayılar uygulanması toplumu ikiye bölen, kesin çizgilerle "taraf" ya da "karşı" olunan bir konu haline gelmiştir.

Yükseköğretim Kurulu 21.07.2009 ve 17.12.2009 tarihli kararlarıyla katsayı farkını azaltan yeni bir düzenleme yapmış, ancak bu karara karşı açılan dava sonucunda Danıştay 8. Dairesi ile Danıştay İdari Dava Daireleri Kurulu yürütmenin durdurulması kararı vermiştir. Danıştay'ın bu kararı sonrasında Yükseköğretim Kurulu 17 Mart 2010 tarihinde yeni bir karar ile "adayların üniversiteye yerleştirilmelerine dayanak olmak üzere Yükseköğretime Geçiş Sınavı (YGS) puanları esas alınarak yerleştirme yapılan programlar ile Lisans Yerleştirme Sınavı (LYS) puanları esas alınarak yerleştirme yapılan programlarda, ilgili Ağırlıklı Ortaöğretim Başarı Puanı (AOBP), adayın kendi alanında bir programı tercih etmesi halinde 0,15; alanı dışında bir programı tercih etmesi halinde ise 0,12 ile çarpılır" şeklinde yeniden düzenlemiştir. Ayrıca bu karar ile "Adaylardan öğretmen lisesi ve meslek lisesi mezunu olanların, sınavsız kayıt hakkı olanlar dışında, kendi

alanlarındaki programları tercih etmeleri halinde ilgili ağırlıklı ortaöğretim başarı puanlarının 0,06 ile çarpımı sonucunda bulunan puan 1. maddeye göre hesaplanan toplam puana ayrıca eklenir” şeklinde bir düzenleme yapılmıştır. Bu yeni düzenleme ile yükseköğretime yerleştirmede katsayıların etkisinin azaltılması amaçlandığı vurgulanmıştır.

Yükseköğretime giriş sistemi ile ilgili tartışmaların katsayıya ve sınavın nasıl yapılacağına odaklanmış olması, ortaöğretim kurumları arasındaki eşitsizlikleri değerlendirmeyi güçleştirmektedir. Meslek liselerinden mezun olanların okudukları dersler ile genel liselerden mezun olan öğrencilerin okudukları dersler farklılık göstermektedir. Meslek liselerinden mezun olanların sınav kapsamında yer alan dersleri eşit içerikte ve saatte almadıkları dikkate alındığında, sınav sonuçlarında meslek liselerinden mezun olanların aleyhine gözlemlenen sorunun puanların hesaplanma yönteminin değiştirilmesiyle çözümlenmesi olanaksızdır. Tablo 30, 31 ve 32’de açıkça görüldüğü gibi, bazı lise türleri öğrencileri yükseköğretime hazırlamakta yetersiz kalmaktadır. Çünkü bu liselerin öncelikli amacı yükseköğretime hazırlamak değildir. Bu durumda farklı amaçlarla oluşturulmuş liselerin mezunlarını sınavlarla ve katsayılar oluşturarak eşitlemek ya da ayırıştırmak rasyonel hiçbir dayanağı olmayan bir uygulamadır. Eğer Anadolu Öğretmen Lisesi ve İmam hatip Lisesi gibi bazı liseler artık lise düzeyinde ilgili mesleğe insan gücü yetiştirmiyorsa, bu meslekler için yetiştirme yükseköğretim düzeyine geçtiğine göre, bu lise türleri ile ilgili yeni bir düzenleme yapılması gerekir. Sonra da mesleki teknik eğitimin kendi içinde yeniden yapılandırılarak, mesleki ve teknik eğitimden yükseköğretime geçişin koşulları, yükseköğretim programlarının gerektirdiği yeterliklerle ilişkilendirilerek yeniden belirlenmelidir.

Yükseköğretime devam etmek her vatandaş için bir haktır. Ancak bu hakkın kullanımı katsayılarla düzenlenemez. Genel lise fen bilimleri alanından mezun olan bir öğrenci, meslek lisesi elektrik-elektronik alanından mezun olan bir öğrenciye göre, Matematikte 5 saat, Geometride 6 saat, Analitik geometride 2 saat, Fizik, Kimya ve Biyoloji derslerinin her birinde 8’er saat olmak üzere toplamda matematik ve fen alanında, seçmeli dersler hariç, 37 saat/hafta daha fazla ders almaktadır. Bu öğrencilerin sınavla ya da katsayı ile eşitlenmesinin rasyonel bir açıklaması yoktur. Bu derslerin alınmasını gerektiren bir yükseköğretim programına devam etmek isteyen bir meslek lisesi mezunu, ancak bu dersleri tamamlama hakkı da verilerek söz konusu programa geçebilmelidir. Çünkü sorun öğrencinin hangi liseye gittiği sorunu değil, lisede hangi dersleri aldığı ve yükseköğretim programlarının önkoşul olarak hangi bilgi ve becerileri aradığı sorunu olarak tanımlanmalıdır. Ancak burada çözüm adına meslek liselerinin programlarının genel lise programına dönüştürölüp, üzerinde de meslek dersleri eklenmesi gibi bir kolaycılığa kaçmak, ortaöğretimde mesleki-teknik eğitimin de sonunu getirecektir. Öğrencilere alanları dışında herhangi bir yükseköğretim programına devam etmelerinin gerektirdiği ek dersleri alma fırsatı, meslek eğitimi programının dışında ayrıca sağlanabilir.

Tablo 29

Ortaöğretim Eğitim Kurumlarının Okul ve Öğrenci Sayıları

	Okul/ Kurum	Öğrenci sayısı	Toplam öğrenci sayısı içinde oranı (%)
Ortaöğretim	8.675	3.837.164	100,00
Ortaöğretim (resmi)	7.864	3.216.847	83,83
Ortaöğretim (özel)	810	112.275	2,93
Açıköğretim lisesi	1	508.042	13,24
Genel ortaöğretim toplamı	4.053	2.271.900	59,21
Genel ortaöğretim(resmi)	3.269	1.799.127	46,89
Ortaöğretim Genel Müdürlüğü	3.076	1.739.261	45,33
Öğretmen Yetiştirme ve Eğitimi Genel Müdürlüğü	193	59.866	1,56
Özel Öğretim Kurumları Genel Müdürlüğü (Özel)	783	110.896	2,89
Açıköğretim lisesi	1	361.877	9,43
Meslekî ve teknik ortaöğretim toplamı	4.622	1.565.264	40,79
Meslekî ve teknik lise (resmi)	4.595	1.417.720	36,95
Erkek Teknik Öğretimi Genel Müdürlüğü	1.925	608.414	15,86
Kız Teknik Öğretimi Genel Müdürlüğü	915	283.166	7,38
Ticaret Turizm Öğretimi Genel Müdürlüğü	921	324.655	8,46
Din Öğretimi Genel Müdürlüğü	458	143.637	3,74
Özel Eğitim ve Rehberlik Hizmetleri Genel Müdürlüğü	80	4.728	0,12
Sağlık İşleri Dairesi Başkanlığı	279	50.585	1,32
Diğer Bakanlık ve Kur. Bağlı Meslek Lisesi	17	2.535	0,07
Özel Öğretim Kurumları Genel Müdürlüğü (Özel)	27	1.379	0,04
Açıköğretim lisesi	-	146.165	3,81

Kaynak: [http://sgb.meb.gov.tr/Millî Eğitim İstatistikleri Örgün Eğitim, 2008-2009](http://sgb.meb.gov.tr/Millî_Eğitim_İstatistikleri_Örgün_Eğitim,_2008-2009)

Tablo 30'daki veriler incelendiğinde toplamda lise çıkışlıların %95.81'i 145 ve üzerinde bir puan, %88.60'ı ise 165 ve üzerinde bir puan almıştır. Meslek lisesi çıkışlıların ise %83.14'ü 145 ve üzerinde bir puan, %60.15 ise 165 ve üzerinde bir puan almıştır. Görüldüğü gibi genel liselere göre meslek lisesi çıkışlıların yüzdeleri hem 145 ve üzeri puan bazında hem de 165 ve üzerinde puan bazında oldukça düşük bir seviyededir. Ticaret Meslek Lisesi mezunlarının %47'si, Otelcilik Turizm Meslek Lisesi mezunlarının %32'si, Teknik Lise mezunlarının %25'i ve toplamda Meslek Lisesi mezunlarının %40'ının 165 puan barajını geçemediği görülmektedir.

Tablo 31'de açıköğretim programları hariç, lisans programlarına yerleşme oranları incelendiğinde; genel lise mezunlarının Genel Lise mezunlarının %15, Anadolu Lisesi mezunlarının %58, Fen Lisesi mezunlarının %66, Endüstri Meslek Lisesi mezunlarının ise %3'ünün bir lisans programına yerleşebildikleri görülmektedir. Tablo 33 incelendiğinde genel lise ve öğretmen liseleri ile meslek liseleri arasındaki uçurum daha iyi görülmektedir. Bu durumu bize eşit olmayanların eşitlik adına aynı sınava tabi tutulmalarıyla açıklayabiliriz. Tabloda da açıkça görüldüğü gibi meslek lisesi mezunları SAY-2, EA-2 ve SÖZ-2 puan türlerinden 165 ve üzerinde puan alabilen öğrenci sayısı oldukça azdır. Ancak diğer puan türlerinden de genel lise ve öğretmen lisesi mezunlarına göre daha az bir sayıda 165 ve üzerinde puan alabilmişlerdir.

Adayların yarısından fazlası genel liselerden mezun olduğu halde, genel liselerden lisans programlarına yerleşme oranlarının oldukça düşük olması, sınava giren büyük bir kitle için üniversiteye girişin mümkün olmayacağını göstermektedir. Bu koşullarda farklı lise mezunlarının aynı sınav ve aynı yükseköğretim programlarına giriş için yarışmaları oldukça anlamsız gözükmektedir. Eğer bir yükseköğretim programı matematik ve fen alanlarından belirli dersleri ön koşul olarak gerektiriyorsa, bu durumda ön koşul olarak öğrencinin bu dersleri alıp almadığına bakılmalıdır. Ortaöğretimde bu dersleri tamamlamayan bir öğrenci bu programa başvurmamalıdır. Böylece puan ve katsayı üzerinden yapılan tartışmalar da bir çözüme kavuşabilir ve üniversiteye giriş sistemi ve sınavlar günlük politik tartışmaların odağı olmaktan çıkarılabilir.

Tablo 34 incelendiğinde, illere göre başarı sıralamasında sayısal ağırlıklı puan türünde SAY-1'e göre en başarılı iller; Karaman (178.357), Kayseri (178.304), Denizli (178.292), Yalova (178.184), Aydın (178.168), Eskişehir (178.097), Ankara (178.082), Karabük (177.646), Konya (177.623) ve Mersin (177.493) şeklindedir. EA-1'e göre en başarılı iller ise; Aydın (193.574), Karaman (193.323), Kayseri (193.223), Denizli (193.175), Mersin (192.887), Konya (192.818), Yalova (192.754), Ankara (192.326), Nevşehir (192.089) ve Niğde (191.996) şeklinde sıralanmaktadır. SÖZ-1 puan türüne göre en başarılı iller; Niğde (197.542), Aydın (197.500), Nevşehir (197.410), Karaman (197.374),

Tablo 30
2009 - ÖSS Okul Türlerine Göre Sınav Başarısı

	Sınavı	145 ve üstünde puan		165 ve üstünde puan	
	geçerli	alan		alan	
	Aday sayısı	Aday sayısı	Yüzde	Aday sayısı	Yüzde
Lise	731.430	691.563	94.55	623.278	85.21
Lise (Y.Dil Ağırlıklı)	68.116	67.905	99.69	67.134	98.56
Özel Lise	8.918	8.634	96.82	8.059	90.37
Anadolu Lisesi	148.493	148.321	99.88	148.008	99.67
Y.Dil Eğitim Yapan Öz.L.	22.818	22.435	98.32	21.631	94.80
Fen Lisesi	6.584	6.576	99.88	6.575	99.86
Özel Fen Lisesi	3.226	3.222	99.88	3.214	99.63
Askeri Lise	477	475	99.58	474	99.37
Akşam Lisesi	155	90	58.06	56	36.13
Özel Akşam Lisesi	4.332	3.578	82.59	2.704	62.42
Sosyal Bilimler Lisesi	316	316	100.00	316	100.00
Spor Lisesi	317	288	90.85	215	67.82
Polis Koleji	81	80	98.77	79	97.53
Güzel Sanatlar Liseleri	3.421	3.340	97.63	3.069	89.71
Lise Çıkışlılar Toplam	998.684	956.823	95.81	884.812	88.60
Öğretmen Liseleri	19.013	18.909	99.45	18.775	98.75
İmam Hatip Liseleri	35.271	32.305	91.59	27.989	-
Ticaret Meslek Liseleri	57.040	45.719	80.15	30.152	52.86
Teknik Liseler	22.083	20.479	92.74	16.517	74.80
Endüstri Meslek Liseleri	98.719	73.685	74.64	45.873	46.47
Kız Meslek Liseleri	69.972	61.428	87.79	46.699	66.74
Sağlık Meslek Liseleri	11.562	10.708	92.61	8.885	76.85
Otelcilik ve Turizm Meslek Liseleri	7.246	6.353	87.68	4.904	67.68
Sekreterlik Meslek Liseler	42	38	90.48	30	71.43
Astsubay Hazırlama Okulları	569	556	97.72	515	90.51
Diğer Meslek Liseleri	3.041	2.744	90.23	2.220	73.00
Meslek Lisesi Çıkışlılar Toplamı	305.545	254.015	83.14	183.784	60.15
Diğer	759	53	6.98	38	5.01
Genel Toplam	1.324.001	1.229.800	92.89	1.087.409	82.13

Kaynak: [http://www.osym.gov.tr/Arşiv/Öğrenci Seçme ve Yerleştirme Sistemi \(ÖSYS\)/2009 Yılı/2009-ÖSYS: ÖSS Basın Bültenleri](http://www.osym.gov.tr/Arşiv/Öğrenci Seçme ve Yerleştirme Sistemi (ÖSYS)/2009 Yılı/2009-ÖSYS: ÖSS Basın Bültenleri)

Tablo 31

2009 - ÖSS Okul Türlerine Göre Yükseköğretim Programlarına Yerleştirme Yüzdeleri

Okul türü	ÖSYS'ye Başvuran	Yerleşen				AÖF	Toplam
		Lisans	Önlisans				
			Sınavsız	ÖSS ile			
Lise	745.639	15,11	-	14,02	19,31	48,44	
Lise (Yab.Dil Ağırlıklı)	71.562	47,04	-	11,59	12,32	70,95	
Özel Lise	9.142	36,79	-	9,33	11,97	58,08	
Anadolu Lisesi	147.598	58,07	-	2,42	3,83	64,32	
Yab. Dilde Eğt. Yapan Özel Lise	23.452	55,30	-	5,58	9,07	69,95	
Fen Lisesi	6.689	66,83	-	0,22	1,33	68,38	
Özel Fen Lisesi	3.303	71,00	-	0,73	2,82	74,54	
Askeri Lise	507	46,55	-	0,99	7,50	55,03	
Akşam Lisesi	168	0,60	-	3,57	38,69	42,86	
Özel Akşam Lisesi	4.478	10,61	-	17,75	27,31	55,67	
Sosyal Bilimler Lisesi	316	84,49	-	-	3,48	87,97	
Spor Lisesi	318	12,26	-	1,26	8,49	22,01	
Polis Koleji	91	17,58	-	1,10	21,98	40,66	
Güzel Sanatlar Liseleri	3.469	0,55	-	4,01	8,10	12,65	
Öğretmen Liseleri	18.872	68,72	-	0,84	3,97	73,54	
İmam Hatip Liseleri	56.788	12,49	-	3,71	42,98	59,18	
Ticaret Meslek Liseleri	79.267	2,08	37,88	0,69	22,86	63,51	
Teknik Liseler	24.212	11,58	42,45	1,04	8,52	63,59	
Endüstri Meslek Liseleri	128.225	3,36	34,13	1,32	14,55	53,36	
Kız Meslek Liseleri	84.423	3,92	19,55	2,02	21,65	47,14	
Sağlık Meslek Liseleri	28.764	0,99	22,83	0,60	35,14	59,55	
Otelcilik ve Turizm Meslek Liseleri	8.686	13,94	40,03	0,98	12,36	67,32	
Sekreterlik Meslek Liseleri	69	-	13,04	-	37,68	50,72	
Astsubay Hazırlama Okulu	654	2,14	-	3,21	49,24	54,59	
Diğer Meslek Liseleri	3.903	5,05	41,74	2,18	15,63	64,59	
Diğer	755	0,26	-	0,26	1,85	2,38	
Genel Toplam	1.451.350	15,11	-	14,02	19,31	48,44	

Kaynak: [http://www.osym.gov.tr/Arşiv/Öğrenci Seçme ve Yerleştirme Sistemi \(ÖSYS\)/2009 Yılı/2009-ÖSYS: ÖSS Basın Bültenleri](http://www.osym.gov.tr/Arşiv/Öğrenci Seçme ve Yerleştirme Sistemi (ÖSYS)/2009 Yılı/2009-ÖSYS: ÖSS Basın Bültenleri), verilerinden hesaplanmıştır.

Tablo 32
2009 - ÖSS Okul Türleri ve Derslere Göre Ortalama Net Doğru Cevaplar ile Puan Türlerine Göre Ortalama Puanlar

	Matematik	Fizik	Kimya	Biyoloji	Türkçe	Tarih	Coğrafya	Felsefe	Sayısal puan	Sözel puan	Eşit ağırlıklı puan
Genel lise-resmi okullar	7,72	0,73	0,93	0,89	13,81	5,66	2,90	2,51	171,23	194,63	188,80
Genel lise-özel okullar	13,05	1,75	2,05	1,92	15,76	5,98	2,98	2,63	190,89	204,67	204,85
Anadolu lisesi-resmi okullar	19,34	2,98	3,48	3,26	20,16	7,66	4,21	3,51	220,59	230,47	233,80
Anadolu lisesi-özel okullar	15,72	2,25	2,58	2,42	18,16	6,82	3,65	3,18	204,58	218,43	219,31
Fen lisesi-resmi okullar	27,86	8,13	8,71	7,93	23,92	9,28	5,84	4,39	274,62	260,62	270,33
Fen lisesi-özel okullar	25,64	6,97	7,80	7,12	22,11	7,95	4,34	3,72	260,27	246,42	257,24
Özel akşam lisesi	3,04	0,16	0,24	0,25	9,85	4,07	1,81	1,72	145,50	168,55	161,30
Y.D.A. Lise	7,01	0,66	0,69	0,68	15,04	6,20	3,15	2,87	170,95	199,71	191,38
Sosyal bilimler lisesi	21,88	1,09	1,14	1,31	23,25	9,36	6,55	5,03	220,57	247,82	247,53
Spor Lisesi	1,77	0,17	0,04	0,18	11,05	4,96	2,37	1,96	149,01	179,12	167,90
Açıköğretim lisesi	2,18	0,29	0,30	0,48	8,90	3,92	2,20	1,56	141,70	164,02	155,80
Çok programlı lise	4,22	0,47	0,57	0,64	10,25	4,44	2,29	1,79	153,43	174,65	167,90
Anadolu güzel sanatlar lisesi	1,94	0,08	0,10	0,23	15,65	5,75	2,77	3,19	156,08	196,66	181,83
Anadolu öğretmen lisesi	22,89	3,93	4,39	4,12	21,93	8,46	5,04	3,94	236,64	242,51	247,92
İmam hatip lisesi	3,36	0,24	0,28	0,37	12,23	5,22	2,80	2,37	150,68	180,37	169,87
Ticaret meslek lisesi	1,67	0,37	0,50	0,60	7,53	3,25	1,56	1,24	143,38	161,54	154,74
Anadolu ticaret meslek lisesi	4,04	0,85	1,03	1,08	10,63	4,47	1,99	1,87	157,97	177,93	171,04
Teknik lise	5,77	1,33	1,58	1,34	8,40	3,75	1,66	1,17	162,12	170,69	168,83
Anadolu teknik lisesi	8,48	2,04	2,27	2,13	12,05	5,41	2,12	1,93	178,30	189,23	186,84
Endüstri meslek lisesi	1,75	0,61	0,61	0,70	5,79	2,91	1,49	0,82	142,87	155,83	150,70
Anadolu meslek lisesi	4,45	1,33	1,27	1,27	9,73	4,51	1,93	1,52	156,75	172,42	166,84
Kız meslek lisesi	1,93	0,32	0,49	0,67	9,82	3,63	1,72	1,78	148,48	171,60	163,28
Anadolu kız meslek lisesi	4,70	0,86	1,23	1,26	12,89	4,91	2,18	2,38	164,14	187,76	179,86
Sağlık meslek lisesi	2,99	0,80	1,00	1,13	9,02	3,81	1,65	1,63	126,74	143,60	137,23
Turizm-otellilik meslek lisesi	2,95	0,30	0,35	0,51	9,36	4,27	2,04	1,57	148,06	169,88	162,34
Diğer meslek lisesi	2,89	0,66	0,68	0,80	8,53	3,57	1,70	1,52	128,81	146,04	139,92

Tablo 33
165 ve Üzerinde ÖSS Puanı Alan Adayların Okul Türü ve Alanlara Göre Dağılımı

	Lise ve Öğretmen Lisesi				Meslek Liseleri	Toplam
	Fen Bil.	Tür-Mat.	Sos. Bil.	Diğer		
SAY-1	279.975	273.382	50.765	12.577	78.572	695.271
EA-1	288.319	368.829	160.523	20.794	151.526	989.991
SÖZ-1	280.149	387.398	191.307	22.580	183.727	1.065.161
SAY-2	222.836	149.002	1.312	171	3.235	376.556
EA-2	214.072	285.083	116.840	2.179	13.862	632.036
SÖZ-2	20.787	301.138	151.062	3.022	22.238	498.247
DİL	2.819	2.042	885	15.307	1.425	22.478

Kaynak: [http://www.osym.gov.tr/Arşiv/Öğrenci Seçme ve Yerleştirme Sistemi \(ÖSYS\)/2009 Yılı/2009-ÖSYS: ÖSS Basın Bültenleri](http://www.osym.gov.tr/Arşiv/Öğrenci Seçme ve Yerleştirme Sistemi (ÖSYS)/2009 Yılı/2009-ÖSYS: ÖSS Basın Bültenleri)

Konya (197.065), Kırşehir (197.065), Kayseri (197.049), Mersin (196.744), Denizli (196.711) ve Aksaray (196.620) olmuştur. 145 ve üzerinde puan alanların yüzdesine göre ise en başarılı iller; Aydın (94.88), Nevşehir (94.81), Kayseri (94.63), Karaman (94.62), Konya (94.48), Yalova (94.42), Mersin (94.40), Sivas (94.36), Malatya (94.32) ve Hatay (94.31) biçiminde sıralanmıştır. Sayısal ağırlıklı puan türünden SAY-1 puana göre en az başarılı iller ise; Tunceli (166.916), Düzce (166.422), Bitlis (165.983), Mardin (165.850), Bingöl (165.591), Artvin (164.496), Ağrı (164.420), Şırnak (159.722), Hakkari (158.403) ve Ardahan (157.166) şeklinde bir sıralama oluşturmuşlardır. Bu bulgular göstermektedir ki, ilköğretimden ortaöğretime geçişteki iller arası başarı farklılıkları ve eşitsizlikler, ortaöğretimden yükseköğretime geçişte de devam etmektedir.

Tablo 34
2009-ÖSS İllere Göre Sınav Başarısı

İl kodu	İlin adı	Sınavı geçerli	Sayısal ağ. puan ort.	Eşit ağ. puan ort.	Sözel ağ. puan ort.	145 ve üstünde puan alan	
						Aday sayısı	Yüzde
1	Adana	46.899	174.642	189.920	194.054	43.703	93.19
2	Adıyaman	17.832	172.570	188.524	193.641	16.758	93.98
3	Afyonkarahisar	9.809	171.866	187.288	192.149	9.084	92.61
4	Ağrı	6.024	164.420	181.562	188.387	5.504	91.37
5	Amasya	7.425	170.372	185.755	190.488	6.774	91.23
6	Ankara	99.983	178.082	192.326	195.291	93.245	93.26
7	Antalya	29.791	175.152	189.953	193.966	27.889	93.62
8	Artvin	4.092	164.496	181.509	188.543	3.782	92.42
9	Aydın	16.372	178.168	193.574	197.500	15.533	94.88
10	Balıkesir	19.451	176.763	191.059	194.381	18.187	93.50
11	Bilecik	3.535	170.274	184.997	189.701	3.191	90.27
12	Bingöl	5.134	165.591	183.380	191.223	4.711	91.76
13	Bitlis	4.927	165.983	183.072	189.981	4.512	91.58
14	Bolu	5.425	173.895	187.387	191.055	4.966	91.54
15	Burdur	4.501	177.492	191.879	194.909	4.237	94.13
16	Bursa	38.889	175.780	189.995	193.378	36.147	92.95
17	Çanakkale	7.642	173.253	187.821	192.231	7.055	92.32
18	Çankırı	3.143	169.617	184.742	189.730	2.866	91.19
19	Çorum	10.377	174.104	190.326	195.438	9.716	93.63
20	Denizli	15.477	178.292	193.175	196.711	14.575	94.17
21	Diyarbakır	33.600	171.501	185.633	188.575	31.025	92.34
22	Edirne	6.734	173.341	188.713	193.504	6.185	91.85
23	Elazığ	15.529	173.507	189.431	194.727	14.607	94.06
24	Erzincan	5.353	172.553	187.991	192.853	4.975	92.94
25	Erzurum	15.578	171.304	187.007	192.250	14.384	92.34
26	Eskişehir	15.054	178.097	191.618	194.839	14.071	93.47
27	Gaziantep	28.191	171.628	186.470	190.693	26.214	92.99
28	Giresun	9.434	168.282	183.409	188.845	8.667	91.87
29	Gümüşhane	2.449	169.783	186.469	192.852	2.273	92.81
30	Hakkari	6.924	158.403	175.367	182.534	6.118	88.36
31	Hatay	28.682	175.906	191.835	196.287	27.051	94.31
32	Isparta	8.289	175.707	189.813	193.424	7.690	92.77
33	Mersin	37.351	177.493	192.887	196.744	35.258	94.40
34	İstanbul	202.427	169.731	184.929	189.526	185.113	91.45
35	İzmir	65.057	174.749	190.154	194.328	60.929	93.65
36	Kars	4.561	167.377	183.248	189.375	4.180	91.65
37	Kastamonu	5.634	169.203	184.969	190.626	5.111	90.72
38	Kayseri	25.905	178.304	193.223	197.049	24.515	94.63
39	Kırklareli	5.870	176.462	190.643	194.394	5.438	92.64
40	Kırşehir	5.667	175.455	191.832	197.065	5.342	94.27
41	Kocaeli	25.213	173.781	187.901	191.642	23.386	92.75
42	Konya	33.947	177.623	192.818	197.065	32.074	94.48
43	Kütahya	9.752	173.628	188.337	192.732	9.015	92.44
44	Malatya	24.352	175.367	191.091	195.546	22.968	94.32

Tablo 34
2009-ÖSS İllere Göre... (devamı)

İl kodu	İlin adı	Sınavı geçerli	Sayısal ağ. puan ort.	Eşit ağ. puan ort.	Sözel ağ. puan ort.	145 ve üstünde puan alan aday	
						Sayı	Yüzde
45	Manisa	21.067	174.290	190.146	194.961	19.742	93.71
46	Kahramanmaraş	20.730	173.446	189.030	193.977	19.346	93.32
47	Mardin	14.736	165.850	181.318	186.167	13.323	90.41
48	Muğla	11.636	174.294	189.712	194.282	10.900	93.67
49	Muş	5.166	166.946	182.148	186.871	4.684	90.67
50	Nevşehir	4.761	176.143	192.089	197.410	4.514	94.81
51	Niğde	5.621	175.267	191.996	197.542	5.301	94.31
52	Ordu	12.908	169.724	185.827	191.672	11.909	92.26
53	Rize	7.874	168.041	183.535	188.719	7.194	91.36
54	Sakarya	13.770	173.034	186.898	190.241	12.645	91.83
55	Samsun	25.158	173.624	189.578	194.100	23.511	93.45
56	Siirt	5.019	168.021	185.077	191.606	4.627	92.19
57	Sinop	3.572	173.402	189.749	194.982	3.309	92.64
58	Sivas	13.630	173.390	190.112	196.015	12.861	94.36
59	Tekirdağ	11.196	172.776	187.803	192.303	10.325	92.22
60	Tokat	11.453	173.703	189.770	195.263	10.663	93.10
61	Trabzon	18.032	174.148	189.655	193.957	16.923	93.85
62	Tunceli	2.142	166.916	184.861	192.276	1.997	93.23
63	Şanlıurfa	20.697	169.746	184.539	188.807	19.068	92.13
64	Uşak	6.026	175.741	191.209	195.419	5.662	93.96
65	Van	14.437	168.948	184.985	190.184	13.352	92.48
66	Yozgat	8.820	168.946	185.162	190.921	8.070	91.50
67	Zonguldak	11.149	175.000	190.283	194.360	10.406	93.34
68	Aksaray	5.611	175.070	191.223	196.620	5.291	94.30
69	Bayburt	1.636	171.685	188.276	194.718	1.533	93.70
70	Karaman	4.606	178.357	193.323	197.374	4.358	94.62
71	Kırıkkale	7.389	174.305	189.287	193.342	6.874	93.03
72	Batman	10.698	173.406	189.038	193.499	10.021	93.67
73	Şırnak	5.273	159.712	174.740	180.378	4.574	86.74
74	Bartın	2.753	169.283	185.458	191.619	2.532	91.97
75	Ardahan	1.901	157.166	173.761	181.217	1.659	87.27
76	Iğdır	4.091	168.275	184.516	190.880	3.823	93.45
77	Yalova	3.566	178.184	192.754	196.197	3.367	94.42
78	Karabük	4.699	177.646	191.800	194.680	4.390	93.42
79	Kilis	2.275	175.642	191.044	194.865	2.112	92.84
80	Osmaniye	13.083	172.665	189.873	196.532	12.261	93.72
81	Düzce	5.862	166.422	181.458	186.726	5.323	90.81

Kaynak: [http://www.osym.gov.tr/Arşiv/Öğrenci Seçme ve Yerleştirme Sistemi \(ÖSYS\)/2009 Yılı/2009-ÖSYS: ÖSS Basın Bültenleri](http://www.osym.gov.tr/Arşiv/Öğrenci Seçme ve Yerleştirme Sistemi (ÖSYS)/2009 Yılı/2009-ÖSYS: ÖSS Basın Bültenleri)

Yükseköğretime olan talebe rağmen kontenjanların boş kalması

Başvuran ve yerleşen adaylara değindikten sonra her yıl sınavdan sonra gündeme gelen boş kontenjanlara da değinmek gerekecektir. Tablo 35'e göre, 2009 ÖSS'de ilk yerleştirmede 26.643 lisansta, 61.959 önlisansta olmak üzere toplamda 88.602 üniversitelerde boş kontenjan kalmıştır. Ek yerleştirmeye göre ise lisansta 35.018, önlisansta 67.988 olmak üzere toplamda 103.006 boş kontenjan kalmıştır. Tablo 36'da ek yerleştirme sonucunda bile boş kalan 103.006 kontenjanın üniversiteler bakımından dağılımına yer verilmiştir. Boş kontenjanların 53.777 tanesinin devlet üniversitelerinde yer aldığı görülmektedir. Vakıf üniversitelerinde ise 35.177 boş kontenjan bulunmaktadır. KKTC ve diğer üniversitelerdeki boş kontenjan sayısı toplamda 486 olarak görülmektedir.

Tablo 35
2009 ÖSYS Üniversitelere Göre Kontenjan, Yerleşen ve Boş Kontenjan Dağılımı

2009 - ÖSYS Üniversitelere Göre Kontenjan Yerleşen Dağılımı								
Toplam			Lisans			Önlisans		
<i>Boş</i>			<i>Boş</i>			<i>Boş</i>		
<i>Kontenjan</i>	<i>Yerleşen</i>	<i>Kontenjan</i>	<i>Kontenjan</i>	<i>Yerleşen</i>	<i>Kontenjan</i>	<i>Kontenjan</i>	<i>Yerleşen</i>	<i>Kontenjan</i>
617.299	528.697	88.602	316.736	290.093	26.643	300.563	238.604	61.959

2009 - ÖSYS Ek Yerleştirme Üniversitelere Göre Kontenjan Yerleşen Dağılımı								
Toplam			Lisans			Önlisans		
<i>Boş</i>			<i>Boş</i>			<i>Boş</i>		
<i>Kontenjan</i>	<i>Yerleşen</i>	<i>Kontenjan</i>	<i>Kontenjan</i>	<i>Yerleşen</i>	<i>Kontenjan</i>	<i>Kontenjan</i>	<i>Yerleşen</i>	<i>Kontenjan</i>
160.623	57.617	103.006	50.990	15.972	35.018	109.633	41.645	67.988

Kaynak: [http://www.osym.gov.tr/Arşiv/Öğrenci Seçme ve Yerleştirme Sistemi \(ÖSYS\)/2009 Yılı](http://www.osym.gov.tr/Arşiv/Öğrenci Seçme ve Yerleştirme Sistemi (ÖSYS)/2009 Yılı)

Tablo 36
2009-ÖSYS Ek Yerleştirme Sonucu Örgün Yükseköğretim Programlarına Yerleşen Aday Sayıları

	Lisans		Önlisans		Toplam	
	<i>Boş</i>		<i>Boş</i>		<i>Boş</i>	
	<i>Yerleşen</i>	<i>kontenjan</i>	<i>Yerleşen</i>	<i>kontenjan</i>	<i>Yerleşen</i>	<i>kontenjan</i>
Devlet Üniversiteleri	13.605	9.804	38.666	43.973	52.271	53.777
Vakıf Üniversiteleri	1.904	12.747	2.958	22.430	4.862	35.177
KKTC Üniversiteleri	384	11.850	16	1.458	400	13.308
Diğer Ülkelerdeki Üniv.	79	617	7	125	86	742
Toplam	15.972	35.018	41.647	67.986	57.619	103.004

Kaynak: [http://www.osym.gov.tr/Arşiv/Öğrenci Seçme ve Yerleştirme Sistemi \(ÖSYS\)/2009 Yılı](http://www.osym.gov.tr/Arşiv/Öğrenci Seçme ve Yerleştirme Sistemi (ÖSYS)/2009 Yılı)

Bazı Avrupa Ülkelerinde Ortaöğretime ve Yükseköğretime Geçiş

Zorunlu Eğitimin Yapısı ve Zorunlu Eğitimden Mezuniyet

Avrupa ülkelerinde zorunlu eğitimin yapısı incelendiğinde genel olarak, zorunlu eğitimin ortaokul ya da ortaöğretimin birinci kademesinin (lower secondary education) sonuna kadar devam ettiği görülmektedir (Tablo 37). Hollanda ve Macaristan'da zorunlu eğitim lise eğitimini de kapsamakta; Hollanda'da ortaöğretimin türüne göre 16 yaş ile 20 yaşına kadar, Macaristan'da ise yine lise türüne bağlı olarak 18 ya da 19 yaşına kadar öğrenciler zorunlu eğitime devam etmektedir. Tabloda yer alan ülkelerin çoğunluğunda zorunlu eğitim süresi 8-10 yıl arasında değişmektedir.

Zorunlu eğitimin yaş gruplarına göre ya da öğretim kademelerine göre yapılandırılması, ülkeler arasında farklılık göstermektedir. Zorunlu eğitim, Türkiye'de kesintisiz sekiz yıl ve İsveç'te tekli bir yapı içinde dokuz yıl olarak düzenlenmiştir. Almanya, Avusturya, Bulgaristan, İtalya ve Romanya'da birinci sınıftan dördüncü sınıfa; Fransa ve Çekoslovakya'da birinci sınıftan beşinci sınıfa; Finlandiya, Norveç ve Yunanistan'da birinci sınıftan altıncı sınıfa kadar olan dönem ilköğretim olarak düzenlenmiştir. Zorunlu eğitim döneminin ilköğretim ve ortaokulu kapsayacak şekilde iki evre halinde düzenlendiği ülkeler yanında, bazı ülkelerde liseyi de kapsayacak şekilde üç evre halinde düzenlendiği, Macaristan'da okulöncesi eğitimi 6-7 bazı durumlarda 8 yaş da kapsayacak biçimde, İspanya'da ilköğretim ikişer yıllık üç evre halinde düzenlendiği görülmektedir. Ancak genel olarak değerlendirildiğinde, zorunlu eğitimin yaş grupları ya da sınıf düzeyleri dikkate alınarak, iki ya da üç evre halinde yapılandırıldığı görülmektedir. Ülkelerin çoğunluğunda zorunlu eğitimin yapılandırılmasında sınıf düzeyi yerine yaş aralıklarının ve alt-üst yaş sınırlarının temele alındığı görülmektedir. Ortaokullar ya da ortaöğretimin birinci kademesi olarak adlandırılan okulların öğrenim süresi genel olarak üç ya da dört yıl olarak düzenlenmiştir. Avusturya, Almanya, İrlanda, Hollanda gibi bazı ülkelerde ortaokulda mesleki eğitim ya da lise eğitimi için alanlara ayırtırmaya yönelik uygulamalar yanında, çoğunlukla ortaokul eğitimi meslek eğitiminin ya da alanlara ayırışmanın olmadığı bir temel eğitim evresi olarak düzenlenmiştir.

Zorunlu eğitime başlama yaşı da ülkelere göre değişmektedir. Tabloda yer alan ülkelerin önemli bir kısmında okulöncesi eğitimde okullulaşma oranları oldukça yüksek olmakla birlikte, çocuklar İrlanda'da dört yaş, Hollanda, Macaristan ve Yunanistan'da 5 yaşında zorunlu eğitime başlamaktadır. Genel olarak zorunlu eğitim 6 yaşında başlamaktadır.

Almanya, Bulgaristan, Çekoslovakya, Finlandiya, Fransa, İspanya, Macaristan, Romanya ve Yunanistan'da zorunlu eğitimi bitirmede formal olarak herhangi bir bitirme ya da mezuniyet sınavı uygulanmamaktadır. Tablo 38'de yer alan diğer ülkelerde ise belirli sınıflar düzeyinde ya da son sınıfta, bazı ülkelerde

Tablo 37

Bazı Avrupa Ülkelerinde Zorunlu Eğitimin Yapısı ve Süresi

<u>Ülkeler</u>	<u>Zorunlu eğitimin yapısı</u>	<u>Süre(yıl)</u>
<i>Almanya</i>	İlkokul: 1-4. sınıf + Ortaokul: 5-9/10. sınıf (bazı eyaletlerde zorunlu eğitim 10 yıl olarak uygulanır)	9/10
<i>Avusturya</i>	İlkokul: 1-4. sınıf + Ortaokul: 5-8. sınıf + Lise birinci sınıf olmak üzere toplam 9 yıl (liseye devam etmeyecek öğrenciler lise birinci sınıftan sonra çıraklık eğitimi türü bir meslek eğitimine yönelebilirler)	9
<i>Bulgaristan</i>	İlkokul: 1-4. sınıf + Ortaokul: 5-8. sınıf	8
<i>Çekoslovakya</i>	İlkokul: 1-5. sınıf + mesleki ortaokul: 6-9. sınıf	9
<i>Danimarka</i>	6 yaşa girilen gün itibariyle 10 yıllık eğitim zorunludur. Okulöncesi: 1-2. sınıf + Temel eğitim okulu (ilkokul+ ortaokul; Folkeskole) 3-10. sınıf	10
<i>Finlandiya</i>	Temel eğitim: 6/7-15-16 yaşları kapsar; İlkokul: 1-6. sınıf + Ortaokul: 7-9. sınıf	9
<i>Fransa</i>	Temel öğretim kademesi 1-5. sınıf + ortaokul 6-9. sınıf	9
<i>Hollanda</i>	İlkokul: 5-12 yaş; 8 yıl + ortaöğretim okul türüne göre farklılaşır; üniversiteye hazırlık 12-18 yaş, genel ortaöğretim 12-16 yaş, meslek öncesi ortaöğretim 12-16 yaş, özel ortaöğretim 12-18/20 yaş, uygulamalı eğitim 12-18 yaş dönemlerini kapsar	5-16/18 yaş
<i>İrlanda</i>	6 yaşından 16 yaşına kadar zorunlu eğitim devam eder. 6-12 yaş ilkokul, 12-16 yaş ortaokulu kapsar.	5-16 yaş
<i>İspanya</i>	İlkokul: İkişer yıllık 3 devre halinde düzenlenmiştir (1-2.sınıf+3-4. sınıf+5-6. sınıf;) + Ortaokul: 7-10. sınıf	10
<i>İsveç</i>	6/7-15/16 yaşları kapsar ve 9 yıl zorunlu eğitim kesintisiz (single structure) olarak verilir	9
<i>İtalya</i>	İlkokul: 1-4. sınıf + Ortaokul: 5-8. sınıf + Lise 9. ve 10. sınıf	10
<i>Macaristan</i>	5 yaşından 18 yaşına kadar zorunlu eğitim. Okulöncesi 5-6/7, özel durumlarda 8 yaş; ilkokul ve ortaokul 6/7-14 yaş, lise 14-18/19 yaşları kapsar. Öğrenim süreleri eğitimin türüne ve öğrenci ile ilgili koşullara göre farklılaşabilir	5-18 yaş
<i>Norveç</i>	İlkokul: 1-7. sınıf + Ortaokul: 8-10.	10
<i>Polonya</i>	Okulöncesi: 6 yaş + İlkokul 1-6. sınıf + Ortaokul: 7-9. sınıf	9
<i>Portekiz</i>	İlkokul: 1-4. sınıf; 5-6. sınıf + Ortaokul: 7-9. sınıf	9
<i>Romanya</i>	İlkokul: 1-4. sınıf + Ortaokul birinci devre: 4-8. sınıf + Ortaokul ikinci devre: 9-10. sınıf	10
<i>Yunanistan</i>	Okulöncesi: 5-6 yaş + İlkokul 1-6. sınıf + Ortaokul: 7-9. sınıf	9

Kaynak: Eurydice (2010). *Eurybase - Descriptions of Education Systems*. Ülke raporlarında sunulan bilgi ve verilere dayalı olarak oluşturulmuştur. http://eacea.ec.europa.eu/education/eurydice/index_en.php adresinden 08/01/2010 tarihinde erişilmiştir.

okul düzeyinde, bazı ülkelerde ise merkezi düzeyde sınavlar yapılmaktadır. Avusturya’da ilkokuldan mezuniyet aşamasında, dördüncü sınıfta, öğrenciler yalnızca Matematik ve Almanca derslerinden okul düzeyinde yapılan bir sınava girerler. Bu derslerden “iyi” ya da “çok iyi” düzeyinde başarı gösteren öğrenciler akademik ortaokula (Allgemein bildende höhere Schulen), diğer öğrenciler ise genel ortaokullara devam ederler. Matematik ve Almanca derslerinden iyi not alamayan öğrencilerin velilerinin, çocuklarının akademik ortaokula gitmelerini istemeleri halinde, bu öğrenciler ayrıca bir giriş sınavına alınarak, bu sınavda başarılı olmaları halinde akademik ortaokula gitmeleri mümkün olabilir.

Danimarka’da öğrenciler dokuzuncu sınıfta yedi dersten Eğitim Bakanlığı tarafından yazılı olarak düzenlenen bir merkezi bitirme sınavına girerler. Bu dersler Danish, İngilizce, Fizik, Kimya, Matematik ile sosyal bilimler ve fen bilimleri alanlarından her öğrenci için kura ile belirlenen birer dersten oluşur. Merkezi olarak yapılan sınava ek olarak; Danish, İngilizce, Fizik ve Kimya okul düzeyinden öğretmenler tarafından sözlü sınavlar yapılır. Ayrıca bazı derslerden belirli sınıf düzeylerinde merkezi sınavlar yapılarak öğrencilerin gelişimi ve öğretim programlarının uygulamaları izlenir ve değerlendirilir. Örneğin Danish dili dersinden iki, dört ve altıncı sınıflarda, matematik dersinden üç ve altıncı sınıflarda merkezi sınavlar yapılır.

Hollanda’da ilkokulun sonunda öğrencilerin merkezi bir sınava girme zorunluluğu yoktur. Öğrenciler öğretmenlerin değerlendirme ve yönlendirmeleri doğrultusunda devam edecekleri ortaokul türünü seçebilirler. Ancak merkezi sınav uygulaması okulların tercihine bağlıdır ve giderek yaygınlaşmaktadır. Okulların yaklaşık %85’i öğrencilerinin ilkokuldan mezun olmalarında merkezi sınava girmelerini tercih etmektedir.

İrlanda, İsveç, İtalya, Norveç, Polonya ve Portekiz’de ortaokulun sonunda merkezi olarak düzenlenen bitirme sınavları uygulanır. İsveç’te beş ve dokuzuncu sınıflarda, Norveç’te ise beş ve sekizinci sınıflarda, Polonya’da altıncı ve dokuzuncu sınıflarda, Portekiz’de ise dört, altı ve dokuzuncu sınıflarda merkezi sınavlar uygulanır. Polonya’da merkezi sınavlar Bölgesel Sınav Kurulları tarafından düzenlenir ve değerlendirilir. Son sınıfta (sekiz veya dokuzuncu sınıfta) yapılan sınavlar daha çok bitirme sınavı, sertifika sınavı niteliğinde olup, liselere yönlendirme amacıyla kullanılmaktadır. Ara sınıflarda yapılan sınavların sonuçları ise öğrencilerin gelişim düzeyini ve eğitimin kalitesini izleme ve değerlendirme amacıyla yapılmaktadır.

Tablo 38

Bazı Avrupa Ülkelerinde Zorunlu Eğitimden Mezuniyet

Almanya

Öğrencinin hangi ortaöğretim kurumuna devam edeceğine, eyaletlere bağlı olarak; dört, beş ya da altıncı sınıflarda okul, aile ve/veya okul ile aile birlikte karar verir. Formal olarak bir bitirme sınavı yoktur.

Avusturya

İlkokul dördüncü sınıfta öğrenciler okul düzeyinde, Almanca ve Matematik derslerinden yazılı sınava girerler. İlkokulu (6-10 yaş) tamamlayan; dördüncü sınıfı başarılı olarak geçen öğrenciler genel ortaokullara kabul edilir. Almanca, okuma ve matematik derslerinden “iyi” ve “çok iyi” derecede not alanlar ise akademik ortaokullara kabul edilirler. Bu derslerden “geçer” not alan öğrenciler ise ayrıca bir giriş sınavı ile akademik ortaokullara girebilirler.

Bulgaristan

Herhangi bir sınav uygulanmamakta, sekizinci sınıfı bitiren öğrenci mezun olmuş sayılırlar.

Çekoslovakya

Öğrenciler; (a) fırsatlar ve yeteneklerini, (b) bir üst öğretim için önkoşulları, (c) zorunlu eğitim süresince öğrencinin durumunu, (d) öğrencilerin eğitimiyle ilgili diğer bilgileri içeren genel bir değerlendirme ile mezun olurlar.

Danimarka

Dokuzuncu sınıfta tüm öğrenciler yedi dersten bitirme sınavına girer. Bu derslerden beşi; Danish, İngilizce, Fizik ve Kimya derslerinde yazılı ve sözlü, matematikte yazılı sınav tüm öğrenciler için zorunludur. Sosyal bilimler ve fen bilimlerinden birer ders ise kura ile belirlenerek öğrenci bu derslerden de sınava girer. Yazılı sınavlar Eğitim Bakanlığı, sözlü sınavlar ise öğretmenler tarafından yapılır.

Finlandiya

Formal olarak bir bitirme sınavı yoktur. Dokuz yıllık zorunlu eğitimi başarılı olarak tamamlayanlara mezuniyet belgesi verilir. Tercihe bağlı olarak onuncu yılı tamamlayanlara ek bir sertifika verilir.

Fransa

Formal olarak bir bitirme sınavı yoktur. Öğrenciler zorunlu eğitimin birinci kademesinden sonra; (a) akademik eğitim ya da (b) akademik eğitim ile birlikte mesleki eğitim ve yönlendirmenin sağlandığı iki farklı gruba ayrılır. Öğrencini yönlendirmesi okul ile ailenin ortak kararı olarak gerçekleşir.

Hollanda

İlkokulu bitiren öğrenciler (5-12 yaş) öğretmenlerin önerilerine göre ortaokula devam ederler. Sınav zorunluluğu yoktur. Ancak okulların yaklaşık %85'i öğrencilerinin ulusal bir sınav almasını tercih etmektedir.

İrlanda

Ortaokulun sonunda tüm öğrenciler merkezi olarak uygulanan ve değerlendirilen sertifika sınavına girerler.

Tablo 38

Zorunlu Eğitimden Mezuniyet... (devamı)

İspanya

Formal olarak bir bitirme sınavı yoktur. Her yılın sonunda öğretmenler kurulu öğrencinin bir üst sınıfa geçip geçmeyeceğine karar verir. En fazla üç dersten başarısız olan öğrenciler öğretmenler kurulu kararı ile mezun sayılabilirler.

İsveç

Öğrenciler 5 ve 9. sınıflarda ulusal düzeyde düzenlenen sınavlara girerler. Beşinci sınıftaki sınav tercihe bağlı, dokuzuncu sınıftaki sınav ise tüm öğrenciler için zorunludur. Dokuzuncu sınıfı tamamlayan tüm öğrencilere ulusal sınavdan aldıkları puanları da gösteren bir bitirme belgesi verilir. Bu belgeye, öğrencinin dokuzuncu sınıfı bitirdikten sonra, fakat ortaöğretime başlamadan aldığı ek dersler olası halinde bu dersler ve notları da işlenir.

İtalya

Ortaokul son sınıfta tüm öğrenciler merkezi olarak düzenlenen bir bitirme sınavına girerler. Bitirme sınavında 10 üzerinden en az 6 alan öğrencilere bitirme belgesi verilir.

Macaristan

Formal olarak bir bitirme sınavı yoktur.

Norveç

Ortaokulun sonunda tüm öğrencilere merkezi bir bitirme sınavı uygulanır. 2007/2008 öğretim yılından itibaren Norveç dili, matematik ve İngilizce derslerinden 5 ve 8. sınıflarda merkezi bir sınav uygulanmaktadır.

Polonya

6 yıllık ilkokulun sonunda ve 3 yıllık ortaokulun tüm öğrenciler Bölgesel Sınav Kurulu tarafından düzenlenen sınavlara girmek zorundadır.

Portekiz

4, 6 ve 9. Sınıflarda Portekiz dili ve matematikten merkezi testler uygulanır. 4 ve 6. Sınıflardaki testlerin amacı izleme ve değerlendirmedir. 9. Sınıfta uygulanan test, ortaokulu bitirme sınavı olarak uygulanır.

Romanya

Ortaokulun sonunda formal olarak bir bitirme sınavı yoktur. Ortaokulu tamamlayan öğrencilere mezuniyet belgesi ve daha sonraki öğretime geçiş için bir portfolyo verilir.

Yunanistan

Formal olarak bir bitirme sınavı yoktur. Ancak 7, 8 ve 9. sınıflarda yılsonu sınavları uygulanır. Dokuzuncu sınıfın sonunda tüm derslerden başarılı olan öğrencilere mezuniyet belgesi verilir.

Kaynak: Eurydice (2010). *Eurybase - Descriptions of Education Systems*. Ülke raporlarında sunulan bilgi ve verilere dayalı olarak oluşturulmuştur. http://eacea.ec.europa.eu/education/eurydice/index_en.php adresinden 08/01/2010 tarihinde erişilmiştir.

Ortaöğretim Kurum Türleri ve Ortaöğretime Geçiş

Ortaöğretim ikinci kademe ya da lise eğitiminin genel olarak üniversite eğitimine hazırlayan akademik ortaöğretim kurumları ile mesleki ve teknik eğitim veren ortaöğretim kurumları olarak ikiye ayrılmaktadır. Tablo 39'da yer alan ülkelerde ortaöğretim okulları iki yıl ile dört yıl arası bir süre eğitim veren kurumlar olarak düzenlenmiştir. Meslek okullarının bir kısmı yalnızca mesleğe hazırlama işlevini yerine getirecek biçimde düzenlenmiş olmasına karşın, diğer bazı meslek okulları ise yükseköğretime öğrenci hazırlama işlevini de yerine getirmektedir. Ayrıca birçok ülkede hem okul türleri arasında geçişlerin yapılması mümkündür. Bir öğrenci hem meslek okulu diplomasına hem de genel ortaöğretim diplomasına sahip olabilir. Örneğin Polonya'da, temel mesleki eğitim veren ortaöğretim kurumlarına devam eden öğrenciler, temel mesleki eğitim üzerine iki yıl genel ortaöğretim eğitimi alarak, genel ortaöğretim diplomasına da sahip olabilirler. Böylece yükseköğretime devam etme hakkını da elde etmiş olurlar. Diğer taraftan, genel ortaöğretime tamamlayan öğrenciler üç yıl teknik ortaöğretim alarak, teknik ortaöğretim diplomasına sahip olabilirler. Burada dikkat edilmesi gereken nokta, meslek okulları ile akademik ortaöğretim okulları öğrencilerinin diğer okul türünün gerektirdiği dersleri tamamlama fırsatının verilmiş olmasıdır. Uygulamada farklı okul türü mezunlarının eşit görülmesi yerine, öğrencinin mezun olduğu okul türünden farklı bir okul türünün de gereklerini yerine getirme fırsatına sahip olmasıdır. Okul türleri arasında geçişler Almanya ve Avusturya'da çok daha katı kurallara bağlı olmasına karşın, Polonya örneğinde olduğu gibi diğer bazı ülkelerde daha esnek bir yapı görülmektedir.

Ortaöğretim kurum türlerinin yapılandırılmasında bir örneklikten söz etmek mümkün değildir. Yapılanma ülkeler arasında oldukça farklılıklar göstermektedir. İsveç'te genel ortaöğretim eğitimi ile mesleki-teknik eğitim aynı öğretim kurumu içinde verilebilmektedir. Avusturya'da ise ortaöğretimin yapısı diğer ülkelere göre oldukça farklılık göstermektedir. Avusturya'da okulöncesi öğretmenlerinin yetiştirilmesi ve okullarda öğretmenlik dışındaki personelin yetiştirilmesi için dört yıllık kolejlerde eğitim verilmektedir. Almanya ve Avusturya örneğinde olduğu gibi, bazı ülkelerde ise mesleki ortaöğretim okullarında verilen eğitim ile işyerinde eğitimin bütünleştirildiği, dual sistem olarak adlandırılan meslek eğitim programları uygulanmaktadır. Özellikle temel meslek eğitimi olarak adlandırılan mesleki ortaöğretimin, öğrencileri yükseköğretime hazırlamaktan çok, akademik bir eğitimi sürdürme potansiyeli daha düşük olan öğrencilerin bir meslek edinmesine yönelik bir ortaöğretim uygulanmaktadır. Bulgaristan ve Portekiz örneğinde ise fen bilimleri ve sosyal bilimler alanlarının ayrıştırıldığı; Bulgaristan, İspanya, İtalya, Portekiz ve Romanya gibi bazı ülkelerde sanat eğitiminin ortaöğretimde ayrı bir alan olarak ele alındığı görülmektedir. İtalya örneğinde Klasik lise, Fen lisesi, Dil lisesi, Sosyo-Psikoloji-Pedagoji lisesi gibi farklı lise türleri yer almaktadır.

Tablo 39

Bazı Avrupa Ülkelerinde Ortaöğretim Kurum Türleri

Almanya

Genel ortaöğretim, Mesleki eğitim, Genel ortaöğretim ve mesleki ortaöğretimin bileşimi olan okullar

Avusturya

Meslek öncesi okul, Akademik ortaöğretim okulu (9-12. sınıf), Meslek okulu (dual sistem / 10-13), Orta mesleki ve teknik okul (9-12), Okulöncesi eğitim öğretmen koleji (9-13), Okullar içinde öğretmenlik dışındaki personeli yetiştirme koleji (9-13)

Bulgaristan

Genel ortaöğretim okulları (1-12. sınıf), Profilirani (yabancı dil ağırlıklı) okulu (8-13), Profilirani (fen bilimleri/matematik/sosyal bilimler/spor/sanat) okulları (9-13)

Çekoslovakya

Akademik ortaöğretim okulları, Mesleki ortaöğretim okulları, Konservatuarlar

Danimarka

Genel ortaöğretim: Üç yıllık akademik ortaöğretim, Onuncu sınıf üzerine iki yıllık sınava hazırlık programı, Üç yıllık ticaret ve genel ortaöğretim, Üç yıllık teknik ve genel ortaöğretim; Mesleki ortaöğretim: Mesleki eğitim ve yetiştirme, Temel sosyal ve sağlık eğitimi, Tarım, denizcilik vb. alanlarda eğitim

Finlandiya

Genel ortaöğretim okulları, Mesleki ortaöğretim okulları (normal olarak öğrenim süresi üç yıl olmakla birlikte, iki ya da dört yılda tamamlanabilir)

Fransa

Lisede üç farklı program vardır: Genel program, Teknolojik program, Mesleki program

Hollanda

Üniversite öncesi eğitim (VWO), Genel ortaöğretim (HAVO), Mesleki ortaöğretim (MBO)

İrlanda

Genel ortaöğretim okulları, Çok programlı (comprehensive) okullar, Meslek okulları

İspanya

Genel ortaöğretim okulları (2 yıl), Mesleki ortaöğretim okulları (1,5-2 yıl), Sanat okulları

İsveç

Genel ortaöğretim, Mesleki ortaöğretim (genel ortaöğretim ve mesleki ortaöğretim aynı öğretim kurumu içinde verilir)

İtalya

Klasik lise, Fen lisesi, Dil lisesi, Sosyo-Psikoloji-Pedagoji lisesi, Sanat lisesi, Teknik enstitü, Meslek/sanat enstitüsü, İlk düzey mesleki eğitim

Macaristan

Genel ortaöğretim okulları (gimnazium), Mesleki ortaöğretim okulları (mesleki ortaöğretim ve ortaöğretim sonrası mesleki eğitimi içerir), Meslek okulları (iki yıllık genel eğitim üzerine 2-4 yıllık mesleki eğitim)

Norveç

Genel ortaöğretim, Mesleki ortaöğretim

Tablo 39

Ortaöğretim Kurum Türleri... (devamı)

Polonya

Genel ortaöğretim, Mesleki ortaöğretim (liceum profilowane), Teknik ortaöğretim, Temel mesleki eğitim, Tamamlayıcı genel ortaöğretim (temel mesleki eğitimi tamamlayanlar iki yıllık genel ortaöğretim olarak, genel ortaöğretim diploması alabilirler), Tamamlayıcı teknik ortaöğretim (genel ortaöğretime tamamlayanlar üç yıl teknik eğitim olarak, teknik okul diploması alabilirler)

Portekiz

Fen ve Sosyal bilimler ortaöğretim okulları, Teknik ortaöğretim okulları, Sanat okulları, Mesleki ortaöğretim okulları

Romanya

Genel lise, Sanat ve ticaret okulları

Yunanistan

Genel ortaöğretim okulları, Mesleki ortaöğretim okulları, Mesleki yetiştirme okulları

Kaynak: Eurydice (2010). *Eurybase - Descriptions of Education Systems*. Ülke raporlarında sunulan bilgi ve verilere dayalı olarak oluşturulmuştur. http://eacea.ec.europa.eu/education/eurydice/index_en.php adresinden 08/01/2010 tarihinde erişilmiştir.

Ortaöğretime (upper secondary education) geçişte; öğrencinin daha önceki eğitim düzeyinde başarısı, merkezi sınav sonuçları, okul düzeyinde uygulanan sınav sonuçları ve öğrencinin daha önceki eğitimde aldığı eğitimde seçtiği dersler gibi çeşitli kriterler kullanılabilir. Bulgaristan ve Çekoslovakya’da öğrenciler, içeriği okul türlerine göre farklılaşan akademik yetenek sınavları ya da spor ve sanat alanlarında özel yetenek sınavlarının sonuçlarına göre okullara yerleştirilirler. Almanya’da yönlendirme dördüncü sınıfın sonunda yapılır ve okuldaki başarı durumlarına göre akademik ortaöğretime ya da tam zamanlı mesleki okullara yerleştirilirler. Ancak, ilköğretim mezunu tüm öğrenciler, başarı durumuna bakılmaksızın, dual sistem olarak adlandırılan ve sadece mesleğe hazırlayan meslek okullarına kabul edilirler.

Avusturya’da ise öğrencilerin hangi tür liseye devam edecekleri ortaokula girişte belirlenir. Almanca, okuma ve matematik derslerinden “iyi” ya da “çok iyi” düzeyde not alanlar akademik ortaöğretim kurumlarına devam ederler. “İyi” ya da “çok iyi” düzeyinde not alamayan öğrenciler ise ayrıca bir giriş sınavı sonucuna göre akademik ortaöğretim okullarına devam edebilirler. Sekizinci sınıfı başarılı olarak tamamlayarak bitirme sertifikası alan tüm öğrenciler devam ettikleri ortaokulun lise kısmına devam edebilirler ya da belirli koşullar çerçevesinde başka bir okul türüne geçebilirler. Ortaokulu bitirme sertifikası olmayan öğrenciler ise meslek öncesi ortaöğretim okuluna devam edebilirler. Okulöncesi eğitim öğretmenliği ve bazı meslek okulları için ayrıca bir fiziksel yetenek, sanatsal yetenek, sosyal ve iletişim becerileri testi uygulanmaktadır.

Tablo 40

Bazı Avrupa Ülkelerinde Ortaöğretime Geçiş Uygulamaları

Almanya

Gymnasiale Oberstufe'e giriş için ilköğretimi bitirmiş olmak ve belirli bir başarı kriteri gerekir. Tam zamanlı mesleki ortaöğretime giriş için kriterler okul türüne göre değişmektedir. Dual sistem mesleki okullara tüm ilköğretim mezunları başvurabilir.

Avusturya

Sekizinci sınıfı başarılı bir şekilde tamamlayanlar (zorunlu eğitim dokuz yıl olduğu için) devam ettikleri ortaöğretim okulunun lise kısmına devam edebilirler ya da belirli koşullara bağlı olarak farklı bir okul türüne geçebilirler. Başarılı olmayanlar giriş testini almak zorundadır. Ortaokulu bitirme sertifikası olmayanlar meslek öncesi okula gidebilir. Okulöncesi eğitim öğretmenliği için ve bazı meslek okulları için fiziksel, sanatsal yetenek ve sosyal ve iletişim becerileri gibi alanlarda testler uygulanır.

Bulgaristan

Öğrenciler, okul türlerine göre farklılaşan akademik ya da yetenek sınavları sonuçlarına göre ortaöğretim okullarına yerleştirilir.

Çekoslovakya

İlköğretimi tamamlamış olanlar, tercih ettikleri üç okula başvuru yaparlar. Giriş sınavı ve sınavın içeriği okul tarafından belirlenir. Sınav yazılı ve sözlü olarak yapılır. Başvurdukları okula giremeyen öğrenciler, açık kontenjan bulunan diğer okullara başvuru yaparlar.

Danimarka

Dokuzuncu sınıfı tamamlayan tüm öğrenciler ortaöğretimde istedikleri okula gidebilirler. İlköğretim okulu nadiren, öğrencinin akademik bir eğitime devam edebilme yeteneğine sahip olduğundan endişe ediyorsa, genel ortaöğretime giriş sınavına girmesini isteyebilir.

Finlandiya

Zorunlu eğitim tamamlamış öğrenciler genel ve mesleki ortaöğretime yerleştirme için ulusal bir sistem üzerinden başvuru yapabilirler. Yerleştirmede öğrencilerin akademik başarıları ve mesleki okullar için iş deneyimi ile eşdeğer diğer faktörler dikkate alınabilir.

Fransa

Zorunlu eğitimi tamamlayan öğrenciler yaşadıkları bölgedeki liselere geçebilirler. Lise birinci sınıf öğrenciler için hangi alana devam edeceklerini belirleme yılıdır. Birinci sınıftan sonra öğrenciler üç tür lise programından birine yönlendirilirler.

Hollanda

İlkokul öğretmenleri öğrencilerin hangi tür ortaöğretim kurumuna gitmesinin uygun olacağını önerir. Öğrencinin hangi okula kabul edileceği ortaöğretim kurumlarında oluşturulan bir kurul tarafından kararlaştırılır. Hangi öğrencilerin hangi programa kabul edileceğinin kararlaştırılmasında ilkokul sonunda girilen bitirme sınavının sonuçları da dikkate alınır.

Tablo 40

Ortaöğretime Geçiş Uygulamaları...(devamı)

İrlanda

Ortaokulu (junior cycle) tamamlayan öğrenciler aynı kurumda otomatik olarak liseye (senior cyle) devam ederler. 2007 yılında liseye geçiş oranı %81'dir. Yetişkinlerin liseye kabul edilmelerinde ise, programa uygunluk bakımından değerlendirme için okul tarafından mülakata alınırlar.

İspanya

Zorunlu eğitim diploması olan öğrenciler ortaöğretime kabul edilirler. Zorunlu eğitim diploması olmayıp da 17 yaşında olanlar, ayrıca düzenlenen bir sınavı geçmeleri halinde mesleki ortaöğretime kabul edilebilirler. Sanat okulları, spor okulları ve diğer bazı meslek okulları için ayrıca bir yetenek sınavı düzenlenir.

İsveç

Ortaöğretime geçiş için öğrencilerin zorunlu eğitimde (dokuzuncu sınıf sonunda yapılan sınav) İsveç dili, İngilizce ve matematik derslerinden geçer not almış olmaları gerekir. Bu derslerden herhangi birinden geçer not alamamış olan öğrenciler için özel programlarda eğitime devam etme hakkı sağlanır.

İtalya

Ortaokul bitirme sınavında başarılı olanlar istediği liseyi tercih edebilirler. Ancak, başvuruların kontenjandan fazla olması halinde okullar öğrenci kabul etmek için kendi kriterlerini belirleyebilirler.

Macaristan

Zorunlu eğitimi tamamlayan öğrenciler yasal olarak ortaöğretimde istedikleri kuruma gitme hakkına sahiptir. Ancak okulların yaklaşık üçte biri merkezi olarak yapılan bir sınav sonucunu dikkate alarak öğrenci kabul etmektedir. İsteyen okullar merkezi sınava ek olarak kendi yazılı ve sözlü sınavlarını da düzenleyebilirler. Mesleki ortaöğretim kurumlarına girişte önkoşul niteliğindeki yetenek ve yeterlikler uzman görüşüne dayalı olarak değerlendirilir.

Norveç

16-19 yaş diliminde olanlar yasal olarak ortaöğretime devam etme hakkına sahiptir. Öğrenciler kendi belediye bölgeleri dışındaki okullara da başvurabilirler. Söz konusu yaş diliminde olup da ortaöğretime devam etmeyen ya da istihdam edilmemiş gençler için bir izleme hizmeti sunulmaktadır. 25 yaş üzeri olup, ortaöğretime tamamlanmamış olanların ortaöğretim alma hakkı vardır ve bu eğitim buldukları belediyenin sorumluluğundadır.

Polonya

Ortaokulu bitirme sınavını geçenler, sınav sonucu ve okul başarıları ve diğer deneyimleri de dikkate alınarak ortaöğretime geçerler. Giriş koşulları her bir okul tarafından ayrı ayrı belirlenir.

Tablo 40

Ortaöğretime Geçiş Uygulamaları...(devamı)

Portekiz

Ortaokulu bitiren her öğrenci ikamet ettiği bölgeden beş ortaöğretim okulu tercih eder. Sanat okulları hariç, tüm ortaöğretim kurumlarına giriş için ortaokulu bitirmiş olmak dışında bir kriter yoktur. Ancak, okulun kontenjanının doldurulmasında sıra ile aynı lisenin ortaokul kısmından mezun olanlar, özel eğitim ihtiyacı olanlar, aynı okulda kardeşi olanlar, aynı bölgede yaşayanlar, anne veya babası aynı bölge içinde çalışanlar öncelikli olarak kayıt yaptırılır. Sanat okullarına öğrenci kabulünde müzik ve güzel sanatlar gibi alanlarda yetenek ve deneyim önkoşulu vardır.

Yunanistan

Dokuzuncu sınıf bitirme belgesine sahip olanlar genel ortaöğretim ya da mesleki ortaöğretim okullarına geçiş yapabilirler. Ortaöğretimin birinci yılı sonunda okul türleri arasında geçiş yapılabilir.

Kaynak: Eurydice (2010). *Eurydice - Descriptions of Education Systems*. Ülke raporlarında sunulan bilgi ve verilere dayalı olarak oluşturulmuştur. http://eacea.ec.europa.eu/education/eurydice/index_en.php adresinden 08/01/2010 tarihinde erişilmiştir.

Danimarka'da dokuzuncu sınıfı tamamlayan öğrenciler, istedikleri lise türüne devam edebilirler. Ancak öğretmenlerin değerlendirmelerine göre, öğrencinin akademik bir eğitimi sürdürebilecek akademik yeteneğe sahip olduğu konusunda çekince varsa, öğrencinin genel ortaöğretime giriş sınavını alması istenerek, bu sınavın sonucuna göre genel ortaöğretime devam edip etmeyeceğine karar verilir.

Finlandiya, Fransa, Hollanda, İrlanda, İspanya, Portekiz ve Yunanistan'da ortaöğretime geçişte, özel yetenek gerektiren spor ve sanat gibi alanlar dışında bir seçme ya da eleme sınavı uygulanmamaktadır. Finlandiya'da genel ve mesleki ortaöğretime giriş için ulusal bir sistem üzerinden başvuru yapmakta, yerleştirmede öğrencilerin akademik başarıları ile mesleki okullar için iş deneyimi ya da eşdeğer olarak kabul edilebilecek diğer deneyimleri dikkate alınmaktadır. Fransa'da ise öğrenciler kendi bölgelerindeki ortaöğretim kurumlarına geçiş yapmakta, ancak lise birinci sınıfın sonunda Genel program, Teknolojik program ve Mesleki programlardan birine yönlendirilmektedir. Hollanda'da ilköğretim öğretmenleri öğrencilerin hangi programa devam edebilecekleri konusunda yönlendirme yapmakta ve ortaöğretim kurumlarında oluşturulan bir kurul, öğrencilerin ilköğretim sonunda girdikleri bitirme sınavı sonuçlarını da dikkate alarak, öğrencinin hangi tür ortaöğretim kurumuna devam edeceğine karar vermektedir. İrlanda'da öğrenciler mezun oldukları ortaokulun lise kısmına doğrudan geçiş yapmaktadır. İspanya'da ortaöğretime geçiş daha esnek bir yapıda olup, zorunlu eğitim diploması olan tüm öğrenciler ortaöğretime geçiş yapabilirler. Hatta 17 yaşına girmiş fakat zorunlu eğitim diploması olmayanlar da, özel olarak düzenlenen bir sınav sonucuna göre

mesleki ortaöğretim kurumlarına devam edebilirler. Portekiz’de ortaokulu bitiren öğrenciler kendi bölgesinde beş okul tercih ederler. Tercih edilen okullara yerleştirmede sıra ile; aynı lisenin ortaokul kısmından mezun olanlar, özel eğitim ihtiyacı olanlar, aynı okulda kardeşi olanlar, aynı bölgede yaşayanlar, anne veya babası aynı bölge içinde çalışanlar öncelikli olarak kayıt yaptırırlar. Görsel sanatlar ve müzik eğitim veren ortaöğretim okullarına girişte, ilgili alanda daha önceden eğitim almış olma ve deneyim aranır.

Macaristan’da zorunlu öğretimi tamamlayan öğrenciler istedikleri ortaöğretim kurumuna devam edebilirler. Ortaöğretime giriş için merkezi bir sınav yapılmakla birlikte, bu sınava girmek zorunlu değildir. Okulların yaklaşık üçte biri öğrenci kabulünde merkezi sınav sonuçlarını da dikkate almakla birlikte, öğrencilerin başvurdukları okul tarafından düzenlenen yazılı ya da sözlü sınavlara girmelerini de istemektedir. Meslek okullarına girişte ise, öğrencilerin devam etmek istedikleri mesleki eğitim alanına uygunluğu uzmanlar tarafından değerlendirilmektedir.

Genel olarak ortaöğretime giriş uygulamaları değerlendirildiğinde;

1. Almanya ve Avusturya örneklerinde olduğu gibi, ilkokul sonrasında (4. sınıf) alanlara ayırma ve öğrencinin devam edeceği okul türünü belirleme,
2. Finlandiya, Hollanda, İrlanda, İspanya ve Portekiz örneklerinde olduğu gibi, merkezi bir sınav sonucuna dayalı olmayan, öğrencilerin tercihleri ve yönlendirmeye dayalı olarak ortaöğretime yerleştirme,
3. Macaristan, İsveç, Polonya örneklerinde olduğu gibi, öğrencinin daha önceki akademik başarısı ve sınav sonuçlarını birlikte değerlendirerek ortaöğretime yerleştirme,
4. Fransa ve Yunanistan örneklerinde olduğu gibi, lise birinci sınıfın sonunda ortaöğretim programlarına ayrıştırma/yerleştirme,
5. Çekoslovakya ve diğer bazı ülkelerdeki kısmi uygulama örneklerinde olduğu gibi, okul düzeyinde yapılan yazılı veya sözlü sınavların sonuçlarına göre yerleştirme,
6. Mesleki okullar ile spor, sanat ve müzik eğitimi veren okullara mesleğe uygunluk değerlendirmesi ya da özel yetenek sınavı sonuçlarına göre yerleştirme,
7. Tüm derslerden sınav yapmak yerine; akademik yetenek, ana dil, okuma ve matematik gibi daha sınırlı alanlarda yapılan sınavlar ve değerlendirmelerin sonuçlarına göre ortaöğretim kurumlarına yerleştirme,

Biçiminde, ülkelere göre farklılaşan uygulamaların yapıldığı görülmektedir.

Ortaöğretimden Mezuniyet

Genel ortaöğretim ya da yükseköğretime hazırlayan akademik ortaöğretimin sonunda Almanya, Avusturya, Bulgaristan, Çekoslovakya, Danimarka, Finlandiya, Fransa, Hollanda, İrlanda, İtalya, Macaristan, Polonya, Portekiz ve Romanya'da sınavın adı ve niteliği ülkeden ülkeye değişmekle birlikte, bir bitirme/mezuniyet yapılıdır (Tablo 41). Bu sınav Almanya'da abitur; Avusturya, Bulgaristan, Finlandiya ve Polonya'da olgunluk sınavı; Fransa ve Romanya'da ise bakalorya sınavı adı altında uygulanırken, diğer bazı ülkelerde bitirme sınavı olarak adlandırılır. Bu ülkelerin çoğunluğunda bitirme sınavları merkezi olarak yapılırken, bazı ülkelerde yalnızca okul düzeyinde, diğer bazı ülkelerde ise merkezi düzeyde sınava ek olarak bazı dersler için de okul düzeyinde yapılır. Diğer taraftan bitirme sınavlarının kapsamı da ülkelere göre değişmektedir. Örneğin Danimarka'da öğrenciler en az 10 dersten bitirme sınavına girmek zorundadır. Finlandiya'da ise Fince, bir yabancı dil, sosyal bilimlerden bir alan ve fen bilimlerinden bir alan olmak üzere, toplam dört alandan sınava girmek zorundadır.

İspanya'da genel ortaöğretimin sonunda bir sınav uygulanmaz, derslerden başarılı olanlara genel ortaöğretim diploması verilir. İsveç'te ise ulusal düzeyde bir bitirme sınavı olmamakla birlikte, İsveç dili, İngilizce ve Matematik derslerinden her sınıf düzeyinde ulusal sınavlar yapılarak, bu dersler için öğrencilerin başarılarının belirlenmesinde ulusal sınavlar ile öğretmenlerin yaptığı sınavların sonuçları birlikte değerlendirilir. Ayrıca, İsveç'te öğrencilerin derslerdeki başarısının belirlenmesinde öğretmenler merkezi düzeyde tanımlanmış ölçme standartlarını kullanmanın yanında modern diller, biyoloji, fizik dersleri için ulusal düzeyde oluşturulmuş soru bankasından sorular kullanırlar. Bu değerlendirmelere göre ulusal çerçeve programda yer alan derslerden başarılı olan öğrencilere ortaöğretime bitirme belgesi verilir. Yükseköğretime devam etmek isteyen öğrenciler, ulusal çerçeve programda yer almayan, fakat farklı yükseköğretim programlarının önkoşul olarak gördüğü ya da tercih ettikleri diğer dersleri de alırlar ve bu dersler ve bu derslerdeki başarı durumları da bitirme belgelerine işlenir. Yunanistan ve Norveç'te her yıl yılsonu sınavları yapılır. Norveç'te yılsonu sınavları merkezi olarak yapılır. Her iki ülkede de öğrencilerin başarılarının belirlenmesinde öğretmenlerin yıl içinde yaptıkları sınavlar ile yılsonu sınavları birlikte değerlendirilir.

Genel ortaöğretimden mezuniyet değerlendirildiğinde; (a) Tablo 41'de yer alan ülkelerin çoğunluğunda bir bitirme sınavı ya da olgunluk sınavı uygulandığı, (b) bir bitirme sınavı ya da olgunluk sınavı uygulanmayan ülkelerde başarının değerlendirmesinde (İspanya hariç) merkezi olarak belirlenmiş değerlendirme standartlarının uygulandığı ya da her yıl uygulanan yılsonu sınavlarının sonuçları ile öğretmenlerin yıl içinde yaptıkları değerlendirmelerin birlikte kullanıldığı görülmektedir. Bu uygulamalarda genellikle bitirme sınavında başarılı olamayan öğrencilere ortaöğretime bitirme belgesi verilmekle birlikte, yükseköğretime geçişte kullanılan diploma ya da başarı belgesi verilmemektedir.

Tablo 41

Bazı Avrupa Ülkelerinde Ortaöğretimden Mezuniyetteki Uygulamalar

---

Almanya

Genel ortaöğretimde abitur, mesleki ortaöğretimde bitirme sınavı uygulanır. Dual sistemdeki öğrenciler mesleki yeterlik sınavına girerler. Okuldaki öğretmenlerin değerlendirmelerine göre tüm derslerden başarılı olanlar, bu sınavları geçemediğinde sadece ortaöğretime bitirme belgesi alırlar; abitur diploması ya da mesleki yeterlik belgesi alamazlar.

Avusturya

Akademik ortaöğretim öğrencileri son sınıfta olgunluk sınavına girerler. Mesleki ortaöğretim okullardaki öğrenciler mesleki yeterlik belgesi almak için mesleki yeterlik sınavına girerler.

Bulgaristan

Ortaöğretimde olgunluk sınavını tamamlayan öğrenciye diploma verilir. Olgunluk sınavını geçemeyen öğrencilere ortaöğretime bitirdiğini gösteren bir belge verilir. Öğrenciler bu belge ile mesleki eğitime devam edebilir. Mesleki eğitimi tamamlayan öğrencilere mesleki yeterlik belgesi verilir.

Çekoslovakya

Ortaöğretime bitirme için ulusal bir sınav yoktur, her okul kendi bitirme sınavını yapar.

Danimarka

Genel ortaöğretime devam eden tüm öğrenciler en az 10 dersten bitirme sınavına girer. Ayrıca öğrencilerden bir yazılı rapor/proje hazırlamaları istenir. Sınavlar Eğitim Bakanlığı tarafından okul dışından görevlendirilen sınavcılar tarafından yapılır ve değerlendirilir.

Finlandiya

Genel ortaöğretim olgunluk sınavı ile tamamlanır. Olgunluk sınavı ana dilde sınava ek olarak; bir yabancı dil, sosyal bilimler ve fen bilimlerinden birer alan olmak üzere üç alandan olmak zorundadır. Mesleki eğitim öğrencileri de belirli koşullara bağlı olarak olgunluk sınavını alabilirler. Mesleki eğitim öğrencileri her modülün sonunda bir sınava ve programı tamamladıklarında bir yeterlik sınavına girerler.

Fransa

Öğrenciler lise sonunda bakalorya sınavına girerler. Bu sınavda başarılı olanlar bakalorya diploması, bakaloryada başarılı olamayanlar ise 20 üzerinden en az 8 not ortalamasına sahip olmaları halinde lise bitirme diploması alırlar.

Hollanda

Genel olarak ortaöğretime bitirmede bir ulusal sınav yanında, bazı dersler için de okul düzeyinde bitirme sınavı yapılır. Mesleki eğitimde öğrencilerin tamamladıkları kısımdan başarılı oldukları eğitim için sertifika verilir. Programın tamamlayarak tüm derslerden başarılı olan öğrencilerin sertifikaları diploma ile yenilenir.

İrlanda

Devlet sınav kurulu tarafından bitirme sınavı uygulanır. Sınavlar, yazılı, bazı alanlarda ise sözlü ve uygulamalı olarak yapılır. Sınavlarda başarılı olan öğrencilere bitirme sertifikası verilir.

Tablo 41

Ortaöğretimden Mezuniyetteki Uygulamalar... (devamı)

İspanya

Derslerden başarılı olan öğrencilere genel ortaöğretim diploması verilir. Mesleki okullarda her bir modülün sonunda mesleki yeterlik değerlendirilmesi yapılarak mesleki yeterlik belgesi verilir.

İsveç

Ortaöğretimi bitirme için ulusal bir sınav yoktur. Öğretmenler her bir ders için ulusal düzeyde tanımlanmış kriterlere göre not verir. İsveç dili, İngilizce ve Matematik derslerinden ulusal sınavlar ile öğrencinin dersteki başarısı birlikte değerlendirilerek not verilir. Modern diller, biyoloji, fizik ve belirli mesleki dersler için öğretmenler değerlendirmede ulusal soru bankasından sorular kullanırlar. Ulusal çerçeve programda yer alan dersleri tamamlayan öğrencilere ortaöğretimi bitirme belgesi verilir. Ancak öğrenciler bireysel olarak çalışma planı hazırlar ve zorunlu dersler dışında diğer dersler de tercih ederler. Bu derslerin notları da öğrencinin bitirme belgesine işlenir.

İtalya

Ortaöğretimin sonunda tüm öğrenciler merkezi olarak düzenlenen bitirme sınavına girerler. Bu sınavda başarılı olan ortaöğretimi bitirme belgesi alırlar.

Macaristan

10. sınıfın sonunda temel eğitim testi ve lise son sınıfta bitirme testi tüm öğrenciler için zorunludur. Bitirme sınavında öğrenciler her bir ders için iki düzeyden birini seçerler: normal (ordinary) düzey ve ileri (advanced) düzey. Normal düzey sınavı okul tarafından, ileri düzey sınavı okul dışında yapılır. Sınavlar yazılı ve sözlü olarak gerçekleştirilir. Mesleki ortaöğretimde meslek sınavları okul dışında bir meslek kurulu tarafından yapılır.

Norveç

Ortaöğretimde yılsonu sınavlar okul dışında yapılır ve değerlendirilir. Öğretmenlerin yıl boyunca yaptıkları değerlendirmeler ile yılsonu sınavlara bağlı olarak yapılan değerlendirmeler sonucunda, okul öğrencilere yükseköğretime geçişi sağlayan dersler için sertifika verir. Meslek okullarında okuyanlar için mesleki yeterlikler, bölgenin Sınav Kurulu tarafından değerlendirilir.

Polonya

Temel mesleki eğitim okulu hariç, tüm ortaöğretim kurumlarında Bölgesel Sınav Kurulu tarafından yazılı olarak uygulanan bir bitirme/olgunluk (egzamin maturalny) sınavı, okuldaki öğretmenler tarafından da bir sözlü bitirme sınavı yapılır. Temel mesleki eğitim okulları ve teknik ortaöğretim okulları mezunları yazılı ve uygulamalı meslek sınavına girerek bir bitirme belgesi alırlar.

Portekiz

Öğrenciler Fen ve Sosyal bilimler ortaöğretim okullarından mezun olmak için ulusal düzeyde bir bitirme sınavına girmek zorundadır. Teknik ortaöğretim okulları ve sanat okullarından mezun olmak için merkezi bir sınav yapılmaz; öğrenimlerini başarılı bir şekilde tamamlayanlar mesleki yeterlik belgesi ve ortaöğretim diploması alırlar.

Tablo 41

Ortaöğretimden Mezuniyetteki Uygulamalar... (devamı)

Romanya

Öğrenciler ortaöğretimin sonunda bakalorya sınavına girerek bakalorya diploması alırlar. Mesleki ortaöğretim öğrencileri bir mesleki sınav sonucunda mesleki yeterlik belgesi alırlar. Öğrencilerin hangi alanlardan sınava girecekleri lisede öğrenim gördükleri alanlara ve aldıkları derslere göre farklılaşır. Bakalorya sınavını geçemeyen öğrenciler bitirme belgesi ile ortaöğretim sonrası mesleki eğitime devam edebilirler. Öğrencilere mezuniyet belgesi ya da bakalorya diploması ile birlikte, bir üst öğrenime geçiş için bir portfolyo verilir.

Yunanistan

Her öğretim yılının sonunda yılsonu sınavları yapılır ve dönem içi notları ile yılsonu sınavı notlarından ortalaması 20 üzerinden 9,5 olanlar lise diploması alırlar. Meslek okullarında ise okul düzeyinde bitirme sınavları yapılır.

Kaynak: Eurydice (2010). *Eurybase - Descriptions of Education Systems*. Ülke raporlarında sunulan bilgi ve verilere dayalı olarak oluşturulmuştur. http://eacea.ec.europa.eu/education/eurydice/index_en.php adresinden 08/01/2010 tarihinde erişilmiştir.

Mesleki ortaöğretim okullarından mezuniyette genel olarak bir mesleki yeterlik değerlendirmesi yapılmaktadır. Mesleki ortaöğretimi türüne ve niteliğine bağlı olarak mezunlara farklı düzeylerde mesleki yeterlik belgeleri verilmektedir. Modüler program uygulayan mesleki ortaöğretim kurumlarında öğrencilere tamamladıkları modül için sertifika verilerek, programdaki tüm dersler için yeterlik koşullarını yerine getirdiklerinde de diploma ya da mesleki yeterlik belgesi verilmektedir. Mesleki ortaöğretim okullarından mezuniyet için mesleki yeterlik sınavları bazı ülkelerde okul düzeyinde yapılırken, bazı ülkelerde ise okul dışında bir meslek kuruluşu ya da merkezi bir değerlendirme kurulu tarafından uygulanmaktadır. Bu sınavlarda hem teorik bilgiler hem de uygulama becerileri ve yeterlikleri değerlendirilmektedir.

Yükseköğretime Giriş

Ortaöğretim sonunda bitirme sınavı ya da olgunluk sınavı uygulanan ülkelerde bu sınavlarda başarılı olanlar, yükseköğretim kurumlarına giriş hakkı elde ederler. Tablo 42’de yer alan ülkelerden Avusturya, Finlandiya, Belçika, Bulgaristan, Çekoslovakya, Almanya, Yunanistan, İrlanda, İtalya, Hollanda, Norveç, Polonya, Portekiz, Romanya, İspanya ve İsveç’te yüksek öğretime giriş sistemi ve üniversitelere giriş koşulları incelendiğinde, her ülkenin kendi demografik ve ekonomik özellikleri yanında, üniversitelerinin gelenek ve yapılarına göre de değişen farklı modeller uyguladıkları görülmektedir. Ancak, genel eğilimin

Tablo 42

Bazı Avrupa Ülkelerinde Yükseköğretime Girişteki Uygulamalar

Almanya

Abitür sınavını geçenler bütün üniversitelere ve tüm yükseköğretim programlarına girebilirler. Mesleki ortaöğretimi bitirme sınavını geçmiş olanlar üniversitelerin meslekleri ile ilgili belirli bölümlerine girebilirler. Sanat ve müzik ile ilgili bölümler için yetenek kanıtı aranır. Bazı üniversiteler belirli bölümler için yetenek kriterleri belirleyebilir. Bazı eyaletlerde yükseköğretime giriş kriterlerini karşılamayan adaylar da mesleki yeterliklerine bağlı olarak yükseköğretime kabul edilebilirler. Talebin fazla olduğu, tıp eğitimi gibi alanlarda ulusal, bölgesel ya da üniversite bazında kriterler uygulanmaktadır.

Avusturya

Meslek okulu diploması ya da lise diploması alanlar üniversiteye başvurabilirler. Yükseköğretim programının türüne bağlı olarak ilave sınavlar gerekebilir. Tıp, eczacılık, veterinerlik ve psikoloji alanları için giriş testleri uygulanır. Sanat üniversitelerine girişte yetenek testleri uygulanmaktadır.

Bulgaristan

Ortaöğretim diplomasına sahip olanlar yükseköğretim kurumlarına başvurabilirler. Yükseköğretim kurumları ne tür sınav yapacaklarına kendileri karar verirler ve kendi sınavlarını yaparlar. Bazı yükseköğretim kurumları ise başka yükseköğretim kurumları ile birlikte ortak sınavlar düzenlemektedir. Yükseköğretim kurumlarına yerleştirme giriş sınavı puanı ile ortaöğretimdeki derslerin notlarına göre yapılır.

Çekoslovakya

Dört yıllık genel ya da mesleki ortaöğretimi tamamlayarak, olgunluk sınavını geçmiş olanlar yükseköğretim kurumlarına başvurabilirler. Her yüksek öğretim kurumu giriş kriterlerini ve sınav içeriğini kendisi belirler.

Danimarka

Lise bitirme sınavını (STX, HF, HHX ve HTX) geçmiş olmak. Üç ya da dört yıllık mesleki ortaöğretim programlarının çoğunluğundan yükseköğretime geçiş mümkündür. Bazı üniversiteler ve bölümler ortaöğretimde belirli dersleri almış olmak ve not ortalaması gibi kriterler de belirleyebilmektedir.

Finlandiya

Genel ortaöğretimde olgunluk sınavını geçen ve mesleki ortaöğretimi tamamlayan tüm öğrenciler yükseköğretime giriş hakkı elde ederler. Mesleki yükseköğretimde öğrencilerin iş deneyimleri de dikkate alınır. Üniversiteye girişte öğrencinin ortaöğretimde aldığı dersler, başarıları ve çoğu üniversitenin kendi düzenlediği giriş sınavlarındaki başarı birlikte değerlendirilir.

Fransa

Yükseköğretim kurumlarına geçişte farklı kriterler uygulanmaktadır:

- Yalnızca bakalorya diploması ile öğrenci kabulü
- Bakalorya diplomasının türü ve lisenin son iki yılında not ortalamasına göre öğrenci kabulü
- Grandes ecoles olarak bilinen prestijli üniversitelere giriş sınavı ile öğrenci kabulü
- Öğretmen yetiştiren kurumlara lisans mezunu olmak ön koşulu ile öğrenci kabulü

Tablo 42

Yükseköğretime Girişteki Uygulamalar... (devamı)

Hollanda

Ortaöğretimi bitirme belgesine (VWO, HAVO, MBO) sahip öğrenciler üniversiteye başvurabilirler. Ayrıca üniversiteler yükseköğretim programları için özel koşullar oluşturabilirler.

İrlanda

Her üniversite öğrenci kabul koşullarını kendisi belirlemekle birlikte, genel koşul ortaöğretimi bitirme sınavında başarılı olmaktır. Üniversiteler ve teknoloji enstitüleri bitirme sınavına ek olarak, ortaöğretimde bazı derslerden asgari bir not ortalaması koşulu da belirlemektedir. Tüm başvurular merkezi bir ofis tarafından alınmakla birlikte, üniversiteler öğrenci kabulünde mülakat da yapabilir. Ayrıca 23 yaş ve üzeri yetişkinler, bitirme sertifikası olmadan da, iş deneyimleri ve diğer nitelikleri değerlendirilerek yükseköğretime kabul edilebilirler.

İspanya

Lise diplomasına sahip olanlar üniversiteye giriş sınavına bağlı olarak üniversiteye yerleştirilir. Mesleki okul mezunları, *Técnico Superior* belgesine sahip olanlar, giriş sınavına girerek, alanları ile ilişkili yükseköğretim programlarına devam ederler. 25 yaş üzeri olanlar, lise diploması olmasa da sadece bu yaş grubunda olanlar için düzenlenen bir sınavı geçmeleri halinde üniversiteye kabul edilebilirler. 40 yaşın üzerinde olanlar ilgili mesleki birikim ve deneyime sahip olduklarını kanıtlamaları halinde sınavsız olarak üniversiteye girebilirler. Sanat ve spor gibi bazı alanlarda yetenek testi uygulanır.

İsveç

2500 saatlik ortaöğretimi ya da yetişkinler için 2350/2115 saatlik eğitimi tamamlayıp, derslerin en az %90'ından başarılı olan öğrenciler üniversiteye giriş için genel koşulu karşılamış olurlar. En az beş yıllık iş deneyimine sahip olanlar da yükseköğretim kurumlarına giriş için başvurabilirler. Ancak her bir üniversite temel koşula ek olarak, bazı derslerden belirli bir düzeyi/saati tamamlamış olmak, ortaöğretimde belirli bir başarı düzeyi, akademik genel yetenek sınavına girmiş olmak gibi özel koşullar ve kriterler belirlemektedir.

İtalya

Ortaöğretimi bitirme belgesine sahip olanlar üniversiteler başvuru yapabilirler. Her üniversite kendi giriş koşullarını belirler. Tıp, diş hekimliği, veterinerlik, mimarlık gibi programlar ortaöğretimi bitirme belgesine ek olarak diğer bazı koşullar aramaktadır.

Macaristan

Giriş koşulları üniversiteler tarafından belirlenir. Lise bitirme sınavı üniversiteye giriş için genel önkoşuldur. Üniversiteler başvuruları ortaöğretim başarısına göre sıralayarak öğrenci kabul ederler. Devlet her yıl ücretsiz olarak okuyacak kontenjanları belirler. Üniversiteler bu kontenjandan fazla kapasiteleri olması halinde ücretli öğrenci kabul edebilirler.

Tablo 42

Yükseköğretime Girişteki Uygulamalar... (devamı)

Norveç

Üç yıllık ortaöğretimi bitirenler üniversiteye giriş hakkı elde ederler. Yükseköğretime geçiş koşulları üniversitelerin kapasitesine bağlı olarak üniversiteler tarafından belirlenir. 23 yaş ve üzeri olanlar, liseyi bitirmemiş olsalar dahi, 5 yıllık iş deneyimi ya da iş deneyimi ile eğitim kombinasyonu dikkate alınarak üniversiteye kabul edilebilirler. Üniversiteye giriş için Norveç dili, İngilizce, Tarih ve Sosyal Bilgiler, Matematik, Fen Bilimleri derslerinden asgari standartların karşılanması gerekir. Bazı programlara giriş için belirli derslerden ileri düzeyde derslerin tamamlanması koşulu vardır.

Polonya

Üniversitelere olgunluk sınavı sonuçlarına göre öğrenci kabul edilir. Spor ve sanat alanlarında bazı yükseköğretim kurumları ayrıca yetenek testleri uygularlar.

Portekiz

Yükseköğretime girişte merkezi bir sınav yapılıır. Ayrıca yükseköğretim programlarının türüne bağlı olarak, ortaöğretimde belirli dersleri almış olmak ve bu derslerden belirli bir düzeyde başarı sağlamak yanında başvurdukları programın düzenleyeceği özel sınavlarda başarılı olmak gibi ek koşullar da aranır.

Romanya

Öğrenciler bakalorya sınavında aldıkları puanlar ile ortaöğretimde aldıkları dersler, bu derslerden başarı düzeyleri ile ayrıca, her bir yükseköğretim kurumu tarafından düzenlenene giriş sınavlarına göre öğrenci kabul ederler. Yükseköğretim kurumları Eğitim Bakanlığı tarafından oluşturulan genel kriterler çerçevesinde kendi giriş kriterlerini oluştururlar. Bakalorya sınavını geçemeyen öğrenciler ortaöğretim sonrası meslek programlarına geçebilirler.

Yunanistan

Lise diplomasına ek olarak altı dersten ulusal düzeyde sınav yapılıır. Üniversiteye girişte lise son sınıfın not ortalaması ve ulusal düzeyde altı dersten yapılan sınavdan alınan puanların bileşimi esas alınır.

Kaynak: Eurydice (2010). *Eurybase - Descriptions of Education Systems*. Ülke raporlarında sunulan bilgi ve verilere dayalı olarak oluşturulmuştur. http://eacea.ec.europa.eu/education/eurydice/index_en.php adresinden 08/01/2010 tarihinde erişilmiştir.

Bologna süreci çerçevesinde, öğrenci seçme ve yerleştirmede üniversitelere daha çok özerklik tanıyan ve esnek bir yapıya yöneldiği gözlenmektedir.

Finlandiya, Belçika, Hollanda ve İngiltere’de yüksek öğretim programları üniversite eğitimi ve üniversite derecesi vermeyen politeknikler, kolejler veya meslek okulları gibi ikili bir yapı içinde ele alınmaktadır. Bu ülkelerde üniversitelere giriş ile üniversite derecesi vermeyen yüksek öğretim kurum ve programları için giriş sistemi/koşulları bazı farklılıklar göstermektedir.

Çoğunlukla üniversiteye giriş koşulları öğrencinin tercih ettiği yüksek öğretim programlarına göre değişmekte ve üniversiteler tarafından bağımsız olarak belirlenmektedir. Olgunluk sınavı ve/veya giriş sınavı biçiminde uygulamalarda, sınavın tür ve niteliği de bir ülkeden diğerine farklılık göstermektedir.

Avusturya, Finlandiya, Çek Cumhuriyeti, Yunanistan, İrlanda, Norveç, Polonya ve Romanya’da lise sonunda bir olgunluk sınavı ya da bitirme sınavı uygulanarak bu sınav sonucuna göre seçme ve yerleştirme işlemi yapılmaktadır. Ancak olgunluk sınavı genellikle merkezi olarak yapılmakta ve yeterliklere dayalı olarak belirli standartlara göre yapılandırılmaktadır. Bunun yanında, çeşitli ülkelerde üniversiteye giriş sınavları da uygulanmaktadır. Üniversiteye giriş sınavlarını merkezi bir sınav olarak yapan ülkeler olmakla birlikte, birçok ülkede üniversiteler alana bağlı olarak giriş sınavları uygulamaktadır. Sanat, müzik, spor ve bazı teknik alanlarda yetenek sınavları uygulanmaktadır.

Yükseköğretime girişte İsveç, Belçika, Bulgaristan, Çekoslovakya, Finlandiya, Polonya dahil olmak üzere, pek çok ülkede sınavlar ve öğrencinin tercih edebileceği bölümler lisede aldığı eğitim ile ilişkilendirilmektedir. Üniversiteye giriş için öngörülen asgari yeterlikler yanında, üniversitelerdeki farklı programlar için lisede farklı alan ve düzeylerdeki derslerde belirli bir düzeyde başarı, ilgili programa girişin ön koşulu olarak belirlenmektedir. Örneğin, tıp eğitimi, diş hekimliği eğitimi ya da mühendislik eğitimi için ortaöğretimde fen bilimleri alanından derslerin tamamlanması gerekmele birlikte, bu programlarının her birinde lisede alınması önkoşul olan derslerin kredileri ya da düzeyleri farklı olabilmektedir. Benzer bir uygulama sosyal bilimler alanı ve diğer programlar için de geçerlidir. Böylece, öğrencinin tercih edeceği programın gerektirdiği asgari yeterlikler ile ortaöğretimde aldığı eğitimin ilişkilendirilmesi sağlanmaktadır. Bu durumda ortaöğretimde aynı programı okuyan öğrencilerin bir sınav ile sıralanarak üniversitedeki programlara yerleştirilmesi yerine, ortaöğretimde farklı programlar yüksek öğretimdeki farklı programlarla ilişkilendirilmektedir. Bununla birlikte, ortaöğretimde farklı programlardan mezun olanları da, içeriği aynı olan bir sınav ile ayırtmak gibi bir uygulama yapılmamaktadır. Örneğin Norveç’te yüksek öğretime geçişte meslek liseleri mezunları da, bir yıllık ek temel bilimler eğitimi almaları koşuluyla üniversiteye girebilirler. Meslek liseleri mezunlarının diğer liselerden mezun olanlarla aynı programı/dersleri okumadıkları halde aynı sınava girerek toplam öğrenci sayısı içinde bir sıralamaya tabii tutulmaları gibi bir uygulama görülmemektedir. Bu çerçevede üniversiteye öğrenci kabulünde aşağıda sıralanan yöntemlerin biri ya da birden çoğu birlikte uygulanabilmektedir:

1. Ortaöğretime bitirme/olgunluk sınavında başarılı olanlar ya da ortaöğretim kurumlarından birinden diploma/bitirme belgesi almış olanlar yükseköğretim programlarına doğrudan başvurabilir ve kabul edilebilirler.

2. Yükseköğretim programının türüne bağlı olarak, her bir niversite ya da birden fazla niversitenin işbirliği ile yapılan; özel yetenek sınavı, akademik genel yetenek sınavı ve/veya belirli dersleri içeren giriş sınavı sonuçları ile ortaöğretimdeki başarı ve ortaöğretimde alınan derslerin türlerine göre yapılan değerlendirmelerin sonuçlarına göre ğrenci kabul edilebilir. Bu uygulama ğrenci kabulünde en yaygın olarak kullanılan yöntemlerden biridir.
3. Ortaöğretimde alınan dersler ve başarı durumunun değerlendirilmesi ile birlikte, tüm yükseköğretim programları için her bir niversitenin kendi düzenlediği ya da üniversitelerin kendi tercihlerine bağlı olarak birden fazla niversitenin birlikte düzenlediği giriş sınavlarının sonuçlarına göre ğrenci kabul edilebilir.
4. Mesleki ortaöğretimin devamı niteliğinde olan yükseköğretim programlarına, öğrencilerin mesleki ortaöğretim bitirme/yeterlik belgesine sahip olması ile birlikte iş deneyimlerinin de değerlendirilmesine dayalı olarak ğrenci kabul edilebilir.
5. Ortaöğretim diploması, ortaöğretimi bitirme/olgunluk sınavı başarı belgesi ile merkezi olarak düzenlenen giriş sınavı sonuçları birlikte değerlendirilerek yükseköğretim programlarına ğrenci kabul edilebilir. Merkezi giriş sınavı uygulaması Tablo 42’de yer alan ülkelerden sadece Yunanistan’da uygulanmakla birlikte, diğer bazı ülkelerde bitirme/olgunluk sınavları merkezi olarak uygulanmaktadır.
6. Ortaöğretimden mesleki-teknik eğitimden ya da herhangi bir alandan mezun olanların, farklı bir alandaki yükseköğretim programına devam etmek istemeleri halinde, gitmek istedikleri yükseköğretim programı için ön koşul olarak belirlenmiş ortaöğretim derslerini/kredilerini tamamlamaları koşulu ile ortaöğretimde devam ettikleri alandan farklı bir alanda yükseköğretim programlarına girişleri mümkün olabilmektedir. Yükseköğretim programları için önkoşul dersler/krediler, öğrencilerin belirli bir yükseköğretim programını başarılı bir şekilde sürdürebilmeleri için gerekli önkoşul bilgi ve beceriler esas alınarak belirlenmektedir.
7. Yaşam boyu eğitim ilkesinden hareketle, ortaöğretim yaş çağını geçmiş olan yetişkinlerin iş ve çalışma deneyimleri ve/veya bu grupta yer alanlar için özel olarak düzenlenmiş akademik yetenek sınavlarındaki başarıları birlikte değerlendirilerek, bir ortaöğretim kurumundan mezun olmasalar da, belirli yükseköğretim kurumlarına kabul edilmeleri mümkün olabilmektedir. Yükseköğretim programlarına bu şekilde ğrenci kabulü Almanya, İrlanda, İspanya, İsveç ve Norveç’te uygulanmaktadır.

Üniversiteye girişte yapılan uygulamalar genel olarak değerlendirildiğinde, uygulamaların niteliğinin bir ülkeden diğerine farklılıklar gösterdiği, ancak üniversiteye giriş ölçütlerinin ve koşullarının oldukça esnek bir yapılanmaya doğru bir eğilim içinde olduğu görülmektedir. Liseyi bitirmiş olmak, olgunluk sınavında başarılı olmak, çeşitli giriş sınavlarında başarılı olmak gibi genel ölçütler yanında, birçok ülkede bir meslek eğitimi sertifikasına sahip olmak, belirli bir yaşın üzerinde olmak, iş deneyimi veya formal, informal ya da non-formal öğrenmelere bağlı olarak da üniversiteye kabul edilebilmektedir. Bu uygulamalar bireylerin eğitim taleplerini karşılamaya ve bireylere yaşam boyu öğrenme ilkesi çerçevesinde seçenekler sunmaya odaklanmaktadır.

Uluslararası Araştırmalarda Sınavların Öğrenciler ve Aileler Üzerindeki Etkileri

Sınavların öğretim programlarının uygulanması üzerinde etkileri konusunda araştırmalar (Togut, 2004), merkezi sınavların öğretim programlarının test konularına indirgenmesine neden olduğunu ortaya koymaktadır. Bazılarının sınavların öğrencilerin daha çok öğrenmesini ve akademik başarının yükseltilmesini sağladığı yönünde savlarına karşın, araştırma bulguları sınavların etkisinin daha çok testlere hazırlanmayı öğrenmek ve eğitimden çok testlerde yer alan konularda öğretime odaklanmayla sınırlı kaldığını göstermektedir (Elul, 1999; Grant, 2004). Sınavlar hem öğretilecek içeriğin sınırlandırılmasını hem de öğretilecek konuların sıralamasını etkilemektedir. Okullarda öğrencilere sınavlarda soru gelebilecek konular öğretilmekte ve testlere odaklanma nedeniyle öğretim programının bir bütünlük içinde uygulanması engellenmektedir. Öğretmenler daha çok sınavlarda soru gelebilecek konulara odaklanmaya teşvik edilmektedir (Marion ve Sheinker, 1999; McCall, 1999).

Sınavlar, öğretmenlerin çoğunluğu tarafından bazı öğrenciler için acımasızlık olarak değerlendirilmektedir. Sınavlar nedeniyle pek çok öğrencinin yüksek düzeyde kaygı, stres, çaresizlik, bitkinlik, fiziksel ve psikolojik rahatsızlıklar, davranış bozuklukları gibi sorunlar yaşadıkları gözlemlenmektedir (Corbett ve Wilson, 1991; Rottenberg ve Smith, 1990). Bu olumsuz etkilerine rağmen, sınavlara hazırlanmanın maliyeti oldukça yüksektir. Diğer taraftan sınava hazırlık için yapılan çalışmaların başarı düzeyi düşük öğrencilerin test puanlarında kayda değer bir artış sağlayamadığı görülmektedir (Langfeld, Thurlow ve Scott, 1997; Foshee, Davis ve Stone, 1991; Singer ve Balow, 1987).

Sınavlar öğrencileri ve öğretmenleri baskı altına almaktadır. Bu baskı hem öğrenciler hem de öğretmenler açısından kabul edilebilir değildir. Sınavlar, kaliteli ve bir öğrenme ve öğretmeyi olumsuz etkiler (Grant, 2004). Sınavlarda kullanılan çoktan seçmeli testler eğitim öğretimi sürecinde pek çok önemli etkinlik ve uygulamaların sonuçlarını ölçmemektedir. Genellikle çoktan seçmeli sınavlarda ölçülenler derslerde öğretilenlerle örtüşmemektedir. Özellikle sınav kapsamında olmayan pek çok ders ikinci planda kalmakta ve öğretmenler daha çok sınava odaklanmaktadır. Öğretmenler, testlere odaklanmaktan toplumsal ve kültürel konulara zaman ayıramamaktadır. Bu nedenle sınavlar, öğrencilerin yaşamında daha çok ihtiyaç duyacakları sosyal ve bireysel becerilerinin geliştirilmesi ihmal edilmektedir (Grant, 2004, Vogler ve Virtue, 2007).

Grant'a (2004) göre sınavlar, sosyo-ekonomik açıdan dezavantajlı öğrencilerin aleyhine bir durum ortaya çıkarmaktadır. Öğrencilerin ailelerinden kaynaklanan ekonomik yetersizlikler ve bu yetersizliklerin ortaya çıkardığı gelişim yetersizlikleri, onların sınavlarda sosyo-ekonomik açıdan daha iyi

durumda olan öğrencilere göre daha zayıf kalmalarına neden olmaktadır. Bu öğrencilere aileden kaynaklanan yetersizlikleri telafi etmek için okulda da yeterli desteğin sağlanmaması, sınavlarda başarısızlığı beraberinde getirmektedir. Bu yönüyle sınavlar toplumsal eşitsizliğin sürdürülmesinin bir aracı olarak işlev görmektedir. Diğer taraftan sınavlara ilişkin objektiflik ve rasyonellik algısı ile sınavlar, okulda ve sınavlar aracılığıyla gerçekleştirilen ayrımı meşrulaştırmanın da bir aracı haline gelmektedir. Sınavlarla gerçekleştirilen eleme, bir yandan üst sosyo-ekonomik kesimden gelenleri ayrıcalıklı hale getirirken, diğer yandan sınavlara hazırlık için bir sektör oluşmasına ve bu sektörü elinde tutan kesimlere ekonomik olarak çıkar ve ayrıcalık sağlamaktadır.

Sınavlar öğrenciler arasında eşitsizlikleri daha pekiştirmekte, öğrencilerin ailelerinden ve okullarından kaynaklanan eşitsizliklerin sonuçları öğrencilerin geleceği ile ilgili kararları doğrudan etkilemektedir. Tüm öğrencilere aynı testin uygulanması eşitlik anlamına gelmez. Ekonomik olarak olanakları sınırlı olan aileler çocuklarının daha iyi bir eğitim almasını destekleyecek koşulları yeterince sağlayamamaktadır. Okullar arasındaki eşitsizlikler ve farklılıklar, kaynak yetersizlikleri ile dezavantajlı durumda olan öğrencilerin öğrenmesini ve gelişimini destekleyecek programların yokluğu, yöntem ve stratejilerin bilinmemesi gibi etkenler bazı öğrencilerin testlerden daha düşük puan almalarını kaçınılmaz hale getirmektedir. Bu etkenler nedeniyle bazı öğrenciler sınavlara yeterince hazırlanamamakta, sağlık sorunları, motivasyon düşüklüğü, test çözme stratejileri hakkında yeterince bilgi sahibi olmama gibi sonuçlar ortaya çıkmaktadır. Bu durumda sınavlar öğrencilerin akademik yeterliklerini ve yeteneklerini belirlemekten çok, varlıklı ile yoksul olan ayrımını yapacak bir araç haline dönüşmektedir (Paris ve McEvoy, 2000; Amrein ve Berliner, 2003). Sınavlardan en çok olumsuz etkilenen kesim, toplumun alt sosyo-ekonomik grubunda yer alan ailelerin çocukları ve bu çocukların devam ettiği okullardır (Fine, 2005; Hursh, 2005). Merkezi sınavlarda başarılı olamayacağını ve eleneceğini düşünen öğrenciler arasında okul terkleri artmakta ve bu öğrenciler eğitim sisteminin dışına itilmektedir (Fine, 2005; Amrein ve Berliner, 2003).

Başarı test puanları ile ilişkilendirildiğinde, sınavlar öğrencilerin içsel motivasyonlarını eleştirel düşünme becerilerini olumsuz etkilemektedir. Ayrıca sınavlar, öğretimin daha çok öğretmen merkezli olmasına neden olmaktadır. Test puanlarının öğrencilerin geleceğine ilişkin belirleyici rolü arttıkça, öğretmenlerin öğrencileri kavramları açıklamaya, ilgileri doğrultusunda konulara ve alanlara yöneltme eğilimlerini de azaldığı görülmektedir (Amrein ve Berliner, 2003; Goldberg, 2005; Vogler ve Virtue, 2007). Sınav odaklı öğretim öğretmenlerde, öğrencilerde ve bütün olarak okulda bunalma, korku, bıkkınlık oluşturur ve öğrenciyi öğrenme isteğinden uzaklaştıran her türlü mekanik davranışı teşvik eder (Sacks, 1999; akt. Amrein ve Berliner, 2003; Brown, Galassi ve Akos 2004). Çünkü okullarda öğrencilerin ilgisini çeken, öğrencilerin

öğretim programının bir parçası olarak öğrenmeleri gereken pek çok konu sınavlarda yer almadığı için göz ardı edilir ya da geçiştirilir. Hatta pek çok öğretmen tarafından bazı dersler bütünüyle göz ardı edilerek, bu derslerde sınav kapsamında yer alan dersler işlenir ya da sınava hazırlık için soru çözme çalışmaları yapılır (Vogler ve Virtue, 2007). Okullar, öğretim programını bir bütünlük içinde öğretmek yerine, daha çok belirli konularla sınırlı sınava odaklı ezber ve tekrara yönelik bir öğretim yaparlar. Öğretmenler tüm öğrencilerin “kurtarılamayacağı” gibi bir düşünce ile daha çok sınavda yüksek puan alacağını bekledikleri öğrencilere odaklanırlar. Seviye grupları oluşturarak, yüksek puan alacak öğrencilere odaklanır ve çoğu zaman daha alt başarı düzeyindeki öğrencileri bütünüyle göz ardı edebilirler (Paris ve McEvoy, 2000; Amrein ve Berliner, 2003; Vogler ve Virtue, 2007). Bu tür uygulamalar çoğu yerde yasal olarak izin verilmesine de yaygın olarak görülmektedir.

Sınavlar, okul dışında bir sınava hazırlık sektörünün oluşması neden olmakta ve sınavlara hazırlık eğitim sistemine ve ailelere büyük bir mali yük getirmektedir. Sınava hazırlık harcamaları dersane, kurs, özel ders, sınava hazırlık için testler ve kitaplar ile sınava hazırlık için yapılan etkinliklerden kaynaklanan diğer harcamaları kapsamaktadır (Kim ve Lee, 2006; Saito, 2006). Japonya’da merkezi sınavların getirdiği ek maliyet ve diğer olumsuz etkilerin azaltılması için politikalar oluşturulmaktadır (Saito, 2006). Güney Kore’de ise sınavların yarattığı durum sınav cehennemi (ipsi-jiok) olarak adlandırılmış ve sınavları olumsuz etkilerinden kurtulmak için çeşitli çözüm yolları denenmiştir (Kim ve Lee, 2006). Yükseköğretime geçişte kontenjan artışları ve yükseköğretimin geliştirilmesi kısmi olarak sınav baskısını azaltmıştır. Ancak ilköğretimden ortaöğretime geçişte daha radikal önlemler alınmıştır. Bir dönem dershanelerin yasaklanmasına kararı alınmış, daha sonra bu yasa yargı kararı ile kaldırılmıştır. Sınavlara hazırlığın maliyetinin eğitime ayrılan kamu bütçesine yakın bir miktara ulaşması ile birlikte Kore hükümeti radikal bir uygulamayı hayata geçirmiştir. Kore Eğitim Bakanlığı 1969 yılında ortaokullara geçişte, 1974 yılında ise liselere geçişte “eşitlik politikası” uygulamaya başlamıştır. Bu uygulama çerçevesinde ortaokullara ve liselere yerleştirmede sınav uygulaması kaldırılmış ve tüm okulların olanakları bakımından eşitlenmesini sağlayacak önlemlerle eş zamanlı olarak, öğrencilerin kendi bölgelerindeki okullara kura ile yerleştirilmesi uygulamasına geçilmiştir. Böylece ortaokullara ve liselere geçişte sınavların oluşturduğu baskı ortadan kaldırılmıştır (Kim ve Lee, 2006).

Saito (2006) tarafından yapılan çalışmada sınavların aileler ve öğrenciler üzerinde etkileri ayrıntılı olarak rapor edilmiştir. Bu etkiler şunlardır:

1. Sınava hazırlık nedeniyle yapılan çalışmalar öğrencilerle anne-babaları arasındaki iletişimi olumsuz etkilemektedir. Çocukların geç saatlere kadar sınava hazırlık kurslarında zaman harcamaları, anne-babaları ile birlikte akşam yemeği yemelerini bile engellemektedir. Bu durum aynı

zamanda öğrencilerin sağlıksız beslenmelerine ve beslenme alışkanlıklarının bozulmasına neden olmaktadır. Sınava hazırlık nedeniyle, öğrencilerin hafta sonu aileleri ile birlikte zaman geçirebilecekleri çeşitli etkinlikler olanaksız hale gelmektedir. Öğrencilerin anne-babaları ile birlikte oldukları sınırlı zamanda ise konuşmalar daha çok sınavlara ve testlerle ilgili konularda yoğunlaşmaktadır.

2. Sınavlar nedeniyle öğrenciler üzerinde aileleri katı bir kontrol oluşturmakta ve genellikle öğrencinin ilgi ve istekleri değil de, ailenin çocuk adına yaptığı tercihler geçerli olmaktadır. Öğrencilerin sınava hazırlık için ne yaptıkları ve ne kadar test çözdükleri sürekli olarak aileler, özellikle de anneler tarafından kontrol edilmekte ve bu durum öğrenci üzerinde psikolojik bir baskı oluşturmaktadır.
3. Ailelerin uyguladığı katı kontrol ve okuldaki sınav baskısı bazı öğrencilerde davranış bozukluklarına neden olmaktadır. Öğrenciler yalnız anne-babaları ile değil, akranları ve tüm çevre ile ilişkilerini sınırlandırmakta, okula dahi gitmeyerek eve kapanıp sınava hazırlanmaktadır. Ergenlik döneminde bu şekilde bir ie kapanma, öğrencilerin yaşamlarının daha sonraki evrelerinde de davranış sorunlarına neden olabilmektedir.
4. Ailelerin çocuklardan tek beklentisi sınava hazırlanmaları olduğu için, çocukların evde rutin olarak yapmaları gereken, beslenmeleri dahil olmak üzere pek çok iş, anneler tarafından yapılmaktadır. Bu nedenle çocuklar, yaşamları boyunca gerekecek ev işleri ile ilgili becerileri kazanamamaktadır. Çünkü sınava hazırlanan çocuklara sürekli olarak evde başka biri hizmet etmekte ve öğrenci sorumlu bir yetişkin olması için gerekli becerilerden yoksun kalmaktadır.

ORTAÖĞRETİME VE YÜKSEKÖĞRETİME GEÇİŞ SİSTEMİ ALAN ARAŞTIRMASI

Amaç

Türkiye’de sınavlar ve geçiş sistemi sürekli gündemde olan, ancak kalıcı çözümler üretmede güçlüklerle karşılaştığımız önemli bir sorun alanıdır. Ortaöğretime ve Yükseköğretime Geçiş Sistemi Araştırmasının amacı; (a) ilköğretimden ortaöğretime geçiş ve (b) ortaöğretimden yükseköğretime geçişte mevcut sınav sistemi ve uygulamalarla ilgili öğrencilerin ve velilerin eğitim-öğretim, finansman ve sınavlara ilişkin görüşlerine dayalı olarak, sorunları belirlemek ve çözüm önerileri geliştirmektir.

Önem

İlköğretimden ortaöğretime geçişte sınav sisteminin değişmesi ile birlikte, öğrencilerin sınava hazırlık için yaptıkları çalışmaların niteliği de değişmiştir. Yalnızca sekizinci sınıfta OKS’ye hazırlanmak durumunda olan öğrenciler, yeni uygulamada altı, yedi ve sekizinci sınıflarda gerçekleştirilen SBS’de başarılı olmak için daha geniş bir zaman diliminde hazırlık yapmak durumundadır. Ayrıca Ortaöğretime Yerleştirme Puanının (OYP) hesaplanması ile ilgili yeni uygulamalar, ortaöğretime geçişte okulda verilen eğitimin ve okul dışında yapılan sınava hazırlık çalışmalarının ortaya çıkardığı yeni durumun değerlendirilmesi ihtiyacını oluşturmuştur. Bu çalışma ile Ortaöğretime Geçiş Sistemi ile ilgili sorunların öğrenci ve veli görüşlerine dayalı olarak saptanması ve çözüm önerileri geliştirilmesi, ilgili tarafların geçiş sistemi üzerindeki tartışma, çalışma ve politikalarına alan araştırmasına dayalı olarak veri sağlayacaktır. Alan araştırmasından elde edilen verilere ek olarak, ortaöğretimde yeni gelişmeler-eğilimler ve uluslar arası alanda deneyimler incelenerek, mevcut ortaöğretim sisteminin yapısı ve işleyişi ile ilgili olarak yapılacak değerlendirmeler çerçevesinde; sınavlar ve geçiş sistemi, ortaöğretimin yapısı ve işleyişi ile bütünlük içinde ele alınacaktır. Bu çerçevede yapılacak çözümlenmeler ve değerlendirmeler, ortaöğretimin yeniden yapılandırılması ile ilgili çalışmalara önemli bir katkı sağlayacaktır.

Ortaöğretime Geçiş Sisteminin ele alınması, Yükseköğretime Geçiş Sisteminden bağımsız olarak ele alınamaz. Çünkü akademik yönden başarılı öğrencilerin sınavla öğrenci alan ortaöğretim kurumlarında toplanması ve bu okulların yükseköğretime geçişin tek aracı olarak düzenlenmiş olması, bu okullar için seçme işleminin ya da yönteminin nasıl yapıldığından bağımsız olarak, ilköğretim üzerinde de bir baskı oluşturmasına neden olmaktadır. Bu nedenle, bu çalışmada sınavlar ve geçiş sistemi ortaöğretime ve yükseköğretime geçiş bir bütün olarak ele alınmaktadır. Araştırma, Türkiye çapında üniversiteye giriş sisteminde öğrencilerin ve velilerin görüşlerini belirleyerek, mevcut durumun

ampirik verilere dayalı olarak saptanmasına ve daha sağlıklı değerlendirmeler yapılarak çözüm önerileri geliştirilmesine katkı sağlayacaktır.

Problem

Araştırmanın problemi, öğrenci ve velilerin görüşlerine dayalı olarak, ilköğretimden ortaöğretime geçiş ve ortaöğretimden yükseköğretime geçişte mevcut sınav sistemi ve uygulamalarla ilgili sorunların belirlenmesi ve çözüm önerileri geliştirilmesidir.

Alt Problemler

Araştırmada aşağıdaki sorulara cevap aranacaktır:

Öğrencilere ve velilere göre;

1. İlköğretim altı, yedi ve sekizinci sınıf öğrencilerinin SBS'ye hazırlık amacıyla yaptığı çalışmalar, eğitim öğretim sürecini ve öğrencileri nasıl etkilemektedir?
2. İlköğretim altı, yedi ve sekizinci sınıf öğrencilerinin SBS'ye hazırlık amacıyla yaptığı çalışmaların çeşitlerine göre niteliği ve maliyeti nedir?
3. İlköğretim altı, yedi ve sekizinci sınıf öğrencilerinin SBS'ye hazırlık amacıyla yaptığı çalışmalar, öğrencilerin aile yaşamlarını ve ilişkilerini nasıl etkilemektedir?
4. Lise 11 ve 12. sınıf öğrencilerinin Üniversiteye Giriş Sınavlarına hazırlık amacıyla yaptığı çalışmalar, eğitim öğretim sürecini ve öğrencileri nasıl etkilemektedir?
5. Lise 11 ve 12. sınıf öğrencilerinin Üniversiteye Giriş Sınavlarına hazırlık amacıyla yaptığı çalışmaların çeşitlerine göre maliyeti nedir?
6. Lise 11 ve 12. sınıf öğrencilerinin Üniversiteye Giriş Sınavlarına hazırlık amacıyla yaptığı çalışmalar, öğrencilerin aile yaşamlarını ve ilişkilerini nasıl etkilemektedir?

Yöntem

Araştırma Deseni

Araştırmada, araştırmaya katılanların sosyal, kültürel ve ekonomik özellikleri, hem öğrenciler, hem de veliler açısından geçiş sınavlarına ilişkin algılar, bir sonraki eğitim kurumuna ilişkin beklentiler, bu süreçte başvuru hazırlık yöntemleri ve maliyetleri gibi hususlar değerlendirilmeye çalışılmıştır. Sorgulanacak değişkenler belirlenirken araştırmanın betimleyici karakteri ve

problematik çerçevesi dikkate alınmıştır. Araştırmada her bir değişken, kategorik ölçüm düzeyinde uygun kategoriler kullanılarak değerlendirilmiş ve tablolar aracılığıyla bulguya dönüştürölüp yorumlanmıştır.

Evren ve Örneklem

Araştırmanın evrenini 2008-2009 öğretim yılında ilköğretim okullarındaki altı, yedi ve sekizinci sınıf; liselerde 11 ve 12. sınıf öğrencileri ve velileri ile bir ortaöğretim kurumundan mezun olmuş fakat daha önceki yıllarda bir yükseköğretim programına yerleştirilememiş, halen dershaneye devam edenlerden oluşmaktadır. 2008-2009 öğretim yılı verilerine göre ilköğretim okullarında altıncı sınıfta 1.469.097, yedinci sınıfta 1.352.536, sekizinci sınıfta 1.296.679 öğrenci; liselerde ise 11. sınıfta 754.002 ve 12. sınıfta 1.097.962 öğrenci öğrenim görmektedir.

Araştırmanın evrenini oluşturan gruplar şunlardır:

1. *İlköğretim öğrencileri.* Milli Eğitim Bakanlığı'na bağlı ilköğretim kurumlarında eğitim gören 6'ncı, 7'nci ve 8'inci sınıf öğrencileri.

2. *İlköğretim öğrencilerinin velileri.* Milli Eğitim Bakanlığı'na bağlı ilköğretim kurumlarında eğitim gören 6'ncı, 7'nci ve 8'inci sınıf öğrencilerinin velileri.

3. *Ortaöğretim öğrencileri.* Milli Eğitim Bakanlığı'na bağlı Genel Lise, Anadolu Lisesi ve Meslek Liselerinde eğitim gören 11'inci ve 12'nci sınıf öğrencileri.

4. *Ortaöğretim öğrenci velileri.* Milli Eğitim Bakanlığı'na bağlı Genel Lise, Anadolu Lisesi ve Meslek Liselerinde eğitim gören 11'inci ve 12'nci sınıf öğrencilerinin velileri.

5. *Orta öğretim mezunları.* Ortaöğretim kurumlarından mezun olduğu halde, üniversiteyi kazanamamış olduğu için dershaneye gidenler.

Araştırma yapılacak iller, TÜİK'in İstatistiki Bölge Sınıflandırması esas alınarak tespit edilmiştir. Bu sınıflandırmada Türkiye 12 bölgeye ayrılmıştır. Önce her bölgeden, bölge genelini temsil edecek bir il seçilmiş, ardından, her ilden 3 ilköğretim okulu, 2'şer Genel Lise, Anadolu Lisesi ve Meslek Lisesi belirlenmiştir. Bu okulların temsil ettikleri ilin ve bölgenin ortalamasını yansıtmayı amacıyla, okul isimleri il ve ilçe Milli Eğitim Müdürlükleri ile birlikte kararlaştırılmıştır. Anket yapılacak denek sayıları konusunda her bir örneklem grubu için ayrı ayrı olmak üzere asgari bir sayı belirlenmiş, anket yapılan illerin ve okulların şartları ile zaman planlamasının elverdiği ölçüde, bu sayıların üstüne de çıkmıştır.

Tablo 43

Örneklem Alınan İller ve Örneklem Sayılarının Dağılımı

İller	İlköğretim öğrenci	İlköğretim veli	Ortaöğretim öğrenci	Ortaöğretim veli	Mezun
Adana	319	175	236	163	76
Ankara	308	147	233	134	74
Balıkesir	333	153	244	132	82
Erzurum	330	169	242	170	87
Gaziantep	327	163	234	153	70
İstanbul	329	132	235	127	69
İzmir	300	144	228	139	71
Kayseri	332	182	242	164	84
Kocaeli	331	166	242	160	80
Samsun	319	155	234	142	81
Trabzon	322	159	238	145	73
Van	320	150	246	154	97
Toplam	3870	1895	2854	1783	944

Örneklemde 3870 ilköğretim velisi, 1895 ilköğretim öğrencisi, 2854 ortaöğretim öğrencisi, 1783 ortaöğretim velisi ve 944 mezun olmak üzere toplam 11.346 denek yer almıştır.

Veri Toplama Araçları

Araştırma verileri, araştırma kapsamında beş ayrı anket kullanılmıştır. Bu anketler;

- 1.Ortaöğretime Geçiş ve Sınavlar - Öğrenci Anketi,
- 2.Ortaöğretime Geçiş ve Sınavlar - Veli Anketi,
- 3.Yükseköğretime Geçiş ve Sınavlar - Öğrenci Anketi,
- 4.Yükseköğretime Geçiş ve Sınavlar - Veli Anketi,
- 5.Yükseköğretime Geçiş ve Sınavlar - Mezun Anketi,

Anketlerin oluşturulmasında sınavlara hazırlık çalışmalarının maliyeti, sınavların eğitim öğretim süreci üzerinde etkileri ve öğrencilerle ailelerin sosyal yaşamları ve ilişkileri üzerinde etkileri konusunda ilgili literatür incelenmiştir. Anketler örneklem gruplarının sosyo-demografik özellikleri ile sınavların maliyeti, eğitim öğretim süreci üzerinde etkileri ve öğrencilerle ailelerin sosyal yaşamları ve ilişkileri üzerinde etkileri ile ilgili maddelerden oluşmaktadır.

Verilerin Toplanması ve İşlenmesi

Araştırma 5 ayrı anket formu ile gerçekleştirilmiştir. Anket formları hazırlandıktan sonra Milli Eğitim Bakanlığı'nın onayına sunulmuş ve ilgili birimin yaptığı incelemelerin ardından son şeklini almıştır. Veri toplama formları deneyimli anketörler aracılığıyla uygulanmış, uygulama öncesi anketör grubu ile bir toplantı yapılarak uygulamaya ilişkin gerekli bilgilendirmeler yapılmıştır. Araştırmanın saha alışmaları 12 Mart 2010 tarihinde başlamış ve bir il dışında 2 Nisan 2010 tarihinde sona ermiştir. Bu anket formlarından ğrenci ve veli anketleri, okul yönetimlerine teslim edilerek, ğrenci anketlerinin öğretmenler gözetiminde doldurulması sağlanmıştır. Veli anketleri ise, öğrenciler aracılığıyla velilere ulaştırılmış, doldurulduktan sonra da yine aynı yöntemle geri toplanmıştır. Mezun anketleri ise dersanelerde gerçekleştirilmiştir. Bir ilde karşılaşılan idari sorunlar nedeniyle, bu ilin anketleri 13 Nisan'da ancak tamamlanabilmiştir. Kodlama ve veri girişi işlemleri, yine bu alanda deneyimli personelce sahadaki uygulamaya paralel olarak gerçekleştirilmiş ve 14 Nisan 2010 tarihinde tamamlanmıştır.

Araştırma verileri Excel programında bilgisayara girilmiştir. Bu veriler SPSS programına aktarılarak frekansları ve gerekli görülen durumlarda bazı değişkenlere göre çapraz tablolar alınmıştır.

BULGULAR

Araştırma bulguları her bir örneklem grubu için; sıra ile ilköğretim öğrencileri, ilköğretim velileri, ortaöğretim öğrencileri, ortaöğretim velileri ve ortaöğretim mezunları için ayrı sunulmuş olup, sonuç bölümünde araştırmanın alt problemleri doğrultusunda “sınavların eğitim öğretim süreci üzerinde etkileri”, “ailelere maliyeti” ve “öğrenciler ve aileler üzerinde etkileri” başlıkları altında değerlendirilmiştir.

İlköğretim Öğrencilerinin Ortaöğretime Geçiş ve Sınavlara İlişkin Görüşleri

Araştırmaya toplam 3870 öğrenci katılmıştır. Araştırmaya katılan öğrencilerin %51,2'si (n=1980) kız, %48,8'i (n=1890) erkektir. Bu öğrencilerden 1167'si altıncı sınıf, 1155'i yedinci sınıf ve 1548'i sekizinci sınıftır. Bazı değişkenlerde geriye dönük olarak tüm sınıf düzeylerine ilişkin sorular yer aldığından, daha geniş kapsamlı bilgi edinebilmek amacıyla sekizinci sınıf öğrencilerinin araştırma grubu içinde %40'lık bir oranla temsil edilmesi özellikle tercih edilmiştir.

SBS'ye hazırlık için ikinci dönemde rapor alacağını veya devamsızlık hakkını kullanacağını ifade edenlerin oranı %28,5'i bulmaktadır (Tablo 44). Sınıf düzeyi yükseldikçe SBS'ye hazırlık için rapor alma ve devamsızlık oranlarının yükseldiği dikkat çekmektedir (Tablo 45). Sınava hazırlık için öğrenciler hem rapor almayı hem de devamsızlık haklarını kullanmayı tercih etmektedirler.

Tablo 44

Öğrencilerin SBS'ye Hazırlanmak İçin İkinci Dönem Okula Devam Konusunda Görüşleri

İkinci dönem devam konusunda ne yapacaksınız?	Sayı	%
Cevapsız	91	2,4
Rapor alacağım	654	16,9
Sadece devamsızlık hakkımı kullanacağım	450	11,6
Okula devam edeceğim	2675	69,1
Toplam	3870	100,0

Tablo 45

Öğrencilerin SBS'ye Hazırlanmak İçin İkinci Dönem Okula Devam Konusunda Sınıf Düzeyine Göre Görüşleri

Sınıf	Cevapsız	Rapor alacağım	Sadece devamsızlık hakkımı kullanacağım	Okula devam edeceğim	Toplam
6. sınıf	2,6	7,5	6,1	83,8	100,0
7. sınıf	2,1	14,6	10,6	72,7	100,0
8. sınıf	2,4	25,6	16,6	55,4	100,0
Toplam	2,4	16,9	11,6	69,1	100,0

İlköğretim öğrencilerinin sadece %28.8'i görsel sanatlar, teknoloji ve tasarım, müzik, beden eğitimi gibi derslerin gerekli olduğunu ve yapılmasını gerektiğini düşünürken, kalanı bu derslere ayrılan zamanda sınavda yer alan derslerin işlenmesini veya bu derslerin tümüyle kaldırılmasını istemekte, %22,4'ü de bu konuda fikri olmadığını belirtmektedir.

Tablo 46

Öğrencilerin SBS Soruları İçinde Yer Almayan Görsel Sanatlar, Teknoloji ve Tasarım, Müzik, Beden Eğitimi Gibi Dersler Hakkındaki Görüşleri

	Sayı	%
Cevapsız	78	2,0
Bu dersler gereklidir ve yapılmalıdır	1114	28,8
Bu dersler gereklidir, fakat sınavda yer almadığı için bu derslere ayrılan sürede sınavda yer alan dersler yapılmalıdır	1094	28,3
Bu dersler gereksizdir ve yapılmamalıdır	718	18,6
Fikrim yok	866	22,4
Toplam	3870	100,0

Sınıf düzeyi yükseldikçe, görsel sanatlar, teknoloji ve tasarım, müzik, beden eğitimi gibi derslerin gerekli olmadığı/yapılmaması yönünde görüş belirten öğrencilerin oranı da yükselmektedir (Tablo 47).

Tablo 47

Öğrencilerin SBS Soruları İçinde Yer Almayan Görsel Sanatlar, Teknoloji ve Tasarım, Müzik, Beden Eğitimi Gibi Dersler Hakkında Sınıf Düzeyine Göre Görüşleri

	Cevapsız	Bu dersler gereklidir ve yapılmalıdır	Bu dersler gereklidir, fakat sınavda yer almadığı için bu derslere ayrılan sürede sınavda yer alan dersler yapılmalıdır	Bu dersler gereksizdir ve yapılmamalıdır	Fikrim yok	Toplam
6. sınıf	2,4	30,9	29,5	12,9	24,3	100,0
7. sınıf	1,8	29,6	27,8	18,7	22,1	100,0
8. sınıf	1,9	26,6	27,7	22,7	21,2	100,0
Toplam	2,0	28,8	28,3	18,6	22,4	100,0

Öğrencilerin %45,7'si öğretmenlerinin SBS'ye hazırlık için dershaneye gitmelerinin gerekli olduğunu düşündüğü yönünde görüş belirtirken, dershanenin gerekli olmadığı düşüncesinde olan öğretmenlerin oranı %19'da kalmaktadır (Tablo 48).

Tablo 48

Öğrencilere Göre Öğretmenlerin SBS'ye Hazırlık İçin Dershaneye Gitme Konusunda Görüşleri

	Sayı	%
Cevapsız	180	4,7
Gerekli olmadığını düşünüyorlar	735	19,0
Dershaneye gidilmesinin gerekli olduğunu düşünüyorlar	1769	45,7
Bu konudaki düşüncelerini belirtmiyorlar	1186	30,6
Toplam	3870	100,0

Öğretmenlerin SBS'ye hazırlık için dershaneye gidilmesi gerektiği konusundaki görüşü, bütün sınıf düzeylerinde benzer oranlarla ifade edilmektedir. Tüm sınıflar düzeyinde öğrencilerin ortalama %46'sı öğretmenlerinin dershaneye gitmenin gerekli olduğunu düşündüklerini belirtmişlerdir (Tablo 49).

Tablo 49

Öğretmenlerin SBS'ye Hazırlık İçin Dershaneye Gitme Konusunda Sınıf Düzeyine Göre Öğrencilerin Görüşleri

	Cevapsız	Gerekli olmadığını düşünüyorlar	Dershaneye gidilmesinin gerekli olduğunu düşünüyorlar	Bu konudaki düşüncelerini belirtmiyorlar	Toplam
6. sınıf	5,0	19,7	46,6	28,7	100,0
7. sınıf	4,9	19,1	46,2	29,7	100,0
8. sınıf	4,2	18,3	44,6	32,8	100,0
Toplam	4,7	19,0	45,7	30,6	100,0

Öğrenciler en çok %28,5 ile SBS'de Türkçe alanında başarılı olacaklarını düşünürlerken, matematik, fen ve teknoloji ile sosyal bilgiler, yaklaşık 5'te birlik dilimlerle bu alanı izlemektedir. Yabancı dil ise %8,6 ile öğrencilerin başarılı olacaklarını düşündükleri en son alandır (Tablo 50).

Tablo 50

Öğrencilerin SBS'de Hangi Alanda Daha Başarılı Olacağına İlişkin Görüşleri

	Sayı	%
Cevapsız	94	2,4
Matematik	792	20,5
Fen ve Teknoloji	763	19,7
Sosyal Bilgiler	787	20,3
Yabancı Dil	331	8,6
Türkçe	1103	28,5
Toplam	3870	100,0

Altıncı sınıf öğrencileri matematik ile fen ve teknolojiye daha başarılı olacaklarını kısmen yüksek oranlarla ifade ederlerken, sekizinci sınıfa gelindiğinde Türkçe cevabının belirgin şekilde, sosyal bilgilerin de dikkat çekici oranda arttığı görülmektedir (Tablo 51).

Tablo 51

Öğrencilerin SBS'de Hangi Alanda Daha Başarılı Olacağına İlişkin Sınıf Düzeyine Göre Görüşleri

	Cevapsız	Matematik	Fen ve Teknoloji	Sosyal Bilgiler	Yabancı Dil	Türkçe	Toplam
6. sınıf	3,7	24,7	23,7	16,7	8,6	22,6	100,0
7. sınıf	2,3	19,5	19,9	20,8	9,5	28,1	100,0
8. sınıf	1,6	18,0	16,5	22,7	7,8	33,3	100,0
Toplam	2,4	20,5	19,7	20,3	8,6	28,5	100,0

İlköğretim öğrencilerinin %55,5'i Anadolu, Fen, Sosyal Bilimler veya Anadolu Öğretmen Lisesine gitmeyi hedeflediğini ifade etmiştir. Anadolu Meslek, Anadolu Teknik ve Meslek Liselerini ifade edenlerin oranı %14,9'u bulurken, Sağlık Meslek Lisesi %11,8, Polis Koleji %8,3, Askeri Liseler %5,4 ve Anadolu İmam-Hatip Lisesi %2,1'de kalmaktadır. Meslek Liselerine gitmeyi hedefleyen öğrencilerin oranının bu okullara gidenlerden daha az, Anadolu ve Fen Liseleri grubuna gitmeyi hedefleyenlerin oranının ise söz konusu okullara gidenlerden daha yüksek olduğu görülmektedir. Polis Koleji ve Askeri Liseleri hedefleyenlerin nispi yüksekliği de dikkat çekmektedir (Tablo 52).

Tablo 52

Öğrencilerin Gitmek İstedikleri Lise Türüne İlişkin Görüşleri

Hangi tür liseye gitmek istiyorsunuz?	Sayı	%
Cevapsız	81	2,1
Anadolu Lisesi	1180	30,5
Fen Lisesi	541	14,0
Anadolu Öğretmen Lisesi	339	8,8
Anadolu Meslek Lisesi	226	5,8
Sağlık Meslek Lisesi	457	11,8
Anadolu Teknik Lisesi	49	1,3
Meslek Lisesi	301	7,8
Sosyal Bilimler Lisesi	86	2,2
Anadolu İmam-Hatip Lisesi	81	2,1
Askeri Liseler	208	5,4
Polis Koleji	321	8,3
Toplam	3870	100,0

Anadolu Lisesine gitme hedefi sınıf düzeyi yükseldikçe artmakta, buna karşılık Fen Lisesine gitme hedefi düşmektedir. Bu da öğrencilerin sınıf düzeyi yükseldikçe hedeflerini rasyonelleştirdikleri şeklinde değerlendirilebilir. Aynı şekilde, Sağlık Meslek Lisesi ve Meslek Lisesi tercihlerinin de 8. sınıfta yükseldiği görülmektedir (Tablo 53).

Tablo 53

Öğrencilerin Gitmek İstedikleri Lise Türüne İlişkin Görüşlerinin Sınıf Düzeyine Göre Dağılımı

	Cevapsız	Anadolu Lisesi	Fen Lisesi	Anadolu Öğretmen Lisesi	Anadolu Meslek Lisesi	Sağlık Meslek Lisesi	Anadolu Teknik Lisesi	Meslek Lisesi	Sosyal Bilimler Lisesi	Anadolu İmam-Hatip Lisesi	Askeri Liseler	Polis Koleji	Toplam
6. sınıf	2,4	23,7	23,6	11,6	5,6	10,1	1,6	3,9	1,8	1,3	5,0	9,5	100,0
7. sınıf	2,3	30,7	13,2	9,4	7,3	9,0	1,1	7,6	2,0	3,1	6,2	8,0	100,0
8. sınıf	1,7	35,5	7,4	6,1	5,0	15,2	1,1	10,8	2,7	1,9	5,0	7,6	100,0
Toplam	2,1	30,5	14,0	8,8	5,8	11,8	1,3	7,8	2,2	2,1	5,4	8,3	100,0

Öğrencilerin %82,7 gibi yüksek bir oranı SBS’de istediği liseyi kazanabileceğine inandığını ifade etmektedir (Tablo 54). Sınıf düzeyi yükseldikçe SBS’de istediğini liseyi kazanabileceğini düşünen öğrencilerin oranı azalmaktadır (Tablo 55). Sayısal olarak, Anadolu Liselerinin ve sınavla öğrenci yerleştirilen diğer liselerin kontenjanları dikkate alındığında, öğrencilerin %83’ünün istediği liseye yerleşmesi mümkün olmayacaktır. Bu nedenden dolayı, istediği liseye yerleşebileceğinin düşünen öğrencilerin oranı altıncı sınıfta %88’den sekizinci sınıfta %78’e düşerek biraz daha gerçekçi bir çizgiye doğru yönelmektedir.

Tablo 54

Öğrencilerin SBS’de İstedikleri Liseyi Kazanabileceğine İlişkin Görüşleri

İstedığınız liseyi kazanabileceğinize inanıyor musunuz?	Sayı	%
Cevapsız	87	2,2
Evet	3200	82,7
Hayır	583	15,1
Toplam	3870	100,0

Tablo 55

Öğrencilerin SBS'de İstedikleri Liseyi Kazanabileceğine İlişkin Sınıf Düzeyine Göre Görüşleri

	Cevapsız	Evet	Hayır	Toplam
6. sınıf	1,6	87,9	10,5	100,0
7. sınıf	2,3	83,6	14,0	100,0
8. sınıf	2,6	78,0	19,3	100,0
Toplam	2,2	82,7	15,1	100,0

SBS sonucuna göre tercih ettiğini liseye yerleşemeyen öğrencilerden %68,8'i eğitimine bir başka lisede devam etmekte kararlı iken, %25,8'i fikri olmadığını belirtmekte, %3,1'i ise orta öğretime devam etmeyeceğini ifade etmektedir (Tablo 56). Sınıf düzeyi yükseldikçe başka bir liseye devam ve orta öğretime devam etmeme tercihlerinde nispi yükselme yaşandığı görülmektedir (Tablo 57)

Tablo 56

Öğrencilerin SBS Sonucuna Göre Tercih Ettiği Liseye Yerleşememe Durumunda Alternatif Tercihleri

Ne yapmayı tercih edersiniz?	Sayı	%
Cevapsız	92	2,4
Başka bir liseye devam etmeyi	2661	68,8
Ortaöğretime devam etmemeyi	120	3,1
Fikrim yok	997	25,8
Toplam	3870	100,0

Tablo 57

Öğrencilerin SBS Sonucuna Göre Tercih Ettiği Liseye Yerleşememe Durumunda Alternatif Tercihlerine İlişkin Görüşlerinin Sınıf Düzeyine Göre Dağılımı (%)

	Cevapsız	Başka bir liseye devam etmeyi	Ortaöğretime devam etmemeyi	Fikrim yok	Toplam
6. sınıf	2,5	60,5	2,5	34,5	100,0
7. sınıf	3,2	65,5	3,1	28,1	100,0
8. sınıf	1,7	77,4	3,6	17,4	100,0
Toplam	2,4	68,8	3,1	25,8	100,0

. Öğrencilerin %53,2'si dershaneye gitmeden istediği liseye yerleşebileceği puanı alabileceğini düşünmektedir (Tablo 58). Sınıf düzeyi yükseldikçe dershaneye gitmeden istediği puanı alabileceğini düşünenlerin oranı azalmaktadır (Tablo 59)

Tablo 58

Öğrencilerin Dershaneye Gitmeden İstedikleri Liseye Yerleşebilecek Puanı Alabileceklerine İlişkin Görüşleri

	Sayı	%
Cevapsız	218	5,6
Evet	2058	53,2
Hayır	1594	41,2
Toplam	3870	100,0

Tablo 59

Öğrencilerin Dershaneye Gitmeden İstedikleri Liseye Yerleşebilecek Puanı Alabileceklerine İlişkin Sınıf Düzeyine Göre Görüşleri

	Cevapsız	Evet	Hayır	Toplam
6. sınıf	5,4	61,5	33,1	100,0
7. sınıf	7,4	49,6	43,0	100,0
8. sınıf	4,5	49,5	45,9	100,0
Toplam	5,6	53,2	41,2	100,0

Tablo 60'da cevapsızlar da dahil olmak üzere, ilköğretim hayatı boyunca dersane, özel ders ve etüt-kurs etkinliklerinin dağılımlarını göstermektedir. 6. sınıftan sonraki sonuçların, alt sınıflardaki öğrencilerden kaynaklanan cevapsızların yol açtığı sapmadan arınmış olarak görmek için aşağıdaki çaprazlara göre okunması gerekmektedir.

Ankete katılan bütün öğrencilerin ortak geçmişi olan ilk 5. sınıfta öğrencilerin %8,9'unun, 4. sınıfta %4,4'nün, 3. sınıfta ise %1'inin dershaneye gittiği görülmektedir. Aynı şekilde 5. sınıfta %2,7'si, 4. sınıfta %2,5'i, 3. sınıfta, %1,4'ü ve 2. sınıfta %1'i özel ders aldığı ifade etmiştir. Etüde-kurs konusunda verilen cevaplar ise 5. sınıfta %10,9, 4. sınıfta %9,6, 3. sınıfta %5,8, 2. sınıfta %2,9 ve 1. sınıfta da %2 oranlarıyla dikkat çekici bir tablo oluşturmaktadır.

Tablo 60

Öğrencilerin Bu Yıl Dahil Olmak Üzere, Aldıkları Özel Derslere ya da Gittikleri Dershane, Etüt, Kursların Hangi Sınıf Düzeylerinde Olduğuna İlişkin Görüşleri (1-5. Sınıflar)

	Cevapsız		Dershaneye gittim		Özel ders aldım		Etüt veya kursa gittim	
	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%
1. sınıf	3728	96,3	41	1,1	24	,6	77	2,0
2. sınıf	3692	95,4	26	,7	38	1,0	114	2,9
3. sınıf	3552	91,8	37	1,0	56	1,4	225	5,8
4. sınıf	3230	83,5	172	4,4	97	2,5	371	9,6
5. sınıf	2999	77,5	346	8,9	104	2,7	421	10,9

Altıncı sınıf öğrencilerinin %34,1'i dershaneye gittiğini, %12'si etüt-kursa gittiğini, %3,9'u özel ders aldığını belirtmiştir. Yedinci sınıfta ise altıncı sınıfa göre belirgin bir artış ile öğrencilerin %43,5'i dershaneye gittiğini, %10,6'sı etüt-kursa gittiğini, %2,9'u özel ders aldığını belirtmiştir. Sekizinci sınıfta toplamda öğrencilerin yaklaşık %60'ı sınava hazırlık için ek bir eğitim aldığını; %47,8'i dershaneye gittiğini, %10,1'i etüt-kursa gittiğini, %2,7'si özel ders aldığını belirtmiştir.

Tablo 61

Altıncı Sınıf Öğrencilerinin Bu Yıl Dahil Olmak Üzere, Aldıkları Özel Derslere ya da Gittikleri Dershane, Etüt, Kurslara İlişkin Görüşleri

	Cevapsız	Dershaneye gittim/gidiyorum	Özel ders aldım/alıyorum	Etüt veya kursa gittim/gidiyorum	Toplam
6. sınıf	50,0	34,1	3,9	12,0	100,0

Tablo 62

Yedinci Sınıf Öğrencilerinin Bu Yıl Dahil Olmak Üzere, Aldıkları Özel Derslere ya da Gittikleri Dershane, Etüt, Kurslara İlişkin Görüşleri

	Cevapsız	Dershaneye gittim/gidiyorum	Özel ders aldım/alıyorum	Etüt veya kursa gittim/gidiyorum	Toplam
7. sınıf	43,0	43,5	2,9	10,6	100,0

Tablo 63

Sekizinci Sınıf Öğrencilerinin Bu Yıl Dahil Olmak Üzere, Aldıkları Özel Derslere ya da Gittikleri Dershane, Etüt, Kurslara İlişkin Görüşleri

	Cevapsız	Dershaneye gittim/gidiyorum	Özel ders aldım/alıyorum	Etüt veya kursa gittim/gidiyorum	Toplam
8. sınıf	39,4	47,8	2,7	10,1	100,0

Öğrencilerin %41'i gittiği dershanelerden memnun olduğunu belirtmiş (Tablo 64) ve dershanelerden memnun olduğunu belirtenlerin oranı altıncı sınıfta %34'ten sekizinci sınıfta %46'ya yükselmiştir (Tablo 65). Bu iki tablo dikkatle okunmalıdır. İlk bakışta pek çok kişi farkında olmadan ya da amaçlı olarak tablodaki değerleri “dershanelerin çocuklar için iyi bir şey olduğu” biçiminde yorumlayabilir. Tablo 64'te dershanelerden memnun olanların oranının sınıf düzeyi ile birlikte artması, çocukların sınıf düzeyi yükseldikçe daha çok test odaklı hale gelmelerinden kaynaklanmakta ve “daha çok testin daha iyi öğrenme” olduğu yanlışlığı bu memnuniyet algısını beslemektedir.

Tablo 64

Öğrencilerin Gittikleri Dershanelerden Memnuniyet Düzeylerine İlişkin Görüşleri

	Sayı	%
Cevapsız	1700	43,9
Evet	1603	41,4
Kısmen	408	10,5
Hayır	159	4,1
Toplam	3870	100,0

Tablo 65

Öğrencilerin Sınıf Düzeyine Göre Gittikleri Dershanelerden Memnuniyetleri

	Cevapsız	Evet	Kısmen	Hayır	Toplam
6. sınıf	54,2	34,1	8,7	3,0	100,0
7. sınıf	43,5	42,4	10,0	4,1	100,0
8. sınıf	36,5	46,2	12,3	5,0	100,0
Toplam	43,9	41,4	10,5	4,1	100,0

Öğrencilerin yaklaşık %16'sı dershanede haftada 15 saatten daha fazla ders almaktadır. Yaklaşık %29'u ise 10-15 saat arası ders almaktadır (Tablo 66). Sınıf düzeyi yükseldikçe dershanede haftada alınan ders saatinin de arttığı görülmektedir. Öğrencilerin dershane ve okul dışında sınava hazırlık için çalıştıkları sürelerde dikkate alındığında, okulda geçen süreye eşdeğer bir zamanın sınava hazırlık için harcadığı görülmektedir.

Tablo 66

Öğrencilerin Dershanede Haftada Kaç Saat Eğitim Aldıklarına İlişkin Görüşleri

	Sayı	%
Cevapsız	1790	46,3
10 saatten az	369	9,5
10-15 saat	1111	28,7
16-20 saat	347	9,0
21-25 saat	142	3,7
26 saatten fazla	111	2,9
Toplam	3870	100,0

Tablo 67

Öğrencilerin Sınıf Düzeyine Göre Dershanede Haftada Kaç Saat Eğitim Aldıklarına İlişkin Görüşleri

	Cevapsız	10 saatten az	10-15 saat	16-20 saat	21-25 saat	26 saatten fazla	Toplam
6. sınıf	56,4	9,6	23,2	5,7	2,9	2,2	100,0
7. sınıf	45,6	10,3	30,1	8,8	2,8	2,3	100,0
8. sınıf	39,1	8,9	31,8	11,6	4,9	3,7	100,0
Toplam	46,3	9,5	28,7	9,0	3,7	2,9	100,0

Öğrencilerin dershane seçiminde en çok etkili olan %23 ile aileleri iken bunu %18,3 ile kendi tercihleri izlemektedir. Öğretmenlerin tavsiyesi ise %7 ve tanıdıkların tavsiyesi %3,6 gibi kısmen düşük oranlarla tabloda yer almaktadır (Tablo 68).

Öğrenciler, dershaneye gitmelerinde etkili olan sebepler sorusuna %25,6 oranında kendi eksiklerini tamamlama, %19,1'i okuldaki sınava hazırlık çalışmalarının yetersizliği cevaplarını vermişlerdir (Tablo 69).

Tablo 68

Öğrencilerin Dershane Seçiminde Etkili Olan Faktörler

	Sayı	%
Cevapsız	1683	43,5
Öğretmenlerimin tavsiyesi	271	7,0
Ailemin tercihi	892	23,0
Arkadaşlarımın tavsiyesi	126	3,3
Kendi tercihim	709	18,3
Tanıdıklarımızın tavsiyesi	141	3,6
Diğer	48	1,2
Toplam	3870	100,0

Tablo 69

Öğrencilerin Dershaneye Gitmesinde Etkili Olan Sebepler

	Sayı	%
Cevapsız	1701	44,0
Okulda sınava hazırlık çalışmalarının yetersiz olduğunu düşünmem	740	19,1
Arkadaşlarımın çoğunun dershaneye gitmesi	102	2,6
Kendi eksiklerimi tamamlayıcı nitelikte olduğunu düşünmem	989	25,6
Okuldaki eğitimin yetersiz olduğunu düşünmem	183	4,7
Ailemin gitmemi istemesi	155	4,0
Toplam	3870	100,0

Öğrencilerin dershaneye gitmelerinde etkili olan neden olarak “okulda sınava hazırlık çalışmalarının yetersiz olması” ve “kendi eksiklerimi tamamlayıcı nitelikte olduğunu düşünmem” seçeneklerini belirtmeleri altıncı sınıftan sekizinci sınıfa belirgin bir şekilde artış göstermiştir. Öğrenciler sınıf düzeyi ile birlikte artan oranlarda okuldaki çalışmaya ek bir çalışma ihtiyacı hissederek dershanelere yönelmişlerdir (Tablo 70). Öğrencilerin toplamda yaklaşık %7’si ailesi istediği ya da arkadaşları dershaneye gittiği için dershaneye devam ettiklerini belirtmişlerdir. Doğrudan okuldaki eğitimin yetersiz olduğunu düşünenler ise yaklaşık %5’tir.

Tablo 70

Öğrencilerin Sınıf Düzeyine Göre Dershaneye Gitmesinde Etkili Olan Sebepler

	Cevapsız	Okulda sınava hazırlık çalışmalarını yetersiz olduğunu düşünmem	Arkadaşlarının çoğunun dershaneye gitmesi	Kendi eksiklerimi tamamlayıcı nitelikte olduğunu düşünmem	Okuldaki eğitimin yetersiz olduğunu düşünmem	Ailemin gitmemi istemesi	Toplam
6. sınıf	54,2	14,2	1,4	23,0	3,3	3,9	100,0
7. sınıf	42,5	20,5	3,0	24,4	5,5	4,1	100,0
8. sınıf	37,3	21,8	3,3	28,4	5,2	4,0	100,0
Toplam	44,0	19,1	2,6	25,6	4,7	4,0	100,0

Dershanedeki eğitimi daha kaliteli bulanların oranı %18,1 iken, okuldaki eğitimi daha kaliteli bulanların oranı %10,8'de kalmaktadır (Tablo 71). Öğrencilerin %27'si ise hem okuldaki hem de dershanedeki eğitimin kaliteli olduğunu belirtmiştir. Dershanedeki eğitimi kaliteli bulma oranının sınıf düzeyi yükseldikçe arttığı dikkat çekmektedir (Tablo 72). Çünkü öğrenciler, daha öncede belirtildiği gibi, sınıf düzeyi yükseldikçe daha çok sınav baskısı altında testlere ve dersanelere yönelme eğilimine girmektedir.

Tablo 71

Öğrencilerin Dershanede Aldıkları Eğitimle Okuldaki Eğitimi Kalite Açısından Karşılaştırmaları

	Sayı	%
Cevapsız	1643	42,5
Dershane	699	18,1
Okul	418	10,8
Her ikisi de kaliteli	1046	27,0
Her ikisi de kaliteli değil	64	1,7
Toplam	3870	100,0

Tablo 72

Öğrencilerin Sınıf Düzeylerine Göre Dershane de Aldıkları Eğitimle Okuldaki Eğitimi Kalite Açısından Karşılaştırmaları

	Cevapsız	Dershane	Okul	Her ikisi de kaliteli	Her ikisi de kaliteli değil	Toplam
6. sınıf	52,3	10,5	11,6	24,8	,9	100,0
7. sınıf	41,9	18,5	11,0	26,8	1,8	100,0
8. sınıf	35,5	23,4	10,1	28,9	2,1	100,0
Toplam	42,5	18,1	10,8	27,0	1,7	100,0

Dershane de gördükleri eğitimin istedikleri liseye gitmelerini sağlayacak puanı almalarına çok katkısı olacağına inananların oranı %36,3'tür (Tablo 73). Sınıf düzeyi yükseldikçe dershane deki eğitimin istediği liseye girmesini sağlayacak puanı almasına çok katkısı olacağına inananların oranı oldukça düşük düzeyde artarken, özellikle 8. sınıfta fazla katkısı olmayabileceğini ifade edenlerin oranında belirgin bir yükseliş dikkati çekmektedir (Tablo 74).

Tablo 73

Öğrencilerin Dershane de Gördükleri Eğitimin, İstedikleri Liseye Gitmelerini Sağlayacak Bir Puan Almalarına Ne Derece Katkısı Olacağına İlişkin Görüşleri

	Sayı	%
Cevapsız	1705	44,1
Çok katkısı olacağına inanıyorum	1403	36,3
Fazla katkısı olmayabilir	366	9,5
Bir katkısının olacağını sanmıyorum	111	2,9
Fikrim yok	285	7,4
Toplam	3870	100,0

Tablo 74

Öğrencilerin Sınıf Düzeyine Göre Dershane de Gördükleri Eğitimin, İstedikleri Liseye Gitmelerini Sağlayacak Bir Puan Almalarına Ne Derece Katkısı Olacağına İlişkin Görüşleri

	Cevapsız	Çok katkısı olacağına inanıyorum	Fazla katkısı olmayabilir	Katkısının olacağını sanmıyorum	Fikrim yok	Toplam
6. sınıf	54,0	29,9	8,7	1,3	6,1	100,0
7. sınıf	43,5	38,9	8,1	3,0	6,5	100,0
8. sınıf	37,0	39,1	11,0	3,9	9,0	100,0
Toplam	44,1	36,3	9,5	2,9	7,4	100,0

SBS'ye hazırlanmak için, SBS ve okul dışında, 1-2 saatini ayırdığını söyleyenlerin oranı %36,5 iken, 3-4 saatini ayırdıklarını söyleyenlerin oranı %34'tür. Günde 5 ve daha fazla saatini SBS'ye hazırlığa ayıranların oranının da %14,8 gibi yüksek bir orana ulaştığı görülmektedir (Tablo 75). Altıncı sınıf öğrencilerinin günde beş ve daha fazla saat çalışma seçeneğini nispeten yüksek oranlarla tercih etmiş bulunmaları dikkat çekicidir.

Tablo 75

Öğrencilerin Sadece SBS'ye Hazırlanmak İçin (Okul ve Dershane Hariç) Günde Ortalama Kaç Saatlerini Ayırdıklarına İlişkin Görüşleri

	Sayı	%
Cevapsız	209	5,4
1 saatten az	359	9,3
1-2 saat	1413	36,5
3-4 saat	1314	34,0
5-6 saat	411	10,6
6 saatten fazla	164	4,2
Toplam	3870	100,0

Tablo 76

Öğrencilerin Sınıf Düzeyine Göre Sadece SBS'ye Hazırlanmak İçin (Okul ve Dershane Hariç) Günde Ortalama Kaç Saatlerini Ayırdıklarına İlişkin Görüşleri

	1 saatten			6 saatten			Toplam
	Cevapsız	az	1-2 saat	3-4 saat	5-6 saat	fazla	
6. sınıf	5,5	8,5	35,0	33,8	12,0	5,1	100,0
7. sınıf	4,4	9,2	38,4	34,6	9,6	3,7	100,0
8. sınıf	6,1	9,9	36,2	33,5	10,3	3,9	100,0
Toplam	5,4	9,3	36,5	34,0	10,6	4,2	100,0

Öğrenciler, sınava hazırlanmak için kullandıkları zamanı, %29,3 oranıyla okuldaki ders kitaplarını daha fazla okumak, %20,1 oranıyla roman, hikaye, araştırma, şiir türü kitapları okuyarak, %18,9 oranıyla sanatsal veya sportif faaliyetlere katılarak, %13,6 oranıyla arkadaşlarıyla birlikte olarak, %10,6 oranıyla da bilgisayar/televizyona daha fazla zaman ayırarak kullanacaklarını ifade etmişlerdir (Tablo 77).

Tablo 77

Öğrencilerin Sınava Hazırlanmak İçin Çalışmak Zorunda Olduklarında, Bu Zamanı Hangi Eğitim Faaliyetiyle Değerlendirmek İstediklerine İlişkin Görüşleri

	Sayı	%
Cevapsız	183	4,7
Okuldaki ders kitaplarını daha fazla okuyarak	1132	29,3
Roman, hikaye, araştırma, şiir gibi kitapları okuyarak	779	20,1
Bilgisayara/televizyona daha çok zaman ayırarak	412	10,6
Sanatsal ya da sportif etkinlikler yaparak	733	18,9
Arkadaşlarıyla çeşitli etkinliklere katılarak	527	13,6
Diğer	104	2,7
Toplam	3870	100,0

Alt sınıflardaki öğrenciler, sınava hazırlanmak zorunda kalmasalardı bu zamanı okuldaki ders kitaplarını daha fazla okuyarak değerlendireceklerini söylerken, üst sınıflardakiler sanatsal ve sportif etkinlikleri ön plana çıkarmaktadırlar (Tablo 78).

Tablo 78

Öğrencilerin Sınıf Düzeyine Göre Sınava Hazırlanmak İçin Çalışmak Zorunda Olduklarında, Bu Zamanı Hangi Eğitim Faaliyetiyle Değerlendirmek İstediklerine İlişkin Görüşleri

	Cevapsız	Okuldaki ders kitaplarını daha fazla okuyarak	Roman, hikaye, araştırma, şiir gibi kitapları okuyarak	Bilgisayara/televizyona daha çok zaman ayırarak	Sanatsal ya da sportif etkinlikler yaparak	Arkadaşlarıyla çeşitli etkinliklere katılarak	Diğer	Toplam
6. sınıf	4,5	37,8	18,4	7,7	16,9	12,3	2,4	100,0
7. sınıf	4,3	30,2	20,4	10,6	19,0	12,5	2,9	100,0
8. sınıf	5,2	22,1	21,2	12,9	20,4	15,4	2,7	100,0
Toplam	4,7	29,3	20,1	10,6	18,9	13,6	2,7	100,0

Öğrencilerin %42,2'si öğretmenlerin bazen sınavda soru çıkmayacağını belirterek bazı konuları yeterince işlemeden geçtiğini ifade ederken, %8,3'ü bunun sık sık, %4,7'si her zaman olduğunu belirtmektedir. Öğretmenlerin hiçbir zaman konuları yeterince işlemeden geçtiğini söyleyenlerin oranı ise %42,6'dır. Buna göre öğretmenlerin %55,2'si çeşitli sıklıklarla sınavda soru çıkmayacağı gerekçesiyle bazı konuları yeterince işlemeden geçmektedir (Tablo 79). Altıncı sınıfta öğrencilerin %51 öğretmenlerinin sınavda soru çıkmayacağını belirterek bazı konuları yeterince işlemeden geçtiğini ifade ederken, bu oran yedinci sınıfta %38 ve sekizinci sınıfta %39'dur (Tablo 80).

Sınıf düzeyi yükseldikçe, öğretmenlerin sınavda soru çıkmayacağı gerekçesiyle bazı konuları yeterince işlemeden geçtiği görüşü yükselmektedir.

Tablo 79

Öğrenciler Öğretmenlerinin Sınavda Soru Çıkmayacağını Belirterek, Ders Kitaplarındaki Bazı Konuları Yeterince İşlemeden Geçtiğine İlişkin Görüşleri

	Sayı	%
Cevapsız	85	2,2
Her zaman	181	4,7
Sık sık	322	8,3
Bazen	1635	42,2
Hiçbir zaman	1647	42,6
Toplam	3870	100,0

Tablo 80

Öğrencilerin Sınıf Düzeylerine Göre Öğretmenlerinin Sınavda Soru Çıkmayacağını Belirterek, Ders Kitaplarındaki Bazı Konuları Yeterince İşlemeden Geçtiğine İlişkin Görüşleri

	Cevapsız	Her zaman	Sık sık	Bazen	Hiçbir zaman	Toplam
6. sınıf	2,3	4,1	6,3	36,0	51,2	100,0
7. sınıf	1,5	4,9	10,0	45,7	37,9	100,0
8. sınıf	2,6	4,9	8,6	44,4	39,5	100,0
Toplam	2,2	4,7	8,3	42,2	42,6	100,0

SBS’de soru çıkmayan derslerin saatlerinde, sınava hazırlık için soru çözüme ve benzeri çalışmaları bazen yaptıklarını söyleyen öğrencilerin oranı %41,9, bunu sık sık yaptıklarını söyleyenlerin oranı %10,3 ve her zaman yaptıklarını söyleyenlerin oranı da %6,8’dir. Sonuç olarak, öğrencilerin %59’u çeşitli sıklıklarla SBS’de soru çıkmayacak derslerin saatlerinde sınava hazırlık çalışması yaptıklarını ifade etmektedir (Tablo 81).

SBS’de soru çıkmayan derslerin saatlerinde sınava hazırlık çalışmaları yapılmasının bütün sınıf düzeylerinde yaklaşık oranlarla cevaplandırıldığı görülmektedir (Tablo 82). Dolayısıyla bu durum, yalnızca son sınıflara özgü olarak düşünülmemesi gereken, bütün sınıf düzeylerine yayılmış bir uygulama haline dönüşmüş gözükmektedir.

Tablo 81

Öğrencilerin SBS’de Soru Çıkmayan Görsel Sanatlar, Teknoloji ve Tasarım, Müzik, Beden Eğitimi Gibi Derslerde, Sınava Hazırlık İçin Soru Çözme ve Benzeri Çalışmalara İlişkin Görüşleri

	Sayı	%
Cevapsız	119	3,1
Her zaman	265	6,8
Sık sık	399	10,3
Bazen	1623	41,9
Hiçbir zaman	1464	37,8
Toplam	3870	100,0

Tablo 82

Öğrencilerin Sınıf Düzeyine Göre SBS’de Soru Çıkmayan Görsel Sanatlar, Teknoloji ve Tasarım, Müzik, Beden Eğitimi Gibi Derslerde, Sınava Hazırlık İçin Soru Çözme ve Benzeri Çalışmalara İlişkin Görüşleri

	Cevapsız	Her zaman	Sık sık	Bazen	Hiçbir zaman	Toplam
6. sınıf	3,3	8,7	9,9	41,6	36,6	100,0
7. sınıf	2,4	6,7	10,8	42,3	37,8	100,0
8. sınıf	3,4	5,6	10,3	42,0	38,8	100,0
Toplam	3,1	6,8	10,3	41,9	37,8	100,0

SBS'ye hazırlık amacıyla test odaklı yapılan çalışmaların öğrenme isteğini artırdığını söyleyenlerin oranı %67 iken, bunun öğrenme isteğini azalttığını söyleyenlerin oranı %7,6'da kalmaktadır. Bu tablo, ne yazık ki, sınav odaklı bir öğrenmenin öğrenciler tarafından büyük ölçüde benimsendiği ve içselleştirildiği şeklinde değerlendirilebilir.

SBS'ye hazırlık amacıyla testlere yönelik çalışmaların öğrenme isteğini artırdığı cevabı alt sınıflarda daha yüksek oranlarda tercih edilmişken, öğrenme isteğini azalttığı cevabı üst sınıflarda artış göstermektedir (Tablo 84). Aynı şekilde etkilemiyor cevabında da sınıflar yükseldikçe yoğunlaşma göze çarpmaktadır. Bu durum, öğrencilerin zaman içinde test odaklı çalışmaların üst sınıflara doğru yoğunlaştıkça, öğrencilerde bıkkınlık oluşturmamasından kaynaklanabilir.

Tablo 83

Öğrencilerin SBS'ye Hazırlık Amacıyla Testlere Yönelik Yaptıkları Çalışmaların Öğrenme İsteklerini Etkilemesine İlişkin Görüşleri

	Sayı	%
Cevapsız	193	5,0
Öğrenme isteğimi azaltıyor	295	7,6
Öğrenme isteğimi etkilemiyor	788	20,4
Öğrenme isteğimi artırıyor	2594	67,0
Toplam	3870	100,0

Tablo 84

Öğrencilerin Sınıf Düzeyine Göre SBS'ye Hazırlık Amacıyla Testlere Yönelik Yaptıkları Çalışmaların Öğrenme İsteklerini Etkilemesine İlişkin Görüşleri

	Cevapsız	Öğrenme isteğimi azaltıyor	Öğrenme isteğimi etkilemiyor	Öğrenme isteğimi artırıyor	Toplam
6. sınıf	6,1	5,9	16,4	71,6	100,0
7. sınıf	4,7	6,9	19,8	68,6	100,0
8. sınıf	4,4	9,4	23,8	62,4	100,0
Toplam	5,0	7,6	20,4	67,0	100,0

Öğretmenlerin, proje veya performans görevi gibi etkinlikler yerine test sorusu çözmelerini istedikleri dersler arasında %38,8 ile Matematik ilk sırada yer alırken, onu %35,6 ile Türkçe, %34 ile Fen ve Teknoloji, %31,2 ile Sosyal Bilgiler, %30,1 ile Yabancı Dil izlemektedir. Diğer derler konusunda ise hayır cevabından çok cevapsızların yüksek oluşu da dikkat çekicidir (Tablo 85).

Tablo 85

Öğrencilerin Derslerde Proje ya da Performans Görevi Gibi Etkinliklerin Yerine, Öğretmenlerinin Test Sorusu Çözmelerini İstediklerine İlişkin Görüşleri

	Cevapsız		Evet		Hayır	
	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%
Türkçe	488	12,6	1378	35,6	2004	51,8
Matematik	492	12,7	1502	38,8	1876	48,5
Fen ve Teknoloji	552	14,3	1317	34,0	2001	51,7
Sosyal Bilgiler	576	14,9	1207	31,2	2087	53,9
Yabancı Dil	625	16,1	1165	30,1	2080	53,7
Diğer derslerden herhangi biri	1709	44,2	556	14,4	1605	41,5

Öğretmenlerin derslerde SBS’de daha yüksek puan alacaklarını düşündükleri öğrencilerle daha fazla ilgilendiklerine inanan öğrencilerin oranı %35,8 iken, SBS’de daha düşük puan alacaklarını düşündükleri öğrencilerle daha çok ilgilendiklerini ifade eden öğrencilerin oranı %5,6’da kalmaktadır. Öğrencilerin ancak %50,5’i öğretmenlerin herkesle eşit ve adil biçimde ilgilendiği görüşündedir (Tablo 86).

Tablo 86

Öğretmenlerin Derslerde Tüm Öğrencilerle Eşit ve Adil Bir Biçimde İlgilendiklerine İlişkin Öğrencilerin Görüşleri

	Sayı	%
Cevapsız	83	2,1
SBS'de daha yüksek puan alacağımı düşündükleri öğrencilerle daha çok ilgileniyorlar	1384	35,8
SBS'de daha düşük puan alacağımı düşündükleri öğrencilerle daha çok ilgileniyorlar	217	5,6
Tüm öğrencilerle eşit ve adil bir biçimde ilgileniyorlar	1956	50,5
SBS'de başarılı olmayacağını düşündükleri öğrencilerle hiç ilgilenmiyorlar	230	5,9
Toplam	3870	100,0

Öğretmenlerin SBS’de daha yüksek puan alacaklarını düşündükleri öğrencilerle daha çok ilgilendikleri görüşü sınıf düzeyi yükseldikçe artmakta, buna karşılık tüm öğrencilerle eşit ve adil biçimde ilgilendikleri görüşü de sınıf düzeyi yükseldikçe azalmaktadır (Tablo 87).

Tablo 87

Öğrencilerin Sınıf Düzeyine Göre Öğretmenlerin Derslerde Tüm Öğrencilerle Eşit ve Adil Bir Biçimde İlgilendiklerine İlişkin Görüşleri (%)

	Cevapsız	SBS’de daha yüksek puan alacağını düşündükleri öğrencilerle daha çok ilgilileniyorlar	SBS’de daha düşük puan alacağını düşündükleri öğrencilerle daha çok ilgilileniyorlar	Tüm öğrencilerle eşit ve adil bir biçimde ilgilileniyorlar	SBS’de başarılı olmayacağını düşündükleri öğrencilerle hiç ilgililenmiyorlar	Toplam
6. sınıf	1,9	29,4	5,1	59,2	4,5	100,0
7. sınıf	1,6	33,1	6,1	52,1	7,0	100,0
8. sınıf	2,7	42,6	5,6	42,8	6,3	100,0
Toplam	2,1	35,8	5,6	50,5	5,9	100,0

Ortaöğretim kurumlarına yerleştirmede okuldaki notların hesaplamaya dahil edilmesini doğru bulanların oranı %44,5 iken, notların adil olmadığı düşüncesinden dolayı karşı çıkanların oranı %19’dur. Bu konuda %34,1 gibi önemli bir kesim de fikri olmadığını ifade etmiştir.

Tablo 88

Ortaöğretim Kurumlarına Yerleştirme Puanlarının Hesaplanmasına Okuldaki Derslerde Verilen Notların Hesaplamaya Dahil Edilmesi Konusundaki Görüşler

	Sayı	%
Cevapsız	93	2,4
Notların adil olmadığını düşündüğüm için doğru bulmuyorum	736	19,0
Okul başarısının dikkate alınması açısından doğru olduğunu düşünüyorum	1723	44,5
Fikrim yok	1318	34,1
Toplam	3870	100,0

Notların adil olmadığı için okuldaki notların yerleştirme puanlarının hesaplamasına dahil edilmesine karşı çıkan öğrencilerin oranının sınıf düzeyi yükseldikçe arttığı görülmektedir (Tablo 89).

Tablo 89

Sınıf Düzeyine Göre Ortaöğretim Kurumlarına Yerleştirme Puanlarının Hesaplanmasına Okuldaki Derslerde Verilen Notların Hesaplamaya Dahil Edilmesi Konusundaki Görüşler

	Cevapsız	Notların adil olmadığı düşünüyorum için doğru bulmuyorum	Okul başarısının dikkate alınması açısından doğru olduğunu düşünüyorum	Fikrim yok	Toplam
6. sınıf	2,2	13,4	44,8	39,6	100,0
7. sınıf	2,1	18,3	46,1	33,6	100,0
8. sınıf	2,8	23,8	43,2	30,2	100,0
Toplam	2,4	19,0	44,5	34,1	100,0

Okuldaki etkinliklere katılmalarının veya bu etkinliklerin düzenlenmesinin SBS'ye hazırlıklarını değerlendiren öğrencilerden rehberlik etkinliklerinin daha az yapıldığını söyleyenlerin oranı %32,8, etkinlik yapıldığı halde kendilerinin katılmadığını söyleyenlerin oranı %11,9; okul gezilerinin daha az yapıldığını söyleyenlerin oranı %42,8, yapıldığı halde kendilerinin katılmadığını söyleyenlerin oranı %17,9; sportif etkinliklerin daha az yapıldığını söyleyenlerin oranı %30,7, yapıldığı halde katılmadıklarını söyleyenlerin oranı %20,5; müzik, resim gibi sanat etkinliklerinin daha az yapıldığını söyleyenlerin oranı %23,5, yapıldığı halde katılmadıklarını söyleyenlerin oranı %21,9, kulüp çalışmalarının daha az yapıldığını söyleyenlerin oranı %25,3, yapıldığı halde katılmadıklarını söyleyenlerin oranı da %13,9'dur. Buna göre SBS'ye hazırlıktan dolayı daha az yapılan etkinliklerin başında %42,8 ile okul gezileri gelmektedir. Kulüp çalışmaları ise %38,1 ile SBS'ye hazırlıktan en az etkilenen okul etkinliklerinin başında gelmektedir (Tablo 90).

Sınıf düzeyi yükseldikçe SBS'ye hazırlanmak amacıyla okuldaki bütün etkinliklerin daha az yapılmaya başlandığı, öğrencilerin katılımının da düştüğü görülmektedir (Tablo 91).

Tablo 90

SBS'ye Hazırlık Amacıyla Yapılan Çalışmalardan Dolayı, Okulda Aşağıdaki Etkinliklere Katılma ya da Bu Etkinliklerin Yapılmasına Yönelik Görüşler

	Cevapsız		SBS'ye hazırlanmamız için okulda bu tür etkinlikler daha az yapılıyor		Okul etkinlik düzenleniyor, fakat ben SBS'ye hazırlanmak için hiç katılmıyorum		Okul bu tür etkinlikleri yapıyor ve ben yeterince katılıyorum	
	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%
Rehberlik etkinlikleri	867	22,4	1269	32,8	462	11,9	1272	32,9
Okul gezileri	665	17,2	1657	42,8	692	17,9	856	22,1
Sportif etkinlikler	861	22,2	1187	30,7	792	20,5	1030	26,6
Müzik, resim gibi sanat etkinlikleri	908	23,5	1076	27,8	848	21,9	1038	26,8
Kulüp çalışmaları	880	22,7	978	25,3	536	13,9	1476	38,1
Diğer	3140	81,1	274	7,1	184	4,8	272	7,0

Sınava hazırlanmak için yaptığı sınava girme ve test çözme gibi faaliyetlerin kendine güvenini artırdığını söyleyen öğrencilerin oranı %34 iken, sınavda başarılı olamayacağını düşünerek ümitsizliğine kapıldığını ifade edenlerin oranı %26,1'i bulmaktadır. Sınava girmekten ve test çözmekten bunalanların oranı %17, sınava hazırlanmak için yaptıkları çalışmaların okulu sıkıcı hale getirdiğini söyleyenlerin oranı da %13'tür. Görüldüğü gibi öğrencilerin %56,1 gibi yüksek bir oranı sınavla ilişkili olarak yaptığı çalışmalarda sıkıldığını ve bunaldığını ifade etmektedir (Tablo 92). Sınıf düzeyi yükseldikçe sınava girme ve test çözümlerinin kendine olan güvenini artırdığı cevabının oranı düşmekte, buna karşılık bunaldığını söyleyenlerin oranı yükselmektedir (Tablo 93).

Tablo 91

Sınıf Düzeyine Göre SBS'ye Hazırlık Amacıyla Yapılan Çalışmalardan Dolayı, Okulda Aşağıdaki Etkinliklere Katılma ya da Bu Etkinliklerin Yapılmasına Yönelik Görüşler

		Cevapsız	SBS'ye hazırlanmamız için okulda bu tür etkinlikler daha az yapılıyor	Okul etkinliği düzenliyor, fakat ben SBS'ye hazırlanmak için hiç katılmıyorum	Okul bu tür etkinlikleri yapıyor ve ben yeterince katılıyorum	Toplam
Rehberlik etkinlikleri	6. sınıf	22,5	32,1	12,2	33,2	100,0
	7. sınıf	22,2	31,9	11,8	34,2	100,0
	8. sınıf	22,5	34,0	11,9	31,7	100,0
	Toplam	22,4	32,8	11,9	32,9	100,0
Okul gezileri	6. sınıf	17,4	37,1	17,4	28,1	100,0
	7. sınıf	16,7	44,1	18,2	21,0	100,0
	8. sınıf	17,4	46,2	18,0	18,4	100,0
	Toplam	17,2	42,8	17,9	22,1	100,0
Sportif etkinlikler	6. sınıf	22,0	27,0	18,9	32,0	100,0
	7. sınıf	21,8	28,6	22,9	26,7	100,0
	8. sınıf	22,7	35,0	19,8	22,5	100,0
	Toplam	22,2	30,7	20,5	26,6	100,0
Müzik, resim gibi sanat etkinlikleri	6. sınıf	21,5	25,1	19,3	34,1	100,0
	7. sınıf	24,2	25,7	20,8	29,4	100,0
	8. sınıf	24,4	31,4	24,7	19,4	100,0
	Toplam	23,5	27,8	21,9	26,8	100,0
Kulüp çalışmaları	6. sınıf	22,0	26,2	10,7	41,0	100,0
	7. sınıf	23,1	21,9	13,9	41,1	100,0
	8. sınıf	23,0	27,1	16,2	33,7	100,0
	Toplam	22,7	25,3	13,9	38,1	100,0

Tablo 92

Sınava Hazırlanmak İçin Yapılan Çalışmalara Yönelik Görüşler

	Sayı	%
Cevapsız	141	3,6
Sınava hazırlanmak için yaptığımız çalışmaların okulu sıkıcı hale getirdiğini düşünüyorum	505	13,0
Sınava girmek ve test çözmekten bunaldığımı hissediyorum	656	17,0
Bazen sınavda başaramayacağımı düşünerek ümitsizliğe kapılıyorum	1010	26,1
Sınava girmek ve test çözmek, kendime olan güvenimi artırıyor	1317	34,0
Beni olumlu ya da olumsuz etkilemediğini düşünüyorum	241	6,2
Toplam	3870	100,0

Tablo 93

Sınıf Düzeyine Göre Sınava Hazırlanmak İçin Yapılan Çalışmalara Yönelik Görüşler

	Cevapsız	Sınava hazırlanmak için yaptığımız çalışmaların okulu sıkıcı hale getirdiğini düşünüyorum	Sınava girmek ve test çözmekten bunaldığımı hissediyorum	Bazen sınavda başaramayacağımı düşünerek ümitsizliğe kapılıyorum	Sınava girmek ve test çözmek, kendime olan güvenimi artırıyor	Beni olumlu ya da olumsuz etkilemediğini düşünüyorum	Toplam
6. sınıf	3,7	10,5	12,5	26,0	41,0	6,3	100,0
7. sınıf	3,6	13,4	16,4	26,0	34,8	5,8	100,0
8. sınıf	3,6	14,7	20,7	26,3	28,2	6,5	100,0
Toplam	3,6	13,0	17,0	26,1	34,0	6,2	100,0

SBS’de ailelerinin başarabileceklerinden fazlasını beklediğini düşündüğünü söyleyen öğrencilerin oranı %45,2 iken, ailelerinin kendilerinden beklentisini gerçekçi bulanların oranı %35,9’da kalmakta, ailelerinin başarabileceklerinden daha azını beklediğini söyleyenlerin oranı da %13,5 düzeyinde gerçekleşmektedir. Cevapsızlarla birlikte değerlendirildiğinde, öğrencilerin yaklaşık yarısının, ailelerinin kendilerinden, başarabileceğinden fazlasını

beklediği yönünde bir sıkıntıyla karşı karşıya olduğu görülmektedir (Tablo 94). Sınıf düzeyi yükseldikçe öğrencilerin SBS’de ailelerinin kendilerinden başarabileceklerinden fazlasını beklediği görüşünde göreceli bir azalma, daha azını beklediği görüşünde ise bir yükselme dikkat çekmektedir (Tablo 95).

Tablo 94

Öğrencilere Göre SBS’de Gösterilecek Olan Başarı ile İlgili Olarak, Ailelerin Beklentileri Hakkındaki Görüşleri

	Sayı	%
Cevapsız	211	5,5
Başarabileceğimden daha fazlasını beklediklerini düşünüyorum	1750	45,2
Başarabileceğimden daha azını beklediklerini düşünüyorum	521	13,5
Benden bekledikleri başarının gerçekçi olduğunu düşünüyorum	1388	35,9
Toplam	3870	100,0

Tablo 95

Sınıf Düzeyine Göre Öğrencilerin SBS’de Gösterilecek Olan Başarı ile İlgili Olarak, Ailelerin Beklentileri Hakkındaki Görüşleri

	Cevapsız	Başarabileceğimden daha fazlasını beklediklerini düşünüyorum	Başarabileceğimden daha azını beklediklerini düşünüyorum	Benden bekledikleri başarının gerçekçi olduğunu düşünüyorum	Toplam
6. sınıf	4,6	47,9	10,9	36,6	100,0
7. sınıf	6,4	44,3	14,0	35,2	100,0
8. sınıf	5,4	43,9	15,0	35,8	100,0
Toplam	5,5	45,2	13,5	35,9	100,0

Öğrencilerin %66,3’ü anne babalarının her zaman veya sık sık sınavlar ve testler hakkında konuştuğunu, %25,2’si ise bazen konuştuğunu söylemektedir. Bu konunun hiçbir zaman konuşulmadığını söyleyenlerin oranı %5,4’tür (Tablo 96). Anne babaların sınavlar/testler konusunda konuşma sıklığını bazen olarak ifade etme oranının sınıf düzeyi yükseldikçe arttığı, her zaman ve hiçbir zaman cevaplarının ise düştüğü görülmektedir (Tablo 97).

Tablo 96

Öğrencilerin Anne-Babaların Ne Kadar Sıklıkla Sınav/Testler Konusunda Konuştuklarıyla İlgili Görüşleri

	Sayı	%
Cevapsız	121	3,1
Her zaman	1300	33,6
Sık sık	1266	32,7
Bazen	975	25,2
Hiçbir zaman	208	5,4
Toplam	3870	100,0

Tablo 97

Sınıf Düzeyine Göre Öğrencilerin Anne-Babaların Ne Kadar Sıklıkla Sınav/Testler Konusundaki Konuştuklarıyla İlgili Görüşleri

	Her				Hiçbir	Toplam
	Cevapsız	zaman	Sık sık	Bazen	zaman	
6. sınıf	4,0	34,1	31,7	23,4	6,8	100,0
7. sınıf	2,9	34,3	34,5	23,5	4,9	100,0
8. sınıf	2,6	32,7	32,2	27,8	4,7	100,0
Toplam	3,1	33,6	32,7	25,2	5,4	100,0

Anne-babalarının sınava hazırlanma veya test çözme konusunda her zaman veya sık sık tartıştığını söyleyen öğrencilerin oranı %26,6 iken, bazen tartıştığını söyleyenlerin oranı %36'dır. Bu konuda anne-babalarının hiç tartışma yaşamadığını söyleyen öğrencilerin oranı ise %33,6'dır. Öğrencilerin sadece üçte birinin sınavlara hazırlanma ve test çözme konusunda ailelerinde tartışma yaşanmadığı anlaşılmaktadır (Tablo 98). Anne-baba arasında sınavlara hazırlanma veya test çözme konusunda tartışma sıklığının sınıf düzeyi yükseldikçe arttığı görülmektedir (Tablo 99).

Tablo 98

Öğrencilerin Anne-Babalar Arasında Sınava Hazırlanma ya da Test Çözmeyle İlgili Tartışmalar Yaşanmasıyla İlgili Görüşleri

	Sayı	%
Cevapsız	150	3,9
Her zaman	490	12,7
Sık sık	537	13,9
Bazen	1393	36,0
Hiçbir zaman	1300	33,6
Toplam	3870	100,0

Tablo 99

Sınıf Düzeyine Göre Öğrencilerin Anne-Babalar Arasında Sınava Hazırlanma ya da Test Çözmeyle İlgili Tartışmalar Yaşanmasıyla İlgili Görüşleri

	Cevapsız	Her zaman	Sık sık	Bazen	Hiçbir zaman	Toplam
6. sınıf	4,2	12,2	11,5	32,1	40,0	100,0
7. sınıf	3,9	11,3	14,8	38,7	31,3	100,0
8. sınıf	3,6	14,0	15,0	36,9	30,5	100,0
Toplam	3,9	12,7	13,9	36,0	33,6	100,0

SBS'ye hazırlık amacıyla yaptığı çalışmaların ailesiyle birlikte evde zaman geçirmesini çoğu defa engellediğini söyleyenlerin oranı %19,4, bazen engellediğini söyleyenlerin oranı %32; birlikte akşam yemeği yemeyi çoğu zaman engellediğini söyleyenlerin oranı %22,4, bazen engellediğini söyleyenlerin oranı %14,8; birlikte sinemaya-tiyatroya gitmeyi çoğu zaman engellediğini söyleyenlerin oranı %20,7, bazen engellediğini söyleyenlerin oranı %28,1; birlikte geziye-tatile gitmeyi çoğu zaman engellediğini söyleyenlerin oranı %21,3, bazen engellediğini söyleyenlerin oranı %30,6; birlikte televizyon izlemeyi çoğu zaman engellediğini söyleyenlerin oranı %28,8, bazen engellediğini söyleyenlerin oranı %31,8; hafta sonları etkinlikler yapmayı çoğu zaman engellediğini söyleyenlerin oranı %23,4, bazen engellediğini söyleyenlerin oranı %31,7; akraba-arkadaş ziyaretlerini çoğu zaman engellediğini söyleyenlerin oranı %17,5, bazen engellediğini söyleyenlerin oranı %24,5'tir. Buna göre SBS'ye hazırlık çalışmaları hemen her konuda öğrencilerin aileleriyle zaman geçirmesini çoğu zaman veya bazen engellemektedir. Özellikle evde birlikte zaman geçirme, birlikte geziye-tatile gitme, birlikte televizyon seyretme ve hafta sonu etkinlikleri konularında %50'nin üzerinde çoğu zaman veya bazen cevapları verildiği dikkat çekmektedir. Sonuç itibarıyla, SBS'ye hazırlık döneminin çocuklarla ailelerinin kopmalarına yol açacak bir iklim ortaya çıkardığı söylenebilir (Tablo 100). Öğrencilerin aileleriyle birlikte yapacakları etkinliklerin çoğu zaman veya bazen sınırlanması konusunda sınıf düzeylerine göre farklılıklar ortaya çıkabilmekle birlikte, sorunun bütün öğrencileri kapsayan bir mahiyet taşıdığı görülmektedir.

Tablo 100

Öğrencilerin SBS'ye Hazırlık Amacıyla Yaptığı Çalışmaların, Ailelerinin Kendileriyle Birlikte Yapacağı Etkinlikleri Engellediğiyle İlgili Görüşleri

	Cevapsız		Hayır		Bazen		Çoğu zaman	
	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%
Evde birlikte zaman geçirmek	342	8,8	1538	39,7	1239	32,0	751	19,4
Birlikte akşam yemeği yemek	397	10,3	2036	52,6	572	14,8	865	22,4
Birlikte sinemaya, tiyatroya gitmek	423	10,9	1560	40,3	1086	28,1	801	20,7
Birlikte geziye, tatile gitmek	434	11,2	1426	36,8	1185	30,6	825	21,3
Birlikte televizyon izlemek	411	10,6	1113	28,8	1230	31,8	1116	28,8
Hafta sonları çeşitli etkinlikler yapmak	412	10,6	1325	34,2	1228	31,7	905	23,4
Dost, akraba, arkadaş ziyaretleri yapmak	1494	38,6	748	19,3	949	24,5	679	17,5
Diğer	3190	82,4	299	7,7	247	6,4	134	3,5

İlköğretim Öğrencilerinin Velilerinin Ortaöğretime Geçiş ve Sınavlara İlişkin Görüşleri

Araştırmaya katılan ilköğretim öğrencilerinin velilerinden yarısından fazlasının (%57,3) kadın olduğu görülmektedir. İlköğretim düzeyinde annelerin çocuklarıyla daha fazla ilgilendiği göz önüne alındığında, bu oran makul bir düzeyi ifade etmektedir. Araştırmaya katılan velilerin %42,6'sı ilkokul, %31'i ortaokul, %13,6'sı üniversite mezunu iken %6,9'u sadece okur-yazar olduğunu, %4,5'i de okur-yazar olmadığını ifade etmiştir. Anketlerin okuma-cevap alma yöntemiyle başkası tarafından doldurulması mümkün olduğu için okur-yazar olmayan velilerin bulunması herhangi bir sorun teşkil etmemektedir. Araştırmaya katılanların %32,6'sı aylık 500-1000 TL, %22,1'i aylık 1001-1500 TL aile geliri bildirmişlerdir. 500 TL'nin altında aile geliri beyan edenlerin oranı %15,7 iken, 3000 TL'nin üzerinde aile geliri ifade edenlerin oranı %5,7'de kalmaktadır.

Tablo 101

Araştırmaya Katılan Velilerin Cinsiyet, Eğitim Durumu ve Gelir Durumu Değişkenlerine Göre Dağılımı

		Sayı	%
Velilerin cinsiyet değişkenine göre dağılımı	Kadın	1085	57,3
	Erkek	810	42,7
	Toplam	1895	100,0
Velilerin eğitim durumuna göre dağılımı	Cevapsız	27	1,4
	Okuryazar değil	86	4,5
	Okuryazar	130	6,9
	İlköğretim (ilkokul-ortaokul)	808	42,6
	Lise	587	31,0
	Yüksekokul/Üniversite	257	13,6
Toplam	1895	100,0	
Ailelerin aylık gelir durumuna göre dağılımı	Cevapsız	102	5,4
	500 TL'den az	298	15,7
	500-1000 TL arası	617	32,6
	1001-1500 TL arası	419	22,1
	1501-2000 TL arası	213	11,2
	2001-3000 TL arası	138	7,3
	3001-4000 TL arası	61	3,2
	4001-5000 TL arası	22	1,2
	5000 TL'den fazla	25	1,3
	Toplam	1895	100,0

Ankete cevap veren öğrenci velilerinin %58'inin çocuğu kız, %42'sinin çocuğu erkektir. Kız çocuklarının velilerinin, ankete katılmada daha istekli oldukları görülmektedir (Tablo 102).

Araştırmaya katılan öğrenci velilerinin %38,6'sının çocuğu 8. sınıfta, %30,4'ünün çocuğu 7. sınıfta, %31'inin çocuğu 6. sınıfta eğitim görmektedir. 6. ve 7. sınıf velileri, öğrenci oranlarına göre, ankete katılmada nispeten daha istekli davranmışlardır (Tablo 103).

Tablo 102

Ailelerin Çocuklarının Cinsiyet Durumları

	Sayı	%
Kız	1099	58,0
Erkek	796	42,0
Toplam	1895	100,0

Tablo 103

Ailelerin Çocuklarının Sınıf Düzeyleri

	Sayı	%
6. sınıf	587	31,0
7. sınıf	576	30,4
8. sınıf	732	38,6
Toplam	1895	100,0

Velilerin %65,4'ü çocuklarının SBS'ye hazırlanması için ikinci dönem okula devam etmesini sağlayacağını söylerken, %17'si rapor alarak, %15,5'i de devamsızlık hakkını kullanarak okula devam ettirmeme yönünde görüş bildirmiştir (Tablo 104). Buna göre velilerin yaklaşık üçte biri ikinci dönem çocuklarını okula göndermemeyi planlamaktadır. Sınıf düzeyi yükseldikçe velilerin ikinci dönem çocuklarını okula göndermeme oranlarının yükseldiği dikkat çekmektedir. İkinci dönem çocuğunun okula devam etmesini sağlayacağını belirten velilerin oranı altıncı sınıfta %77'den sekizinci sınıfta %55'e düşmektedir (Tablo 105).

Tablo 104

Velilerin Çocuklarının SBS'ye Hazırlanması İçin İkinci Dönem Okula Devam Sürecini Planlarken Tercih Ettiği Yöntemler

	Sayı	%
Cevapsız	40	2,1
Rapor alırım	322	17,0
Devamsızlık hakkını kullanmasını sağlarım	294	15,5
Okula devam etmesini sağlarım	1239	65,4
Toplam	1895	100,0

Tablo 105

Sınıf Düzeyine Göre Velilerin Çocuklarının SBS'ye Hazırlanması İçin İkinci Dönem Okula Devam Sürecini Planlarken Tercih Ettiği Yöntemler

	Cevapsız	Rapor alırım	Devamsızlık hakkını kullanmasını sağlarım	Okula devam etmesini sağlarım	Toplam
6. sınıf	1,4	10,1	11,4	77,2	100,0
7. sınıf	2,1	16,0	15,6	66,3	100,0
8. sınıf	2,7	23,4	18,7	55,2	100,0
Toplam	2,1	17,0	15,5	65,4	100,0

SBS'de soruları yer almayan derslerin önemli olmadığını veya bu derslerin sınava hazırlık için kullanılması gerektiğini düşünen velilerin oranı %44,9'u bulmaktadır. Velilerin, yarıya yakının, dersleri sınav odaklı bir yaklaşımla değerlendirme eğiliminde oldukları görülmektedir (Tablo 106).

Tablo 106

Velilerin SBS Soruları İçinde Yer Almayan Görsel Sanatlar, Teknoloji ve Tasarım, Müzik, Beden Eğitimi Gibi Dersler Hakkındaki Görüşleri

	Sayı	%
Cevapsız	65	3,4
Bu derslerin çok önemli olmadığını düşünüyorum.	570	30,1
Bu derslerin SBS' ye hazırlık çalışmaları için kullanılması gerektiğini düşünüyorum.	281	14,8
Bu derslerde öğrenilenlerin çocuğumun gelişimine katkı sağlayacağını düşünüyorum.	886	46,8
Diğer	93	4,9
Toplam	1895	100,0

SBS’de yer almayan sorunların önemli olmadığı veya bu derslerin SBS’ye hazırlık için kullanılması gerektiği görüşü sınıf düzeyi yükseldikçe artmaktadır (Tablo 107). SBS’de yer alamayan dersleri önemsiz gören ya da bu derslerde sınava hazırlık çalışmaları yapılması gerektiğini düşünen velilerin oranı altıncı sınıfta %41, yedinci sınıfta %44 ve sekizinci sınıfta %49’dur.

Tablo 107

Sınıf Düzeyine Göre Velilerin SBS Soruları İçinde Yer Almayan Görsel Sanatlar, Teknoloji ve Tasarım, Müzik, Beden Eğitimi Gibi Dersler Hakkındaki Görüşleri

	Cevapsız	Bu derslerin çok önemli olmadığını düşünüyorum.	Bu derslerin SBS'ye hazırlık çalışmaları için kullanılması gerektiğini düşünüyorum.	Bu derslerde öğrenilenlerin çocuğumun gelişimine katkı sağlayacağını düşünüyorum.	Diğer	Toplam
6. sınıf	2,0	28,1	12,8	53,7	3,4	100,0
7. sınıf	2,4	27,3	16,8	47,2	6,3	100,0
8. sınıf	5,3	33,9	14,9	40,8	5,1	100,0
Toplam	3,4	30,1	14,8	46,8	4,9	100,0

Velilerin %81,2’si çocuklarının SBS’de istedikleri liseyi kazanabileceğine inandığını ifade etmektedir. Çocuklarının SBS’de istediği okulu kazanacağına inanan velilerin oranının bütün sınıf düzeylerinde aşağı yukarı aynı olduğu görülmektedir. Oysa öğrencilerde, bu oranın sınıf düzeyi yükseldikçe azalmaktaydı. Sınıf düzeyi yükseldikçe çocukların ümitleri kırılırken, velilerin ümitlerini sürdürdükleri anlaşılmaktadır.

Tablo 108

Velilerin Çocuklarının SBS’de İstedikleri Liseyi Kazanacağına İlişkin Görüşleri

	Sayı	%
Cevapsız	25	1,3
Evet	1539	81,2
Hayır	331	17,5
Toplam	1895	100,0

Çocuğu SBS’de istediğı liseli kazanamayacak olan velilerin %36,8’inin sonrasına ilişkin tercihi öğrencilere bırakacakları, %34,3’nün genel liseye devam etmesini isteyecekleri, %23,6’sının meslek lisesini tercih ettikleri görülmektedir. Çocuğunun liseye devam etmemesi yönünde görüş bildiren velilerin oranı ise %3,1’dir (Tablo 109). Sınıf düzeyi yükseldikçe velilerin SBS sonrası eğitim konusunu çocukların tercihine bırakma oranının azaldığı görülmektedir (Tablo 110).

Tablo 109

Velilerin Çocuklarının SBS Sonucuna Göre Tercih Ettiğı Liseye Yerleşememe Durumunda Alternatif Tercihlerine Göre Görüşleri

	Sayı	%
Cevapsız	40	2,1
Başka bir genel liseye devam etmesini isterim	650	34,3
Başka bir meslek lisesine devam etmesini isterim	448	23,6
İstediğı lise olmadığı için liseye devam etmemesini de düşünebilirim	59	3,1
Kendi tercihine bırakırım	698	36,8
Toplam	1895	100,0

Tablo 110

Sınıf Düzeyine Göre Velilerin Çocuklarının SBS Sonucuna Göre Tercih Ettiğı Liseye Yerleşememe Durumunda Alternatif Tercihlerine Göre Görüşleri

	Cevapsız	Başka bir genel liseye devam etmesini isterim	Başka bir meslek lisesine devam etmesini isterim	İstediğı lise olmadığı için liseye devam etmemesini de düşünebilirim	Kendi tercihine bırakırım	Toplam
6. sınıf	1,0	33,9	23,2	3,2	38,7	100,0
7. sınıf	1,9	33,0	23,6	3,1	38,4	100,0
8. sınıf	3,1	35,7	24,0	3,0	34,2	100,0
Toplam	2,1	34,3	23,6	3,1	36,8	100,0

Velilerin %32,1'i çocuklarının Anadolu Lisesine, %16,4'ü Fen Lisesine, %9,3'ü Anadolu Öğretmen Lisesine, %0,8'i Sosyal Bilimler Lisesine gitmesini istemektedirler. Buna karşılık Sağlık Meslek Lisesi tercihi %13,3'ü, Anadolu Meslek Lisesi, Anadolu Teknik Lisesi ve Meslek Lisesi tercihleri %15,7'yi bulmaktadır. Askeri Liseler ve Polis Kolejleri de %5 ve %4,9 ile sıralamada yer almaktadır. Anadolu İmam Hatip Liselerini tercih edenlerin oranı da %2'dir (Tablo 111).

Velilerin cevaplarında, öğrencilerin sınıf düzeyi yükseldikçe Fen Lisesi ve Anadolu Öğretmen Lisesi tercihinin azaldığı, buna karşılık Anadolu Lisesi tercihinin çoğaldığı, Sağlık Meslek Lisesi tercihinin yükseldiği, Askeri Liseler tercihi azalırken Polis Koleji tercihinin arttığı görülmektedir. Velilerin tercihlerindeki eğilimleri ile öğrencilerin tercihlerindeki eğilimler sınıf düzeyleri itibarıyla paralellik göstermektedir (Tablo 112).

Tablo 111

Velilerin Çocuklarının Hangi Tür Liseye Gitmesini İstedikleri Hakkında Görüşleri

	Sayı	%
Cevapsız	37	2,0
Anadolu Lisesi	609	32,1
Fen Lisesi	311	16,4
Anadolu Öğretmen Lisesi	184	9,7
Anadolu Meslek Lisesi	136	7,2
Sağlık Meslek Lisesi	252	13,3
Anadolu Teknik Lisesi	13	,7
Meslek Lisesi	100	5,3
Sosyal Bilimler Lisesi	16	,8
Anadolu İmam-Hatip Lisesi	37	2,0
Askeri Liseler	94	5,0
Polis Koleji	93	4,9
Diğer	13	,7
Toplam	1895	100,0

Tablo 112

Sınıf Düzeyine Göre Velilerin Çocuklarının Hangi Tür Liseye Gitmesini İstedikleri Hakkında Görüşleri

	Cevapsız	Anadolu Lisesi	Fen Lisesi	Anadolu Öğretmen Lisesi	Anadolu Meslek Lisesi	Sağlık Meslek Lisesi	Anadolu Teknik Lisesi	Meslek Lisesi	Sosyal Bilimler Lisesi	Anadolu İmam-Hatip Lisesi	Askeri Liseler	Polis Koleji	Diğer
6. sınıf	1,2	27,9	21,8	12,3	7,8	10,2	,5	5,6	,5	1,7	5,8	4,4	,2
7. sınıf	2,1	34,5	17,7	10,1	7,5	11,5	,7	5,2	1,2	1,4	4,7	3,0	,5
8. sınıf	2,5	33,6	11,1	7,4	6,4	17,2	,8	5,1	,8	2,6	4,5	6,8	1,2
Toplam	2,0	32,1	16,4	9,7	7,2	13,3	,7	5,3	,8	2,0	5,0	4,9	,7

Velilerin yarısından daha azı, %48'i çocuklarının dershaneye gitmeden de istediği liseye yerleşebilecek puan alabileceğini düşünmektedir (Tablo 113). Sınıf düzeyi yükseldikçe çocuklarının dershaneye gitmeden de istediği liseye yerleşebilecek puanı alacağını düşünen velilerin oranı, çok az da olsa yükselmektedir (Tablo 114).

Tablo 113

Velilerin Çocuklarının Dershaneye Gitmeden İstedikleri Liseye Yerleşebilecek Puan Alabilmesine İlişkin Görüşleri

	Sayı	%
Cevapsız	200	10,6
Evet	909	48,0
Hayır	786	41,5
Toplam	1895	100,0

Tablo 114

Sınıf Düzeyine Göre Çocuklarının Dershaneye Gitmeden Velilerin İstedikleri Liseye Yerleşebilecek Puan Alabilmesine İlişkin Görüşleri

	Cevapsız	Evet	Hayır	Toplam
6. sınıf	8,3	46,7	45,0	100,0
7. sınıf	10,8	49,0	40,3	100,0
8. sınıf	12,2	48,2	39,6	100,0
Toplam	10,6	48,0	41,5	100,0

Tablo 115, velilerin beyanlarına göre, cevapsızlar da dahil olmak üzere, ilköğretim hayatı boyunca öğrencilerin dershane, özel ders ve etüt-kurs etkinliklerinin dağılımlarını göstermektedir. Altıncı sınıftan sonraki sonuçların, alt sınıflardaki öğrencilerden kaynaklanan cevapsızların yol açtığı sapmadan arınmış olarak görmek için aşağıdaki çaprazlara göre okunması gerekmektedir.

Buna göre çocukları birinci sınıfta dershaneye gidenlerin oranı %1,5, etüt-kurs alanların oranı %1,8'dir; ikinci sınıfta etüt-kurs alanların oranı %2,7'dir; üçüncü sınıfta dershaneye gidenlerin oranı %1,8, etüt-kurs alanların oranı %4,4'tür; dördüncü sınıfta dershaneye gidenlerin oranı %3,7, özel ders alanların oranı %1,9 ve etüt-kursa gidenlerin oranı %8,2'dir; beşinci sınıfta dershaneye gidenlerin oranı %8,1, özel ders alanların oranı %2,1 ve etüt-kursa gidenlerin oranı da %8,9'dur.

Tablo 115

Velilerin Bu Yılla Birlikte, Çocuklarının Gittiyse Etüt, Kurs ve Dershanelerinin, Aldıysa Özel Derslerin Hangi Sınıf Düzeylerinde Olduğuna İlişkin Görüşleri (İlköğretim I. Kademe)

	Cevapsız		Dershaneye gitti/gidiyor		Özel ders aldı/alıyor		Etüt veya kursa gitti/gidiyor	
	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%
1. sınıf	1824	96,3	29	1,5	8	,4	34	1,8
2. sınıf	1812	95,6	18	,9	13	,7	52	2,7
3. sınıf	1760	92,9	34	1,8	17	,9	84	4,4
4. sınıf	1632	86,1	71	3,7	36	1,9	156	8,2
5. sınıf	1535	81,0	153	8,1	39	2,1	168	8,9

Velilerin beyanlarına göre, altıncı sınıfta okuyan öğrencilerin %36,1'i dershaneye gitmekte, %2,6'sı özel ders almakta, %11,2'si etüt-kursa gitmektedir (Tablo 116).

Veliler, yedinci sınıf öğrencilerinden %41,8'inin dershaneye gittiğini, %3'ünün özel ders aldığını, %10,4'ünün ise etüt-kursa gittiğini belirtmektedirler (Tablo 117).

Velilere göre, 8. sınıf öğrencilerinin yarıya yakını, %49,3'ü dershaneye gitmekte, %1,8'i özel ders almakta, %7,4'ü ise etüt-kursa gitmektedir. Sınıf düzeyleri yükseldikçe dershaneye gitme oranı artmakta, özel ders ve etüt-kurs oranı düşmektedir (Tablo 118).

Tablo 116

Velilerin Bu Yılla Birlikte, Altıncı Sınıfta Çocuklarının Gittiyse Etüt, Kurs ve Dershanelere, Aldıysa Özel Derslere İlişkin Görüşleri

	Cevapsız	Dershaneye gitti/gidiyor	Özel ders aldı/alıyor	Etüt veya kursa gitti/gidiyor	Toplam
6. sınıf	50,1	36,1	2,6	11,2	100,0

Tablo 117

Velilerin Bu Yılla Birlikte, Yedinci Sınıfta Çocuklarının Gittiyse Etüt, Kurs ve Dershanelere, Aldıysa Özel Derslere İlişkin Görüşleri

	Cevapsız	Dershaneye gitti/gidiyor	Özel ders aldı/alıyor	Etüt veya kursa gitti/gidiyor	Toplam
7. sınıf	44,8	41,8	3,0	10,4	100,0

Tablo 118

Velilerin Bu Yılla Birlikte, Sekizinci Sınıfta Çocuklarının Gittiyse Etüt, Kurs ve Dershanelere, Aldıysa Özel Derslere İlişkin Görüşleri

	Cevapsız	Dershaneye gitti/gidiyor	Özel ders aldı/alıyor	Etüt veya kursa gitti/gidiyor	Toplam
8. sınıf	41,5%	49,3%	1,8%	7,4%	100,0%

Velilerin sadece %21'i okuldaki eğitimin SBS'ye hazırlık için tek başına yeterli olduğunu düşünürken, %32,4'ü okuldaki eğitimin yeterli bulmasına karşılık iyi bir puan için dershaneye de gidilmesi gerektiğini ifade etmektedir. Çocuğunu dershaneye sırf o istediği için gönderdiğini söyleyenlerin oranı %1,9'dur (Tablo 119). Okuldaki eğitimi tek başına SBS'ye hazırlık için yeterli bulma ve bu eğitimi yeterli bulsa da iyi bir puan için dershaneyi gerekli görme oranı, sınıf düzeyi yükseldikçe artmaktadır. Bu tabloda, sınıf düzeyi yükseldikçe dershaneye gitme oranının artmasının da etkisi vardır (Tablo 120).

Tablo 119

Velilerin Çocuklarını Dershaneye Göndermelerinde En Çok Etkili Olan Faktörlere İlişkin Görüşleri

	Sayı	%
Cevapsız	811	42,8
Okuldaki eğitimin SBS'ye hazırlık için yetersiz olduğunu düşünüyorum	398	21,0
Okuldaki eğitim yeterli, fakat iyi bir puan almak için yine de dershaneye gitmesi gerektiğini düşünüyorum	614	32,4
Dershaneye gitmesi gerektiğini düşünmüyoruz, fakat çocuğumuz dershaneye gitmek istediği için gönderiyorum	36	1,9
Diğer	36	1,9
Toplam	1895	100,0

Tablo 120

Sınıf Düzeyine Göre Velilerin Çocuklarını Dershaneye Göndermelerinde En Çok Etkili Olan Faktörlere İlişkin Görüşleri

	Cevapsız	Okuldaki eğitimin SBS'ye hazırlık için yetersiz olduğunu düşünüyorum	Okuldaki eğitim yeterli, fakat iyi bir puan almak için yine de dershaneye gitmesi gerektiğini düşünüyorum	Dershaneye gitmesi gerektiğini düşünmüyoruz, fakat çocuğumuz dershaneye gitmek istediği için gönderiyorum	Diğer	Toplam
6. sınıf	49,4	18,1	28,8	2,2	1,5	100,0
7. sınıf	42,9	20,0	34,2	1,4	1,6	100,0
8. sınıf	37,4	24,2	33,9	2,0	2,5	100,0
Toplam	42,8	21,0	32,4	1,9	1,9	100,0

Velilerin %35,4'ü evet, %17,6'sı ise kısmen ifadesini tercih ederek çocuğunun gittiği dershaneden memnuniyetini dile getirmiştir. Dershaneden memnuniyetsizlik oranı %3'tür (Tablo 121).

Tablo 121

Velilerin Çocuklarının Gittikleri Dershaneden Memnuniyet Düzeylerine İlişkin Görüşleri

	Sayı	%
Cevapsız	836	44,1
Evet	670	35,4
Kısmen	333	17,6
Hayır	56	3,0
Toplam	1895	100,0

Dershane seçiminde öncelikle etkili olanın ailenin kendi tercihi olduğu, bunu çocuğun tercihi ve öğretmenlerin tavsiyesinin izlediği görülmektedir (Tablo 122). Sınıf düzeyi yükseldikçe, dershaneye gitme oranındaki artışa da paralel olarak, öğretmen tavsiyesi ve tanıdık tavsiyesinde nispi bir yükseliş olduğu dikkati çekmektedir (Tablo 123).

Tablo 122

Velilerin Dershane Seçiminde Etkili Olan Faktörler

	Sayı	%
Cevapsız	836	44,1
Öğretmenlerinin tavsiyesi	174	9,2
Aile olarak bizim tercihimiz	479	25,3
Arkadaşlarının tavsiyesi	48	2,5
Çocuğumuzun kendi tercihi	196	10,3
Tanıdıklarımızın tavsiyesi	118	6,2
Diğer	44	2,3
Toplam	1895	100,0

Tablo 123

Sınıf Düzeyine Göre Velilerin Dershane Seçiminde Etkili Olan Faktörler

	Cevapsız	Öğretmenlerinin tavsiyesi	Aile olarak bizim tercihimiz	Arkadaşlarının tavsiyesi	Çocuğumuzun kendi tercihi	Tanıdıklarımızın tavsiyesi	Diğer	Toplam
6. sınıf	51,4	7,2	22,7	2,7	7,8	5,3	2,9	100,0
7. sınıf	42,5	9,7	26,6	1,4	12,0	5,0	2,8	100,0
8. sınıf	39,5	10,4	26,4	3,3	11,1	7,9	1,5	100,0
Toplam	44,1	9,2	25,3	2,5	10,3	6,2	2,3	100,0

Velilerin %14,2'si çocuklarının dershane de aldığı eğitimi, %9,2'si ise okulda aldığı eğitimi daha kaliteli bulunduğunu söylemektedir. Velilerin %31'i ise hem dershane de eğitimi hem de okulda eğitimi kaliteli bulmaktadır (Tablo 124). Dershane de eğitimi kaliteli bulma oranının özellikle sekizinci sınıf velilerin de yükselme göstermesi, velilerin sekizinci sınıfta daha çok sınava odaklanmış olmalarından kaynaklanmaktadır (Tablo 125).

Tablo 124

Velilerin Çocuklarının Dershane de Aldıkları Eğitimle Okulda Eğitimi Kalite Açısından Karşılaştırmaları

	Sayı	%
Cevapsız	803	42,4
Dershane	277	14,6
Okul	175	9,2
Her ikisi de kaliteli	582	30,7
Her ikisi de kaliteli değil	58	3,1
Toplam	1895	100,0

Tablo 125

Sınıf Düzeyine Göre Velilerin Çocuklarının Dershane de Aldıkları Eğitimle Okuldaki Eğitimi Kalite Açısından Karşılaştırmaları

	Cevapsız	Dershane	Okul	Her ikisi de kaliteli	Her ikisi de kaliteli değil	Toplam
6. sınıf	49,2	13,3	10,4	24,7	2,4	100,0
7. sınıf	42,4	11,5	8,0	34,9	3,3	100,0
8. sınıf	36,9	18,2	9,3	32,2	3,4	100,0
Toplam	42,4	14,6	9,2	30,7	3,1	100,0

Çocuklarının dershaneyi gitmesinin, onların istedikleri liseye girmesini sağlayacak puan almasına çok fazla katkısı olacağını ifade eden velilerin oranı %38,7 iken, fazla veya hiç katkısı olmayacağını söyleyenlerin oranı %11,9'dur (Tablo 126). Bu grubun, dershane'nin katkısına inanmadığı halde çocuklarını bu kurumlara gönderiyor olmaları dikkat çekicidir.

Tablo 126

Velilerin Çocuklarının Dershaneye Gitmelerinin İstedikleri Liseye Gitmelerini Sağlayacak Bir Puan Almasına Hangi Ölçüde Katkısı Olacağına İlişkin Görüşleri

	Sayı	%
Cevapsız	806	42,5
Çok katkısı olacağına inanıyorum	733	38,7
Fazla katkısı olmayabilir	187	9,9
Bir katkısının olacağını sanmıyorum	38	2,0
Fikrim yok	131	6,9
Toplam	1895	100,0

Tablo 127

Sınıf Düzeyine Göre Velilerin Çocuklarının Dershaneye Gitmelerinin İstedikleri Liseye Gitmelerini Sağlayacak Bir Puan Almasına Hangi Ölçüde Katkısı Olacağına İlişkin Görüşleri

	Cevapsız	Çok katkısı olacağına inanıyorum	Fazla katkısı olmayabilir	Bir katkısının olacağını sanmıyorum	Fikrim yok	Toplam
6. sınıf	49,4	31,5	9,2	2,7	7,2	100,0
7. sınıf	41,5	41,0	8,2	1,9	7,5	100,0
8. sınıf	37,8	42,6	11,7	1,5	6,3	100,0
Toplam	42,5	38,7	9,9	2,0	6,9	100,0

Çocuklarının derslane parasının tamamını kendilerinin karşıladığını söyleyen velilerin oranı %30,7, çocuklarının derslaneden indirim kazandığını söyleyenlerin oranı %11,1, başarısından dolayı ücretsiz okuduğunu söyleyenlerin oranı %4,6, yakın akrabasının ödediğini ifade edenlerin oranı %3,1 ve bir kuruluştan yardım-burs aldıklarını belirtenlerin oranı da %1,9'dur (Tablo 128).

Tablo 128

Velilerin Çocuklarının Derslane Ücretlerini Ödenmesiyle İlgili Görüşleri

Derslane ücreti nasıl karşılanıyor?	Sayı	%
Cevapsız	861	45,4
Çocuğumuz başarılı olduğu için derslane ücretsiz okutuyor	87	4,6
Çocuğumuz başarılı olduğu için derslane indirim yaptı	211	11,1
Bir kuruluştan yardım/burs alıyor	36	1,9
Derslane ücretinin bir kısmını ya da tamamını yakın akrabamız ödüyor (ağabey, amca, dayı vb.)	58	3,1
Diğer	60	3,2
Hayır, tamamını aile olarak biz karşılıyoruz	582	30,7
Toplam	1895	100,0

Velilerin derslaneye yaptığı ödemeler daha çok 1000-2000 TL arasında yoğunlaşmaktadır (Tablo 129). Derslaneye ödeme yapan 739 öğrenci için veliler ortalama 1407 TL derslane ücreti ödemektedir. Derslane ücretleri ortalamaları altıncı sınıfta 1391 TL, yedinci sınıfta 1342 TL ve sekizinci sınıfta 1461 TL olarak bulunmuştur.

Tablo 129

Velilerin Çocuklarının 2009-2010 Öğretim Yılında Alacağı Eğitim Karşılığında Derslaneye Toplam Ödeyeceği Ücretler

Derslaneye ödenen ücret	Sayı	%
0	1156	61,0
1 – 499 TL	5	,3
500 – 999 TL	148	7,8
1000 – 1499 TL	279	14,7
1500 – 1999 TL	195	10,3
2000 – 2499 TL	55	2,9
2500 – 2999 TL	26	1,4
3000 – 3999 TL	23	1,2
4000 – 4999 TL	4	,2
5000 TL ve üzeri	4	,2
Toplam	1895	100,0

Etüt-kurs parası olarak 499 TL ve altı ödediğini söyleyenlerin oranı %3,9, 500-999 TL arası ödediğini söyleyenlerin oranı %1,3, 1000-1499 TL arası ödediğini söyleyenlerin oranı %2'dir. 1500 TL ve üzeri etüt-kurs parası ödeyenlerin oranı da %2,6'yı bulmaktadır (Tablo 130).

Tablo 130

Velilerin Çocuklarının Bu Yıl Alacağı Eğitim Karşılığında Etüt/Kurs İçin Toplam Ödeyeceği Ücretler

Kurs-Etüt ücreti	Sayı	%
0	1732	91,4
1 – 499 TL	73	3,9
500 – 999 TL	24	1,3
1000 – 1499 TL	34	1,8
1500 – 1999 TL	12	,6
2000 – 2499 TL	6	,3
2500 – 2999 TL	6	,3
3000 – 3999 TL	5	,3
4000 – 4999 TL	1	,1
5000 TL ve üzeri	2	,1
Toplam	1895	100,0

Çocuklarının sınava hazırlık çerçevesinde kitap, dergi, test vb. dokümanlar için yıllık ortalama 249 TL ve altı harcama yaptığını söyleyenlerin oranı %12, 250-499 TL harcama yaptığını söyleyenlerin oranı %7,6, 500-749 TL arası harcama yaptığını söyleyenlerin oranı %9,3 ve 750 TL üzeri harcama yaptığını söyleyenlerin oranı %8,5'dir (Tablo 131).

Sınav hazırlık çalışmalarının aileler getirdiği parasal yük yalnızca doğrudan yapılan harcamalarla sınırlı değildir. Öğrencilerin sınava hazırlık için özel ders, kurs ve dershaneye gitmelerinin getirdiği ulaşım giderleri ve diğer harcamalarda önemli bir parasal yük getirmektedir. Bu kapsamda, ailelerin yaklaşık %8'i 250 TL'den daha az harcama yapmakta, yaklaşık %11'i ise 1500 TL ve üzeri bir harcama yapmaktadır (Tablo 132). Ancak, öğrencilerin hafta sonu dahil, haftanın hemen hemen her günü okul sonrasında da dershaneye gittiği dikkate alındığında, bu harcamaların yüksek olması anlaşılabilir gözükmektedir.

Tablo 131

Velilerin Çocuklarının Sınava Hazırlık Çalışmaları İçin, Dershane/Kurs/Etüt Ücreti Dışında, Kitap, Dergi, Testler ve Benzeri İçin Yıllık Ortalama, Ne Kadar Harcama Yaptıkları

Sınava hazırlık için kitap, dergi, test ve benzeri materyaller için harcamalar	Sayı	%
0	1186	62,6
1 – 249 TL	227	12,0
250 – 499 TL	144	7,6
500 – 749 TL	176	9,3
750 – 999 TL	13	,7
1000 – 1499 TL	80	4,2
1500 TL ve üzeri	69	3,6
Toplam	1895	100,0

Tablo 132

Velilerin Çocuklarının Dershaneye Devam Ederken, Dershane/Etüt/Özel Ders Ücreti ve Materyalleri Dışında Yapılan Harcamaların (yol parası, yemek, çay, vb.) Yıllık Toplamının Dağılımı

Sınava hazırlık çalışmaları kapsamında ulaşım ve diğer harcamalar	Sayı	%
0	1087	57,4
1 – 249 TL	151	8,0
250 – 499 TL	148	7,8
500 – 749 TL	67	3,5
750 – 999 TL	125	6,6
1000 - 1499 TL	114	6,0
1500 TL ve üzeri	203	10,7
Toplam	1895	100,0

Tablo 133 incelendiğinde, özel ders alan öğrencilerin farklı derslerden haftada ortalama 2,82 saat ile 2,17 saat arası ders aldıkları görülmektedir. Öğrencilerin en çok matematik dersinden özel ders aldıkları ve matematik dersi için bir ders saati için ortalama özel ders ücretinin 48 TL ile diğer derslerin tamamından daha yüksek olduğu, diğer dersler için ortalama özel ders ücretlerinin ise ortalama 32-34 TL aralığında olduğu anlaşılmaktadır.

Tablo 133

Velilerin Çocuklarının Özel Ders Ücretleri için Yaptıkları Ödemelerin Yıllık Toplamının Dağılımı

	Sayı	%
0	1708	90,1
1000 TL ve daha az	3	,2
1001-2000 TL	15	,8
2001-3000 TL	20	1,1
3001-4000 TL	13	,7
4001-5000 TL	5	,3
5001-10000	47	2,5
10000 TL ve üzeri	84	4,4
Toplam	1895	100,0

Tablo 134

İlköğretim Öğrencilerinin Aldıkları Haftalık Özel Ders Saati Ortalamaları ile Velilerin Çocukları İçin Ödedikleri Saat Başı Özel Ders Ücretleri

	N	Ortalama	Std. Sap.	
Haftalık özel ders saati (saat)	Türkçe	121	2,68	1,60
	Matematik	174	2,82	1,61
	Fen ve Teknoloji	125	2,53	1,47
	Sosyal Bilgiler	112	2,23	1,65
	Yabancı Dil	111	2,16	1,83
	Diğer derslerden herhangi biri	42	2,17	1,61
Bir ders saati için ödenen özel ders ücreti (TL)	Türkçe	121	32,60	15,99
	Matematik	174	48,05	39,05
	Fen ve Teknoloji	125	33,26	15,12
	Sosyal Bilgiler	112	32,54	15,81
	Yabancı Dil	111	34,41	17,11
	Diğer derslerden herhangi biri	44	34,93	38,06

Velilerin %80,3'ü çocukları sınava hazırlanmak için çalışmasaydı bu süreyi okuldaki derslerine daha çok çalışarak geçirmesini istemektedir. Roman, hikaye, araştırma, gibi alanlardaki kitap cevabı %67,2, sanat etkinlikleri %49,9, sportif etkinlikler %55,2, aileyle birlikte zaman geçirme %56,2 ve arkadaşlarıyla zaman geçirmesi de %32,9 oranlarında tercih almıştır (Tablo 135).

Tablo 135

Velilerin Çocuklarının Sınava Hazırlanmak İçin Çalışmalarını, Bu Zamanı Ne Tür Bir Etkinlikle Değerlendirmelerini İstediklerine İlişkin Görüşleri

	Cevapsız		Evet		Hayır	
	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%
Okuldaki derslerine daha çok çalışmasını	289	15,3	1522	80,3	84	4,4
Roman, hikaye, araştırma, şiir gibi kitapları okumasını	455	24,0	1273	67,2	167	8,8
Resim, müzik gibi sanat etkinliklerine katılmasını	521	27,5	946	49,9	428	22,6
Sportif bir etkinliğe katılmasını	482	25,4	1046	55,2	367	19,4
Arkadaşlarıyla daha çok zaman geçirmesini	616	32,5	623	32,9	656	34,6
Ailece yapacağımız çeşitli etkinliklere katılmasını ya da birlikte daha çok zaman geçirmesini	565	29,8	1065	56,2	265	14,0
Diğer	1695	89,4	125	6,6	75	4,0

Ortaöğretim kurumlarına yerleştirilirken okuldaki derslerde verilen notların hesaplamaya dahil edilmesi velilerin %54,1'i tarafından doğru olarak görülürken, %18,9'u verilmiş yöntemi adil olmadığını düşündüğü için buna karşı çıkmaktadır (Tablo 136).

Tablo 136

Velilerin Ortaöğretim Kurumlarına Yerleştirme Puanlarının Hesaplanmasına Okuldaki Derslerde Verilen Notların Hesaplamaya Dahil Edilmesine İlişkin Görüşleri

	Sayı	%
Cevapsız	123	6,5
Notların adil olmadığını düşündüğüm için doğru bulmuyorum	358	18,9
Okul başarısının dikkate alınması açısından doğru olduğunu düşünüyorum	1025	54,1
Bu konuda yeterli bilgiye sahip değilim	389	20,5
Toplam	1895	100,0

Velilerden %35,6'sı çocuğunun sınava girmek için yaptığı çalışmalar sırasında başaramayacağı için ümitsizliğe kapıldığını, %21,1'i sınava girmekten ve test çözmekten bunaldığını, %13'ü bu çalışmalar yüzünden okuldan da sıkıldığını ifade etmektedir. Velilerin sadece %16,2'si bu çalışmaların öğrencileri etkilemediğini söylemektedir (Tablo 137).

Tablo 137

Velilerin Çocuklarının Sınava Girmek İçin Yaptığı Çalışmaların Çocuklarını Nasıl Etkilediğine İlişkin Görüşleri

	Sayı	%
Cevapsız	161	8,5
Sınava hazırlanmak için yaptığı çalışmalar nedeniyle okuldan da sıkılıyor	246	13,0
Sınava girmek ve test çözmekten bun alıyor	400	21,1
Bazen sınavda başaramayacağını düşünerek ümitsizliğe kapılıyor	674	35,6
Olumlu ya da olumsuz hiç etkilemiyor	307	16,2
Diğer	107	5,6
Toplam	1895	100,0

Velilere göre, sınıf düzeyi yükseldikçe, çocukların sınava girmek için yaptıkları çalışmalardan genel olarak olumsuz etkilenme oranları artmaktadır (Tablo 138).

Tablo 138

Sınıf Düzeyine Göre Velilerin Çocuklarının Sınava Girmek İçin Yaptığı Çalışmaların Çocuklarını Nasıl Etkilediğine İlişkin Görüşleri

	Cevapsız	Sınava hazırlanmak için yaptığı çalışmalar nedeniyle okuldan da sıkılıyor	Sınava girmek ve test çözmekten bun alıyor	Bazen sınavda başaramayacağını düşünerek ümitsizliğe kapılıyor	Olumlu ya da olumsuz hiç etkilemiyor	Diğer	Toplam
6. sınıf	8,9	10,9	20,1	35,6	18,6	6,0	100,0
7. sınıf	6,8	11,8	20,8	37,5	17,4	5,7	100,0
8. sınıf	9,6	15,6	22,1	34,0	13,4	5,3	100,0
Toplam	8,5	13,0	21,1	35,6	16,2	5,6	100,0

Velilerin %61,6'sı, kendi aralarında sınavlar-testler konusunda her zaman veya sık sık konuştuklarını ifade ederken, %28,5'i bunu bazen yaptıklarını, sadece %5'i ise hiçbir zaman bunlardan konuşmadıklarını söylemektedirler (Tablo 139).

Tablo 139

Anne-Babaların Hangi Sıklıkla Sınav/Testler Konusunda Konuştuklarıyla İlgili Görüşleri

	Sayı	%
Cevapsız	92	4,9
Her zaman	586	30,9
Sık sık	581	30,7
Bazen	541	28,5
Hiçbir zaman	95	5,0
Toplam	1895	100,0

Sınavlardan-testlerden her zaman konuşma oranının 6. sınıfta, sık sık konuşma oranının 7. sınıfta, bazen konuşma oranının ise 8. sınıfta nispeten yükseldiği görülmektedir. Sınıf düzeyi yükseldikçe anne-babaların sınavlar ve testlerle ilgili konuşma sıklıklarının azaldığı anlaşılmaktadır (Tablo 140). Anne-babaların sınavlar hakkında konuşmasının sınıf düzeyi yükseldikçe azalması, çocuklarının kendini daha çok stres altında hissetmemesi için duyarlılıklarının artmasından kaynaklanabilir.

Tablo 140

Sınıf Düzeyine Göre Anne-Babaların Hangi Sıklıkla Sınav/Testler Konusunda Konuştuklarıyla İlgili Görüşleri

	Her					Toplam
	Cevapsız	zaman	Sık sık	Bazen	Hiçbir zaman	
6. sınıf	4,9	34,1	26,6	28,1	6,3	100,0
7. sınıf	4,9	28,6	36,3	25,7	4,5	100,0
8. sınıf	4,8	30,2	29,5	31,1	4,4	100,0
Toplam	4,9	30,9	30,7	28,5	5,0	100,0

Anne-babalar olarak kendi aralarında çocukların sınava hazırlanması veya test çözmesi gibi konularda her zaman veya sık sık tartışma yaşandığını söyleyen velilerin oranı %23,7 iken, bu tartışmanın bazen olduğunu ifade edenlerin oranı %45'tir. Bu konuda hiç tartışma yaşamadıklarını belirten oranı ise %25,9'da kalmaktadır (Tablo 141). Çocukların sınav sürecinin, anne-babalar arasındaki ilişkiyi de olumsuz etkilediği görülmektedir. Bu bulgular ilköğretim öğrencilerinden elde edilen bulgularla büyük ölçüde örtüşmektedir. Anne-babaların sınavla ilgili tartışmalarının sıklığında sınıf düzeyine göre önemli farklılık görülmemiştir.

Tablo 141

Anne-Baba Olarak, Kendi Aranızda Çocuğunuzun Sınava Hazırlanması ya da Test Çözmesi İlgili Tartışmalar Yaşandığıyla İlgili Görüşler

	Sayı	%
Cevapsız	102	5,4
Her zaman	196	10,3
Sık sık	253	13,4
Bazen	853	45,0
Hiçbir zaman	491	25,9
Toplam	1895	100,0

Çocuklarının SBS'ye hazırlık çalışmaları yüzünden onlarla çoğu zaman veya bazen evde birlikte zaman geçiremediklerini söyleyenlerin oranı %54,9, birlikte akşam yemeği yiyemediklerini söyleyenlerin oranı %34,7, birlikte sinemaya-tiyatroya gidemediklerini söyleyenlerin oranı %44,3, birlikte geziye-tatile gidemediklerini söyleyenlerin oranı %51,9, hafta sonları etkinlik yapamadıklarını söyleyenlerin oranı %54,3, dost-arkadaş ziyareti yapamadıklarını ifade edenlerin oranı da %42,5'tir (Tablo 142). Bu tablo, velilerle öğrencilerin hayatın pek çok yönünü paylaşmaktan uzak kaldıklarını ortaya koymaktadır.

Tablo 142

Ailelerin Çocuklarının SBS'ye Hazırlık Amacıyla Yaptığı Çalışmaların, Kendileriyle Birlikte Yapacağı Etkinlikleri Engellediğiyle İlgili Görüşleri

	Cevapsız		Hayır		Bazen		Çoğu zaman	
	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%
Evde birlikte zaman geçirmek	207	10,9	647	34,1	683	36,0	358	18,9
Birlikte akşam yemeği yemek	279	14,7	958	50,6	322	17,0	336	17,7
Birlikte sinemaya, tiyatroya gitmek	364	19,2	690	36,4	501	26,4	340	17,9
Birlikte geziye, tatile gitmek	337	17,8	574	30,3	586	30,9	398	21,0
Birlikte televizyon izlemek	293	15,5	525	27,7	610	32,2	467	24,6
Hafta sonları çeşitli etkinlikler yapmak	326	17,2	521	27,5	609	32,1	439	23,2
Dost, akraba, arkadaş ziyaretleri yapmak	791	41,7	297	15,7	486	25,6	321	16,9
Diğer	1676	88,4	78	4,1	93	4,9	48	2,5

Ortaöğretim Öğrencilerinin Yükseköğretime Geçiş ve Sınavlara İlişkin Görüşleri

Ortaöğretim anketine katılan 2854 öğrencinin %53,3'ü (1521) kız, %46,7'si (1333) erkektir. Ankete katılanların %49,8'i 11. sınıf, %50,2'si 12. sınıf öğrencileridir. Öğrencilerin yaklaşık yarısı, %49,6'sı Genel Liseye, %32,3'ü Meslek Lisesine ve %18'i de Anadolu Lisesine gitmektedir (Tablo 143).

Araştırmaya katılanların %33,2'sinin aylık aile geliri 500-1000 arası, %24,8'inin 1001-1500 TL arası, %10,6'sının 1501-2000 TL arasıdır. Aile gelirini 2001-3000 TL olarak ifade edenlerin oranı %7,5, 3000 TL'nin üzerinde söyleyenlerin oranı %5,6'dır. Aile gelirini 500 TL'nin altı olarak belirtenlerin oranı da %11,2'dir (Tablo 144).

Tablo 143

Öğrencilerin Devam Ettikleri Lise Türleri

	Sayı	%
Anadolu Lisesi	515	18,0
Meslek Lisesi	922	32,3
Genel Lise	1417	49,6
Toplam	2854	100,0

Tablo 144

Öğrencilerin Ailelerinin Aylık Gelir Durumları

	Sayı	%
Cevapsız	203	7,1
500 TL'den az	319	11,2
500-1000 TL	947	33,2
1001-1500 TL	709	24,8
1501-2000 TL	302	10,6
2001-3000 TL	213	7,5
3001-4000 TL	74	2,6
4001-5000 TL	41	1,4
5000 TL'den fazla	46	1,6
Toplam	2854	100,0

Araştırmaya katılan öğrencilerin yarısı okuduğu liseyi kendi tercih ettiğini söylerken, %20,1'i ailesinin tercihi, %2,9'u da öğretmenlerinin tercihi olduğunu ifade etmektedir. Başka seçeneği olmadığını söyleyenlerin oranı %16,4 ve tesadüf diyenlerin oranı da %9,3'tür (Tablo 145).

Tablo 145

Öğrencilerin Lise Seçiminde Etkili Olan Faktörler

	Sayı	%
Cevapsız	36	1,3
Kendi tercihimdi	1428	50,0
Ailemin tercihiydi	575	20,1
Öğretmenlerimin tercihiydi	83	2,9
Başka bir seçeneğim yoktu	467	16,4
Tesadüfen oldu	265	9,3
Toplam	2854	100,0

Anadolu lisesine giden öğrencilerin diğer liselere giden öğrencilere göre daha büyük bir kısmı devam ettiğini lisenin kendi tercihi olduğunu belirtirken, meslek lisesi ve genel lisede ailenin tercihi, yine genel lisede başka seçeneğim yoktu, meslek lisesinde tesadüfen cevaplarının ağırlıklı olması dikkat çekmektedir (Tablo 146).

Tablo 146

Öğrencilerin Lise Türüne Göre Lise Seçiminde Etkili Olan Faktörler

	Cevapsız	Kendi tercihimdi	Ailemin tercihiydi	Öğretmenlerimin tercihiydi	Başka bir seçeneğim yoktu	Tesadüfen oldu
Anadolu Lisesi	,4	59,0	13,4	4,1	15,5	7,6
Meslek Lisesi	1,4	50,8	22,5	4,3	9,1	11,9
Genel Lise	1,5	46,3	21,1	1,6	21,4	8,2
Toplam	1,3	50,0	20,1	2,9	16,4	9,3

Öğrencilerin %56,5'i kısmen veya tamamen okuduğu liseden memnun olmadığını ifade etmiştir (Tablo 147). Okuduğu liseden memnun olmama oranının 12. sınıflarda belirgin şekilde daha yüksek olduğu; 11. sınıfların %12'si devam ettiği liseden memnun değilken, bu oran 12. sınıfta %18'e yükseldiği görülmektedir (Tablo 148). Anadolu lisesinde okuyan öğrencilerin okullarından memnun olmama oranlarının diğer liselere göre yüksekliği de dikkat çekicidir. Öğrencilerin Anadolu liselerine girmek için yıllarını vermelerine karşın, bu liselere devam eden öğrencilerin %20'si okulundan memnun olmadığını, %44'ü de kısmen memnun olduğunu belirtmiştir (Tablo 149).

Tablo 147

Öğrencilerin Devam Ettikleri Liseden Memnuniyet Düzeylerine İlişkin Görüşleri

	Sayı	%
Cevapsız	104	3,6
Evet	1135	39,8
Kısmen	1177	41,2
Hayır	438	15,3
Toplam	2854	100,0

Tablo 148

Öğrencilerin Sınıf Düzeyine Göre Gittikleri Liseden Memnuniyet Düzeylerine İlişkin Görüşleri

	Cevapsız	Evet	Kısmen	Hayır	Toplam
11. Sınıf	3,0	43,7	40,9	12,4	100,0
12. Sınıf	4,3	35,8	41,6	18,2	100,0
Toplam	3,6	39,8	41,2	15,3	100,0

Tablo 149

Öğrencilerin Lise Türüne Göre Gittikleri Liseden Memnuniyet Düzeylerine İlişkin Görüşleri

	Cevapsız	Evet	Kısmen	Hayır	Toplam
Anadolu Lisesi	2,1	33,6	44,1	20,2	100,0
Meslek Lisesi	2,9	40,5	40,7	15,9	100,0
Genel Lise	4,7	41,6	40,6	13,2	100,0
Toplam	3,6	39,8	41,2	15,3	100,0

Üniversiteye gitme isteğinde lise öğrencilerinin %89,7'sinde meslek sahibi olmak, %71'inde daha kolay iş bulmak, %77,2'sinde bir diploma sahibi olmak, %54,7'sinde bilimsel kariyer yapmak, %78,9'unda iyi bir eğitim almak, %64,4'ünde itibar sahibi olmak, erkekler için de %18,4'ünde askerlikle ilgili kolaylıklardan yararlanmak cevabını vermişlerdir (Tablo 150). Buna göre meslek sahibi olmak ve iş bulma konuları üniversite eğitiminde ağırlıklı öne çıkan hususlardır. Öğrencilerin %82'si hayatta başarılı olabilmek için mutlaka veya kısmen üniversiteye gitmenin gerekliliğine inandığını ifade etmektedir (Tablo 151).

Tablo 150

Öğrencilerin Üniversiteye Gitme İsteğinde Etkili Olan Faktörlere İlişkin Görüşleri

	Cevapsız		Evet		Kısmen		Hayır	
	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%
Meslek sahibi olmak	101	3,5	2561	89,7	166	5,8	26	,9
Daha kolay iş bulmak	254	8,9	2026	71,0	462	16,2	112	3,9
Yapacağım işte daha başarılı olmak	247	8,7	2202	77,2	356	12,5	49	1,7
Bir diploma sahibi olmak	329	11,5	1829	64,1	452	15,8	244	8,5
Bilimsel bir kariyer yapmak	350	12,3	1561	54,7	646	22,6	297	10,4
İyi bir eğitim almak (Erkekler için)	291	10,2	2251	78,9	259	9,1	53	1,9
Askerlikle ilgili kolaylıklardan yararlanmak	1444	50,6	524	18,4	324	11,4	562	19,7
Toplumsal çevrede itibar/statü sahibi olmak	344	12,1	1838	64,4	530	18,6	142	5,0
Diğer (lütfen belirtiniz)	2518	88,2	252	8,8	41	1,4	43	1,5

Tablo 151

Öğrencilerin Hayatta Başarılı Olabilmek İçin Mutlaka Üniversiteye Gitmek Gerektiğiyle İlgili Görüşleri

	Sayı	%
Cevapsız	25	,9
Evet	1540	54,0
Kısmen	799	28,0
Hayır	490	17,2
Toplam	2854	100,0

Sınıf düzeyi yükseldikçe hayatta başarılı olabilmek için mutlaka üniversiteye gitme gerekliliğine olan inanç azalmaktadır. 12. sınıf öğrencilerinin %19'u hayatta başarılı olabilmek için üniversiteye gitmek gerektiğini belirtmişlerdir (Tablo 152).

Tablo 152

Sınıf Düzeyine Göre Öğrencilerin Hayatta Başarılı Olabilmek İçin Mutlaka Üniversiteye Gitmek Gerektiğiyle İlgili Görüşleri

	Cevapsız	Evet	Kısmen	Hayır	Toplam
11. Sınıf	,8	58,0	25,8	15,3	100,0
12. Sınıf	,9	49,9	30,2	19,0	100,0
Toplam	,9	54,0	28,0	17,2	100,0

Lise öğrencilerinden üniversiteye giriş sınavına hazırlanmanın kendilerini bunalttığını ve yordüğünü söyleyenlerin oranı %36,9, zaman zaman sıkıldığını ifade edenlerin oranı ise %52,9'dur. Bu sürecin kendilerini hiç etkilemediğini belirtenlerin oranı ise %9'da kalmaktadır (Tablo 153). Sınıf düzeyi yükseldikçe üniversiteye giriş sınavına hazırlanmadan dolayı bunalma ve yorulma şikayetinin arttığı görülmektedir (Tablo 154).

Tablo 153

Öğrencilerin Üniversiteye Giriş Sınavına Hazırlanmalarının Kendilerini Etkilemeleri Üzerindeki Görüşleri

	Sayı	%
Cevapsız	34	1,2
Bunaltıyor ve yoruyor	1054	36,9
Zaman zaman sıkıyor	1510	52,9
Hiç etkilemiyor	256	9,0
Toplam	2854	100,0

Tablo 154

Sınıf Düzeyine Göre Öğrencilerin Üniversiteye Giriş Sınavına Hazırlanmalarının Kendilerini Etkilemeleri Üzerindeki Görüşleri

	Cevapsız	Bunaltıyor ve yoruyor	Zaman zaman sıkıyor	Hiç etkilemiyor	Toplam
11. Sınıf	1,3	34,6	55,1	9,1	100,0
12. Sınıf	1,1	39,2	50,8	8,9	100,0
Toplam	1,2	36,9	52,9	9,0	100,0

Öğrencilerin %33,5'i için üniversiteye giriş sınavında başarılı olamamak yeniden sınava girmek için bir yıl daha beklemeyi ifade ederken, %17,2'si hayatının kararmasını, %16,3'ü ailesine ve çevresine mahcup olmayı öne çıkarmaktadır. Bu alternatifi düşünmek bile istemeyenlerin oranı %12,7 iken, bir an önce iş bulup çalışma cevabı %7,1 ve geleceğine ilişkin alternatif planlar yapma seçeneği de %12,1 oranında tercih edilmiştir (Tablo 155). Genel lise mezunlarının üniversiteye giriş sınavında başarılı olamama durumunda hayatlarının kararması ve hiç düşünmeme seçeneğini nispeten daha yüksek oranlarla tercih ettikleri, meslek lisesi mezunlarının ise çalışma ve geleceğe ilişkin planlar konusunda nispeten öne çıktıkları dikkat çekmektedir. Anadolu lisesi mezunlarının da yeniden sınava girmek için bir yıl daha bekleme kararlılığında nispi bir yükseklik vardır (Tablo 156).

Tablo 155

Öğrencilerin Üniversiteye Giriş Sınavında Başarılı Olamamaları Durumundaki Görüşleri

	Sayı	%
Cevapsız	33	1,2
Hayatının kararmasını	491	17,2
Yeniden sınava girmek için bir yıl daha beklemeyi	955	33,5
Bir an önce iş bulup çalışmayı	204	7,1
Geleceğine ilişkin alternatif planlar yapmayı	344	12,1
Aileme ve çevreme karşı mahcup olmayı	464	16,3
Hiç düşünmedim ve düşünmek de istemiyorum	363	12,7
Toplam	2854	100,0

Tablo 156

Lise Türüne Göre Öğrencilerin Üniversiteye Giriş Sınavında Başarılı Olamamaları Durumundaki Görüşleri

	Cevapsız	Hayatımın kararmasını	Yeniden sınava girmek için bir yıl daha beklemeyi	Bir an önce iş bulup çalışmayı	Geleceğime ilişkin alternatif planlar yapmayı	Aileme ve çevremeye karşı mahcup olmayı	Hiç düşünmedim ve düşünmek istemiyorum	Toplam
Anadolu Lisesi	,6	14,6	37,1	3,9	6,4	18,4	19,0	100,0
Meslek Lisesi	1,2	15,5	30,3	12,1	15,9	15,5	9,4	100,0
Genel Lise	1,3	19,3	34,2	5,1	11,6	15,9	12,6	100,0
Toplam	1,2	17,2	33,5	7,1	12,1	16,3	12,7	100,0

Öğrencilerin %62,4'ü ikinci dönem rapor alarak okula devam etmeyeceğini, %15,2'si devamsızlık hakkımı kullanacağımı ifade ederken, sadece %21'i okula devam etmeyi düşünmektedir (Tablo 157). İkinci dönem okula devam etmeme düşüncesi, 12. sınıflarda daha yüksektir (Tablo 158). 11. sınıfların %58'i, 12. sınıfların ise %67'si ikinci dönem rapor alacağını belirtmiştir. Ayrıca rapor alma oranının en yüksek olduğu lise türü Anadolu Liseleridir.

Tablo 157

Öğrencilerin Üniversiteye Giriş Sınavına Hazırlanmak İçin İkinci Dönem Okula Devam Konusunda Nasıl Bir Yol İzleyeceğiyle İlgili Görüşleri

	Sayı	%
Cevapsız	41	1,4
Rapor alacağım	1782	62,4
Sadece devamsızlık hakkımı kullanacağım	433	15,2
Okula devam edeceğim	598	21,0
Toplam	2854	100,0

Tablo 158

Sınıf Düzeyine Göre Öğrencilerin Üniversiteye Giriş Sınavına Hazırlanmak İçin İkinci Dönem Okula Devam Konusunda Nasıl Bir Yol İzleyeceğiyle İlgili Görüşleri

	Cevapsız	Rapor alacağım	Sadece devamsızlık hakkımı kullanacağım	Okula devam edeceğim	Toplam
11. Sınıf	1,8	57,8	15,3	25,1	100,0
12. Sınıf	1,1	67,0	15,0	16,8	100,0
Toplam	1,4	62,4	15,2	21,0	100,0

Üniversiteye giriş sınavında soru çıkmayan derslerin gereksiz olduğu ve yapılmaması görüşü %21,5 oranında, söz konusu derslerin gerekli olduğu ama bu derslerde sınavda soru çıkan derslerin yapılması gerektiği görüşü de %23,6 oranında destek bulmaktadır. Bu derslerin mutlaka yapılması gerektiğini düşünenlerin oranı ise %34,4'tür (Tablo 159). Sınıf düzeyi yükseldikçe üniversite sınavında soru çıkmayan derslerin yapılmasına ilişkin olumsuz görüş artmaktadır (Tablo 160).

Tablo 159

Öğrencilerin Üniversiteye Giriş Sınavında Soru Çıkmayan Resim, Müzik, Beden Eğitimi Gibi Dersler Hakkındaki Görüşleri

	Sayı	%
Cevapsız	40	1,4
Sınavda soru çıkmasa da bu dersler gereklidir ve yapılmalıdır	982	34,4
Bu dersler gereklidir, fakat soru çıkmadığı için bu derslere ayrılan sürede sınavda soru çıkan dersler yapılmalıdır	674	23,6
Bu dersler gereksizdir ve yapılmamalıdır	613	21,5
Fikrim yok	545	19,1
Toplam	2854	100,0

Tablo 160

Sınıf Düzeyine Göre Öğrencilerin Üniversiteye Giriş Sınavında Soru Çıkmayan Resim, Müzik, Beden Eğitimi Gibi Dersler Hakkındaki Görüşleri

	Cevapsız	Sınavda soru çıkmasa da bu dersler gereklidir ve yapılmalıdır	Bu dersler gereklidir, fakat soru çıkmadığı için bu derslere ayrılan sürede sınavda soru çıkan dersler yapılmalıdır	Bu dersler gereksizdir ve yapılmamalıdır	Fikrim yok
11. Sınıf	1,2	36,1	22,2	21,1	19,4
12. Sınıf	1,6	32,8	25,0	21,9	18,8
Toplam	1,4	34,4	23,6	21,5	19,1

Öğrencilere göre okul yöneticileri ve öğretmenlerden öğrencilerin mutlaka dershaneye gitmesi gerektiğini söyleyenlerin oranı %35,1 iken, sadece okulda çalışmanın yeterli olduğunu düşünenlerin oranı %9,8'de kalmaktadır (Tablo 161). Sınıf düzeyi yükseldikçe yönetici öğretmenlerin mutlaka dershaneye gidilmesi gerektiği yönündeki görüşlerinin nispeten azaldığı görülmektedir (Tablo 162).

Tablo 161

Öğrencilerin Okul Yöneticileri ve Öğretmenlerinin Dershaneler Konusundaki Tutumu

	Sayı	%
Cevapsız	58	2,0
Sadece okulda çalışmanın yeterli olacağını düşünüyorlar	279	9,8
Mutlaka bir dershaneye gitmemiz gerektiğini söylüyorlar	1001	35,1
Okula daha çok önem vermemiz gerektiğini söylüyorlar	803	28,1
Herhangi bir değerlendirme yapmıyorlar	713	25,0
Toplam	2854	100,0

Tablo 162

Sınıf Düzeyine Göre Öğrencilerin Okul Yöneticileri ve Öğretmenlerinin Dershaneler Konusundaki Tutumu

	Cevapsız	Sadece okulda çalışmanın yeterli olacağını düşünüyorlar	Mutlaka bir dershaneye gitmemiz gerektiğini söylüyorlar	Okula daha çok önem vermemiz gerektiğini söylüyorlar	Herhangi bir değerlendirme yapmıyorlar
11. Sınıf	1,9	8,8	37,8	26,2	25,3
12. Sınıf	2,2	10,8	32,4	30,0	24,7
Toplam	2,0	9,8	35,1	28,1	25,0

Öğrencilerin %41,9'u dershaneye gitmeden üniversiteyi giriş sınavını kazanmanın mümkün olmadığına inanmasına karşın, %56'sı dershaneye gitmeden de bir yükseköğretim programına yerleşmenin mümkün olduğunu düşünmektedir (Tablo 163).

Tablo 163

Öğrencilerin Dershaneye Gitmeden Üniversiteye Giriş Sınavını Kazanmakla İlgili Görüşleri

	Sayı	%
Cevapsız	54	1,9
Evet	1605	56,2
Hayır	1195	41,9
Toplam	2854	100,0

Dershaneye gitmeden üniversite sınavını kazanmanın mümkün olmadığı görüşü Anadolu lisesi ve genel lise, bunun mümkün olduğu görüşü ise meslek lisesi mezunları arasında nispeten daha yüksek oranlarla tercih edildiği görülmektedir (Tablo 164).

Tablo 164

Lise Türüne Göre Öğrencilerin Dershaneye Gitmeden Üniversiteye Giriş Sınavını Kazanmakla İlgili Görüşleri

	Cevapsız	Evet	Hayır	Toplam
Anadolu Lisesi	,8	50,3	48,9	100,0
Meslek Lisesi	2,2	60,2	37,6	100,0
Genel Lise	2,1	55,8	42,1	100,0
Toplam	1,9	56,2	41,9	100,0

Üniversiteye giriş sınavı sonucunda eğitim görülmek için en çok tercih edilen alanlar %25,8 ile eğitim-öğretmenlik, %17,7 ile mühendislik, %17,4 ile tıp-eczacılıktır. Bunları %9,9 ile siyasal bilimler-hukuk, %5,9 ile sanat-edebiyat-dil-iletişim, %4,8 ile iktisat-işletme alanları izlemektedir (Tablo 165). Üniversiteye giriş sınavı sonucunda mühendisliği seçme oranı 12. sınıflarda nispeten yükselirken siyasal bilimler-hukuk tercihleri azalmaktadır (Tablo 166).

Tablo 165

Öğrencilerin Üniversiteye Giriş Sınavı Sonucunda, Hangi Yüksek Öğretim Alanında Eğitim Almayı Tercih Edecekleriyle İlgili Görüşleri

	Sayı	%
Cevapsız	168	5,9
Tıp-eczacılık	498	17,4
Mühendislik	505	17,7
Siyasal bilimler-hukuk	282	9,9
İktisat-işletme	137	4,8
Eğitim-öğretmenlik	735	25,8
Sanat-edebiyat-dil-iletişim	169	5,9
Felsefe-sosyoloji-tarih	78	2,7
Diğer	282	9,9
Toplam	2854	100,0

Anadolu lisesi öğrencilerinin tıp-eczacılık ve mühendislik, meslek lisesi öğrencilerinin mühendislik ve eğitim-öğretmenlik, genel lise mezunlarının ise öğretmenlik alanlarında nispeten daha yüksek oranlarla tercihte buldukları görülmektedir (Tablo 167).

Tablo 166

Sınıf Düzeyine Göre Öğrencilerin Üniversiteye Giriş Sınavı Sonucunda, Hangi Yüksek Öğretim Alanında Eğitim Almayı Tercih Edecekleriyle İlgili Görüşleri

	Cevapsız	Tıp-eczacılık	Mühendislik	Siyasal bilimler- hukuk	İktisat-işletme	Eğitim-öğretmenlik	Sanat-edebiyat-dil- iletişim	Felsefe-sosyoloji- tarih	Diğer	Toplam
11. Sınıf	6,4	17,2	16,2	11,8	4,7	25,4	5,3	2,4	10,5	100,0
12. Sınıf	5,4	17,7	19,2	8,0	4,9	26,1	6,5	3,1	9,2	100,0
Toplam	5,9	17,4	17,7	9,9	4,8	25,8	5,9	2,7	9,9	100,0

Tablo 167

Lise Türüne Göre Öğrencilerin Üniversiteye Giriş Sınavı Sonucunda, Hangi Yüksek Öğretim Alanında Eğitim Almayı Tercih Edecekleriyle İlgili Görüşleri

	Cevapsız	Tıp-eczacılık	Mühendislik	Siyasal bilimler- hukuk	İktisat-işletme	Eğitim- öğretmenlik	Sanat-edebiyat-dil- iletişim	Felsefe-sosyoloji- tarih	Diğer	Toplam
Anadolu Lisesi	1,6	38,6	24,9	13,2	3,1	11,5	2,1	1,0	4,1	100,0
Meslek Lisesi	8,4	7,8	23,6	3,4	5,0	29,9	6,8	2,1	13,0	100,0
Genel Lise	5,9	16,0	11,2	12,9	5,3	28,2	6,7	3,8	10,0	100,0
Toplam	5,9	17,4	17,7	9,9	4,8	25,8	5,9	2,7	9,9	100,0

Öğrencilerin %63'ü kesinlikle, %25,7'si ise kısmen iyi bir lisede okumanın üniversiteye giriş sınavını kazanmada etkili olduğu görüşündedir (Tablo 168). Her ne kadar öğrenciler sınava hazırlık için yoğun olarak okul dışındaki alternatiflere yönelseler de, üniversiteye girişte lise eğitiminin niteliğinin nasıl bir katkı sağlayacağını farkında oldukları görülmektedir.

Tablo 168

Öğrencilerin İyi Bir Lisede Okumanın Üniversiteye Giriş Sınavını Kazanmadaki Etkisiyle İlgili Görüşleri

	Sayı	%
Cevapsız	181	6,3
Evet	1797	63,0
Kısmen	734	25,7
Hayır	142	5,0
Toplam	2854	100,0

Rehberlik ve mesleki yönlendirmede bilgi kaynağı olarak okuldaki rehberlik öğretmenlerini ifade eden öğrencilerin oranı %56,1, okuldaki diğer öğretmenleri ifade edenlerin oranı %48,3, dershanedeki rehber öğretmeni söyleyenlerin oranı %43,8, üniversiteleri tanıtan web sitelerini belirtenlerin oranı %44,3 ve anne-babasını ifade edenlerin oranı %34'tür. Buna göre, öğrencilerin yarıya yakını, rehberlik ve mesleki yönlendirme konusunda yeterli bilgi almadan sınavlara hazırlanmaktadır (Tablo 169).

Tablo 169

Öğrencilerin Rehberlik ve Mesleki Yönlendirme veya Üniversite-Fakülte-Bölüm Tanıtımı Konusunda Faydalandığı Kaynaklarla İlgili Görüşleri

	Cevapsız		Evet		Hayır	
	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%
Okuldaki rehber öğretmenden	411	14,4	1601	56,1	842	29,5
Okuldaki diğer öğretmenlerden	607	21,3	1379	48,3	868	30,4
Dershanedeki rehber öğretmenden	655	23,0	1249	43,8	950	33,3
Üniversiteler için tanıtımlardan-web sitelerinden	657	23,0	1265	44,3	932	32,7
Anne-babamdan	796	27,9	971	34,0	1087	38,1
Diğer	2340	82,0	269	9,4	245	8,6

12. sınıfların dershanedeki rehber öğretmenlerinden bilgi edinme oranlarının 11. sınıflara göre daha yüksek olmasına karşın, genel olarak öğrencilerin daha çok okuldaki rehber öğretmenden mesleki rehberlik ve yönlendirme konularında bilgi aldıkları görülmektedir (Tablo 170).

Tablo 170

Sınıf Düzeyine Göre Öğrencilerin Rehberlik ve Mesleki Yönlendirme veya Üniversite-Fakülte-Bölüm Tanıtımı Konusunda Faydalandığı Kaynaklarla İlgili Görüşleri

		Cevapsız	Evet	Hayır	Toplam
Okuldaki rehber öğretmenlerden	11. Sınıf	14,8	55,8	29,4	100,0
	12. Sınıf	14,0	56,4	29,6	100,0
	Toplam	14,4	56,1	29,5	100,0
Okuldaki diğer öğretmenlerden	11. Sınıf	21,8	49,1	29,1	100,0
	12. Sınıf	20,7	47,6	31,7	100,0
	Toplam	21,3	48,3	30,4	100,0
Dershanedeki rehber öğretmenlerden	11. Sınıf	25,3	39,0	35,7	100,0
	12. Sınıf	20,6	48,5	30,9	100,0
	Toplam	23,0	43,8	33,3	100,0
Üniversiteler için tanıtımlardan-web sitelerinden	11. Sınıf	22,0	44,4	33,5	100,0
	12. Sınıf	24,0	44,2	31,8	100,0
	Toplam	23,0	44,3	32,7	100,0
Anne-babamdan	11. Sınıf	27,4	34,4	38,2	100,0
	12. Sınıf	28,4	33,7	38,0	100,0
	Toplam	27,9	34,0	38,1	100,0

Tablo 171’de görüldüğü gibi, 11. sınıflarda dershaneye gitme oranları 12. sınıflara göre, ilköğretim yedinci sınıftan başlayarak belirgin bir şekilde daha yüksektir. Bunun nedeni ortaöğretime geçiş ve yükseköğretime geçişteki sınavlarla ilgili tartışmaların sürekli gündemde olması ve sürekli bir takım yüzeysel değişiklikler yapılmasının yarattığı kaygı ve belirsizlik olabilir. Çünkü belirsizlikler arttıkça öğrencilerin kaygı düzeyleri de artmakta ve öğrenciler daha çok dershanelere ve özel derslere yönelmektedir. İlköğretim öğrencilerine ilişkin bulgularda da görüldüğü gibi, dershanelere yönelme eğilimi daha alt sınıf düzeylerinde de artarak devam etmektedir.

Lise 11. sınıf öğrencilerinden dershaneye gidenlerin oranı %34,2, özel ders alanların oranı %1,2 ve etüt-kursa gidenlerin oranı %3,7’dir. Lise 12. sınıflarda ise dershaneye gidenlerin oranı %46,6’ya yükselmekte, özel ders alanların oranı %1 ve etüt-kursa gidenlerin oranı %3,5 olarak gerçekleşmektedir (Tablo 172).

Tablo 171

Lise Öğrencilerinin Bu Yılla Birlikte, (ilköğretim dahil) Hangi Sınıflarda Dershaneye Gittikleri, Özel Ders ya da Kurs, Etüt ve Benzeri İlave Bir Eğitim Aldıklarıyla İlgili Görüşleri

		11. sınıf	12. sınıf	Toplam
1. sınıf	Dershane	1,1	1,1	1,1
	Özel ders	,2	,8	,5
	Etüt-kurs	1,7	2,2	1,9
2. sınıf	Dershane	,8	1,0	,9
	Özel ders	,4	,7	,5
	Etüt-kurs	1,9	2,4	2,2
3. sınıf	Dershane	1,1	1,0	1,1
	Özel ders	,5	1,0	,7
	Etüt-kurs	2,9	2,8	2,8
4. sınıf	Dershane	2,5	3,1	2,8
	Özel ders	1,4	1,3	1,3
	Etüt-kurs	4,6	3,8	4,2
5. sınıf	Dershane	2,9	3,4	3,1
	Özel ders	1,3	1,3	1,3
	Etüt-kurs	5,2	4,3	4,7
6. sınıf	Dershane	7,8	6,0	6,9
	Özel ders	1,5	1,5	1,5
	Etüt-kurs	7,1	4,1	5,6
7. sınıf	Dershane	21,2	15,5	18,3
	Özel ders	1,8	1,5	1,6
	Etüt-kurs	5,2	4,8	5,0
8. sınıf	Dershane	42,3	34,2	38,2
	Özel ders	1,5	1,6	1,5
	Etüt-kurs	5,8	5,7	5,7
9. sınıf	Dershane	9,1	6,9	8,0
	Özel ders	1,9	2,0	2,0
	Etüt-kurs	4,1	3,6	3,8
10. sınıf	Dershane	14,7	13,3	14,0
	Özel ders	2,2	1,4	1,8
	Etüt-kurs	3,9	3,5	3,7
11. sınıf	Dershane	34,2	30,9	32,6
	Özel ders	1,2	1,3	1,2
	Etüt-kurs	3,7	3,8	3,7
12. sınıf	Dershane	-	46,6	26,2
	Özel ders	-	1,0	,6
	Etüt-kurs	-	3,5	2,1

Tablo 172

Sınıf Düzeyine Göre Öğrencilerin Bu Yılla Birlikte, (İlköğretim dahil) Hangi Sınıflarda Dershaneye Gittikleri, Özel Ders ya da Kurs, Etüt ve Benzeri İlave Bir Eğitim Aldıkları

	Cevapsız	Dershaneye gittim/gidiyorum	Özel ders aldım/alıyorum	Etüt veya kursa gittim/gidiyorum
11. Sınıf	60,9	34,2	1,2	3,7
12. Sınıf	48,9	46,6	1,0	3,5

Lise öğrencilerinden dershanede haftada 15-20 saat eğitim aldığını söyleyenlerin oranı %22,3 ve 21 saatten fazla olduğunu söyleyenlerin oranı da %8,2'dir (Tablo 173). 12. sınıflarda haftada 15-20 saat dershane eğitimi alanların oranı iki kat artarak %30'a çıkmakta, 15 saatten az ders alanların oranı ise 11 sınıfta %23'ten 12. sınıfta %18'e düşmektedir (Tablo 174).

Tablo 173

Öğrencilerin Dershanede Haftada Kaç Saat Eğitim Aldıklarına İlişkin Görüşleri

	Sayı	%
Cevapsız	1393	48,8
15 saatten az	589	20,6
15-20 saat	637	22,3
21-25 saat	165	5,8
26 saat ve daha fazla	70	2,5
Toplam	2854	100,0

Tablo 174

Öğrencilerin Sınıf Düzeyine Göre Dershanede Haftada Kaç Saat Eğitim Aldıklarına İlişkin Görüşleri

	Cevapsız	15 saatten az	15-20 saat	21-25 saat	26 saat ve daha fazla	Toplam
11. Sınıf	58,2	23,3	14,6	2,7	1,3	100,0
12. Sınıf	39,5	18,0	30,0	8,9	3,6	100,0
Toplam	48,8	20,6	22,3	5,8	2,5	100,0

Öğrencilerin %23,3'ü dershane seçimini kendilerinin yaptıklarını, %13,7'si ailelerinin tercihi olduğunu, ifade ederken, %5 oranında öğretmen, %4,9 oranında tanıdık, %4,3 oranında arkadaş tavsiyesi cevapları vardır (Tablo 175).

Tablo 175

Öğrencilerin Dershane Seçiminde Etkili Olan Faktörler

	Sayı	%
Cevapsız	1344	47,1
Öğretmenlerimin tavsiyesi	144	5,0
Ailemin tercihi	391	13,7
Arkadaşlarımın tavsiyesi	123	4,3
Kendi tercihlerim	666	23,3
Tanıdıklarımızın tavsiyesi	140	4,9
Diğer	46	1,6
Toplam	2854	100,0

Öğrencilerin %25,9'u dershaneye okuldaki sınava hazırlık çalışmalarının yetersizliğinden dolayı, %16,7'si ise kendi eksiklerini tamamlamak için gittiğini ifade etmektedir (Tablo 176). Dershaneye gidenlerin sayısındaki artışa paralel olarak, okuldaki sınava hazırlık çalışmalarının yetersiz olduğu düşüncesi ve kendi yetersizliğini tamamlama görüşü 12. sınıflarda daha yüksek bir orana ulaşmaktadır (Tablo 177).

Tablo 176

Öğrencilerin Dershaneye Gitmesinde Etkili Olan Sebepler

	Sayı	%
Cevapsız	1338	46,9
Okulda sınava hazırlık çalışmaların yetersiz olduğunu düşünmem	740	25,9
Arkadaşlarımın çoğunun dershaneye gitmesi	63	2,2
Kendi eksiklerimi tamamlayıcı nitelikte olduğunu düşünmem	478	16,7
Okuldaki eğitimin yetersiz olduğunu düşünmem	155	5,4
Ailemin gitmemi istemesi	80	2,8
Toplam	2854	100,0

Dershanede aldığı eğitimi daha kaliteli bulanların oranı %29,6 iken, okuldaki eğitimi daha kaliteli bulanların oranı %5,9'da kalmaktadır (Tablo 178). 12. sınıflarda dershanedeki eğitimi daha kaliteli bulma oranı, belirgin şekilde yükselmektedir (Tablo 179). Anadolu lisesi öğrencilerinin dershaneye gitme oranlarındaki yüksekliğe de paralel olarak, dershane eğitimini daha kaliteli buldukları görülmektedir (Tablo 180).

Tablo 177

Öğrencilerin Sınıf Düzeyine Göre Dershaneye Gitmesinde Etkili Olan Sebepler

	Cevapsız	Okulda sınava hazırlık çalışmaların yetersiz olduğunu düşünmem	Arkadaşlarının çoğunun dershaneye gitmesi	Kendi eksiklerimi tamamlayıcı nitelikte olduğunu düşünmem	Okuldaki eğitimin yetersiz olduğunu düşünmem	Ailemin gitmemi istemesi
11. Sınıf	55,4	21,4	1,7	14,9	4,3	2,3
12. Sınıf	38,4	30,4	2,7	18,6	6,6	3,3
Toplam	46,9	25,9	2,2	16,7	5,4	2,8

Tablo 178

Öğrencilerin Dershanede Aldıkları Eğitimle Okuldaki Eğitimi Kalite Açısından Karşılaştırmaları

	Sayı	%
Cevapsız	1316	46,1
Dershane	845	29,6
Okul	169	5,9
Her ikisi de kaliteli	422	14,8
Her ikisi de kaliteli değil	102	3,6
Toplam	2854	100,0

Tablo 179

Öğrencilerin Sınıf Düzeylerine Göre Dershanede Aldıkları Eğitimle Okuldaki Eğitimi Kalite Açısından Karşılaştırmaları

	Cevapsız	Dershane	Okul	Her ikisi de kaliteli	Her ikisi de kaliteli değil	Toplam
11. Sınıf	54,8	22,5	5,8	14,3	2,5	100,0
12. Sınıf	37,5	36,7	6,0	15,2	4,6	100,0
Toplam	46,1	29,6	5,9	14,8	3,6	100,0

Tablo 180

Öğrencilerin Lise Türlerine Göre Dershanede Aldıkları Eğitimle Okuldaki Eğitimi Kalite Açısından Karşılaştırmaları

	Cevapsız	Dershane	Okul	Her ikisi de kaliteli	Her ikisi de kaliteli değil	Toplam
Anadolu Lisesi	21,9	48,5	4,1	19,8	5,6	100,0
Meslek Lisesi	67,2	16,9	4,8	8,8	2,3	100,0
Genel Lise	41,1	31,0	7,3	16,9	3,7	100,0
Toplam	46,1	29,6	5,9	14,8	3,6	100,0

Dershanede gördüğü eğitimin istediği üniversiteye gitmesini sağlayacak puan almasına çok katkısı olacağını düşünenlerin oranı %35,7, fazla katkısı ya da hiçbir katkısı olmayacağını ifade edenlerin oranı da %12'dir (Tablo 181). Dershanede gördükleri eğitimin isteklerini üniversiteye girmelerini sağlayacak puanı almalarına katkısı olacağını söyleyen 12. sınıf öğrencilerinin oranında, dersane gidenlerin sayısındaki artışa paralel olarak, nispeten yükselme vardır. Bununla birlikte fazla katkısı olmayabileceği cevabında da artış gözlenmektedir (Tablo 182).

Tablo 181

Öğrencilerin Dershanede Gördükleri Eğitimin, İstedikleri Üniversiteye Gitmelerini Sağlayacak Bir Puan Almalarına Ne Derece Katkısı Olacağına İlişkin Görüşleri

	Sayı	%
Cevapsız	1313	46,0
Çok katkısı olacağına inanıyorum	1018	35,7
Fazla katkısı olmayabilir	297	10,4
Bir katkısının olacağını sanmıyorum	52	1,8
Fikrim yok	174	6,1
Toplam	2854	100,0

Öğrencilerin %32,5'i dersane parasının tamamını ailesinin karşıladığını, %10'u indirim kazandığını, %3,2'si başarısından dolayı dershanede ücretsiz okuduğunu, %2,6'sı ise ücreti yakınının ödediğini, %1,4'ü ise burs aldığını ifade etmiştir (Tablo 183). Dershane ücretinin tamamını ailesinin ödediğini söyleyenlerin oranı 12. sınıflarda belirgin şekilde daha yüksektir (Tablo 184). Bu durum 12. sınıfta ailelerin ekonomik koşulları elvermese de, koşullarını zorlayarak çocuklarını dershaneye göndermek zorunda kalmalarından kaynaklanmaktadır.

Tablo 182

Öğrencilerin Sınıf Düzeyine Göre Dershanede Gördükleri Eğitimin, İstedikleri Üniversiteye Gitmelerini Sağlayacak Bir Puan Almalarına Ne Derece Katkısı Olacağına İlişkin Görüşleri

	Cevapsız	Çok katkısı olacağına inanıyorum	Fazla katkısı olmayabilir	Bir katkısının olacağını sanmıyorum	Fikrim yok	Toplam
11. Sınıf	54,6	31,2	7,5	1,7	4,9	100,0
12. Sınıf	37,4	40,1	13,3	2,0	7,3	100,0
Toplam	46,0	35,7	10,4	1,8	6,1	100,0

Tablo 183

Öğrencilerin Dershane Ücretlerinin Ödenmesiyle İlgili Görüşleri

	Sayı	%
Cevapsız	1405	49,2
Başarılı olduğum için dershane ücreti okuyorum	92	3,2
Başarılı olduğum için dershane indirim aldım	284	10,0
Bir kuruluştan yardım/burs alıyorum	39	1,4
Dershane ücretinin bir kısmını ya da tamamını yakın akrabamız ödüyor (ağabey, amca, dayı vb.)	74	2,6
Hayır, tamamını ailem karşılıyor	927	32,5
Diğer	33	1,2
Toplam	2854	100,0

Tablo 184

Öğrencilerin Sınıf Düzeyine Göre Dershane Ücretlerinin Ödenmesiyle İlgili Görüşleri

	Cevapsız	Başarılı olduğum için dershanede ücretsiz okuyorum	Başarılı olduğum için dershaneden indirim aldım	Bir kuruluştan yardım/burs alıyorum	Dershane ücretinin bir kısmını ya da tamamını yakın akrabamız ödüyor	Hayır, tamamını ailem karşılıyor	Diğer	Toplam
11. Sınıf	57,8	2,7	10,8	,9	1,6	25,0	1,2	100,0
12. Sınıf	40,7	3,8	9,1	1,8	3,6	39,9	1,1	100,0
Toplam	49,2	3,2	10,0	1,4	2,6	32,5	1,2	100,0

Tablo 185 incelendiğinde lise öğrencilerinin ailelerin %25'i 2009-2010 öğretim yılında dershanelere 2000 TL'ye kadar ücret ödemektedirler. Ailelerin %11.2'si ise 2000 TL ve üzerinde dershaneye ücret ödemektedirler. Sınıf düzeyinde bakıldığında ise 12. sınıf öğrencilerinin ailelerinin, 11. sınıf öğrencilerin ailelerine göre dersane için daha fazla harcama yaptıkları görülmektedir.

Tablo 185

Lise Öğrencilerinin Ailelerinin 2009-2010 Öğretim Yılında Alacağı Eğitim Karşılığında Dershaneye Toplam Ödeyeceği Ücretler

Dershaneye ödenen ücret	Sayı	%
0	1823	63,9
1 – 499 TL	68	2,4
500 – 999 TL	88	3,1
1000 – 1499 TL	231	8,1
1500 – 1999 TL	326	11,4
2000 – 2499 TL	154	5,4
2500 – 2999 TL	85	3,0
3000 – 3999 TL	54	1,9
4000 – 4999 TL	17	,6
5000 TL ve üzeri	8	,3
Toplam	2854	100,0

Ailelerin kurs ve etüt için ödedikleri ücretlerin %4.2'si 1-1499 TL arasında, %2.2'si ise 1500 TL ve üzerinde kurs ve etüt için ücret ödemektedirler. Ailelerin 11. sınıf ile 12. sınıfta okuyan çocukları için ödedikleri kurs ve etüt ücretleri, dersane ücretlerinde olduğu gibi bu sınıfta daha fazla ücret ödeme şeklinde kendini göstermektedir (Tablo 186).

Ailelerin çocuklarının sınava hazırlık çalışmaları için, dersane/kurs/etüt ücreti dışında, kitap, dergi, testler ve benzeri için yıllık ortalama ödedikleri ücretlerin %16.4'ü 1-999 TL arasında değişmektedir. Ailelerin 1000 TL ve üzerinde ödedikleri ücretlerin oranı ise %9.1 olarak tespit edilmiştir. Ailelerin bu harcamaları daha çok 11. sınıftaki çocukları için yaptıkları görülmektedir (Tablo 187).

Tablo 186

Lise Öğrencilerinin Ailelerinin Bu Yıl Alacağı Eğitim Karşılığında Etüt/Kurs İçin Toplam Ödeyeceği Ücretler

Kurs-Etüt ücreti	Sayı	%
0	2668	93,5
1 – 499 TL	52	1,8
500 – 999 TL	29	1,0
1000 – 1499 TL	40	1,4
1500 – 1999 TL	26	,9
2000 – 2499 TL	20	,7
2500 – 2999 TL	5	,2
3000 – 3999 TL	4	,1
4000 – 4999 TL	4	,1
5000 TL ve üzeri	6	,2
Toplam	2854	100,0

Tablo 187

Lise Öğrencilerinin Ailelerinin Çocuklarının Sınava Hazırlık Çalışmaları İçin, Dershane/Kurs/Etüt Ücreti Dışında, Kitap, Dergi, Testler ve Benzeri İçin Yıllık Ortalama, Ne Kadar Harcama Yaptıkları

Sınava hazırlık için kitap, dergi, test ve benzeri materyaller için harcamalar	Sayı	%
0	2129	74,6
1 – 249 TL	165	5,8
250 – 499 TL	105	3,7
500 – 749 TL	171	6,0
750 – 999 TL	26	,9
1000 – 1499 TL	99	3,5
1500 TL ve üzeri	159	5,6
Toplam	2854	100,0

Ailelerin çocukları dershaneye devam ederken, dershane/etüt/özel ders ücreti ve materyalleri dışında yapılan harcamaların (yol parası, yemek, çay, vb.) yıllık toplamının dağılımı %13.8 ile 1-999 TL arasında değişmektedir. Ailelerin %21.1'i ise 1000 TL ve üzerinde çocuklarının bu tür harcamaları için para harcamaktadırlar (Tablo 188).

Tablo 188

Lise Öğrencilerinin Ailelerinin Çocukları Dershaneye Devam Ederken, Dershane/Etüt/Özel Ders Ücreti ve Materyalleri Dışında Yapılan Harcamaların (yol parası, yemek, çay, vb.) Yıllık Toplamının Dağılımı

Sınav hazırlık çalışmaları kapsamında ulaşım ve diğer harcamalar	Sayı	%
0	1859	65,1
1 – 249 TL	57	2,0
250 – 499 TL	94	3,3
500 – 749 TL	79	2,8
750 – 999 TL	162	5,7
1000 - 1499 TL	180	6,3
1500 TL ve üzeri	423	14,8
Toplam	2854	100,0

Öğrenciler ailelerinin özel ders için %5.8'i 10000 TL'ye kadar yıllık ücret ödediklerini belirtmiştir. Ailelerin %1.5'i ise 10000 TL ve üzerinde özel ders için ücret ödedikleri görülmektedir (Tablo 189). Sınıf düzeyine göre incelendiğinde ise bu özel ders ücretlerinin 11 ve 12. sınıflarda benzer bir durum sergilediği bulunmuştur. Tüm dersler arasında matematik ve geometri dersleri için harcanan özel ders ücreti diğer derslere göre daha fazla yer tutmaktadır. Matematik ve geometri derslerinin ardından ise aileler en fazla fizik, kimya ve biyoloji dersleri için özel ders ücreti ödemektedirler. Öğrenciler haftada ortalama 3 saat ile en çok Matematik ve Geometri derslerinden özel ders almaktadır (Tablo 190). En yüksek özel ders ücreti de bir ders saati için ortalama 41,7 TL ile bu dersler için ödenmektedir.

Tablo 189

Lise Öğrencilerinin Ailelerinin Özel Ders İçin Ödedikleri Ücretlerin Yıllık Toplamının Dağılımı

	Sayı	%
0	2650	92,9
1000 TL ve daha az	8	,3
1001-2000 TL	23	,8
2001-3000 TL	14	,5
3001-4000 TL	31	1,1
4001-5000 TL	16	,6
5001-10000	70	2,5
10000 TL ve üzeri	42	1,5
Toplam	2854	100,0

Tablo 190
Lise Öğrencilerinin Aldıkları Haftalık Özel Ders Saati Ortalamaları ile Saat Başı Özel Ders Ücretleri

		N	Ortalama	Std. Sap.
Haftalık özel ders saati (saat)	Dil ve Anlatım-Edebiyat	77	2,09	1,08
	Matematik-Geometri	172	3,08	2,44
	Fizik-Kimya-Biyoloji	80	2,81	1,66
	Tarih-Coğrafya	60	2,17	1,09
	Yabancı Dil	39	1,95	0,94
	Diğer derslerden herhangi biri	25	1,80	0,91
Bir ders saati için ödenen özel ders ücreti (TL)	Dil ve Anlatım-Edebiyat	77	30,80	11,72
	Matematik-Geometri	170	41,73	19,80
	Fizik-Kimya-Biyoloji	78	35,64	16,30
	Tarih-Coğrafya	60	30,00	9,74
	Yabancı Dil	39	32,82	15,88
	Diğer derslerden herhangi biri	25	24,80	7,83

Öğrencilerin %37,7'si tercih hakkı verilseydi sadece dershaneye, %15,2'si ise sadece okula gitmek istediğini ifade etmiştir. Her ikisine birden devam etmek isteyenlerin oranı %41,7'dir (Tablo 191). Sadece dershaneye gideceğini söyleyen öğrenci sayısının 12. sınıflarda dikkat çekici oranda arttığı görülmektedir (Tablo 192).

Tablo 191
Öğrencilerin Tercih Hakkı Verildiğinde Bu Yıl Dershaneyi mi, Okulu mu Tercih Edeceklerine İlişkin Görüşleri

	Sayı	%
Cevapsız	156	5,5
Sadece dershaneye	1075	37,7
Sadece okula	433	15,2
Her ikisine de	1190	41,7
Toplam	2854	100,0

Tablo 192

Öğrencilerin Sınıf Düzeyine Göre Tercih Hakkı Verildiğinde Bu Yıl Dershaneyi mi, Okulu mu Tercih Edeceklerine İlişkin Görüşleri

	Cevapsız	Sadece dershaneye	Sadece okula	Her ikisine de	Toplam
11. Sınıf	4,6	27,2	15,7	52,5	100,0
12. Sınıf	6,4	48,0	14,7	30,9	100,0
Toplam	5,5	37,7	15,2	41,7	100,0

Üniversiteye girişteki katsayı uygulamasına ilişkin yeni düzenlemeyi doğru bulanların oranı %38,8 olurken, aksi yönde düşünenlerin oranı %27,5'te kalmakta, yeterli bilgisi olmadığını belirtenlerin oranı da %25 olarak gerçekleşmektedir (Tablo 193). 12. sınıf öğrencilerinin yeni katsayı uygulamasını doğru bulma, 11. sınıf öğrencilerinin ise yeterli bilgi sahibi olmama oranlarının daha yüksek olduğu görülmektedir (Tablo 194).

Tablo 193

Öğrencilerin Üniversiteye Giriş Sınavında, Lisede Okudukları Alandan Farklı Bir Alan Tercih Ettiklerinde Katsayı Farkını Azaltan, 2010 Yılında Uygulanacak Yeni Düzenlemeye İlişkin Görüşleri

	Sayı	%
Cevapsız	248	8,7
Lisede seçilen alandan farklı bir alanda yükseköğretim görme fırsatı sağlayacağından doğru bir uygulama	1106	38,8
Lisede alan seçiminin bir anlamı kalmayacağından, bu uygulamayı doğru bulmuyorum	786	27,5
Bu konuda yeterli bilgim yok	714	25,0
Toplam	2854	100,0

Öğrencilerin %32,8'i okul ve dersane dışında üniversite sınavına hazırlanmak için günde 1-2 saatini, %29,9'u 3-4 saatini ayırdığını ifade etmektedir. Günde 5 ve daha fazla saatini ayıranların oranı %12,9'dur (Tablo 195). Lise 12. sınıfların üniversiteye hazırlık için her gün ayırdıkları zamanın, 11. sınıflara göre oldukça yüksek olduğu görülmektedir (Tablo 196).

Tablo 194

Öğrencilerin Sınıf Düzeyine Göre Üniversiteye Giriş Sınavında, Lisede Okudukları Alandan Farklı Bir Alan Tercih Ettiklerinde Katsayı Farkını Azaltan, 2010 Yılında Uygulanacak Yeni Düzenlemeye İlişkin Görüşleri

	Cevapsız	Lisede seçilen alandan farklı bir alanda yükseköğretim görme fırsatı sağlayacağından doğru bir uygulama	Lisede alan seçiminin bir anlamı kalmayacağından, bu uygulamayı doğru bulmuyorum	Bu konuda yeterli bilgiler yok	Toplam
11. Sınıf	7,9	34,7	27,1	30,3	100,0
12. Sınıf	9,5	42,7	28,0	19,8	100,0
Toplam	8,7	38,8	27,5	25,0	100,0

Tablo 195

Öğrencilerin Sadece Üniversiteye Giriş Sınavına Hazırlanmak İçin (okul ve dershanede geçen zaman hariç) Günde Kaç Saatlerini Ayırdıklarına İlişkin Görüşleri

	Sayı	%
Cevapsız	171	6,0
1 saatten az	526	18,4
1-2 saat	937	32,8
3-4 saat	853	29,9
5-6 saat	233	8,2
6 saatten fazla	134	4,7
Toplam	2854	100,0

Tablo 196

Öğrencilerin Sınıf Düzeyine Göre Sadece Üniversiteye Giriş Sınavına Hazırlanmak İçin (okul ve dershanede geçen zaman hariç) Günde Kaç Saatlerini Ayırdıklarına İlişkin Görüşleri

	Cevapsız	1 saatten az	1-2 saat	3-4 saat	5-6 saat	6 saatten fazla	Toplam
11. Sınıf	5,9	21,8	38,1	25,7	5,1	3,4	100,0
12. Sınıf	6,1	15,1	27,6	34,1	11,2	5,9	100,0
Toplam	6,0	18,4	32,8	29,9	8,2	4,7	100,0

AÖF dışında 4 yıllık bir yüksek öğretim programını kazanma şansını yüksek görenlerin oranı %34,8, kesin görenlerin oranı %13,8 iken, şansının az olduğunu söyleyenlerin oranı %33,7 ve ümidi olmayanların oranı %8,6'dır (Tablo 197). Üniversite sınavında 4 yıllık bir programı kazanma konusunda bütün sınıf düzeylerinde benzer oranlarda beklenti söz konusudur (Tablo 198). Anadolu lisesi öğrencilerinin kazanacaklarına olan inançları, meslek lisesi mezunlarının ise şanslarının azlığı ve ümitlerinin yokluğu cevapları daha yüksektir (Tablo 199).

Tablo 197

Öğrencilerin Bu Yılkı Üniversiteye Giriş Sınavında AÖF Dışında, 4 Yıllık Bir Yüksek Öğretim Programını Kazanma Şanslarına İlişkin Görüşleri

	Sayı	%
Cevapsız	257	9,0
Kesin kazanacağıma inanıyorum	394	13,8
Şansım yüksek	997	34,9
Şansım az	961	33,7
Ümidim yok	245	8,6
Toplam	2854	100,0

Tablo 198

Öğrencilerin Sınıf Düzeyine Göre Bu Yılkı Üniversiteye Giriş Sınavında AÖF Dışında, 4 Yıllık Bir Yüksek Öğretim Programını Kazanma Şanslarına İlişkin Görüşleri

	Kesin					Toplam
	Cevapsız	kazanacağıma inanıyorum	Şansım yüksek	Şansım az	Ümidim yok	
11. Sınıf	10,0	14,6	34,0	33,5	7,9	100,0
12. Sınıf	8,0	13,0	35,9	33,8	9,3	100,0
Toplam	9,0	13,8	34,9	33,7	8,6	100,0

Tablo 199

Öğrencilerin Lise Türüne Göre Bu Yılkı Üniversiteye Giriş Sınavında AÖF Dışında, 4 Yıllık Bir Yüksek Öğretim Programını Kazanma Şanslarına İlişkin Görüşleri

	Kesin					Toplam
	Cevapsız	kazanacağıma inanıyorum	Şansım yüksek	Şansım az	Ümidim yok	
Anadolu Lisesi	5,8	21,9	46,0	20,4	5,8	100,0
Meslek Lisesi	7,9	10,6	21,0	47,5	12,9	100,0
Genel Lise	10,9	12,9	39,9	29,5	6,8	100,0
Toplam	9,0	13,8	34,9	33,7	8,6	100,0

Lise öğrencilerinin %69'u sınavda üniversiteyi kazanamazsa hazırlanarak tekrar sınava gireceğini, %4,2'si özel üniversitede okuyacağını, %3,5'i AÖF'ye kayıt yaptıracığını, %1,5'i yurt dışında okuyacağını söylerken, %7'si iş hayatına atılacağını, %4,2'si askere gideceğini, %2,7'si ise meslek kursuna kayıt yaptıracığını ifade etmektedir (Tablo 200). 11. sınıf öğrencileri bu yıl sınava girmeyecek olmakla birlikte, 12. sınıf öğrencileri ile benzer tepkileri vermektedirler (Tablo 201).

Tablo 200

Öğrencilerin Üniversiteye Giriş Sınavında Bir Devlet Üniversitesini veya Burslu Olarak Bir Özel Üniversiteyi Kazanamamaları Durumunda Ne Yapmayı Düşündüklerine İlişkin Görüşleri

	Sayı	%
Cevapsız	159	5,6
Özel üniversitede paralı okurum	120	4,2
Hazırlanarak tekrar sınava girerim	1969	69,0
Bir meslek kursuna kayıt yaptırım	77	2,7
AÖF'ne kayıt yaptırım	99	3,5
Yurtdışında okurum	44	1,5
İş hayatına atılır, bir işte çalışırım	201	7,0
Askere giderim	120	4,2
Diğer	65	2,3
Toplam	2854	100,0

Tablo 201

Öğrencilerin Üniversiteye Giriş Sınavında Bir Devlet Üniversitesini veya Burslu Olarak Bir Özel Üniversiteyi Kazanamamaları Durumunda Ne Yapmayı Düşündüklerine İlişkin Görüşleri

	Cevapsız	Özel üniversitede paralı okurum	Hazırlanarak tekrar sınava girerim	Bir meslek kursuna kayıt yaptırım	AÖF'ne kayıt yaptırım	Yurtdışında okurum	İş hayatına atılır, bir işte çalışırım	Askere giderim	Diğer	Toplam
11. Sınıf	5,2	4,4	70,2	2,5	2,7	1,6	7,4	4,0	2,0	100,0
12. Sınıf	5,9	4,0	67,8	2,9	4,3	1,5	6,7	4,4	2,6	100,0
Toplam	5,6	4,2	69,0	2,7	3,5	1,5	7,0	4,2	2,3	100,0

Lise öğrencilerinin %62,1'i, üniversiteye giriş sınavına hazırlık çalışmaları için ayırdıkları zamanda okuldaki derslerine daha çok çalışacaklarını, %53'ü roman, hikaye, araştırma, şiir gibi kitaplar okuyacaklarını, %43,1'i sanat etkinliklerine katılacaklarını, %53,7'si sportif etkinliklere katılacaklarını, %58,2'si arkadaşlarıyla daha çok zaman geçireceklerini, %56,6'sı ailesiyle daha çok zaman geçireceğini ifade etmektedir (Tablo 202).

Tablo 202

Öğrencilerin Üniversiteye Giriş Sınavına Hazırlanmak İçin Çalışmamaları Durumunda, Bu Zamanı Ne Tür Bir Etkinlikle Değerlendirmek İstediklerine İlişkin Görüşleri

	Cevapsız		Evet		Hayır	
	s	%	s	%	s	%
Okuldaki derslerine daha çok çalışırdım	640	22,4	1772	62,1	442	15,5
Roman, hikaye, araştırma, şiir gibi kitapları okurdum	741	26,0	1514	53,0	599	21,0
Resim, müzik ve benzeri sanat etkinliklerine katılırdım	809	28,3	1231	43,1	814	28,5
Sportif bir etkinliğe katılırdım	734	25,7	1533	53,7	587	20,6
Arkadaşarımla daha çok zaman geçirirdim	742	26,0	1662	58,2	450	15,8
Ailece yapacağımız çeşitli etkinliklere katılır ya da birlikte daha çok zaman geçirirdim	796	27,9	1614	56,6	444	15,6
Diğer	2561	89,7	214	7,5	79	2,8

Öğretmenlerinin sınavda soru çıkmayacağı gerekçesiyle kitaplardaki bazı konuları her zaman veya sık sık yeterince işlemeden geçtiğini söyleyenlerin oranı %19,7, bunun bazen olduğunu söyleyenlerin oranı %55,6, bunun hiçbir zaman olmadığını söyleyenlerin oranı ise %20,5'tir (Tablo 203). Öğretmenlerin sınavda soru çıkmayacağı gerekçesiyle kitaplardaki bazı konuları yeterince işlemediği görüşü, her sınıf düzeyinde benzer oranlarda ifade edilmektedir (Tablo 204). Bu durum, sorunun sadece 12. sınıflara mahsus olmadığı, alt sınıflara da sirayet ettiği şeklinde değerlendirilebilir.

Tablo 203

Öğrencilerin Öğretmenlerinin Sınavda Soru Çıkmayacağını Belirterek, Ders Kitaplarındaki Bazı Konuları Yeterince İşlemeden Geçtiğine İlişkin Görüşleri

	Sayı	%
Cevapsız	119	4,2
Her zaman	197	6,9
Sık sık	365	12,8
Bazen	1588	55,6
Hiçbir zaman	585	20,5
Toplam	2854	100,0

Tablo 204

Öğrencilerin Sınıf Düzeylerine Göre Öğretmenlerinin Sınavda Soru Çıkmayacağını Belirterek, Ders Kitaplarındaki Bazı Konuları Yeterince İşlemeden Geçtiğine İlişkin Görüşleri

	Cevapsız	Her zaman	Sık sık	Bazen	Hiçbir zaman	Toplam
11. Sınıf	2,8	6,1	13,2	56,1	21,7	100,0
12. Sınıf	5,5	7,7	12,4	55,2	19,3	100,0
Toplam	4,2	6,9	12,8	55,6	20,5	100,0

Üniversite sınavında soru çıkmayan derslerde her zaman veya sık sık sınava hazırlık çalışmaları yapıldığını söyleyen öğrencilerin oranı %18,1, bazen yapıldığını söyleyenlerin oranı %32,1 ve bunun hiçbir zaman yapılmadığını söyleyenlerin oranı ise %45,1'dir (Tablo 205).

Tablo 205

Öğrencilerin Üniversiteye Giriş Sınavında Soru Çıkmayan Görsel Sanatlar, Müzik, Beden Eğitimi Gibi Derslerde, Sınava Hazırlık İçin Soru Çözme ve Benzeri Çalışmalara İlişkin Görüşleri

	Sayı	%
Cevapsız	133	4,7
Her zaman	198	6,9
Sık sık	320	11,2
Bazen	917	32,1
Hiçbir zaman	1286	45,1
Toplam	2854	100,0

Üniversite sınavında soru çıkmayan derslerde sınava hazırlık çalışmaları yapılmasının 12. sınıflarda nispeten daha yüksek oranlarda ifade edildiği görülmektedir (Tablo 206).

Tablo 206

Öğrencilerin Sınıf Düzeyine Göre Üniversiteye Giriş Sınavında Soru Çıkmayan Görsel Sanatlar, Müzik, Beden Eğitimi Gibi Derslerde, Sınava Hazırlık İçin Soru Çözme ve Benzeri Çalışmalara İlişkin Görüşleri

	Her				Hiçbir zaman	Toplam
	Cevapsız	zaman	Sık sık	Bazen		
11. Sınıf	3,9	5,1	8,8	33,9	48,3	100,0
12. Sınıf	5,4	8,8	13,6	30,4	41,8	100,0
Toplam	4,7	6,9	11,2	32,1	45,1	100,0

Testlerin öğrenme isteğini artırdığını söyleyenlerin oranı %57,6, azalttığını ifade edenlerin oranı ise %9,6'dır (Tablo 207). Bu bulgular öğrencilerin çoğunluğunun bütünüyle test odaklı hale geldiğini göstermektedir. Testlerin öğrenme isteğini azalttığı cevabı 12. sınıflarda daha yüksektir (Tablo 208).

Tablo 207

Öğrencilerin Sınava Hazırlık Amacıyla Testlere Yönelik Yaptıkları Çalışmaların Öğrenme İsteklerini Etkilemesine İlişkin Görüşleri

	Sayı	%
Cevapsız	187	6,6
Öğrenme isteğini azaltıyor	273	9,6
Öğrenme isteğini etkilemiyor	751	26,3
Öğrenme isteğini artırıyor	1643	57,6
Toplam	2854	100,0

Tablo 208

Öğrencilerin Sınıf Düzeyine Göre Sınava Hazırlık Amacıyla Testlere Yönelik Yaptıkları Çalışmaların Öğrenme İsteklerini Etkilemesine İlişkin Görüşleri

	Cevapsız	Öğrenme	Öğrenme	Öğrenme	Toplam
		isteğini azaltıyor	isteğini etkilemiyor	isteğini artırıyor	
11. Sınıf	5,6	8,9	26,0	59,6	100,0
12. Sınıf	7,5	10,3	26,6	55,6	100,0
Toplam	6,6	9,6	26,3	57,6	100,0

Proje yada performans görevi gibi etkinlikler yerine öğretmenlerin test sorusu çözmelerini istenen dersler arasında, dil-anlatım-edebiyat %46,2, matematik-geometri %46,5, fizik-kimya-biyoloji %30,8, tarih-coğrafya %36,2 oranlarıyla ön plana çıkmaktadır (Tablo 209).

Tablo 209

Öğrencilerin Derslerde Proje ya da Performans Görevi Gibi Etkinliklerin Yerine, Öğretmenlerinin Test Sorusu Çözmelerini İstediklerine İlişkin Görüşleri

	Cevapsız		Evet		Hayır	
	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%
Dil ve Anlatım-Edebiyat	643	22,5	1319	46,2	892	31,3
Matematik-Geometri	695	24,4	1327	46,5	832	29,2
Fizik-Kimya-Biyoloji	1026	35,9	879	30,8	949	33,3
Tarih-Coğrafya	822	28,8	1034	36,2	998	35,0
Yabancı Dil	1190	41,7	433	15,2	1231	43,1
Diğer derslerden herhangi biri	1597	56,0	523	18,3	734	25,7

Öğretmenlerin derslerde üniversite sınavında yüksek puan alacağını düşündükleri öğrencilerle daha çok ilgilendiklerini söyleyen öğrencilerin oranı %40,7'yi bulurken, öğretmenlerin düşük puan alacağı düşünülen öğrencilerle daha çok ilgilendikleri cevabı %4,1 oranında tercih edilmiştir (Tablo 210). Bu tablo, öğrencilerin, öğretmenlerin yüksek puan alacağı düşünülen öğrencilere yönelik pozitif ayrımcılık yaptıklarına inandıklarını ortaya koymaktadır.

Tablo 210

Öğretmenlerin Derslerde Tüm Öğrencilerle Eşit ve Adil Bir Biçimde İlgilendiklerine İlişkin Öğrencilerin Görüşleri

	Sayı	%
Cevapsız	195	6,8
Üniversiteye giriş sınavında daha yüksek puan alacağını düşündükleri öğrencilerle daha çok ilgileniyorlar	1161	40,7
Üniversiteye giriş sınavında daha düşük puan alacağını düşündükleri öğrencilerle daha çok ilgileniyorlar	116	4,1
Tüm öğrencilerle eşit ve adil bir biçimde ilgileniyorlar	1176	41,2
Üniversiteye giriş sınavında başarılı olmayacağını düşündükleri öğrencilerle hiç ilgilenmiyorlar	206	7,2
Toplam	2854	100,0

Öğretmenlerin, üniversite sınavında yüksek puan alacaklarını inandıkları öğrencilerle daha çok ilgilendikleri görüşü, her sınıf düzeyinde benzer oranlarda destek bulmaktadır (Tablo 211).

Tablo 211
Öğrencilerin Sınıf Düzeyine Göre Öğretmenlerin Derslerde Tüm Öğrencilerle Eşit ve Adil Bir Biçimde İlgilendiklerine İlişkin Görüşleri

	Cevapsız	Üniversiteye giriş sınavında daha yüksek puan alacağımı düşündükleri öğrencilerle daha çok ilgileniyorlar	Üniversiteye giriş sınavında daha düşük puan alacağımı düşündükleri öğrencilerle daha çok ilgileniyorlar	Tüm öğrencilerle eşit ve adil bir biçimde ilgileniyorlar	Üniversiteye giriş sınavında başarılı olmayacağımı düşündükleri öğrencilerle hiç ilgilenmiyorlar	Toplam
11. Sınıf	6,3	40,7	3,4	42,7	6,9	100,0
12. Sınıf	7,4	40,6	4,7	39,7	7,5	100,0
Toplam	6,8	40,7	4,1	41,2	7,2	100,0

Yükseköğretime yerleştirme puanlarının hesaplanmasına okuldaki notların dahil edilmesi görüşüne, öğrencilerin %39'u, notların adil olmadığı gerekçesiyle karşı çıkarken, %49,1'i bu uygulamayı desteklemektedir (Tablo 212). Notların puan hesabına dahil edilmesinin doğru olmadığı görüşü 12. sınıf öğrencileri arasında daha yüksek oranla destek bulmaktadır (Tablo 213).

Tablo 212
Yükseköğretime Yerleştirme Puanlarının Hesaplanmasına Okuldaki Derslerde Verilen Notların Hesaplamaya Dahil Edilmesi Konusundaki Görüşler

	Sayı	%
Cevapsız	242	8,5
Notların adil olmadığını düşündüğüm için doğru bulmuyorum	1112	39,0
Okul başarısının dikkate alınması açısından doğru olduğunu düşünüyorum	1402	49,1
Diğer	98	3,4
Toplam	2854	100,0

Tablo 213

Sınıf Düzeyine Göre Yükseköğretime Yerleştirme Puanlarının Hesaplanmasına Okuldaki Derslerde Verilen Notların Hesaplamaya Dahil Edilmesi Konusundaki Görüşler

	Cevapsız	Notların adil olmadığını düşündüğüm için doğru bulmuyorum	Okul başarısının dikkate alınması açısından doğru olduğunu düşünüyorum	Diğer	Toplam
11. Sınıf	8,4	35,9	51,9	3,8	100,0
12. Sınıf	8,5	42,0	46,4	3,1	100,0
Toplam	8,5	39,0	49,1	3,4	100,0

Anadolu lisesi öğrencilerinin, belirgin şekilde yüksek oranlarla, yükseköğretim yerleştirme puanlarının hesaplanmasında okuldaki notların dahil edilmesini doğru bulmadıkları görülmektedir (Tablo 214).

Tablo 214

Lise Türüne Göre Yükseköğretime Yerleştirme Puanlarının Hesaplanmasına Okuldaki Derslerde Verilen Notların Hesaplamaya Dahil Edilmesi Konusundaki Görüşler

	Cevapsız	Notların adil olmadığını düşündüğüm için doğru bulmuyorum	Okul başarısının dikkate alınması açısından doğru olduğunu düşünüyorum	Diğer
Anadolu Lisesi	5,4	58,6	31,8	4,1
Meslek Lisesi	11,0	33,0	53,5	2,6
Genel Lise	8,0	35,7	52,6	3,7
Toplam	8,5	39,0	49,1	3,4

SBS'ye hazırlık için rehberlik etkinliklerinin daha az yapıldığını söyleyenlerin oranı %40,5, SBS'ye hazırlık için etkinliklere katılmadıklarını ifade edenlerin oranı %11,3; okul gezilerinin daha az yapıldığını söyleyenlerin oranı %35,8, yapılan etkinliklere katılmadıklarını belirtenlerin oranı %23,4; sportif etkinliklerin daha az yapıldığını ifade edenlerin oranı %29, düzenlenen etkinliklere katılmadıklarını söyleyenlerin oranı %24,5; sanat etkinliklerinin yapılamadığını söyleyenlerin oranı %31,1, yapılan etkinliklere katılmadıklarını kaydedenlerin oranı %22,8 ve kulüp çalışmalarının yapılmadığını ifade edenlerin oranı %31,2, gerçekleştirilen etkinliklere de katılmadıklarını belirtenlerin oranı %21,5'tir (Tablo 215). Bu tablo, öğrencilerin SBS hazırlıkları sebebiyle okullarındaki etkinliklerden ya tümüyle mahrum kaldıklarını ya da yapılanlara iştirak edemediklerini ortaya koymaktadır.

Tablo 215

Sınava Hazırlık Amacıyla Yapılan Çalışmalardan Dolayı, Okulda Aşağıdaki Etkinliklere Katılma ya da Bu Etkinliklerin Yapılmasına Yönelik Görüşler

	Cevapsız		SBS'ye hazırlanmamız için okulda bu tür etkinlikler daha az yapılıyor		Okul etkinlik düzenliyor, fakat ben SBS'ye hazırlanmak için katılmıyorum		Okul bu tür etkinlikleri yapıyor ve ben yeterince katılıyorum	
	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%
Rehberlik etkinlikleri	916	32,1	1155	40,5	322	11,3	461	16,2
Okul gezileri	859	30,1	1022	35,8	667	23,4	306	10,7
Sportif etkinlikler	977	34,2	829	29,0	698	24,5	350	12,3
Müzik, resim gibi sanat etkinlikleri	1025	35,9	887	31,1	650	22,8	292	10,2
Kulüp çalışmaları	1014	35,5	890	31,2	613	21,5	337	11,8
Diğer	2356	82,6	277	9,7	150	5,3	71	2,5

Öğrencilerin %25,5'i bazen ümitsizliğe kapıldığı, %22,2'si sınava hazırlık için yaptığı çalışmaların okulu sıkıcı hale getirdiği, %20,4'ü ise sınava girmekten ve test çözmekten bunaldığı görüşünü dile getirmiştir. Buna karşılık sınava girmenin ve test çözmeyi güvenini artırdığını veya herhangi bir olumsuzluk yaşamadığını söyleyenlerin oranı ise %23,5'te kalmaktadır (Tablo 216). Sınavla ilgili olumsuz düşüncelerin 12. sınıflarda nispeten daha yüksek olduğu görülmektedir (Tablo 217).

Tablo 216

Sınava Hazırlanmak İçin Yapılan Çalışmalara Yönelik Görüşler

	Sayı	%
Cevapsız	236	8,3
Sınava hazırlanmak için yaptığımız çalışmaların okulu sıkıcı hale getirdiğini düşünüyorum	635	22,2
Sınava girmek ve test çözmekten bunaldığımı hissediyorum	581	20,4
Bazen sınavda başaramayacağımı düşünerek ümitsizliğe kapılıyorum	729	25,5
Sınava girmek ve test çözmek, kendime olan güvenimi artırıyor	609	21,3
Beni olumlu ya da olumsuz hiç etkilemediğini düşünüyorum	64	2,2
Toplam	2854	100,0

Tablo 217

Sınıf Düzeyine Göre Sınava Hazırlanmak İçin Yapılan Çalışmalara Yönelik Görüşler

	Cevapsız	Sınava hazırlanmak için yaptığımız çalışmaların okulu sıkıcı hale getirdiğini düşünüyorum	Sınava girmek ve test çözmekten bunaldığımı hissediyorum	Bazen sınavda başaramayacağımı düşünerek ümitsizliğe kapılıyorum	Sınava girmek ve test çözmek, kendime olan güvenimi artırıyor	Beni olumlu ya da olumsuz etkilemediğini düşünüyorum	Toplam
11. Sınıf	7,7	18,3	19,3	27,9	23,9	2,8	100,0
12. Sınıf	8,8	26,2	21,4	23,2	18,8	1,7	100,0
Toplam	8,3	22,2	20,4	25,5	21,3	2,2	100,0

Ailelerinin kendilerinden üniversite sınavında yapabileceğinden daha fazlasını beklediğini düşünenlerin oranı %40,5 iken ailelerinin beklentilerinden daha fazlasını başaracağına inananların oranı %18,6'dır (Tablo 218). Bu tablo, ailelerin öğrenciler üzerinde sınav sonucuna ilişkin yoğun bir baskı kurduklarına işaret etmektedir. Lise 12. sınıf öğrencileri ailelerinin kendilerinden, yapabileceklerinden daha fazlasını bekledikleri görüşünü daha yüksek oranla ifade etmektedirler (Tablo 219).

Tablo 218

Öğrencilere Göre Üniversiteye Giriş Sınavında Gösterilecek Olan Başarı ile İlgili Olarak, Ailelerin Beklentileri Hakkındaki Görüşleri

	Sayı	%
Cevapsız	228	8,0
Benden yapabileceğimden daha fazlasını beklediklerini düşünüyorum	1156	40,5
Beklentilerinden daha fazlasını başaracağıma inanıyorum	531	18,6
Benden bekledikleri başarımın gerçekçi olduğunu düşünüyorum	939	32,9
Toplam	2854	100,0

Tablo 219

Sınıf Düzeyine Göre Üniversiteye Giriş Sınavında Gösterilecek Olan Başarı ile İlgili Olarak, Ailelerin Beklentileri Hakkındaki Görüşleri

	Cevapsız	Benden yapabileceğimden daha fazlasını beklediklerini düşünüyorum	Beklentilerinden daha fazlasını başaracağıma inanıyorum	Benden bekledikleri başarımın gerçekçi olduğunu düşünüyorum	Toplam
11. Sınıf	7,0	39,0	20,2	33,8	100,0
12. Sınıf	8,9	42,0	17,0	32,0	100,0
Toplam	8,0	40,5	18,6	32,9	100,0

Öğrencilerin %51,3'ü ailelerinin her zaman veya sık sık sınav/testlerden konuştuklarını ifade ederken, %35,1'i bunun bazen yapıldığını, %9,9'u ise hiç yapılmadığını söylemektedir (Tablo 220). 11. sınıf öğrencilerinin anne-babalarının sınav/testlerden her zaman konuşma oranının nispeten daha yüksek olduğu görülmektedir (Tablo 221).

Öğrencilerin %22,9'u anne-babaları arasında her zaman veya sık sık sınava hazırlanma ya da test çözme konusunda tartışma yaşandığını, %35,4'ü ile bazen bunun olduğunu ifade etmektedirler (Tablo 222). Anne-babaları arasında sınava hazırlanma veya test çözmeyle ilgili her zaman ve sık sık tartışmalar yaşandığını söyleyenlerin oranı 11. sınıflarda nispeten daha yüksektir (Tablo 223).

Tablo 220

Öğrencilerin Anne-Babaların Ne Kadar Sıklıkla Sınav/Testler Konusunda Konuştuklarıyla İlgili Görüşleri

	Sayı	%
Cevapsız	134	4,7
Her zaman	654	22,9
Sık sık	783	27,4
Bazen	1001	35,1
Hiçbir zaman	282	9,9
Toplam	2854	100,0

Tablo 221

Sınıf Düzeyine Göre Öğrencilerin Anne-Babaların Ne Kadar Sıklıkla Sınav/Testler Konusundaki Konuştuklarıyla İlgili Görüşleri

	Cevapsız	Her zaman	Sık sık	Bazen	Hiçbir zaman	Toplam
11. Sınıf	3,9	25,0	27,0	33,5	10,5	100,0
12. Sınıf	5,4	20,9	27,9	36,6	9,2	100,0
Toplam	4,7	22,9	27,4	35,1	9,9	100,0

Tablo 222

Öğrencilerin Anne-Babalar Arasında Sınava Hazırlanma ya da Test Çözmeyle İlgili Tartışmalar Yaşanmasıyla İlgili Görüşleri

	Sayı	%
Cevapsız	176	6,2
Her zaman	279	9,8
Sık sık	374	13,1
Bazen	1009	35,4
Hiçbir zaman	1016	35,6
Toplam	2854	100,0

Tablo 223

Sınıf Düzeyine Göre Öğrencilerin Anne-Babalar Arasında Sınava Hazırlanma ya da Test Çözmeyle İlgili Tartışmalar Yaşanmasıyla İlgili Görüşleri

	Cevapsız	Her zaman	Sık sık	Bazen	Hiçbir zaman	Toplam
11. Sınıf	5,6	10,5	14,4	34,6	34,9	100,0
12. Sınıf	6,8	9,0	11,8	36,1	36,3	100,0
Toplam	6,2	9,8	13,1	35,4	35,6	100,0

Sınava hazırlık amacıyla yaptıkları çalışmaların aileleriyle birlikte bazen veya çoğu zaman evde birlikte zaman geçirmelerini engellediğini söyleyenlerin oranı %53,9; birlikte akşam yemeği yemelerini bazen veya çoğu zaman engellediğini ifade edenlerin oranı %33,8; birlikte sinemaya, tiyatroya gitmelerini bazen veya çoğu zaman engellediğini belirtenlerin oranı %48,5; birlikte geziye, tatile gitmelerini bazen veya çoğu zaman engellediğini söyleyenlerin oranı %52,5; birlikte televizyon seyretmelerini bazen veya çoğu zaman engellediğini söyleyenlerin oranı %58,7; hafta sonları etkinlik yapmalarını bazen veya çoğu zaman engellediğini söyleyenlerin oranı %57,9; dost-arkadaş ziyareti yapmalarını bazen veya çoğu zaman engellediğini ifade edenlerin oranı da %38,7'dir (Tablo 224). Buna göre sınava hazırlık çalışmaları, öğrencilerin aileleriyle birlikte yapacakları etkinliklerin büyük bölümüne engel olmakta veya kısıtlamaktadır.

Tablo 224

Öğrencilerin Sınava Hazırlık Amacıyla Yaptığı Çalışmaların, Ailelerinin Kendileriyle Birlikte Yapacağı Etkinlikleri Engellediğiyle İlgili Görüşleri

	Cevapsız		Hayır		Bazen		Çoğu zaman	
	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%
Evde birlikte zaman geçirmek	366	12,8	948	33,2	911	31,9	629	22,0
Birlikte akşam yemeği yemek	416	14,6	1474	51,6	579	20,3	385	13,5
Birlikte sinemaya, tiyatroya gitmek	484	17,0	986	34,5	669	23,4	715	25,1
Birlikte geziye, tatile gitmek	497	17,4	859	30,1	756	26,5	742	26,0
Birlikte televizyon izlemek	440	15,4	738	25,9	862	30,2	814	28,5
Hafta sonları çeşitli etkinlikler yapmak	450	15,8	752	26,3	805	28,2	847	29,7
Dost, akraba, arkadaş ziyaretleri yapmak	1365	47,8	387	13,6	504	17,7	598	21,0
Diğer	2579	90,4	99	3,5	80	2,8	96	3,4

Ortaöğretim Öğrenci Velilerinin Yükseköğretime Geçiş ve Sınavlara İlişkin Görüşleri

Ankete katılan ortaöğretim öğrenci velilerinin %41,5'i kadın, %58,5'i erkektir. Ankete katılan velilerin %38,8'i ilköğretim, %35,1'i lise, %16,2'si yüksekokul/üniversite mezunu iken, sadece okur-yazar olanların oranı %6,1 ve okur-yazar olmayanların oranı %3'tür. Ankete katılan velilerin %50,5'nin çocuğu 11. sınıfta, %49,2'sinin çocuğu ise 12. sınıfta okumaktadır. Ankete katılan velilerin %51,9'unun çocuğu kız iken, %47,4'ünün çocuğu erkektir.

Velilerin %34,4'ü aylık aile gelirini 500-1000 TL arası, %24,7'si 1001-1500 TL arası, %13,3'ü 1501-2000 TL arası, %8,6'sı da 2001-3000 TL arası bildirmişlerdir. Aylık aile gelirini 3000 TL üzerinde bildirenlerin oranı %6,6'yı bulurken, 500 TL'den az diyenlerin oranı da %8,8 düzeyindedir (Tablo 225).

Tablo 225

Ailelerin Aylık Hane halkı Gelir Durumları (haneye giren toplam gelir TL)

	Sayı	%
Cevapsız	64	3,6
500 TL'den az	157	8,8
500-1000 TL arası	614	34,4
1001-1500 TL arası	441	24,7
1501-2000 TL arası	237	13,3
2001-3000 TL arası	153	8,6
3001-4000 TL arası	69	3,9
4001-5000 TL arası	20	1,1
5000 TL'den fazla	28	1,6
Toplam	1783	100,0

Araştırmaya katılan velilerin %46,7'sinin çocuğu Genel Lisede, %33,5'inin çocuğu Meslek Lisesinde, %19,7'sinin çocuğu Anadolu Lisesinde okumaktadır (Tablo 226). Velilerin %48,8'i çocuğunun okuduğu liseden memnunken, %38,8'i kısmen cevabını tercih etmekte, %10,7'si ise hayır demektedir. Genel olarak velilerin çocuklarının okuduğu okuldan tamamen veya kısmen memnun oldukları söylenebilir (Tablo 227).

Tablo 226
Ailelerin Çocuklarının Mezun Olduğu/olacağı Lise Türü

	Sayı	%
Anadolu Lisesi	352	19,7
Meslek Lisesi	598	33,5
Genel Lise	833	46,7
Toplam	1783	100,0

Tablo 227
Ailelerin Çocuklarının Okuduğu Liseden Memnuniyet Memnuniyet Düzeylerine İlişkin Görüşleri

	Sayı	%
Cevapsız	31	1,7
Evet	870	48,8
Kısmen	691	38,8
Hayır	191	10,7
Toplam	1783	100,0

Velilerin %79,7'si çocuklarının başarılı olabilmesi için mutlaka üniversiteye gitmesi gerektiğine inandığını ifade etmektedir (Tablo 228).

Tablo 228
Ailelerin Çocuklarının Hayatta Başarılı Olabilmeleri İçin Mutlaka Üniversiteye Gitmeleri Gerektiğiyle İlgili Görüşleri

	Sayı	%
Cevapsız	48	2,7
Evet	1421	79,7
Hayır	314	17,6
Toplam	1783	100,0

Velilerin %87,2'si çocuğunun üniversiteye gitmesini meslek sahibi olması için, %77,2'si iyi bir eğitim alması için, %75,2'si yapacağı işte başarılı olması için, %74,3'ü daha kolay iş bulması için istediğini ifade etmiştir (Tablo 229).

Velilerin %29,4'ü çocuklarının bazen sınavda kazanamayacağını düşünerek ümitsizliğe kapıldığını, %27,8'i sınava hazırlık çalışmaları sebebiyle okuldan da sıkıldığını, %20,9'u ise sınava girmek ve test çözmekten bunaldığını ifade etmektedir (Tablo 230).

Tablo 229

Ailelerin Çocuklarının Üniversiteye Gitmesini İstemesinde Etkili Olan Faktörler

	Cevapsız		Evet		Kısmen		Hayır	
	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%
Meslek sahibi olması	104	5,8	1555	87,2	117	6,6	7	,4
Daha kolay iş bulması	191	10,7	1325	74,3	232	13,0	35	2,0
Yapacağı işte daha başarılı olması	239	13,4	1340	75,2	188	10,5	16	,9
Bir diploma sahibi olması	276	15,5	1138	63,8	278	15,6	91	5,1
Bilimsel bir kariyer yapması	340	19,1	982	55,1	362	20,3	99	5,6
İyi bir eğitim alması	233	13,1	1376	77,2	146	8,2	28	1,6
(Erkekler için) Askerlikle ilgili kolaylıklardan yararlanması	904	50,7	435	24,4	206	11,6	238	13,3
Toplumsal çevrede itibar sahibi olması	340	19,1	1132	63,5	255	14,3	56	3,1
Diğer	1623	91,0	124	7,0	22	1,2	14	,8

Tablo 230

Velilerin Göre Sınav İçin Yaptığı Çalışmaların Çocuklar Üzerindeki Etkisi

	Sayı	%
Cevapsız	58	3,3
Sınava hazırlanmak için yaptığı çalışmalar nedeniyle okuldan da sıkılıyor	496	27,8
Sınava girmek ve test çözmekten bun alıyor	372	20,9
Bazen sınavda başaramayacağını düşünerek ümitsizliğe kapılıyor	524	29,4
Olumlu ya da olumsuz etkilemiyor	282	15,8
Diğer	51	2,9
Toplam	1783	100,0

Onikinci sınıf öğrencilerinin velileri, okuldan sıkıldığı, test çözmekten bunaldığı cevaplarını daha yüksek oranlarla ifade etmektedirler (Tablo 231).

Tablo 231

Sınıf Düzeyine Göre Velilerin Çocuklarının Sınava Girmek İçin Yaptığı Çalışmaların Çocuklar Üzerindeki Etkisi

	Cevapsız	Sınava hazırlanmak için yaptığı çalışmalar nedeniyle okuldan da sıkılıyor	Sınava girmek ve test çözmekten bun alıyor	Bazen sınavda başaramayacağını düşünerek ümitsizliğe kapılıyor	Olumlu ya da olumsuz etkilemiyor	Diğer	Toplam
11. Sınıf	3,7	25,5	19,3	30,5	17,9	3,1	100,0
12. Sınıf	2,5	30,3	22,6	28,2	13,8	2,6	100,0
Toplam	3,3	27,8	20,9	29,4	15,8	2,9	100,0

Velilerin %40,7'si çocukları sınavı kazanamamasının kendileri için çocuklarının yeniden sınava girmek için bir yıl daha beklemesini, %26,4'ü bütün çaba ve emeklerinin boşa gitmesini ifade ettiğini söylemiştir. Buna karşılık velilerin %12,5'i için bu durum geleceğe ilişkin alternatif planlar yapmayı, %9,4'ü için çocuğa bir an önce iş bulmayı, %3,3'ü için de çevreye mahcup olmayı ifade etmektedir (Tablo 232). 12. sınıf öğrencilerinin velileri, bir sonraki yıl yeniden sınava girme seçeneğini daha yüksek oranla tercih etmişlerdir (Tablo 233).

Tablo 232

Velilerin Çocuklarının Üniversiteye Giriş Sınavında Başarılı Olamamasının Kendileri İçin Ne İfade Ettiğine İlişkin Görüşleri

	Sayı	%
Cevapsız	44	2,5
Bütün çaba ve emeklerimizin boşa gitmesi	470	26,4
Yeniden sınava girmek için bir yıl daha beklemesi	725	40,7
Bir an önce iş bulup çalışması	167	9,4
Geleceğine ilişkin alternatif planlar yapması	223	12,5
Çevreye karşı mahcup olmak	59	3,3
Sınavda başarılı olup olmaması benim için çok önemli değil	95	5,3
Toplam	1783	100,0

Tablo 233

Sınıf Düzeyine Göre Velilerin Çocuklarının Üniversiteye Giriş Sınavında Başarılı Olamamasının Kendileri İçin Ne İfade Ettiğine İlişkin Görüşleri

	Cevapsız	Bütün çaba ve emeklerimizin boşa gitmesi	Yeniden sınava girmek için bir yıl daha beklemesi	Bir an önce iş bulup çalışması	Geleceğine ilişkin alternatif planlar yapması	Çevreye karşı mahcup olmak	Sınavda başarılı olup olmaması benim için çok önemli değil	Toplam
11. Sınıf	2,3	27,5	39,5	9,4	12,5	3,6	5,1	100,0
12. Sınıf	2,2	25,3	42,1	9,2	12,5	3,1	5,6	100,0
Toplam	2,5	26,4	40,7	9,4	12,5	3,3	5,3	100,0

Velilerin %51'i ikinci dönem çocuklarının rapor alarak, %21,8'i ise devamsızlık hakkını kullanarak okula gitmeyeceğini ifade etmişlerdir (Tablo 234). İkinci dönem rapor alma eğiliminin 12. sınıf velilerinde belirgin şekilde daha yüksek olduğu görülmektedir (Tablo 235).

Tablo 234

Velilerin Çocuklarının Üniversiteye Giriş Sınavına Hazırlanması İçin İkinci Dönem Okula Devam Sürecini Planlarken Tercih Ettiği Yöntemler

	Sayı	%
Cevapsız	55	3,1
Rapor aldı/alacak	910	51,0
Sadece devamsızlık hakkını kullanacak	389	21,8
Okula devam edecek	429	24,1
Toplam	1783	100,0

Tablo 235

Sınıf Düzeyine Göre Velilerin Çocuklarının Üniversiteye Giriş Sınavına Hazırlanması İçin İkinci Dönem Okula Devam Sürecini Planlarken Tercih Ettiği Yöntemler

	Cevapsız	Rapor aldı/alacak	Sadece devamsızlık hakkını kullanacak	Okula devam edecek	Toplam
11. Sınıf	3,2	45,1	22,2	29,5	100,0
12. Sınıf	2,5	57,4	21,6	18,6	100,0
Toplam	3,1	51,0	21,8	24,1	100,0

Velilerin %27,4'ü sınavda soru çıkmayan derslerin gerekli olduğuna inanmakla birlikte bu derslerin süresinde sınavda soru çıkan derslerin yapılmasını isterken, %18,3'ü bu dersleri tümüyle gereksiz görmektedir (Tablo 236). Sınavda soru çıkmayan dersler gerekli olduğu halde, bu derslerin yerine sınavda soru çıkacak derslerin yapılmasını isteyenlerin oranı 12. sınıf velilerinde nispeten daha yüksektir (Tablo 237).

Tablo 236

Velilerin Üniversiteye Giriş Sınavında Soru Çıkmayan Resim, Müzik, Beden Eğitimi Gibi Dersler Hakkındaki Görüşleri

	Sayı	%
Cevapsız	68	3,8
Sınavda soru çıkmasa da bu dersler gereklidir ve yapılmalıdır	610	34,2
Bu dersler gereklidir, fakat soru çıkmadığı için bu derslere ayrılan sürede sınavda soru çıkan dersler yapılmalıdır	489	27,4
Bu dersler gereksizdir ve yapılmamalıdır	327	18,3
Fikrim yok	289	16,2
Toplam	1783	100,0

Tablo 237

Sınıf Düzeyine Göre Velilerin Üniversiteye Giriş Sınavında Soru Çıkmayan Resim, Müzik, Beden Eğitimi Gibi Dersler Hakkındaki Görüşleri

	Cevapsız	Sınavda soru çıkmasa da bu dersler gereklidir ve yapılmalıdır	Bu dersler gereklidir, fakat soru çıkmadığı için bu derslere ayrılan sürede sınavda soru çıkan dersler yapılmalıdır	Bu dersler gereksizdir ve yapılmamalıdır	Fikrim yok	Toplam
11. Sınıf	3,1	35,3	25,7	18,1	17,8	100,0
12. Sınıf	4,3	33,2	29,2	18,7	14,6	100,0
Toplam	3,8	34,2	27,4	18,3	16,2	100,0

Velilerin yaklaşık yarısını oluşturan %49,3'ü çocuklarının dershaneye gitmeden üniversite sınavını kazanamayacağına inanmaktadır (Tablo 238). Onikinci sınıf öğrencilerinin velilerinin, çocuklarının sınavı kazanacağı konusunda daha iyimser oldukları görülmektedir (Tablo 239).

Tablo 238

Velilerin ocuklarının Dershaneye Gitmeden niversiteye Giriş Sınavını Kazanabilmesine İlişkin Görüşleri

	Sayı	%
Cevapsız	70	3,9
Evet	834	46,8
Hayır	879	49,3
Toplam	1783	100,0

Tablo 239

Sınıf Düzeyine Göre Velilerin ocuklarının Dershaneye Gitmeden niversiteye Giriş Sınavını Kazanabilmesine İlişkin Görüşleri

	Cevapsız	Evet	Hayır	Toplam
11. Sınıf	3,8	44,1	52,2	100,0
12. Sınıf	3,8	49,6	46,6	100,0
Toplam	3,9	46,8	49,3	100,0

Velilerin %27,7'si çocuklarının eğitim-öğretmenlik, %20'si tıp-eczacılık, %19,4'ü mühendislik, %10,8'i siyasal bilimler-hukuk alanlarında eğitim görmesini istemekte, bunları %%5,8 ile iktisat-işletme, %4,9 ile sanat-edebiyat-dil-iletişim alanları izlemektedir (Tablo 240).

Tablo 240

Velilerin çocuklarının niversiteye Giriş Sınavı Sonucunda, Hangi Yüksek Öğretim Alanında Eğitim Almalarını Tercih Edecekleriyle İlgili Görüşleri

	Sayı	%
Cevapsız	74	4,2
Tıp-eczacılık	356	20,0
Mühendislik	346	19,4
Siyasal bilimler-hukuk	192	10,8
İktisat-işletme	104	5,8
Eğitim-öğretmenlik	493	27,7
Sanat-edebiyat-dil-iletişim	88	4,9
Felsefe-sosyoloji-tarih	45	2,5
Diğer	85	4,8
Toplam	1783	100,0

Velilerin %83,9'u tamamen veya kısmen, iyi bir lisede okumanın sınavı kazanmada etkili olduğu düşüncesindedir (Tablo 241).

Tablo 241
Velilerin İyi Bir Lisede Okumanın Üniversiteye Giriş Sınavını Kazanmadaki Etkisiyle İlgili Görüşleri

	Sayı	%
Cevapsız	230	12,9
Evet	1098	61,6
Kısmen	397	22,3
Hayır	58	3,3
Toplam	1783	100,0

Velilerin beyanlarına göre; İlköğretim 4. sınıfta dershaneye gidenlerin oranı %2,1, etüt-kursa gidenlerin oranı %2,1; İlköğretim 5. sınıfta dershaneye gidenlerin oranı %2,1, etüt-kursa gidenlerin oranı %2,4; İlköğretim 6. sınıfta dershaneye gidenlerin oranı %5,3, etüt-kursa gidenlerin oranı %2,5; İlköğretim 7. sınıfta dershaneye gidenlerin oranı %15,3, özel ders alanların oranı %1,2, etüt-kursa gidenlerin oranı %2,8; İlköğretim 8. sınıfta dershaneye gidenlerin oranı %30,3, özel ders alanların oranı %1,1 ve etüt-kursa gidenlerin oranı %3,9; Lise 9. sınıfta dershaneye gidenlerin oranı %8,4, özel ders alanların oranı %1,1, etüt-kursa gidenlerin oranı %1,7; Lise 10. sınıfta dershaneye gidenlerin oranı %13,2, özel ders alanların oranı %1 ve etüt-kursa gidenlerin oranı %2,2'dir (Tablo 242). Lise 11 ve 12. sınıflar için aşağıdaki çaprazlara bakılması gerekmektedir.

Tablo 242
Velilerin Çocuklarının Bu Yılla Birlikte, (ilköğretim dahil) Hangi Sınıflarda Dershaneye Gittikleri, Özel Ders ya da Kurs, Etüt ve Benzeri İlave Bir Eğitim Aldıklarıyla İlgili Görüşleri

	Cevapsız		Dershaneye gitti/gidiyor		Özel ders aldı/alıyor		Etüt veya kursa gitti/gidiyor	
	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%
İlköğretim -1. sınıf	1741	98,0	19	1,1	6	,3	11	,6
2. Sınıf	1752	98,3	13	,7	7	,4	11	,6
3. Sınıf	1749	98,1	10	,6	9	,5	15	,8
4. Sınıf	1699	95,3	37	2,1	10	,6	37	2,1
5. Sınıf	1693	95,0	37	2,1	10	,6	43	2,4
6. Sınıf	1627	91,3	95	5,3	16	,9	45	2,5
7. Sınıf	1439	80,7	272	15,3	22	1,2	50	2,8
8. Sınıf	1153	64,7	540	30,3	20	1,1	70	3,9
Lise - 9. Sınıf	1584	88,8	150	8,4	18	1,0	31	1,7
10. Sınıf	1491	83,6	235	13,2	18	1,0	39	2,2

Lise 11. sınıf öğrencilerinin %38'i dershaneye gitmekte, %4,6'sı etüt-kurs almaktadır. Velilerin %52'si, 12. sınıftaki çocuklarının dershaneye gittiğini, %2,3'ü ise etüt-kursa gittiğini ifade etmiştir (Tablo 243).

Tablo 243

Sınıf Düzeyine Göre Velilerin Çocuklarının Bu Yılla Birlikte, (ilköğretim dahil) Hangi Sınıflarda Dershaneye Gittikleri, Özel Ders ya da Kurs, Etüt ve Benzeri İlave Bir Eğitim Aldıklarıyla İlgili Görüşleri

	Cevapsız	Dershaneye gitti/gidiyor	Özel ders aldı/alıyor	Etüt veya kursa gitti/gidiyor	Toplam
11. Sınıf	56,8	38,0	,7	4,6	100,0
12. Sınıf	45,3	52,0	,5	2,3	100,0

Velilerin %49,8'i çocuklarının gittikleri dershaneden tamamen veya kısmen memnuniyetlerini ifade etmişlerdir (Tablo 244).

Tablo 244

Velilerin Çocuklarının Gittikleri Dershaneden Memnuniyet Düzeylerine İlişkin Görüşleri

	Sayı	%
Cevapsız	821	46,0
Evet	631	35,4
Kısmen	257	14,4
Hayır	74	4,2
Toplam	1783	100,0

Velilerin %15,6'sı çocuklarının dershanelerini aile olarak kendileri, %14,4'ü ise çocuklarının kendilerinin tercih ettiğini belirtmişlerdir. Öğretmen tavsiyesi %8,2 ve tanıdık tavsiyesi de %6,5 oranlarıyla Tablo 245'te yer almıştır.

Çocuklarını dershaneye gönderme sebebi olarak okuldaki eğitimin yetersizliğini düşünenlerin oranı %24,9, okuldaki eğitim yeterli olsa da sınavda iyi bir puan almak için bunun gerekli olduğunu düşünenlerin oranı da %25,2'dir (Tablo 246).

Lise 12. sınıf öğrencilerinin velileri, çocuklarını dershaneye göndermede okuldaki eğitimin yetersizliği ile daha iyi puan alma seçeneklerini, daha yüksek oranlarla ifade etmişlerdir (Tablo 247).

Tablo 245
Velilerin Dershane Seçiminde Etkili Olan Faktörler

	Sayı	%
Cevapsız	816	45,8
Öğretmenlerinin tavsiyesi	147	8,2
Aile olarak bizim tercihimiz	279	15,6
Arkadaşlarının tavsiyesi	67	3,8
Çocuğumuzun kendi tercihi	256	14,4
Tanıdıklarımızın tavsiyesi	116	6,5
Daha önce o dershaneye gitmiş kişilerin tavsiyesi	80	4,5
Diğer	22	1,2
Toplam	1783	100,0

Tablo 246
Velilerin Çocuklarını Dershaneye Göndermelerinde Etkili Olan Faktörlere İlişkin Görüşleri

	Sayı	%
Cevapsız	808	45,3
Okuldaki eğitimin sınava hazırlık için yetersiz olduğunu düşünüyorum	444	24,9
Okuldaki eğitim yeterli, fakat iyi bir puan almak için yine de dershaneye gitmesi gerektiğini düşünüyoruz	449	25,2
Dershaneye gitmesi gerektiğini düşünmüyoruz, fakat çocuğumuz dershaneye gitmek istediği için gönderiyoruz	62	3,5
Diğer	20	1,1
Toplam	1783	100,0

Tablo 247
Sınıf Düzeyine Göre Velilerin Çocuklarını Dershaneye Göndermelerinde Etkili Olan Faktörlere İlişkin Görüşleri

	Cevapsız	Okuldaki eğitimin sınava hazırlık için yetersiz olduğunu düşünüyorum	Okuldaki eğitim yeterli, fakat iyi bir puan almak için yine de dershaneye gitmesi gerektiğini düşünüyoruz	Dershaneye gitmesi gerektiğini düşünmüyoruz, fakat çocuğumuz dershaneye gitmek istediği için gönderiyoruz	Diğer	Toplam
11. Sınıf	51,1	20,4	24,0	3,7	,9	100,0
12. Sınıf	39,2	29,6	26,6	3,2	1,4	100,0
Toplam	45,3	24,9	25,2	3,5	1,1	100,0

Çocuklarının dershanedeki eğitimini daha kaliteli bulanların oranı %23,2, okuldaki eğitimi daha kaliteli bulanların oranı ise %6,3'tür (Tablo 248).

Tablo 248

Velilerin Çocuklarının Dershanede Aldıkları Eğitimle Okuldaki Eğitimi Kalite Açısından Karşılaştırmaları

	Sayı	%
Cevapsız	792	44,4
Dershanedeki eğitim	413	23,2
Okuldaki eğitim	113	6,3
Her ikisi de kaliteli	416	23,3
Her ikisi de kaliteli değil	49	2,7
Toplam	1783	100,0

Dershane ücretinin tamamını kendilerinin ödediklerini söyleyenlerin oranı %34,3, ücreti yakın akrabasının ödediğini söyleyenlerin oranı %3,2 ve yardım/burs aldığını ifade edenlerin oranı %1,9'dur. Ayrıca, %9,1'i çocuğu başarılı olduğu için dershaneden indirim aldığını, %3'ü ise çocuğunun ücretsiz okuduğunu belirtmiştir (Tablo 249).

Tablo 249

Velilerin Çocuklarının Dershane Ücretlerini Ödenmesiyle İlgili Görüşleri

	Sayı	%
Cevapsız	853	47,8
Çocuğumuz başarılı olduğu için dershane ücretsiz okutuyor	53	3,0
Çocuğumuz başarılı olduğu için dershane indirim yaptı	162	9,1
Bir kuruluştan yardım/burs alıyor	34	1,9
Dershane ücretinin bir kısmını ya da tamamını yakın akrabamız ödüyor (ağabey, amca, dayı vb.)	57	3,2
Hayır, tamamını aile olarak biz karşılıyoruz	612	34,3
Diğer	12	,7
Toplam	1783	100,0

Tablo 250 incelendiğinde lise ailelerin %25'i 2009-2010 öğretim yılında dershanelere yaptığı ödemeler 1000 TL ile 2500 TL arasında yoğunlaşmaktadır. Ailelerin %13,7'si dershaneye 1500-2000 TL arası ücret ödemektedirler. Ailelerin %11.2'si ise 2000 TL ve üzerinde dershaneye ücret ödemektedirler.

Tablo 250

Ailelerinin 2009-2010 Öğretim Yılında Çocuklarının Alacağı Eğitim Karşılığında Dershaneye Toplam Ödeyeceği Ücretler

Dershaneye ödenen ücret	Sayı	%
0	1064	59,7
1 – 499 TL	21	1,2
500 – 999 TL	60	3,4
1000 – 1499 TL	145	8,1
1500 – 1999 TL	245	13,7
2000 – 2499 TL	121	6,8
2500 – 2999 TL	69	3,9
3000 – 3999 TL	42	2,4
4000 – 4999 TL	10	,6
5000 TL ve üzeri	6	,3
Toplam	1783	100,0

Ailelerin kurs ve etüt için ödedikleri ücretlerin %5.2'si 1500 TL'den az, %4.3'ü ise 1500 TL ve üzerinde kurs ve etüt için ücret ödemektedirler (Tablo 251).

Ailelerin çocuklarının sınava hazırlık çalışmaları için, derslane/kurs/etüt ücreti dışında, kitap, dergi, testler ve benzeri için yıllık ortalama ödedikleri ücretlerin 20'si 1000 TL'den az, %11'i ise 1000 TL ve üzeri bir ödeme yapmaktadır (Tablo 252).

Ailelerin %11'inin çocukları dershaneye devam ederken, derslane/etüt/özel ders ücreti ve materyalleri dışında yaptığı harcamalar (yol parası, yemek, çay, vb.) yıllık toplamı 1000 TL'den az, %30'nun yaptığı harcamalar ise 1000 TL ve üzeridir (Tablo 253).

Ailelerin özel ders için yaptığı harcamalar oldukça geniş bir aralıkta olup, %1'i yıllık 10000 TL'nin üzerinde bir özel ders ücreti ödemektedir (Tablo 254). Özel ders alan öğrencilerin oranı oldukça düşük olmakla birlikte, çocukları özel ders alan ailelere özel derslerin maliyetinin oldukça yüksek olduğu görülmektedir.

Tablo 251

Ailelerin Bu Yıl Alacağı Eğitim Karşılığında Etüt/Kurs İçin Toplam Ödeyeceği Ücretler

Kurs-Etüt ücreti	Sayı	%
0	1610	90,3
1 – 499 TL	34	1,9
500 – 999 TL	18	1,0
1000 – 1499 TL	41	2,3
1500 – 1999 TL	29	1,6
2000 – 2499 TL	27	1,5
2500 – 2999 TL	8	,4
3000 – 3999 TL	8	,4
4000 – 4999 TL	2	,1
5000 TL ve üzeri	6	,3
Toplam	1783	100,0

Tablo 252

Ailelerin Çocuklarının Sınava Hazırlık Çalışmaları İçin, Dershane/Kurs/Etüt Ücreti Dışında, Kitap, Dergi, Testler ve Benzeri İçin Yıllık Ortalama Harcamaları

Sınava hazırlık için kitap, dergi, test ve benzeri materyaller için harcamalar	Sayı	%
0	1233	69,2
1 – 249 TL	82	4,6
250 – 499 TL	87	4,9
500 – 749 TL	158	8,9
750 – 999 TL	27	1,5
1000 – 1499 TL	83	4,7
1500 TL ve üzeri	113	6,3
Toplam	1783	100,0

Tablo 253

Ailelerin Çocukları Dershaneye Devam Ederken, Dershane/Etüt/Özel Ders Ücreti ve Materyalleri Dışında Yaptığı Harcamalar

	Sayı	%
0	1056	59,2
1 – 249 TL	26	1,5
250 – 499 TL	49	2,7
500 – 749 TL	32	1,8
750 – 999 TL	83	4,7
1000 - 1499 TL	136	7,6
1500 TL ve üzeri	401	22,5
Toplam	1783	100,0

Tablo 254
Lise Öğrencilerinin Ailelerinin Özel Ders İçin Ödedikleri Ücretlerin Yıllık Toplamının Dağılımı

	Sayı	%
0	1715	96,2
1000 TL ve daha az	1	,1
1001-2000 TL	8	,4
2001-3000 TL	4	,2
3001-4000 TL	14	,8
4001-5000 TL	5	,3
5001-10000	19	1,1
10000 TL ve üzeri	17	1,0
Toplam	1783	100,0

Ailelerin beyanlarına göre öğrencilerin en çok özel ders aldıkları dersler Matematik ve Geometri dersleridir. Ders saati ücreti bakımında ise en yüksek ücret Fen grubu derslerdir. Ders saati ücretleri ortalama 30 TL ile 39 TL arasında değişmektedir (Tablo 255). Veriler ayrıntılı olarak incelendiğinde, genellikle özel ders alan öğrencilerin birden fazla dersten özel ders aldıkları görülmüştür.

Tablo 255
Ailelere Göre Öğrencilerin Aldıkları Haftalık Özel Ders Saati Ortalamaları ile Saat Başı Özel Ders Ücretleri

	N	Ortalama	Std. Sap.	
Haftalık özel ders saati (saat)	Dil ve Anlatım-Edebiyat	21	2,14	0,96
	Matematik-Geometri	61	2,69	1,71
	Fizik-Kimya-Biyoloji	38	2,58	1,50
	Tarih-Coğrafya	17	2,12	0,99
	Yabancı Dil	9	2,44	1,33
	Diğer derslerden herhangi biri	6	2,17	1,47
Bir ders saati için ödenen özel ders ücreti (TL)	Dil ve Anlatım-Edebiyat	21	37,62	13,57
	Matematik-Geometri	61	37,90	17,75
	Fizik-Kimya-Biyoloji	38	39,08	22,42
	Tarih-Coğrafya	17	31,76	11,45
	Yabancı Dil	10	31,40	16,69
	Diğer derslerden herhangi biri	6	30,00	16,73

Velilerin %23,6'sı çocuklarını sadece dershaneye göndermeyi tercih ederken, sadece okul diyenlerin oranı %15,1'de kalmaktadır (Tablo 256). Lise 12. sınıf öğrencileri velilerinin çocuklarını sadece dershaneye gönderme isteğinin oldukça yüksek olduğu görülmektedir (Tablo 257).

Tablo 256

Velilerin Çocukları İçin Bir Tercih Hakkı Verildiğinde Bu Yıl Dershaneye mi, Okula mı Göndermeyi Tercih Edeceklerine İlişkin Görüşleri

	Sayı	%
Cevapsız	142	8,0
Sadece dershaneye	420	23,6
Sadece okula	269	15,1
Her ikisine de	952	53,4
Toplam	1783	100,0

Tablo 257

Sınıf Düzeyine Göre Velilerin Çocukları İçin Bir Tercih Hakkı Verildiğinde Bu Yıl Dershaneye mi, Okula mı Göndermeyi Tercih Edeceklerine İlişkin Görüşleri

	Cevapsız	Sadece dershaneye	Sadece okula	Her ikisine de	Toplam
11. Sınıf	8,9	17,9	13,2	60,0	100,0
12. Sınıf	6,7	29,5	17,0	46,8	100,0
Toplam	8,0	23,6	15,1	53,4	100,0

Katsayı farkıyla ilgili düzenlemeyi doğru olarak gören velilerin oranı %36,8, iken doğru bulmayanların oranı %27,4'tür. Bu konuda yeterli bilgisi olmadığını belirtenlerin oranı da %29,2 gibi yüksek bir orana ulaşmaktadır. Katsayı düzenlemesi konusunda hem bilgi eksikliği, hem de olumlu yönde ağırlıklı bir görüş olduğu görülmektedir (Tablo 258). Onikinci sınıf öğrenci velilerinin katsayı düzenlemesini doğru bulma oranı, daha yüksektir (Tablo 259).

Çocuğu 12. sınıfta okuyan velilerin yarıya yakını, %48,6'sı çocuklarının 4 yıllık bir okulu kazanma şansını yüksek görmekte, %14,6'sı kesin kazanacağını inandığını ifade etmekte, %25,4'ü şansının az olduğunu, %6,8'i ümidinin olmadığını belirtmektedir (Tablo 260; 261).

Tablo 258

Velilerin Çocuklarının Üniversiteye Giriş Sınavında, Lisede Okudukları Alandan Farklı Bir Alan Tercih Ettiklerinde Katsayı Farkını Azaltan, 2010 Yılında Uygulanacak Yeni Düzenlemeye İlişkin Görüşleri

	Sayı	%
Cevapsız	116	6,5
Lisede seçilen alandan farklı bir alanda yükseköğretim görme fırsatı sağlayacağından doğru bir uygulama	657	36,8
Lisede alan seçiminin bir anlamı kalmayacağından, bu uygulamayı doğru bulmuyorum	489	27,4
Bu konuda yeterli bilgim yok	521	29,2
Toplam	1783	100,0

Tablo 259

Sınıf Düzeyine Göre Velilerin Çocuklarının Üniversiteye Giriş Sınavında, Lisede Okudukları Alandan Farklı Bir Alan Tercih Ettiklerinde Katsayı Farkını Azaltan, 2010 Yılında Uygulanacak Yeni Düzenlemeye İlişkin Görüşleri

	Cevapsız	Lisede seçilen alandan farklı bir alanda yükseköğretim görme fırsatı sağlayacağından doğru bir uygulama	Lisede alan seçiminin bir anlamı kalmayacağından, bu uygulamayı doğru bulmuyorum	Bu konuda yeterli bilgim yok	Toplam
11. Sınıf	6,5	35,0	28,6	29,9	100,0
12. Sınıf	6,2	38,9	26,2	28,7	100,0
Toplam	6,5	36,8	27,4	29,2	100,0

Tablo 260

Velilerin Çocuklarının Bu Yıllık Üniversiteye Giriş Sınavında AÖF Dışında, 4 Yıllık Bir Yüksek Öğretim Programını Kazanma Şanslarına İlişkin Görüşleri

	Sayı	%
Cevapsız	128	7,2
Kesin kazanacağına inanıyorum	294	16,5
Şansı yüksek	818	45,9
Şansı az	443	24,8
Ümidim yok	100	5,6
Toplam	1783	100,0

Tablo 261

Sınıf Düzeyine Göre Velilerin Çocuklarının Bu Yılkı Üniversiteye Giriş Sınavında AÖF Dışında, 4 Yıllık Bir Yüksek Öğretim Programını Kazanma Şanslarına İlişkin Görüşleri

	Cevapsız	Kesin		Ümidim yok	Toplam
		kazanacağına inanıyorum	Şansı yüksek Şansı az		
12. Sınıf	4,6	14,6	48,6	25,4	100,0

Onikinci sınıf öğrencisi velilerin %67,4'ü çocukları sınavı kazanamazsa bir sonrası yıl için yeniden hazırlanacağını, %9,1'i çocuğunun iş hayatına girmesini sağlayacağını, %5,7'si meslek kursuna yazdıracağını ifade etmektedir. Buna karşılık çocuğunu özel okula göndereceğini söyleyenlerin oranı %3,2, yurt dışında okutacağını söyleyenlerin oranı %0,9 ve AÖF'ye kayıt yaptıracağını ifade edenlerin oranı da %4,1'dir (Tablo 262; 263).

Tablo 262

Velilerin Çocuklarının Üniversiteye Giriş Sınavında Bir Devlet Üniversitesini veya Burslu Olarak Bir Özel Üniversiteyi Kazanamamaları Durumunda Ne Yapmayı Düşündüklerine İlişkin Görüşleri

	Sayı	%
Cevapsız	88	4,9
Özel üniversitede paralı okuturum	71	4,0
Hazırlanarak tekrar sınava girmesini sağlarım	1199	67,2
Bir meslek kursuna yazdırırım	111	6,2
Açıköğretim Fakültesine kayıt yaptırırım	67	3,8
Yurtdışında okuturum	18	1,0
İş hayatına girmesini sağlarım	147	8,2
Askere gönderirim	57	3,2
Diğer	25	1,4
Toplam	1783	100,0

Tablo 263

Sınıf Düzeyine Göre Velilerin Çocuklarının Üniversiteye Giriş Sınavında Bir Devlet Üniversitesini veya Burslu Olarak Bir Özel Üniversiteyi Kazanamamaları Durumunda Ne Yapmayı Düşündüklerine İlişkin Görüşleri

	Cevapsız	Özel üniversitede paralı okuturum	Hazırlanarak tekrar sınava girmesini sağlarıım	Bir meslek kursuna yazdırırım	Açıköğretim	Fakültesine kayıt yaptırım	Yurtdışında okuturum	İş hayatına girmesini sağlarıım	Askere gönderirim	Diğer	Toplam
12. Sınıf	4,3	3,2	67,4	5,7	4,1	,9	9,1	3,5	1,7	100,0	

Çocukları dershaneye gitmeseydi bu zamanı daha çok ders çalışarak geçirmesini isteyenlerin oranı %82,8, kitap okuyarak geçirmesini isteyenlerin oranı %57,3, sanat etkinliklerine katılarak geçirmesini isteyenlerin oranı %45, sportif etkinliklerle geçirmesini isteyenlerin oranı %49,4, aile etkinliklerine katılarak geçirmesini isteyenlerin oranı %57,2'dir. Bu zamanı çocuklarının aileleriyle geçirmesini isteyen velilerin oranı %34,4'tür (Tablo 264).

Tablo 264

Velilerin Çocuklarının Dershaneye Gitmeyip ya da Üniversiteye Giriş Sınavına Hazırlanmak İçin Çalışmaları Durumunda, Bu Zamanı Ne Tür Bir Etkinlikle Değerlendirmelerini İstediklerine İlişkin Görüşleri

	Cevapsız		Evet		Hayır	
	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%
Okuldaki derslerine daha çok çalışmasını	237	13,3	1477	82,8	69	3,9
Roman, hikaye, araştırma, şiir gibi kitapları okumasını	506	28,4	1021	57,3	256	14,4
Resim, müzik ve benzeri sanat etkinliklerine katılmasını	573	32,1	803	45,0	407	22,8
Sportif bir etkinliğe katılmasını	554	31,1	881	49,4	348	19,5
Arkadaşlarıyla daha çok zaman geçirmesini	638	35,8	613	34,4	532	29,8
Ailece yapacağımız çeşitli etkinliklere katılmasını ya da birlikte daha çok zaman geçirmesini	548	30,7	1020	57,2	215	12,1
Diğer	1673	93,8	84	4,7	26	1,5

Yüksek öğretim puanlarının hesaplanmasına okuldaki ders notlarının dahil edilmesini doğru bulmayanların oranı %26,1 iken, bunun doğru olduğunu söyleyenlerin oranı %47,2'dir (Tablo 265).

Tablo 265

Velilerin Yükseköğretime Yerleştirme Puanlarının Hesaplanmasında Okuldaki Derslerde Verilen Notların Hesaplamaya Dahil Edilmesi Konusundaki Görüşleri

	Sayı	%
Cevapsız	130	7,3
Notların adil olmadığını düşündüğüm için doğru bulmuyorum	465	26,1
Okul başarısının dikkate alınması açısından doğru olduğunu düşünüyorum	841	47,2
Konuyla ilgili herhangi bir fikrim yok	347	19,5
Toplam	1783	100,0

Anne-baba olarak sınavlar/testler konusunda her zaman ve sık sık konuştuklarını söyleyenlerin oranı %49,3 iken, bunu bazen yaptıklarını ifade edenlerin oranı %38,1, hiç konuşmadıklarını kaydedenlerin oranı ise %7,3'tür (Tablo 266). Onbirinci sınıf öğrenci velilerinin sınavlar/testler konusunda her zaman konuşma oranlarının nispeten daha yüksek olduğu görülmektedir (Tablo 267).

Tablo 266

Anne-Babaların Ne Kadar Sıklıkla Sınav/Testler Konusunda Konuştuklarıyla İlgili Görüşleri

	Sayı	%
Cevapsız	94	5,3
Her zaman	343	19,2
Sık sık	536	30,1
Bazen	680	38,1
Hiçbir zaman	130	7,3
Toplam	1783	100,0

Tablo 267

Sınıf Düzeyine Göre Anne-Babaların Ne Kadar Sıklıkla Sınav/Testler Konusunda Konuştuklarıyla İlgili Görüşleri

	Cevapsız	Her zaman	Sık sık	Bazen	Hiçbir zaman	Toplam
11. Sınıf	5,0	21,0	29,6	37,0	7,4	100,0
12. Sınıf	5,2	17,4	30,7	39,5	7,2	100,0
Toplam	5,3	19,2	30,1	38,1	7,3	100,0

Anne-baba olarak kendi aralarında çocuğun sınava hazırlanması ve test çözmesi gibi konularda her zaman veya sık sık tartıştıklarını belirtenlerin oranı %23,2, bazen tartıştıklarını söyleyenlerin oranı %43,4'tür (Tablo 268). Onbirinci sınıf öğrencilerinin anne-balarının kendi aralarında tartışma oranı daha fazladır (Tablo 269).

Tablo 268

Anne-Baba Olarak, Kendi Aranızda Çocuğunuzun Sınava Hazırlanması ya da Test Çözmesi İlgili Tartışmalar Yaşandığıyla İlgili Görüşler

	Sayı	%
Cevapsız	106	5,9
Her zaman	135	7,6
Sık sık	279	15,6
Bazen	773	43,4
Hiçbir zaman	490	27,5
Toplam	1783	100,0

Tablo 269

Anne-Baba Olarak, Kendi Aranızda Çocuğunuzun Sınava Hazırlanması ya da Test Çözmesi İlgili Tartışmalar Yaşandığıyla İlgili Sınıf Düzeyine Göre Görüşler

	Cevapsız	Her zaman	Sık sık	Bazen	Hiçbir zaman	Toplam
11. Sınıf	5,7	8,4	17,6	40,7	27,5	100,0
12. Sınıf	5,9	6,6	13,7	46,2	27,6	100,0
Toplam	5,9	7,6	15,6	43,4	27,5	100,0

Çocuklarının sınava hazırlık çalışmalarının, onların kendileriyle birlikte evde zaman geçirmesini çoğu zaman veya bazen engellediğini söyleyenlerin oranı %52,5, birlikte akşam yemeği yemeyi engellediğini ifade edenlerin oranı %38,6, birlikte sinemaya-tiyatroya gitmeyi engellediğini belirtenlerin oranı %46,9, geziye-tatile gitmeyi engellediğini söyleyenlerin oranı %53, televizyon izleme cevabı verenlerin oranı %57,3, hafta sonu etkinlikleri diyenlerin oranı %57,1, dost-arkadaş ziyareti cevabını verenlerin oranı da %38,4'tür (Tablo 270).

Tablo 270

Ailelerin çocuklarının niversite Sınavına Hazırlık Amacıyla Yaptığı alışmaların, Kendileriyle Birlikte Yapacağı Etkinlikleri Engellediğiyle İlgili Görüşleri

	Cevapsız		Hayır		Bazen		çoğu zaman	
	s	%	s	%	s	%	s	%
Evde birlikte zaman geçirmek	258	14,5	589	33,0	588	33,0	348	19,5
Birlikte akşam yemeği yemek	309	17,3	787	44,1	452	25,4	235	13,2
Birlikte sinemaya, tiyatroya gitmek	440	24,7	507	28,4	474	26,6	362	20,3
Birlikte geziye, tatile gitmek	407	22,8	431	24,2	537	30,1	408	22,9
Birlikte televizyon izlemek	345	19,3	417	23,4	602	33,8	419	23,5
Hafta sonları çeşitli etkinlikler yapmak	373	20,9	392	22,0	585	32,8	433	24,3
Dost, akraba, arkadaş ziyaretleri yapmak	860	48,2	238	13,3	382	21,4	303	17,0
Diğer	1658	93,0	54	3,0	40	2,2	31	1,7

Ortaöğretim Mezunu Dershane Öğrencilerinin Yükseköğretime Geçiş ve Sınavlara İlişkin Görüşleri

Anketi cevaplayan, liseden mezun olmuş bulunup da, üniversiteye hazırlık için dershaneye giden öğrencilerden ankete katılanların %48,6'sı kız iken %51,4'ü erkektir.

Mezun anketine katılanların %27,8'i 1001-1500 TL arası gelir, %21,7'si 500-1000 TL arası gelir, %14,9'u 1501-2000 TL arası gelir, %12,4'ü, 2001-3000 TL arası gelir bildirmişlerdir. 3000 TL üzeri gelir bildirenlerin oranı %12,3'tür (Tablo 271).

Tablo 271

Öğrencilerin Ailelerinin Aylık Gelir Durumları

	Sayı	%
Cevapsız	44	4,7
500 TL'den az	50	5,3
500-1000 TL arası	205	21,7
1001-1500 TL arası	262	27,8
1501-2000 TL arası	141	14,9
2001-3000 TL arası	117	12,4
3001-4000 TL arası	84	8,9
4001-5000 TL arası	17	1,8
5000 TL'den fazla	24	2,5
Toplam	944	100,0

Ankete katılan öğrencilerin %55,6'sı Genel Lise, %25,8'i Meslek Lisesi, %18,6'sı Anadolu Lisesi mezunudur (Tablo 272).

Tablo 272

Öğrencilerin Mezun Oldukları Lise Türleri

	Sayı	%
Genel Lise	525	55,6
Anadolu Lisesi	176	18,6
Meslek Lisesi	243	25,7
Toplam	944	100,0

Ankete katılanların %45,3'ü mezun oldukları liseyi kendilerinin tercih ettiğini, %24,3'ü ailelerinin tercihi olduğunu, %16,1'i başka seçeneği bulunmadığını ifade etmiştir (Tablo 273).

Tablo 273

Öğrencilerin Mezun Oldukları Liseyi Tercih Etmelerinde Etkili Olanlara İlişkin Görüşleri

	Sayı	%
Cevapsız	9	1,0
Kendi tercihimdi	428	45,3
Ailemin tercihiydi	229	24,3
Öğretmenlerimin tercihiydi	33	3,5
Başka bir seçeneğim yoktu	152	16,1
Tesadüfen oldu	93	9,9
Toplam	944	100,0

Öğrencilerin %79,2'si mezun oldukları liseden tamamen veya kısmen memnun olduklarını söylemişlerdir (Tablo 274).

Tablo 274

Öğrencilerin Mezun Oldukları Liseden Memnuniyet Düzeylerine İlişkin Görüşleri

	Sayı	%
Cevapsız	34	3,6
Evet	356	37,7
Kısmen	392	41,5
Hayır	162	17,2
Toplam	944	100,0

Dershane öğrencileri üniversiteye gitme isteklerinde meslek sahibi olmanın %82,9 oranında, iyi bir eğitim almanın %76,9 oranında, yapacağı işte başarılı olmanın %72,4 oranında, daha kolay iş bulmanın %69,9 oranında, çevrelerinde statü sahibi olmalarının %61,5 oranında etkili olduğunu ifade etmişlerdir (Tablo 275).

Tablo 275

Öğrencilerin Üniversiteye Gitme İsteklerinde Etkili Olan Faktörler

	Cevapsız		Evet		Kısmen		Hayır	
	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%
Meslek sahibi olmak	33	3,5	783	82,9	114	12,1	14	1,5
Daha kolay iş bulmak	86	9,1	660	69,9	165	17,5	33	3,5
Yapacağım işte daha başarılı olmak	92	9,7	683	72,4	153	16,2	16	1,7
Bir diploma sahibi olmak	114	12,1	547	57,9	190	20,1	93	9,9
Bilimsel bir kariyer yapmak	124	13,1	485	51,4	203	21,5	132	14,0
İyi bir eğitim almak	102	10,8	726	76,9	99	10,5	17	1,8
(Erkekler için) askerlikle ilgili kolaylıklardan yararlanmak	490	51,9	209	22,1	94	10,0	151	16,0
Toplumsal çevrede itibar/statü sahibi olmak	152	16,1	581	61,5	157	16,6	54	5,7
Diğer (lütfen belirtiniz)	876	92,8	59	6,3	9	1,0	-	-

Mezunların %80,2'si hayatta başarılı olmak için mutlaka veya kısmen üniversiteye gitmek gerektiğine inandığını ifade etmiştir (Tablo 276).

Tablo 276

Öğrencilerin Hayatta Başarılı Olabilmek İçin Mutlaka Üniversiteye Gitmek Gerektiğiyle İlgili Görüşleri

	Sayı	%
Cevapsız	4	,4
Evet	437	46,3
Kısmen	320	33,9
Hayır	183	19,4
Toplam	944	100,0

Üniversiteyi giriş sınavına hazırlanmanın kendisini bunalttığını ve yordüğünü söyleyenlerin oranı %40,9 iken, zaman zaman sıkıldığını söyleyenlerin oranı %50,7'dir (Tablo 277).

Tablo 277

Öğrencilerin Üniversiteye Giriş Sınavına Hazırlanmalarının Kendilerini Etkilemeleri Üzerindeki Görüşleri

	Sayı	%
Cevapsız	8	,8
Bunaltıyor ve yoruyor	386	40,9
Zaman zaman sıkıyor	479	50,7
Hiç etkilemiyor	71	7,5
Toplam	944	100,0

Liseden mezun olmuş bulunup da dershaneye giden öğrencilerin %19,9'u üniversite sınavında başarılı olamamanın kendisi için bir yıl daha beklemeyi ifade ettiğini söylerken, %18,4'ü hayatının kararmasını, %18,5'i ailesine ve çevresine karşı mahcup olmayı, %16,8'i geleceğine ilişkin alternatif planlar yapmayı ön plana çıkarmaktadır. Bunu konuyu düşünmek bile istemeyenlerin oranı da %14,6'dır (Tablo 278).

Tablo 278

Öğrencilerin Üniversiteye Giriş Sınavında Başarılı Olamamaları Durumundaki Görüşleri

	Sayı	%
Cevapsız	6	,6
Hayatının kararmasını	174	18,4
Yeniden sınava girmek için bir yıl daha beklemeyi	188	19,9
Bir an önce iş bulup çalışmayı	104	11,0
Geleceğine ilişkin alternatif planlar yapmayı	159	16,8
Aileme ve çevreme karşı mahcup olmayı	175	18,5
Hiç düşünmedim ve düşünmek de istemiyorum	138	14,6
Toplam	944	100,0

Üniversite sınavında soru çıkmayan derslerin mutlaka gerekli olduğu ve yapılması gerektiği fikri %45,2 oranında destek bulmuştur. Bu oran lise öğrencileri arasında %34,4 düzeyindeydi. Lise sonrası, söz konusu derslerin gerekliliğine ilişkin görüşlerde artış olması dikkat çekicidir (Tablo 279).

Tablo 279

Öğrencilerin Üniversiteye Giriş Sınavında Soru Çıkmayan Resim, Müzik, Beden Eğitimi Gibi Dersler Hakkındaki Görüşleri

	Sayı	%
Cevapsız	8	,8
Sınavda soru çıkmasa da bu dersler gereklidir ve yapılmalıdır	427	45,2
Bu dersler gereklidir, fakat soru çıkmadığı için bu derslere ayrılan sürede sınavda soru çıkan dersler yapılmalıdır	178	18,9
Bu dersler gereksizdir ve yapılmamalıdır	152	16,1
Fikrim yok	179	19,0
Toplam	944	100,0

Okul yöneticileri ve öğretmenlerinin mutlaka bir dershaneye gitmesi gerektiğini söyleyen mezunların oranı %35,5'tir (Tablo 280).

Tablo 280

Öğrencilerin Okul Yöneticileri ve Öğretmenlerinin Dershaneler Konusundaki Tutumu

	Sayı	%
Cevapsız	24	2,5
Sadece okulda çalışmanın yeterli olacağını düşünüyorlardı	129	13,7
Mutlaka bir dershaneye gitmemiz gerektiğini söylüyorlardı	335	35,5
Okula daha çok önem vermemiz gerektiğini söylüyorlardı	273	28,9
Herhangi bir değerlendirme yapmıyorlardı	183	19,4
Toplam	944	100,0

Dershanelerden gitmeden üniversite sınavını kazanmanın mümkün olmadığına inananların oranı yarıya yakındır. Mezun durumda olan adaylar dershaneye devam ettikleri halde, yaklaşık yarısı dershaneye gitmeden de üniversiteye gitmenin mümkün olduğunu düşünmektedir (Tablo 281).

Tablo 281

Öğrencilerin Dershaneye Gitmeden Üniversiteye Giriş Sınavını Kazanmakla İlgili Görüşleri

	Sayı	%
Cevapsız	17	1,8
Evet	460	48,7
Hayır	467	49,5
Toplam	944	100,0

Mezunların %29'u eğitim-öğretmenlik, %16,5'i mühendislik, %15,7'si tıp-eczacılık, %15'i siyasal bilimler-hukuk alanında bir yükseköğretim programında öğrenim görmeyi tercih etmektedir (Tablo 282).

Tablo 282

Öğrencilerin Üniversiteye Giriş Sınavı Sonucunda, Hangi Yüksek Öğretim Alanında Eğitim Almayı Tercih Edecekleriyle İlgili Görüşleri

	Sayı	%
Cevapsız	16	1,7
Tıp-eczacılık	148	15,7
Mühendislik	156	16,5
Siyasal bilimler-hukuk	142	15,0
İktisat-işletme	53	5,6
Eğitim-öğretmenlik	274	29,0
Sanat-edebiyat-dil-iletişim	76	8,1
Felsefe-sosyoloji-tarih	30	3,2
Diğer	49	5,2
Toplam	944	100,0

İyi bir lisede okumanın üniversiteye giriş sınavını kazanmada tamamen veya kısmen etkili olduğunu düşünenlerin oranı %95'i bulmaktadır (Tablo 283).

Tablo 283

Öğrencilerin İyi Bir Lisede Okumanın Üniversiteye Giriş Sınavını Kazanmadaki Etkisiyle İlgili Görüşleri

	Sayı	%
Cevapsız	6	,6
Evet	572	60,6
Kısmen	325	34,4
Hayır	41	4,3
Toplam	944	100,0

Rehberlik, mesleki yönlendirme veya üniversite-fakülte-bölüm tanıtımı konusunda mezun olduğu okuldaki rehber öğretmenden bilgi edindiğini söyleyenlerin oranı %43,6, dershanedeki rehber öğretmeninden bilgi edindiğini ifade edenlerin oranı %73,3, mezun olduğu okuldaki diğer öğretmenler cevabını verenlerin oranı %36,5 ve anne-baba diyenlerin oranı %37,6'dır (Tablo 284).

Tablo 284

Öğrencilerin Rehberlik ve Mesleki Yönlendirme veya Üniversite-Fakülte-Bölüm Tanıtımı Konusunda Faydalandığı Kaynaklarla İlgili Görüşleri

	Cevapsız		Evet		Hayır	
	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%
Mezun olduğum okuldaki rehber öğretmenden	208	22,0	412	43,6	324	34,3
Mezun olduğum okuldaki diğer öğretmenlerden	259	27,4	345	36,5	340	36,0
Dershanedeki rehber öğretmenden	138	14,6	692	73,3	114	12,1
Üniversiteler için tanıtımlardan-web sitelerinden	222	23,5	498	52,8	224	23,7
Anne-babamdan	322	34,1	355	37,6	267	28,3
Diğer	869	92,1	54	5,7	21	2,2

Dershane öğrencilerinin dershaneye gitme durumlarına bakıldığında, 4. sınıfta %4 olan oranın, 8. sınıfta %27,3'e ulaştığı, 12. sınıfta %57,6'ya çıktığı görülmektedir. Mezuniyet sonrası 1 yıl dershaneye gidenlerin oranı %80,3, 2. yıl dershane gidenlerin oranı %16,4 ve 3. yıl dershaneye gidenlerin oranı %8,2'dir. Özel dersin 6. sınıfta %1 olarak gerçekleştiği lise 12. sınıfta %1,7'ye çıktığı dikkat çekmektedir. Etüt-kursa gitme oranı da 2. sınıfta %1,2 iken 5. sınıfta %2,8'e çıkmaktadır (Tablo 285).

Tablo 285

Öğrencilerin Bu Yılla Birlikte, (ilköğretim dahil) Hangi Sınıflarda Dershaneye Gittikleri, Özel Ders ya da Kurs, Etüt ve Benzeri İlave Bir Eğitim Aldıkları

	Cevapsız		Dershaneye gittim/gidiyorum		Özel ders aldım/alıyorum		Etüt veya kursa gittim/gidiyorum	
	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%
İlköğretim -1.	932	98,7	2	,2	2	,2	8	,8
2. Sınıf	929	98,4	2	,2	2	,2	11	1,2
3. Sınıf	926	98,1	5	,5	1	,1	12	1,3
4. Sınıf	901	95,4	19	2,0	8	,8	16	1,7
5. Sınıf	881	93,3	29	3,1	8	,8	26	2,8
6. Sınıf	869	92,1	49	5,2	9	1,0	17	1,8
7. Sınıf	791	83,8	124	13,1	14	1,5	15	1,6
8. Sınıf	664	70,3	258	27,3	10	1,1	12	1,3
Lise - 9. Sınıf	848	89,8	66	7,0	16	1,7	14	1,5
10. Sınıf	792	83,9	128	13,6	10	1,1	14	1,5
11. Sınıf	649	68,8	274	29,0	8	,8	13	1,4
12. Sınıf	375	39,7	544	57,6	16	1,7	9	1,0
Lise mezuniyet sonrası -1. Yıl	176	18,6	758	80,3	7	,7	3	,3
2. yıl	785	83,2	155	16,4	3	,3	1	,1
3. yıl	864	91,5	77	8,2	2	,2	1	,1

Öğrencilerin %58,3'ü haftada 20-25 saat, %17,2'si 26-30 saat eğitim aldığı ifade etmiştir (Tablo 286).

Tablo 286

Öğrencilerin Dershanede Haftada Kaç Saat Eğitim Aldıkları

	Sayı	%
Cevapsız	28	3,0
20 saatten az	156	16,5
20-25 saat	550	58,3
26-30 saat	162	17,2
31 saat ve daha fazla	48	5,1
Toplam	944	100,0

Dershanenin kendi tercihi olduğunu söyleyenlerin oranı %38,5, ailelerinin tercihi olduğunu söyleyenlerin oranı %27,1 ve öğretmenlerinin-arkadaşlarının tavsiyesi olduğunu söyleyenlerin oranı da %21'dir (Tablo 287).

Tablo 287

Öğrencilerin Dershane Seçiminde Etkili Olan Faktörler

	Sayı	%
Cevapsız	22	2,3
Öğretmenlerimin tavsiyesi	109	11,5
Ailemin tercihi	256	27,1
Arkadaşlarımın tavsiyesi	90	9,5
Kendi tercihlerim	363	38,5
Tanıdıklarımın tavsiyesi	85	9,0
Diğer	19	2,0
Toplam	944	100,0

Öğrencilerin %39,1'i dershaneyi kendi eksiklerini tamamlayıcı nitelikte olduğunu düşündüğü, %31,6'sı ise okuldaki sınava hazırlık çalışmalarının yetersiz olduğunu düşündüğü için gittiğini ifade etmiştir (Tablo 288).

Tablo 288

Öğrencilerin Dershaneye Gitmesinde Etkili Olan Sebepler

	Sayı	%
Cevapsız	18	1,9
Okulda sınava hazırlık çalışmaların yetersiz olduğunu düşünmem	298	31,6
Arkadaşlarımın çoğunun dershaneye gitmesi	53	5,6
Kendi eksiklerimi tamamlayıcı nitelikte olduğunu düşünmem	369	39,1
Okuldaki eğitimin yetersiz olduğunu düşünmem	158	16,7
Ailemin gitmemi istemesi	48	5,1
Toplam	944	100,0

Öğrencilerin %64'ü dershanede aldığı eğitimi daha kaliteli bulurken, sadece %7,1'i okuldaki eğitimin daha kaliteli olduğunu, %22,8'i ise hem okuldaki eğitimin hem de dershanedeki eğitimin kaliteli olduğunu görüşündedir (Tablo 289).

Tablo 289

Öğrencilerin Dershanede Aldıkları Eğitimle Okuldaki Eğitimi Kalite Açısından Karşılaştırmaları

	Sayı	%
Cevapsız	12	1,3
Dershane	604	64,0
Okul	67	7,1
Her ikisi de kaliteli	215	22,8
Her ikisi de kaliteli değil	46	4,9
Toplam	944	100,0

Dershanede aldığı eğitimin üniversiteye girmesini sağlayacak puanı kazanmada çok katkısı olacağına inananların oranı %64,9 iken fazla katkısının olmayabileceğini veya hiç katkısı olmayacağını düşünenlerin oranı %23,2'dir (Tablo 290).

Dershane ücretinin tamamını ailesinin karşıladığı söyleyenlerin oranı %75,7, bir yakınının ödediğini ifade edenlerin oranı %6,9'dur (Tablo 291).

Tablo 290

Öğrencilerin Dershane Gördükleri Eğitimin, İstedikleri Üniversiteye Gitmelerini Sağlayacak Bir Puan Almalarına Ne Derece Katkısı Olacağına İlişkin Görüşleri

	Sayı	%
Cevapsız	21	2,2
Çok katkısı olacağına inanıyorum	613	64,9
Fazla katkısı olmayabilir	180	19,1
Bir katkısının olacağını sanmıyorum	39	4,1
Fikrim yok	91	9,6
Toplam	944	100,0

Tablo 291

Öğrencilerin Dershane Ücretlerinin Ödenmesiyle İlgili Görüşleri

	Sayı	%
Cevapsız	40	4,2
Başarılı olduğum için dershane ücretsiz okuyorum	19	2,0
Başarılı olduğum için dershane % ( ) indirim aldım	58	6,1
Bir kuruluştan yardım/burs alıyorum	26	2,8
Dershane ücretinin bir kısmını ya da tamamını yakın akrabamız ödüyor (ağabey, amca, dayı vb.)	65	6,9
Hayır, tamamını ailem karşılıyor	715	75,7
Diğer	21	2,2
Toplam	944	100,0

Tablo 292 incelendiğinde lise mezunlarının %41'i 2009-2010 öğretim yılında dershanelere 2000 TL'den az, %31'i ise 2000 TL ve üzerinde ücret ödemektedirler.

Mezunların %3,3'ü 1-1499 TL arasında, %5'i ise 1500 TL ve üzerinde kurs ve etüt için ücret ödemektedir (Tablo 293). Mezunların %31,5'i sınava hazırlık çalışmaları için, dershane/kurs/etüt ücreti dışında, kitap, dergi, testler ve benzeri için yıllık ortalama 1-999 TL arasında harcama yapmaktadır. Mezunların %16'sı ise 1000 TL ve üzeri bir harcama yapmaktadır (Tablo 294).

Tablo 292

Mezunların Ailelerinin 2009-2010 Öğretim Yılında Alacağı Eğitim Karşılığında Dershaneye Toplam Ödeyeceği Ücretler

Dershaneye ödenen ücret	Sayı	%
0	263	27,9
1 – 499 TL	10	1,1
500 – 999 TL	23	2,4
1000 – 1499 TL	149	15,8
1500 – 1999 TL	206	21,8
2000 – 2499 TL	112	11,9
2500 – 2999 TL	89	9,4
3000 – 3999 TL	87	9,2
4000 – 4999 TL	5	,5
5000 TL ve üzeri	-	-
Toplam	944	100,0

Tablo 293

Mezunların Ailelerinin Bu Yıl Alacağı Eğitim Karşılığında Etüt/Kurs İçin Toplam Ödeyeceği Ücretler

Kurs-Etüt ücreti	Sayı	%
0	865	91,6
1 – 499 TL	12	1,3
500 – 999 TL	7	,7
1000 – 1499 TL	12	1,3
1500 – 1999 TL	17	1,8
2000 – 2499 TL	11	1,2
2500 – 2999 TL	6	,6
3000 – 3999 TL	4	,4
4000 – 4999 TL	6	,6
5000 TL ve üzeri	4	,4
Toplam	944	100,0

Tablo 294

Mezunların Ailelerinin ocuklarının Sınava Hazırlık alışmaları İçin, Dershane/Kurs/Etüt Ücreti Dışında, Kitap, Dergi, Testler ve Benzeri İçin Yıllık Ortalama, Ne Kadar Harcama Yaptıkları

Sınava hazırlık için kitap, dergi, test ve benzeri materyaller için harcamalar	Sayı	%
0	490	51,9
1 – 249 TL	86	9,1
250 – 499 TL	80	8,5
500 – 749 TL	113	12,0
750 – 999 TL	18	1,9
1000 – 1499 TL	48	5,1
1500 TL ve üzeri	109	11,5
Toplam	944	100,0

Mezunlar %14'ü dershaneye devam ederken, dershane/etüt/özel ders ücreti ve materyalleri dışında yapılan harcamalar (yol parası, yemek, çay, vb.) için yıllık 1000 TL'den az, %53' ise 1000 TL ve üzeri harcama yapmaktadır (Tablo 295).

Tablo 295

Mezunların Ailelerinin ocukları Dershaneye Devam Ederken, Dershane/Etüt/Özel Ders Ücreti ve Materyalleri Dışında Yapılan Harcamaların (yol parası, yemek, çay, vb.) Yıllık Toplamının Dağılımı

Sınava hazırlık çalışmaları kapsamında ulaşım ve diğer harcamalar	Sayı	%
0	315	33,4
1 – 249 TL	9	1,0
250 – 499 TL	48	5,1
500 – 749 TL	23	2,4
750 – 999 TL	49	5,2
1000 - 1499 TL	87	9,2
1500 TL ve üzeri	413	43,8
Toplam	944	100,0

Mezunlarda özel ders alanların oranı oldukça düşüktür. Özel ders alanların %3'ü 3000 TL'den daha az özel ders ücreti ödemektedir (Tablo 296).

Tablo 296
Lise Mezunlarının Ailelerinin Özel Ders İçin Ödedikleri Ücretlerin Yıllık Toplamının Dağılımı

	Sayı	%
0	875	92,7
1000 TL ve daha az	6	,6
1001-2000 TL	13	1,4
2001-3000 TL	9	1,0
3001-4000 TL	6	,6
4001-5000 TL	28	3,0
5001-10000	7	,7
10000 TL ve üzeri	944	100,0
Toplam	875	92,7

Katsayı düzenlemesini doğru bir uygulama olarak görenlerin oranı %31,8, bu uygulamaya karşı çıkanların oranı %21'dir (Tablo 297).

Tablo 297

Öğrencilerin Üniversiteye Giriş Sınavında, Lisede Okudukları Alandan Farklı Bir Alan Tercih Ettiklerinde Katsayı Farkını Azaltan, 2010 Yılında Uygulanacak Yeni Düzenlemeye İlişkin Görüşleri

	Sayı	%
Cevapsız	267	28,3
Lisede seçilen alandan farklı bir alanda yükseköğretim görme fırsatı sağlayacağından doğru bir uygulama	300	31,8
Lisede alan seçiminin bir anlamı kalmayacağından, bu uygulamayı doğru bulmuyorum	198	21,0
Bu konuda yeterli bilgim yok	154	16,3
Diğer	25	2,6
Toplam	944	100,0

Üniversiteye giriş sınavına hazırlanmak için, dersane haricinde, günde 3-4 saatini ayıranların oranı %40,1, 5-6 saatini ayıranların oranı %20,3 ve 1-2 saatini ayıranların oranı da %22,9'dur (Tablo 298).

Tablo 298

Öğrencilerin Sadece Üniversiteye Giriş Sınavına Hazırlanmak İçin (okul ve dershanede geçen zaman hariç) Günde Kaç Saatlerini Ayırdıklarına İlişkin Görüşleri

	Sayı	%
Cevapsız	45	4,8
1 saatten az	45	4,8
1-2 saat	216	22,9
3-4 saat	379	40,1
5-6 saat	192	20,3
6 saatten fazla	67	7,1
Toplam	944	100,0

Öğrencilerin yarıya yakını, %48,9'u üniversite sınavında 4 yıllık bir program kazanma şansını yüksek görürken, %23,2'si kesin kazanacağına inanmaktadır. Şansım az diyenler ile ümidim yok diyenlerin oranı %21,7'dir (Tablo 299).

Tablo 299

Öğrencilerin Bu Yılkı Üniversiteye Giriş Sınavında AÖF Dışında, 4 Yıllık Bir Yüksek Öğretim Programını Kazanma Şanslarına İlişkin Görüşleri

	Sayı	%
Cevapsız	58	6,1
Kesin kazanacağıma inanıyorum	219	23,2
Şansım yüksek	462	48,9
Şansım az	181	19,2
Ümidim yok	24	2,5
Toplam	944	100,0

Üniversiteye giriş sınavında devlet üniversitesini veya burslu özel üniversiteyi kazanamazsa öğrencilerin %47,8'i hazırlanarak tekrar sınava gireceğini, %10,5'i AÖF'ye kayıt yaptıracağını, %7,4'ü özel üniversitede paralı okuyacağını, %1,6'sı yurt dışında eğitimine devam edeceğini ifade etmiştir. Buna karşılık %9,4'ü iş hayatına atılacağını, %4,9'u meslek kursuna kayıt yaptıracağını söylemiştir (Tablo 300).

Tablo 300

Öğrencilerin Üniversiteye Giriş Sınavında Bir Devlet Üniversitesini veya Burslu Olarak Bir Özel Üniversiteyi Kazanamamaları Durumunda Ne Yapmayı Düşündüklerine İlişkin Görüşleri

	Sayı	%
Cevapsız	78	8,3
Özel üniversitede paralı okurum	70	7,4
Hazırlanarak tekrar sınava girerim	451	47,8
Bir meslek kursuna kayıt yaptırırım	46	4,9
AÖF'ne kayıt yaptırırım	99	10,5
Yurtdışında okurum	15	1,6
İş hayatına atılır, bir işte çalışırım	89	9,4
Askere giderim	50	5,3
Diğer	46	4,9
Toplam	944	100,0

Mezun oldukları lisede öğretmenlerinin sınavda soru çıkmayacağı gerekçesiyle ders kitaplarındaki bazı konuları yeterince işlemeden her zaman veya sık sık geçtiğini söyleyenlerin oranı %25,8, bazen geçtiğini ifade edenlerin oranı %52,4'tür (Tablo 301).

Tablo 301

Öğrencilerin Mezun Oldukları Lisedeki Öğretmenlerinin Sınavda Soru Çıkmayacağını Belirterek, Ders Kitaplarındaki Bazı Konuları Yeterince İşlemeden Geçtiğine İlişkin Görüşleri

	Sayı	%
Cevapsız	50	5,3
Her zaman	86	9,1
Sık sık	158	16,7
Bazen	495	52,4
Hiçbir zaman	155	16,4
Toplam	944	100,0

Mezun olduğu lisede sınavda soru çıkmayan derslerde sınav hazırlık çalışmalarının her zaman ve sık sık yapıldığını söyleyenlerin oranı %22,9, bazen yapıldığını söyleyenlerin oranı da %29'dur (Tablo 302).

Tablo 302

Öğrencilerin Mezun Oldukları Lisedeki Üniversiteye Giriş Sınavında Soru Çıkmayan Görsel Sanatlar, Müzik, Beden Eğitimi Gibi Derslerde, Sınava Hazırlık İçin Soru Çözme ve Benzeri Çalışmalara İlişkin Görüşleri

	Sayı	%
Cevapsız	55	5,8
Her zaman	67	7,1
Sık sık	149	15,8
Bazen	274	29,0
Hiçbir zaman	399	42,3
Toplam	944	100,0

Yükseköğretime yerleştirmede okulda verilen notların hesaplamaya dahil edilmesini doğru bulmayanların oranı %44,5'tir (Tablo 303).

Tablo 303

Yükseköğretime Yerleştirme Puanlarının Hesaplanmasına Okuldaki Derslerde Verilen Notların Hesaplamaya Dahil Edilmesi Konusundaki Görüşler

	Sayı	%
Cevapsız	67	7,1
Notların adil olmadığını düşündüğüm için doğru bulmuyorum	420	44,5
Okul başarısının dikkate alınması açısından doğru olduğunu düşünüyorum	444	47,0
Diğer	13	1,4
Toplam	944	100,0

. Sınava hazırlanmak için yaptığı çalışmalar sırasında başaramayacağını düşünerek ümitsizliğe kapıldığını söyleyenlerin oranı %27, bunaldığını ifade edenlerin oranı %24,3 ve bu çalışmaların okulu sıkıcı hale getirdiğini belirtenlerin oranı %11'dir (Tablo 304).

Tablo 304

Sınava Hazırlanmak İçin Yapılan Çalışmalara Yönelik Görüşler

	Sayı	%
Cevapsız	59	6,3
Sınava hazırlanmak için yaptığımız çalışmaların okulu sıkıcı hale getirdiğini düşünüyorum	104	11,0
Sınava girmek ve test çözmekten bunaldığımı hissediyorum	229	24,3
Bazen sınavda başaramayacağımı düşünerek ümitsizliğe kapılıyorum	255	27,0
Sınava girmek ve test çözmek, kendime olan güvenimi artırıyor	223	23,6
Beni olumlu ya da olumsuz hiç etkilemediğini düşünüyorum	74	7,8
Toplam	944	100,0

Ailelerinin sınavda kendilerinden yapabileceklerinden fazlasını beklediğini düşünenlerin oranı %37,9 iken ailelerinin beklediğinden fazlasını başaracaklarına inananların oranı %25,2'dir (Tablo 305).

Tablo 305

Öğrencilere Göre Üniversiteye Giriş Sınavında Gösterilecek Olan Başarı ile İlgili Olarak, Ailelerin Beklentileri Hakkındaki Görüşleri

	Sayı	%
Cevapsız	61	6,5
Benden yapabileceğimden daha fazlasını beklediklerini düşünüyorum	358	37,9
Beklentilerinden daha fazlasını başaracağıma inanıyorum	238	25,2
Benden bekledikleri başarının gerçekçi olduğunu düşünüyorum	287	30,4
Toplam	944	100,0

Anne-babalarının her zaman veya sık sık sınav/testlerden konuştuğunu söyleyenlerin oranı %51,1'i bulmaktadır (Tablo 306). Anne-babaları arasında sınava hazırlanmaları veya test çözmeleri konusunda her zaman veya sık sık tartışma yaşandığını ifade edenlerin oranı %19,4, bazen tartışma yaşadıklarını belirtenlerin oranı %40,4'tür (Tablo 307).

Tablo 306

Öğrencilerin Anne-Babaların Ne Kadar Sıklıkla Sınav/Testler Konusunda Konuştuklarıyla İlgili Görüşleri

	Sayı	%
Cevapsız	45	4,8
Her zaman	177	18,8
Sık sık	305	32,3
Bazen	359	38,0
Hiçbir zaman	58	6,1
Toplam	944	100,0

Tablo 307

Öğrencilerin Anne-Babalar Arasında Sınava Hazırlanma ya da Test Çözmeyle İlgili Tartışmalar Yaşanmasıyla İlgili Görüşleri

	Sayı	%
Cevapsız	58	6,1
Her zaman	62	6,6
Sık sık	121	12,8
Bazen	381	40,4
Hiçbir zaman	322	34,1
Toplam	944	100,0

Sınava hazırlanmak yapacağı yaptığı çalışmaların ailesiyle birlikte bazen veya çoğu zaman evde zaman geçirmesini engellediğini söyleyenlerin oranı %59,8; birlikte akşam yemeği yemelerini engellediğini ifade edenlerin oranı %47,6; birlikte sinemaya-tiyatroya gitmelerine engel olduğunu belirtenlerin oranı 58,7; birlikte geziye-tatile gitmelerine mani olduğunu söyleyenlerin oranı %61,8; birlikte televizyon izlemelerine engel olduğunu kaydedenlerin oranı %64,9; hafta sonu etkinlikleri yapmalarına engel olduğunu ifade edenlerin oranı %61,1 ve dost-arkadaş ziyareti yapmalarına mani olduğunu belirtenlerin oranı 38,5'tir (Tablo 308).

Tablo 308

Öğrencilerin Sınava Hazırlık Amacıyla Yaptığı Çalışmaların, Ailelerinin Kendileriyle Birlikte Yapacağı Etkinlikleri Engellediğiyle İlgili Görüşleri

	Cevapsız		Hayır		Bazen		Çoğu zaman	
	s	%	S	%	s	%	s	%
Evde birlikte zaman geçirmek	118	12,5	264	28,0	367	38,9	195	20,7
Birlikte akşam yemeği yemek	134	14,2	360	38,1	292	30,9	158	16,7
Birlikte sinemaya, tiyatroya gitmek	167	17,7	223	23,6	325	34,4	229	24,3
Birlikte geziye, tatile gitmek	161	17,1	199	21,1	324	34,3	260	27,5
Birlikte televizyon izlemek	145	15,4	186	19,7	345	36,5	268	28,4
Hafta sonları çeşitli etkinlikler yapmak	167	17,7	200	21,2	306	32,4	271	28,7
Dost, akraba, arkadaş ziyaretleri yapmak	479	50,7	102	10,8	186	19,7	177	18,8
Diğer	825	87,4	27	2,9	59	6,3	33	3,5

SONUÇLAR

Araştırmanın sonuçları, (a) sınavların eğitim öğretim süreci üzerinde etkileri, (b) sınavların aileler ve öğrenciler üzerinde etkileri ve (c) sınavların ailelere getirdiği parasal yük olmak üzere üç başlık altında özetlenmiştir.

Sınavların Eğitim Öğretim Süreci Üzerinde Etkileri

İlköğretimde SBS uygulamasının da etkisiyle, ortaöğretime ve yükseköğretime geçişte sınavlar okuldaki eğitimi giderek artan bir yoğunlukta olumsuz etkilemektedir. Araştırmanın bulgularından elde edilen sonuçlar bu durumu çarpıcı bir şekilde ortaya koymaktadır:

1. Sınava hazırlık okulları boşaltıyor. Öğrenciler sınava hazırlanmak için okula devam etmek yerine dershaneyi tercih etmektedir.

Öğrencilerin;

- Altıncı sınıfta %14'ü
- Yedinci sınıfta %25'i
- Sekizinci sınıfta %42'si

SBS'ye hazırlık amacıyla rapor alacağını ya da devamsızlık yapacağını belirtmişlerdir. Altıncı sınıf velilerinin %21,5'i, yedinci sınıf velilerinin %32'si ve sekizinci sınıf velilerinin %42'si SBS'ye hazırlık amacıyla çocuğuna rapor alacağını ya da devamsızlık hakkını kullanacağını belirtmiştir. Velilerin öğrencilerin tercihlerinde önemli ölçüde belirleyici oldukları dikkate alındığında, velilerden elde edilen bulgularda altı ve yedinci sınıflardaki oranların daha yüksek olması dikkat çekicidir. Bunun anlamı altıncı sınıftan itibaren ilköğretimde öğrencilerin önemli bir oranının okula devam etmeyeceğidir.

Lise son sınıf öğrencilerinin %67'si ikinci dönemde rapor alacağını belirtmiştir. Lise 11. sınıfta sınav olmadığı halde, öğrencilerin %58'i ikinci dönemde sınava hazırlık için rapor alacaklarını belirtmişlerdir.

Lise öğrencilerinin velilerin %51'i ikinci dönem çocuklarının rapor alarak, %21,8'i ise devamsızlık hakkını kullanarak okula gitmeyeceğini ifade etmişlerdir. İkinci dönem rapor alma eğiliminin 12. sınıf velilerinde belirgin şekilde daha yüksek olduğu görülmektedir.

2. Sınavlar ilköğretim programlarında yer alan, fakat SBS soruları içinde yer almayan dersleri işlenemez hale getirmiştir.

Öğrenciler ilköğretim programlarında yer alan, fakat SBS soruları içinde yer almayan görsel sanatlar, teknoloji ve tasarım, müzik, beden eğitimi gibi

derslerin gereksiz olduğunu ya da bu dersleri gerekli görseler bile, sınava hazırlık amacıyla bu derslerin yapılmaması gerektiğini düşünmektedir. Öğrencilerin;

- Altıncı sınıfta %42,4'ü
- Yedinci sınıfta %46,5'i
- Sekizinci sınıfta %50,4'ü

görsel sanatlar, teknoloji ve tasarım, müzik, beden eğitimi gibi derslerin gereksiz olduğunu ya da bu dersleri gerekli görseler bile, sınava hazırlık amacıyla bu derslerin yapılmaması gerektiğini düşünmektedir. Bu konuda velilerden elde edilen bulgular da öğrencilerin görüşleri ile paralellik göstermektedir. Sınıf düzeyi yükseldikçe, görsel sanatlar, teknoloji ve tasarım, müzik, beden eğitimi gibi derslerin gerekli olmadığı/yapılmaması yönündeki görüşler yükselmektedir.

SBS'de soruları yer almayan derslerin önemli olmadığını veya bu derslerin sınava hazırlık için kullanılması gerektiğini düşünen velilerin oranı %44,9'u bulmaktadır. Velilerin, yarıya yakınının, dersleri sınav odaklı bir yaklaşımla değerlendirme eğiliminde oldukları görülmektedir.

3. *Dershaneleri okula dönüştürme iddiası bir yana, okullar dershaneye dönüşmektedir.*

Liselerde öğrencilerin %22'si üniversiteye giriş sınavında soru çıkmayan derslerin gereksiz olduğunu ve yapılmaması gerektiğini %24'ü ise soru çıkmadığı için bu derslere ayrılan sürede sınavda soru çıkan derslerin yapılması gerektiğini düşünmektedir. Öğrencilerin sadece %34'ü sınavda soru çıkmayan derslerin gerekli olduğunu ve yapılması gerektiğini düşünmektedir. Diğer bir ifade ile öğrencilerin %46'sı sınava hazırlık için okulların dershaneye dönüşmesini istemektedir. Öğrencilerin %35'i öğretmenlerinin mutlaka bir dershaneye gitmeleri gerektiğini söylediklerini belirtmektedir.

Lise öğrencilerinin velilerinin %27,4'ü sınavda soru çıkmayan derslerin gerekli olduğuna inanmakla birlikte bu derslerin süresinde sınavda soru çıkan derslerin yapılmasını isterken, %18,3'ü bu dersleri tümüyle gereksiz görmektedir.

4. *İlköğretim büyük ölçüde giderek artan oranda sınava hazırlık sektörüne doğru kaymaktadır.*

Öğrencilerin ilköğretim birinci sınıfta %3,7'si, ikinci sınıfta %4,6'sı, üçüncü sınıfta 8,2'si, dördüncü sınıfta %16,5'i ve beşinci sınıfta 22,5'i sınava hazırlık amacıyla dersane, özel ders ve kurslara yönelmektedir. Bu oranlar altıncı sınıfta %50, yedinci sınıfta %57 ve sekizinci sınıfta %61'e yükselmektedir. Sadece dershaneye gidenlerin oranları altıncı sınıfta %34, yedinci sınıfta %44 ve sekizinci sınıfta %48'dir. Velilerden elde edilen bulgular

da %0 ile en fazla %2'lik bir farklılıkla dersane, özel ders ve kurslara devam oranları konusunda benzer sonuçlar ortaya koymaktadır.

Bu oranlardan hareketle yapılan hesaplamalara göre;

İlköğretim 1-5. sınıflarda;

- dershaneye giden öğrenci sayısı: 297.684
- Özel ders alan öğrenci sayısı: 123.192
- Etüt ya da kursa giden öğrenci sayısı: 474.536

İlköğretim 6-8. sınıflarda;

- dershaneye giden öğrenci sayısı: 1.593.964
- Özel ders alan öğrenci sayısı: 163.926
- Etüt ya da kursa giden öğrenci sayısı: 351.578'dir.

Toplamda ilköğretimde sınava hazırlık amacıyla;

- Dershaneye giden öğrenci sayısı: 1.891.648
- Özel ders alan öğrenci sayısı: 287.118
- Etüt ya da kursa giden öğrenci sayısı 826.111'dir

5. Öğrenciler daha lise eğitimlerinin ilk yılından itibaren, okulla birlikte dershaneye de devam etmektedir.

Lise öğrencilerinin;

- %15'i dokuzuncu sınıf.ta,
- %20'si 10. sınıfta,
- %39'u 11. sınıfta ve
- 51'i 12. sınıfta dershaneye veya kursa gitmekte ya da özel ders almaktadır.

Liselerde öğrenim gören öğrencilerin;

- 1.088.084'ü dersanelere gitmekte,
- 90.356'sı özel ders almakta ve
- 289.360'ı üniversite sınavına hazırlık için kurslara devam etmektedir.

Bu sayılar, ortaöğretimin yanında sınava hazırlık için büyük bir sınava hazırlık sektörü oluştuğunu göstermektedir.

6. İlköğretim öğrencileri zamanını dershanede geçirmektedir; Öğrenciler okuldaki derslere harcadıkları zamana eşdeğer bir zamanı sınava hazırlık için harcamaktadır.

Altı, yedi ve sekizinci sınıf öğrencilerin %44'ü haftada 10 saatten daha fazla bir süreyi dershanede geçirmektedir. Öğrencilerin yaklaşık %7'si haftada 20 saatten daha fazla bir zamanı dershanedeki eğitime ayırmaktadır. Sınıf düzeyi yükseldikçe dershanede haftada alınan ders saati de artmaktadır. Ayrıca, okul ve dersane dışında da öğrenciler SBS'ye hazırlık amacıyla yapılan çalışmalara oldukça fazla zaman ayırmaktadır. Öğrencilerin yaklaşık %50'si sınava hazırlık için günde üç saatten daha fazla bir zaman harcamaktadır. Bu süre öğrencilerin %15'i için günde beş saat ve daha fazladır. Bu durumda öğrencilerin okul ile ilgili diğer çalışmalara ya da herhangi bir sosyal, sportif ve sanatsal etkinliğe zaman ayırmaları mümkün değildir.

12. sınıf öğrencilerinin %42'si dershanede haftada 15 saatten fazla ders almakta, %43'ü ise günde 3-4 saatten fazla sınava hazırlık çalışması yapmaktadır. Bu süreler toplandığında okuldaki haftalık ders saatini geçmektedir.

7. İlköğretimde dersler ve öğretim sınav odaklı hale gelmiştir.

Öğrencilere göre öğretmenlerin üçte ikisi sınavda soru çıkmayacağını belirterek, bazı konuları yeterince işlemeden geçmekte ve SBS'de soru çıkmayan görsel sanatlar, teknoloji ve tasarım, müzik, beden eğitimi gibi derslerde sınava hazırlık için soru çözme ve benzeri çalışmalar yapmaktadır. SBS'de soru çıkmayan derslerin saatlerinde sınava hazırlık çalışmaları yapılmasının bütün sınıf düzeylerinde yaklaşık oranlarla cevaplandırıldığı görülmektedir. Dolayısıyla bu, sadece son sınıflara mahsus olarak düşünülmemesi gereken, bütün sınıf düzeylerine yayılmış bir uygulama haline dönüşmüştür.

8. Liselerde öğretim ve öğretmenler bütünüyle sınav odaklı hale gelmiştir.

Öğrencilerin %75'i öğretmenlerinin sınavda soru çıkmayacağını belirterek ders kitaplarındaki bazı konuları yeterince işlemeden geçtiklerini belirtmişlerdir. Üstelik bu durum yalnızca 12. sınıflar için değil, 11. sınıflar için de aynı ölçüde geçerli görülmektedir. Yine öğrencilerin yaklaşık %50'si sınavda soru çıkmayan derslerde sınava hazırlık için soru çözme ve benzeri çalışmaların yapıldığını belirtmişlerdir. Üniversiteye giriş sınavında soru çıkmayan derslerde sınava hazırlık çalışmaları yapılmasının 12. sınıflarda nispeten daha yüksek oranlarda ifade edildiği görülmektedir.

9. Öğretmenler öğrencilerinden, proje çalışmaları ve performans ödevi yerine sınava hazırlık için soru çözmelerini istemektedir.

Öğrencilere göre öğretmenlerin en az üçte biri Türkçe, Matematik, Fen ve Teknoloji, Sosyal Bilgiler ve Yabancı Dil derslerinde öğrencilere proje çalışması

ya da performans ödevi yerine sınava hazırlık için soru çözdürmektedir. Bu eğilim en çok matematik ve Türkçe derslerinde görülmektedir. Ayrıca proje çalışması ya da performans ödevi yerine sınava hazırlık için soru çözdürme uygulamasının en yoğun olarak altıncı sınıflarda görülmesi dikkat çekicidir.

Liselerde de sınavlar nedeniyle eğitim amacından uzaklaşmakta, öğrencilerin %46'sı Dil ve Anlatım, Türk Edebiyatı ve matematik derslerinde performans görevleri ve proje ödevleri yerine sınava hazırlık için test soruları çözmeleri istendiğini belirtmektedir.

10. Öğrencilere göre öğretmenlerin çoğunluğu sınavda başarılı olacağını düşündükleri öğrencilerle daha çok ilgilenmektedir.

Tüm öğrencilerin öğrenmesini sağlamak için öğretmenlerin kazanım eksikliği olan öğrencilere daha çok destek sağlaması beklenirken, ilköğretimde öğrencilerin %5,6'sı öğretmenlerin başarı düzeyi daha düşük olduğunu düşündükleri öğrencilerle daha çok ilgilendiklerini düşünmekte, oysa %36'sı öğretmenlerin başarı düzeyi yüksek öğrencilerle daha çok ilgilendiklerini, %6'sı ise öğretmenlerin SBS'de başarılı olmayacağını düşündükleri öğrencilerle hiç ilgilenmediklerini düşünmektedir.

Liselerde de öğrencilerin görüşleri paralellik göstermekte, öğretmenler sınavda düşük puan alacağını düşündükleri öğrencilerle daha az ilgilenmektedir. Öğrencilerin %41'i öğretmenlerinin üniversiteye giriş sınavında daha yüksek puan alacağını düşündükleri öğrencilerle daha çok ilgilendiklerini, %7'si ise başarılı olamayacağını düşündükleri öğrencilerle hiç ilgilenmediklerini belirtmişlerdir.

11. Sınava hazırlık nedeniyle okullarda rehberlik etkinlikleri, sanatsal ve sportif çalışmalar ile kulüp çalışmalarını etkinliğini kaybetmiştir.

Öğrencilerin %45'i rehberlik etkinliklerinin, %61'i okul gezilerinin, %51'i sportif etkinliklerin, %50'si müzik, resim gibi sanat etkinliklerinin, %39'u kulüp çalışmalarının sınava hazırlık amacıyla ya yeterince yapılmadığını ya da bu etkinlikler okul tarafından yapılsa da kendilerinin hiç katılmadıklarını belirtmişlerdir. Bu bulgular öğrencilerin okuldaki etkinliklerden uzaklaştığını ve daha çok sınav odaklı bir eğitim verildiğini göstermektedir. Sınıf düzeyi yükseldikçe SBS'ye hazırlanmak amacıyla okuldaki bütün etkinliklerin daha az yapılmaya başlandığı, öğrencilerin katılımının da düştüğü görülmektedir.

Liselerde öğrencilerin %52'si rehberlik etkinliklerinin, %59'u okul gezilerinin, %53'ü sportif etkinliklerin, %54'ü sanat etkinliklerinin, %53'ü kulüp çalışmalarının sınava hazırlık amacıyla yapılan çalışmalar nedeniyle yeterince yapılmadığını ya da bu etkinlikler yapılsa bile kendilerinin sınava hazırlanmak için bu çalışmalara katılmadıklarını belirtmişlerdir.

12. Öğretmenler sınava hazırlık için dershaneye gitmenin gerekli olduğunu düşünmektedir.

İlköğretim öğrencilerine göre, öğretmenlerinin yaklaşık dörtte biri sınava hazırlık için dershaneye gitmenin gerekli olmadığını, yaklaşık %50'si ise dershaneye gidilmesinin gerekli olduğunu düşünüyorlar. Bu bulgular, sınava hazırlık için okul dışında çözüm arandığının bir göstergesi olarak değerlendirilmektedir. Velilerin de yaklaşık %42'si çocuklarının dershaneye gitmeden istedikleri liseye girebilmelerinin mümkün olmadığını düşünmektedir.

13. Sınav sistemi ve sınavlara hazırlık sektörü öğrencilere gerçekçi olmayan umutlar vaat etmektedir.

Öğrencilerin altıncı (%24) ve yedinci (%13) sınıflarda önemli bir oranı Fen liselerine gitmek isterken, sekizinci sınıfta (7) bu oran azalmakta ve sekizinci sınıfta öğrencilerin tercihleri daha çok Anadolu lisesine yönelmektedir. Sekizinci sınıfta sağlık meslek lisesi ve diğer meslek liselerini tercih oranlarında da bir artış görülmektedir. Ne yazık ki, Anadolu liselerinin kontenjanlarının sınırlılığına rağmen, öğrencilerin %83'ü istedikleri liseye yerleşebileceklerini düşünmektedir. Bu kadar büyük bir oranın sayısal olarak istediği bir liseye yerleşmesi mümkün olmayacağından, öğrencilerin büyük bir kısmının sınav ve yerleştirme sonrasında düş kırıklığı yaşaması kaçınılmaz olacaktır. Diğer taraftan sekizinci sınıf öğrencilerinin %46'sı dershaneye gitmeden istedikleri liseye yerleşebilecekleri bir puan alamayacaklarını düşünmeleri, dershaneye oluşan bağımlılığın da bir göstergesi olarak değerlendirilmektedir. Sınıf düzeyi yükseldikçe dershaneye gitmeden istediği puanı alabileceğini düşünenlerin oranı azalmaktadır.

Lise öğrencilerinin velilerinin de %49,3'ü çocuklarının dershaneye gitmeden üniversite sınavını kazanamayacağına inanmaktadır.

14. Okullar dershanelerle rekabet edemez hale gelmiştir.

Dershane de aldıkları eğitim ile okulda aldıkları eğitimi karşılaştırdıklarında, ilköğretim öğrencilerinin sadece %10,8'i okuldaki eğitimi daha kaliteli bulduklarını belirtmişlerdir. Bu bulgular, dershaneye giden öğrenciler arasında okuldaki eğitimin yetersiz kaldığına ilişkin ne kadar yaygın olduğunu ve öğrencilerin bu nedenle okul dışında çözüm aramaya yöneldiklerini göstermektedir. Velilerden elde edilen bulgular da öğrencilerin görüşlerini destekler niteliktedir.

Lise öğrencilerine göre dershaneye gitmede belirleyici olan temel etken okuldaki eğitimin sınava hazırlanmak için yeterli görülmemesidir. Dershaneye giden öğrencilerin %55'i dershanedeki eğitimin daha kaliteli olduğunu, %11'i okuldaki eğitimin daha kaliteli olduğunu, %27'si her ikisinin de kaliteli olduğunu belirtmişlerdir. 12. sınıflarda dershanedeki eğitimi daha kaliteli bulma oranı, belirgin şekilde yükselmektedir. Daha da önemlisi, dershaneye eğitimi

daha kaliteli bulan öğrencilerin oranının en yüksek olduğu lise türü Anadolu Liseleridir. Velilere göre çocuklarının dershanedeki eğitimini daha kaliteli bulanların oranı %23,2, okuldaki eğitimi daha kaliteli bulanların oranı ise %6,3'tür.

Sınavların Öğrenciler ve Aileler ve Üzerinde Etkileri

Sınavlar ailelerin çocukları ile birlikte aile yaşamlarını ve toplumsal yaşamlarını etkilemektedir. Sınavların öğrenciler ve aileleri üzerinde etkileri aşağıda özetlenmiştir:

1. Öğrencilerin dershane tercihlerinde aileleri, öğretmenler, akranlar ve çevre etkili olmaktadır.

İlköğretimde öğrencilerin %32'si dershane seçiminin kendi tercihleri olduğunu belirtmelerine karşın, %41'i ailelerinin ve %12'si de öğretmenlerinin etkili olduğunu belirtmişlerdir.

Liselerde dershaneye giden öğrencilerin %44'ü devam ettikleri dershanenin kendi tercihleri olduğunu, 56'sı ise ailelerinin tercihinin, öğretmenlerinin, çevrede tanıdıklarının ya da akranlarının tavsiyelerinin dershane tercihinde belirleyici olduğunu belirtmişlerdir.

2. Okul eğitiminin yetersiz ve kalitesiz olduğunu düşünen öğrenci dershaneye yönelmektedir.

Dershaneye giden öğrencilerin büyük çoğunluğu okuldaki eğitimin yetersiz, eksik, ya da sınava hazırlık için yetersiz olduğunu düşünmektedir. İlköğretimde dershaneye giden öğrencilerin %88'i okulda sınava hazırlık çalışmalarının yetersiz olduğunu, dershanedeki çalışmaların kendi eksiklerini tamamlayıcı nitelikte olduğunu ya da okuldaki eğitimin yetersiz olduğunu düşündüğü için dershaneye gittiğini belirtmiştir. Geriye kalan %12'lik grup ise arkadaşları dershaneye gittiği ya da anne babası istediği için dershaneye gittiğini belirtmiştir. Çocukları dershaneye giden velilerin %37'si okuldaki eğitimin SBS'ye hazırlık için yetersiz olduğunu, %57'si ise okuldaki eğitimi yeterli görmesine karşın, çocuğunun iyi bir puan alabilmesi için yine de dershaneye gitmesi gerektiğini düşünmektedir. Bu durumda velilere göre sınav olgusu, okuldaki eğitimin niteliğinden bağımsız olarak bir dershane olgusunu zorunlu kılmaktadır. Okuldaki eğitimi tek başına SBS'ye hazırlık için yeterli bulma ve bu eğitimi yeterli bulsa da iyi bir puan için dershaneyi gerekli görme oranı, sınıf düzeyi yükseldikçe artmaktadır. Bu bulgular, sınıf düzeyi yükseldikçe dershaneye gitme oranının artması ile ilişkili gözükmektedir.

Liselerde öğrencilerin %49'u okulda sınava hazırlık çalışmalarının yetersiz olduğunu, %10'u okuldaki eğitimin yetersiz olduğunu ve %32'si dershanedeki derslerin kendi eksiklerini tamamlayıcı nitelikte olduğunu düşündüğü için

dershaneye gittiğini belirtmişlerdir. Daha da önemlisi, öğrencilerin 11. Sınıfta %27'si, 12. sınıfta ise %48'i bir "tercih hakkı olsaydı, bu öğretim yılında sadece dershaneyi tercih" edeceğini belirtmiştir. Sadece okula gitmeyi tercih ederdim diyenlerin oranı ise 15'tir.

3. Zamanlarını sınava hazırlık için harcanan zaman ve emek öğrenciler ve veliler için bir tercih değil, sistemin onları mahkum ettiği bir sonuçtur.

Öğrencilere, sınava hazırlanmak zorunda olmasalardı, sınava hazırlık için harcadıkları zamanı nasıl değerlendirmek isteyecekleri sorulduğunda, öğrencilerin bu zamanı öncelikle; okuldaki ders kitaplarını daha fazla okuyarak (29,3) roman, hikaye, araştırma, şiir gibi kitapları okuyarak (20,1), sanatsal ya da sportif etkinlikler yaparak (18,9) ya da arkadaşlarıyla çeşitli etkinliklere katılarak (13,6) geçirmek istedikleri görülmüştür.

Velilerin %80,3'ü çocukları sınava hazırlanmak için çalışmasaydı bu süreyi okuldaki derslerine daha çok çalışarak geçirmesini istemektedir. Roman, hikaye, araştırma, gibi alanlardaki kitapları okumalarını isteyenlerin oranı %67,2, sanat etkinliklerine katılmalarını isteyenlerin %49,9, sportif etkinliklere katılmalarını isteyenlerin %55,2, aileyle birlikte zaman geçirmelerini isteyenlerin %56,2 ve arkadaşlarıyla zaman geçirmesini isteyenlerin oranı da %32,9'dur. Bu bulgular gösteriyor ki, sınava hazırlık velilerin tercihi değildir. Onlar çocukları ile birlikte sınav sisteminin dayatmalarına mahkum olmuş durumdadır.

4. Lisede öğrenciler sınava hazırlık için çalışmak zorunda olmasalardı, okulu daha çok tercih edeceklerdi.

Lise öğrencilerininin %62'si sınava hazırlık için yaptıkları çalışmalar için ayırdıkları zamanı okuldaki derslerine daha çok çalışarak, %53'ü roman, hikaye, araştırma, şiir gibi kitapları okuyarak, %54'ü sportif bir etkinliğe katılarak değerlendireceklerini belirtmişlerdir. Bu tercihlerin her biri onları yaşamlarında sınav sonucundan daha başarılı kılabilecek seçenekler olabilirdi. Ancak onların şu anda sınava hazırlanmak dışında seçenekleri bütünüyle engellenmiş durumda.

5. Sınava hazırlık için yapılan çalışmalar okul eğitimini ve öğrencilerin motivasyonunu olumsuz etkilemektedir.

İlköğretimde öğrencilerin yaklaşık üçte ikisi sınava hazırlanmak amacıyla yapılan çalışmaların okulu sıkıcı hale getirdiğini, test çözmekten bunaldığını ya da başaramayacağını düşünerek ümitsizliğe kapıldığını belirtmişlerdir. Bu olumsuz etkiler sınıf düzeyi yükseldikçe daha çok artmaktadır. Velilerin %35,6'sı öğrencilerin sınava girmek için yaptığı çalışmalar sırasında başaramayacağı için ümitsizliğe kapıldığını, %21,1'i sınava girmekten ve test çözmekten bunaldığını, %13'ü bu çalışmalar yüzünden okuldan da sıkıldığını ifade etmektedir. Hem veliler hem de öğrenciler genel olarak sınavların etkisinin olumsuz olduğunda birleşmektedir.

Liselerde öğrencilerin %22'si sınava hazırlık çalışmalarının okulu sıkıcı hale getirdiğini, %20'si sınava girmek ve test çözmekten bunaldığını, %25,5'i ise Ümitsizliğe kapıldığını belirtmişlerdir. Sınava girmek ve test çözmek "kendime olan güvenimi artırıyor" diyenlerin oranı ise %21'dir. Bu bulgular liselerde sınav hazırlık çalışmalarını öğrencilerin çoğunluğunu olumsuz etkilediğini göstermektedir.

6. Sınav gençleri bunaltıyor.

Liselerde öğrencilerin %90'ı üniversiteye giriş sınavına hazırlık için yaptıkları çalışmaların bunalttığını, yordüğünü ve zaman zaman sıkıldığını belirtmişlerdir. Sınava hazırlık çalışmaları daha çok Anadolu Liseleri ile Genel Lise öğrencilerinin olumsuz etkilemektedir. Bunun nedeni meslek liseleri öğrencilerinin önemli bir oranının sınavsız geçişi tercih etmeleri olabilir. Sınavda başarılı olmamak, gençler için "çevresine karşı mahcup olmak" ya da "hayatın kararması" gibi toplumsal çevre ile de ilişkilendirilen olumsuz anlamlar içermektedir.

Lise velilerinin %29,4'ü çocuklarının bazen sınavda kazanamayacağını düşünerek ümitsizliğe kapıldığını, %27,8'i sınava hazırlık çalışmaları sebebiyle okuldan da sıkıldığını, %20,9'u ise sınava girmek ve test çözmekten bunaldığını ifade etmektedir. 12. sınıf öğrencilerinin velileri, okuldan sıkıldığı, test çözmekten bunaldığı cevaplarını daha yüksek oranlarla ifade etmektedirler.

7. Aileler çocuklardan başarabileceğinden daha fazlasını bekleyerek, çocuklar üzerine ağır bir yük yüklemektedir.

İlköğretimde öğrencilerin %45'i ailelerinin kendilerinden başarabileceklerinden daha fazlasını beklediklerini düşünmektedir. Velilerin %81'i çocuklarının istediği liseyi kazanabileceğini düşünmektedir. Bu beklentinin gerçekçi olması sayısal olarak olanaksızdır. Çünkü velilerin %32'si çocuklarının Anadolu Lisesine, %16'sı ise Fen Lisesine gitmesini istemektedir. Sonuçta öğrenciler ve veliler beklentilerinin karşılanamaması ile yüzleşmek zorunda kalacaklardır.

Üniversiteye giriş sınavlarına hazırlanan öğrenciler için de durum ilköğretimden pek farklı gözükmemektedir. Lise öğrencilerinin %41'i ailelerinin kendilerinden yapabileceklerinden fazlasını beklediklerini düşünmektedir. Ailelerinin beklentilerinin gerçekçi olduğunu düşünen öğrencilerin oranı %33'tür. Lise 12. sınıf öğrencileri ailelerinin kendilerinden, yapabileceklerinden daha fazlasını bekledikleri görüşünü nispeten daha yüksek oranla ifade etmektedirler.

8. Ailelerin günlük yaşamları testler ve sınavlarla kuşatılmıştır.

İlköğretimde öğrencilerin %34'ü anne babalarının evde "her zaman", %33'ü "sık sık", %25'i ise "bazen" sınavlar ve testlerle ilgili konuştuklarını belirtmişlerdir. Sınava hazırlık çalışmaları, öğrencinin ne kadar test çözdüğü

gibi konular ailelerin en azından üçte ikisinin yaşamında tartışma konusu olmaktadır. Sınıf düzeyi yükseldikçe, bu tartışmalar daha da yoğunlaşmaktadır. Velilerin bu konuda görüşleri öğrencilerden elde edilen bulgulardan daha kötü bir tablo çizmektedir. Velilerin %90'ı evde sınavları ve testleri konuştuklarını; %70'i ise anne-baba arasında sınavlar nedeniyle tartışma yaşadıklarını belirtmişlerdir. Görülüyor ki, sınavlar yalnızca öğrencilerin değil, anne babaların da yaşamını baskı altına almıştır.

Sınavlar ve testler lise öğrencilerinin anne-babaları için de günlük bir konuşma ve tartışma konusu haline gelmiştir. Öğrencilerin yaklaşık %86'sı anne-babalarının evde sınavlar ve testlerle ilgili konuştuklarını, %58'i ise anne-babaları arasında sınavlar nedeniyle tartışma yaşandığını belirtmişlerdir. Velilerin de anne-baba olarak sınavlar/testler konusunda her zaman ve sık sık konuştuklarını söyleyenlerin oranı %49,3 iken, bunu bazen yaptıklarını ifade edenlerin oranı %38,1, hiç konuşmadıklarını kaydedenlerin oranı ise %7,3'tür. Anne-baba olarak kendi aralarında çocuğun sınava hazırlanması ve test çözmesi gibi konularda her zaman veya sık sık tartıştıklarını belirtenlerin oranı %23,2, bazen tartıştıklarını söyleyenlerin oranı %43,4'tür.

9. Sınava hazırlık öğrencilerin aileleriyle birlikte yapacağı ve ailenin günlük yaşamının bir parçası olan pek çok etkinliği engellemektedir.

İlköğretimde öğrencilerin ortalama %50'si sınavlara hazırlık için yaptıkları çalışmaların aileleriyle birlikte zaman geçirmek, akşam yemeği yemek, sinemaya veya tiyatroya gitmek, tatile gitmek, hafta sonları çeşitli etkinlikler yapmak, dost, akraba, arkadaş ziyaretleri yapmak gibi günlük yaşamda olması gereken birçok etkinliği ve aile ile birlikteliği olumsuz etkilediğini belirtmişlerdir. Velilerin %55'i sınavlara hazırlık nedeniyle çocukları ile birlikte zaman geçiremediklerini, %52'si birlikte geziye, tatile gidemediklerini belirtmektedir.

Lise öğrencilerinin de yaklaşık %50'si sınava hazırlık için yaptıkları çalışmaların aileleriyle birlikte yapabilecekleri pek çok etkinliği engellediğini düşünmektedir. Sınavlar aile bütünlüğünü etkiler hale gelmiştir. Lise öğrencilerini velileri çocuklarının sınava hazırlık çalışmalarının, onların kendileriyle birlikte evde zaman geçirmesini çoğu zaman veya bazen engellediğini söyleyenlerin oranı %52,5, birlikte akşam yemeği yemeyi engellediğini ifade edenlerin oranı %38,6, birlikte sinemaya-tiyatroya gitmeyi engellediğini belirtenlerin oranı %46,9, geziye-tatile gitmeyi engellediğini söyleyenlerin oranı %53, televizyon izleme cevabı verenlerin oranı %57,3, hafta sonu etkinlikleri diyenlerin oranı %57,1, dost-arkadaş ziyareti cevabını verenlerin oranı da %38,4'tür.

10. Lisede eğitim gördükleri okul türü gençlerin sadece %50'sinin kendi tercihidir.

Geriye kalan %50 ise ailesinin tercihi olarak ya da başka bir seçeneği olmadığı için öğrenim gördüğü liseye gitmek zorunda kalmıştır. Öğretmenlerin etkisiyle devam ettiği liseyi tercih edenlerin oranı ise %3'ün altında kalmaktadır. Bu oran okulun yönlendirmede ne kadar etkisiz kaldığını bir göstergesidir.

11. Öğrenciler yıllarca sınava hazırlanarak girdikleri liselerde gördükleri eğitimden memnun olmamaktadır.

Okuduğu liseden memnun olmayan öğrencilerin oranının en yüksek olduğu lise türü Anadolu Liseleridir. Genel liselerde okuyan öğrencilerin %15'i okuduğu liseden memnun olmadığını belirtirken, Anadolu Liselerinde okuyan öğrencilerin %20'si memnun olmadıklarını, %44'ü ise kısmen memnun olduklarını belirtmişlerdir. Oysa öğrenciler Anadolu Liselerine girebilmek için yıllarca sınava hazırlanmışlardır. Bu memnuniyetsizlik daha çok öğrencilerin okudukları liselerde beklentilerinin karşılanamamış olması ile açıklanabilir.

12. Üniversite, gençlerin pek çoğu için sistemin onlara sunamayacağı bir yaşam beklentisidir.

Öğrenciler üniversite eğitiminden bir meslek sahibi olmayı ve iyi bir eğitim almayı beklemektedir. Lise öğrencilerinin %90'ı için üniversitenin anlamı bir meslek sahibi olmak, %80'i için ise iyi bir eğitim almaktır. Ne yazık ki, mevcut yükseköğretim sisteminde üniversite eğitimi birçok alanda bir meslek kazandırmaktan oldukça uzak gözükmektedir. Öğrencilerin %82'si hayatta başarılı olabilmek için üniversiteye gitmek gerektiğini düşünmektedir. Yine ne yazık ki, %82'sinin üniversiteye gitmeleri sayısal olarak henüz gerçekleştirilebilecek bir ideal olarak gözükmemektedir. Sınıf düzeyi yükseldikçe hayatta başarılı olabilmek için mutlaka üniversiteye gitme gerekliliğine olan inanç azalması, belki de öğrencilerin lise son sınıfta bu gerçekle biraz daha yüzleşmiş olmalarından kaynaklanmaktadır.

Lise velilerinin %87,2'si çocuğunun üniversiteye gitmesini meslek sahibi olması için, %77,2'si iyi bir eğitim alması için, %75,2'si yapacağı işte başarılı olması için, %74,3'ü daha kolay iş bulması için istediğini ifade etmiştir.

13. Öğrencilerin yükseköğretimde tercihleri öğretmenlik, mühendislik ile tıp ve eczacılık alanlarında yoğunlaşmaktadır.

Anadolu Liselerindeki öğrencilerin %39'u tıp ve eczacılık, %25'i mühendislik alanlarında, %12'si ise öğretmen yetiştiren bir programda yüksek öğretim görmek isterken, genel liseler ve meslek liselerinde; %30 ve %28'lik oranlarla birinci sırada öğretmenlik yer almaktadır.

Velilerin %27,7'si çocuklarının eğitim-öğretmenlik, %20'si tıp-eczacılık, %19,4'ü mühendislik, %10,8'i siyasal bilimler-hukuk alanlarında eğitim

görmesini istemekte, bunları %%5,8 ile iktisat-işletme, %4,9 ile sanat-edebiyat-dil-iletişim alanları izlemektedir.

14. Dershanelere yoğun bir talep olmasına karşın, iyi bir lise eğitimi üniversiteye girişin yolu olarak görülmektedir.

Öğrencilerin %89'u iyi bir lise eğitiminin üniversiteye girişte belirleyici olduğunu düşünmektedir. Bu durumda öğrencilerin ve ailelerin daha iyi olduğunu düşündükleri liselere yönelmeleri doğal bir sonuç olarak değerlendirilmektedir. Velilerin de %83,9'u tamamen veya kısmen, iyi bir lisede okumanın sınavı kazanmada etkili olduğu düşüncesindedir.

15. Öğrencilerin mesleki yönlendirme rehberlikte en çok faydalandığı kaynak okuldaki rehber öğretmenlerdir.

Öğrencilerin %56'sı mesleki rehberlik, fakülte ve bölüm tanıtımı gibi konularda okuldaki rehber öğretmenlerden yararlandıklarını, %48'i okuldaki diğer öğretmenlerden, %44'ü ise dershanelerdeki rehber öğretmenlerden yararlandıklarını belirtmişlerdir. Bu durumda, mesleki rehberlik ve yönlendirme konusunda öncelikli kaynağın okullardaki rehber öğretmenler olduğu görülmektedir. Ancak rehberlik hizmetlerinin ve personelinin yetersizliği, öğrencilerin yönlendirilmelerinde etkili bir sistem oluşturulmasını engellemektedir.

16. Sınava giren lise öğrencilerinin bir kısmı, daha sınava girmeden kazanma şanslarının çok az olduğunu bilerek ya da ümitsizce sınava girmektedir.

Öğrencilerin %34'ü AÖF dışında dört yıllık bir fakülte kazanma şanslarının az olduğunu, %9'u ise ümidi olmadığını belirtmişlerdir. Bir devlet üniversitesine girememeleri ya da bir özel üniversiteye burslu yerleşememeleri durumunda; öğrencilerin %69'u tekrar sınava hazırlanmayı düşünmekte, bir işte çalışacağını belirtenlerin oranı ise sadece %7. Öğrencilerin %3'ü ise bir meslek kursuna kayıt yaptırmayı bir seçenek olarak görmektedir. Öğrenciler için yoğunluklu olarak üniversite sınavı için tekrar hazırlanmak ve sınava girmek tek seçenek olarak görülmektedir.

17. Ortaöğretim başarı puanı üniversiteye girişte adaletsizliğe neden olmaktadır.

Anadolu liselerindeki öğrencilerin %59'u yükseköğretime yerleştirme puanlarının hesaplanmasına okuldaki derslerde verilen notların hesaplamaya dahil edilmesinin, notların adil bir biçimde verilmediği düşüncesi ile karşı çıkmaktadır. Bu oran meslek liselerinde %33, genel liselerde ise %36'dır. İdeal olarak okuldaki başarının bir üst öğrenime yerleştirme ile ilgili kararlarda kullanılması doğru bir uygulama olmakla birlikte, öğretim programlarının ölçme standartları oluşturulmadan subjektif olarak belirlenmiş ve karşılaştırılabilir

niteliğe sahip olmayan notların öğrencilerle ilgili önemli kararlarda kullanılması kaçınılmaz olarak adaletsizlik ve eşitsizliklere neden olmaktadır.

Sınavlara Hazırlık İçin Yapılan Harcamaların Ailelere Getirdiği Parasal Yük

Sınav harcamaları özellikle dar gelirlili ailelere büyük bir parasal yük gitmektedir. Araştırma bulguları sınav hazırlık kapsamında ailelerin bir yılda yaptığı harcamaların miktarını ortaya koymuştur:

1. Sınav hazırlık sektörü; dershaneler, özel dersler, etütler ve kurslar ailelere ağır bir mali külfet getirmektedir.

Ailelerin üniversite kapısına gelinceye kadar her bir yılda sınav hazırlık için yaptığı harcamalar:

- Ortaöğretime geçiş için sınavları için: **8.082.838.965 TL** ve
- Üniversiteye giriş sınavları için: **8.626.472.774 TL** olmak üzere
- Toplam harcama miktarı **16.709.311.739 TL** dir.

Ailelerin bir yılda yaptığı sınav hazırlık harcamalarının harcama alanına göre dağılımı şu şekildedir:

- Dershane ödemeleri: **5.707.811.064 TL**
- Sınav hazırlık amacıyla test, kitap dergi ve benzeri materyaller için harcamalar: **2.160.968.761 TL**
- Sınav hazırlık amacıyla etüt ve kurs ödemeleri: **1.267.398.136 TL**
- Sınav hazırlık amacıyla yapılan çalışmalardan kaynaklanan ulaşım, yemek ve benzeri için yapılan harcamalar: **5.198.178.895 TL**
- Özel ders ücreti ödemeleri: **2.374.954.883 TL**

Sınav hazırlık sektörüne harcama bu kaynakların eğitime nasıl bir katkı sağladığı bilinmemektedir. Sınav hazırlık için harcanan kaynaklar ilköğretim okulları için 2010 yılında kamu bütçesinden öngörülen toplam kaynak (16.761.436.700) miktarını geçmiştir. Sınav hazırlık için harcanan kaynaklar 2009 yılı yükseköğretim bütçesinin (8.772.719.225 TL) yaklaşık iki katıdır. Sadece üniversiteye giriş sınavları için yapılan harcamalar yükseköğretim bütçesi kadar bir büyüklüğe sahiptir. Bunun anlamı, yine sadece üniversiteye giriş sınavları için yapılan harcamalarla Türkiye’de kamu tarafından işletilen büyüklükte ikinci bir yükseköğretim sistemi işletilebilirdi. Kaynak yetersizliği gerekçesi ile eğitimde pek çok iyileştirmelerin yapılamadığı, yükseköğretimin kapasitesinin ve niteliğinin geliştirilemediği dikkate alındığında, kaynakların nasıl heba edildiği daha iyi anlaşılacaktır.

Tablo 309

İlköğretim 1-5. Sınıflarda Sınava Hazırlık İçin Yapılan Harcamalar

		Harcama yapan öğrenci yüzdesi	Toplam öğrenci	Ortalama harcama miktarı	Harcama yapan sayısı ^(*)	Toplam harcama miktarı ^(**)
1. sınıf	Dershane	3,1	1.397.438	1406,75	43.321	60.941.223
	Özel ders	0,3	1.397.438	5034,03	4.192	21.104.234
	Etüt-kurs	2	1.397.438	876,50	27.949	24.497.088
2. sınıf	Dershane	1,9	1.226.114	1406,75	23.296	32.771.882
	Özel ders	0,7	1.226.114	5034,03	8.583	43.206.063
	Etüt-kurs	3,1	1.226.114	876,50	38.010	33.315.357
3. sınıf	Dershane	3,1	1.336.317	1406,75	41.426	58.275.782
	Özel ders	1,4	1.336.317	5034,03	18.708	94.178.838
	Etüt-kurs	5,3	1.336.317	876,50	70.825	62.077.938
4. sınıf	Dershane	4,4	1.339.285	1406,75	58.929	82.897.724
	Özel ders	3,2	1.339.285	5034,03	42.857	215.744.028
	Etüt-kurs	12,6	1.339.285	876,50	168.750	147.909.296
5. sınıf	Dershane	9,9	1.320.325	1406,75	130.712	183.879.352
	Özel ders	3,7	1.320.325	5034,03	48.852	245.922.559
	Etüt-kurs	12,8	1.320.325	876,50	169.002	148.129.902

^(*) Harcama yapan öğrenci sayısı; Harcama yapan öğrenci yüzdesinin her bir sınıf düzeyindeki öğrenci sayısı ile çarpılması ile elde edilmiştir [(Harcama yapan öğrenci yüzdesi * sınıf düzeyinde öğrenci sayısı)/100]. Öğrenci sayıları *Milli Eğitim İstatistikleri 2009-2010 İstatistiklerinden* alınmıştır.

^(**) Toplam harcama; harcama yapan öğrenci sayısı ile araştırmadan elde edilen ortalama harcama miktarının çarpımı ile elde edilmiştir.

Tablo 310

İlköğretim 6, 7 ve 8. Sınıflarda Sınava Hazırlık İçin Yapılan Harcamalar

	Sınıf	N	Ortalama	Std. Sapma	Harcama yapan öğrenci yüzdesi	Harcama yapan sayısı ^(*)	Toplam harcama miktarı ^(**)
Dershane harcamaları	6. sınıf	203	1391,60	679,22	34,58	531.338	739.410.484
	7. sınıf	218	1341,74	620,87	37,85	538.684	722.775.550
	8. sınıf	318	1460,97	670,51	43,44	574.201	838.893.216
	Toplam	739	1406,75	659,78	37,23	1.593.964	2.242.301.847
Etüt-kurs harcamaları	6. sınıf	65	908,35	886,02	11,07	170.133	154.540.965
	7. sınıf	39	1074,74	1071,98	6,77	96.370	103.573.040
	8. sınıf	59	707,50	1039,96	8,06	106.534	75.372.805
	Toplam	163	876,50	993,18	8,21	351.578	308.158.117
Test-kitap için harcamaları	6. sınıf	198	742,83	1137,68	33,73	518.251	384.971.500
	7. sınıf	219	543,88	825,76	38,02	541.155	294.324.073
	8. sınıf	292	711,24	1467,85	39,89	527.253	375.001.902
	Toplam	709	668,31	1209,04	35,72	1.529.257	1.022.010.229
Dershaneye gitmek ya da sınava hazırlık çalışmalarından kaynaklanan diğer harcamalar	6. sınıf	215	1250,23	1602,16	36,63	562.747	703.563.182
	7. sınıf	249	1086,43	1275,29	43,23	615.285	668.461.439
	8. sınıf	344	1067,44	1117,08	46,99	621.148	663.039.377
	Toplam	808	1121,93	1310,31	40,71	1.742.792	1.955.291.836
Özel ders harcamaları	6. sınıf	33	5470,36	3981,91	5,62	86.375	472.502.659
	7. sınıf	19	4662,00	3391,57	3,3	46.949	218.876.238
	8. sınıf	24	4907,73	3342,91	3,28	43.336	212.681.269
	Toplam	76	5034,03	3591,63	3,83	163.926	825.208.744

^(*) Harcama yapan öğrenci sayısı; harcama yapan öğrenci yüzdesinin her bir sınıf düzeyindeki öğrenci sayısı ile çarpılması ile elde edilmiştir [((harcama yapan öğrenci yüzdesi * sınıf düzeyinde öğrenci sayısı)/100)]. Öğrenci sayıları; altın sınıfta 1536431, yedinci sınıfta 1423311 ve sekizinci sınıfta 1321745 olarak, *Milli Eğitim İstatistikleri 2009-2010 İstatistiklerinden* alınmıştır.

^(**) Toplam harcama; harcama yapan öğrenci sayısı ile araştırmadan elde edilen ortalama harcama miktarının çarpımı ile elde edilmiştir.

Tablo 311

Lise 11 ve 12. Sınıflarda Sınava Hazırlık İçin Yapılan Harcamalar

	Sınıf	N	Ortalama	Std. Sapma	Harcama yapan öğrenci yüzdesi	Harcama yapan sayısı ^(*)	Toplam harcama miktarı ^(**)
Dershane harcamaları	11. sınıf	322	1664,97	877,94	35,74	279.568	465.471.080
	12. sınıf	396	1811,73	852,50	43,95	573.476	1.038.982.527
	Toplam	719	1753,93	865,17	40,44	843.985	1.480.294.025
Etüt-kurs harcamaları	11. sınıf	88	1497,42	1391,06	9,77	76.404	114.408.795
	12. sınıf	85	1371,04	1341,96	9,43	123.095	168.767.641
	Toplam	173	1421,32	1359,38	9,73	203.073	288.631.149
Test-kitap için harcamalar	11. sınıf	236	797,35	776,33	26,19	204.901	163.377.335
	12. sınıf	313	806,61	872,28	34,74	453.278	365.620.539
	Toplam	550	803,05	836,12	30,93	645.607	518.453.588
Dershaneye gitmek ya da sınava hazırlık çalışmalarından kaynaklanan diğer harcamalar	11. sınıf	318	1653,87	1532,05	35,29	276.095	456.623.950
	12. sınıf	408	1701,14	1592,93	45,28	590.854	1.005.128.199
	Toplam	727	1682,09	1568,07	40,89	853.375	1.435.453.940
Özel ders harcamaları	11. sınıf	12	5383,29	3589,47	1,33	10.419	56.088.454
	12. sınıf	28	5641,50	3228,17	3,11	40.549	228.757.184
	Toplam	40	5535,18	3375,37	2,25	46.953	259.893.141

^(*) Harcama yapan öğrenci sayısı; harcama yapan öğrenci yüzdesinin her bir sınıf düzeyindeki öğrenci sayısı ile çarpılması ile elde edilmiştir $[(\text{harcama yapan öğrenci yüzdesi} * \text{sınıf düzeyinde öğrenci sayısı})/100]$. Öğrenci sayıları; 11. sınıfta 782269 ve 12. sınıfta 1304803 olarak, *Milli Eğitim İstatistikleri 2009-2010 İstatistiklerinden* alınmıştır.

^(**) Toplam harcama; harcama yapan öğrenci sayısı ile araştırmadan elde edilen ortalama harcama miktarının çarpımı ile elde edilmiştir.

Tablo 312

Lise 9-10. Sınıflarda Sınava Hazırlık İçin Yapılan Harcamalar

		Harcama yapan öğrenci yüzdesi	Toplam öğrenci	Ortalama harcama miktarı	Harcama yapan sayısı ^(*)	Toplam harcama miktarı ^(**)
9. sınıf	Dershane	9,1	1753,93	1276961	116.203	203.811.928
	Etüt-kurs	4,1	1421,32	1276961	52.355	74.413.209
	Test-kitap	6,9	803,05	1276961	88.314	70.920.630
	Diğ. Harc	9,2	1682	1276961	117.480	197.602.053
	Özel ders	1,9	5535,18	1276961	24.262	134.294.537
10. sınıf	Dershane	14,7	1753,93	870042	127.896	224.320.631
	Etüt-kurs	3,9	1421,32	870042	33.932	48.228.230
	Test-kitap	11,2	803,05	870042	97.201	78057230,93
	Diğ. Harc	14,8	1682	870042	129.303	217.487.404
	Özel ders	2,2	5535,18	870042	19.141	105.948.880

^(*) Harcama yapan öğrenci sayısı; Harcama yapan öğrenci yüzdesinin her bir sınıf düzeyindeki öğrenci sayısı ile çarpılması ile elde edilmiştir [((Harcama yapan öğrenci yüzdesi * sınıf düzeyinde öğrenci sayısı)/100). Öğrenci sayıları *Milli Eğitim İstatistikleri 2009-2010 İstatistiklerinden* alınmıştır.

^(**) Toplam harcama; harcama yapan öğrenci sayısı ile araştırmadan elde edilen ortalama harcama miktarının çarpımı ile elde edilmiştir.

Tablo 313

Lise Mezunlarının Sınava Hazırlık İçin Yaptığı Harcamalar

	N	Ortalama	Std. Sapma	Harcama yapan öğrenci yüzdesi	Harcama yapan sayısı ^(*)	Toplam harcama miktarı ^(**)
Dershane harcamaları	681	2016,46	784,38	72,14	523382	1.055.379.686
Etüt-kurs harcamaları	79	1847,37	1334,71	8,37	60715	112.163.870
Test-kitap için harcamalar	454	1228,63	2315,27	48,09	348922	428.695.550
Dershaneye gitmek ya da sınava hazırlık çalışmalarından kaynaklanan diğer ödemeler	629	2660,79	2842,02	66,63	483418	1.286.273.293
Özel ders harcamaları	69	6140,87	4736,93	7,31	53030	325.649.939

^(*) 2004-2009 yılları arasında önceki yıllarda yerleşmemiş öğrenci sayılarının ortalaması alınarak, tahmini sayı 725511 öğrenci olarak hesaplanmıştır.

^(**) Toplam harcama; harcama yapan öğrenci sayısı ile araştırmadan elde edilen ortalama harcama miktarının çarpımı ile elde edilmiştir.

Tablo 314

Türkiye Genelinde Ortaöğretime Geçiş ve Yükseköğretime Geçiş Sınavlarına Hazırlık İçin Ailelerin Yaptığı Harcamaların Toplamı

Harcamanın yapıldığı düzey / Harcama türü	Harcama miktarı
Ortaöğretime geçiş	8.082.838.965
Yükseköğretime geçiş	8.626.472.774
Toplam	16.709.311.739
Dershane	5.707.811.064
Test-kitap	2.160.968.761
Etüt-Kurs	1.267.398.136
Diğer harcamalar	5.198.178.895
Özel ders	2.374.954.883

2. Dershane sektörü dar gelirliden aldığı ücret ile varlıklı olanın dershane ücretini finanse etmektedir.

Başarılı olduğu için dershanede ücretsiz okuyan öğrenci yüzdesinin en yüksek olduğu gelir grubu hane halkı gelirin aylık 5.000 TL'den fazla olduğu gruptur. Aylık geliri 2.000 TL'nin altındaki gelir gruplarında ücretsiz okuyan öğrenci oranı ortalama %6,6 olmasın karşın, aylık hane halkı geliri 5.000 TL'den yüksek olan grupta ücretsiz okuyan öğrenci oranı %13,9'dur. Yine üst gelir gruplarında yer alan ailelerin çocuklarının indirim alma oranlarının, alt gelir gruplarına oranla daha yüksek olması da dikkat çekicidir. Dershane ücretinin ödenmesinde bir kuruluştan yardım ya da burs alan öğrencilerin; aylık hane halkı geliri 500 TL'den az olan gruptaki oran ile aylık hane halkı geliri 5.000 TL'den fazla olan grupta yaklaşık aynı olması, dershane sektöründe burslar ve indirimlerden dar gelirli ailelerin çocuklarından çok daha üst gelir gruplarındaki ailelerin çocuklarının yararlandığını göstermektedir.

Tablo 315

İlköğretim 6, 7 ve 8. Sınıflarda Dershane Ücretlerinin Nasıl Karşılandığı

	Gelir aralıklarında yüzdeler								Toplam
	500 TL'den az	500-1000 TL	1001-1500 TL	1501-2000 TL	2001-3000 TL	3001-4000 TL	4001-5000 TL	5000 TL üzeri	
Dershane ücreti nasıl karşılanıyor?									
Başarılı olduğum için dershanede ücretsiz okuyorum	20,4	6,5	5,6	5,6	6,3	11,1	17,6	7,1	8,0
Başarılı olduğum için dershaneden indirim aldım	12,6	22,3	17,1	23,5	20,7	27,8	23,5	28,6	20,4
Bir kuruluştan yardım/burs alıyorum	5,8	4,3	3,6	3,1	1,8			7,1	3,5
Dershane ücretinin bir kısmını ya da tamamını yakın akrabamız ödüyor	7,8	10,4	3,2	3,1	3,6	1,9			5,5
Tamamını ailem karşılıyor	18,4	9,4	3,2	1,9	2,7			7,1	6,1
Diğer	35,0	47,1	67,5	63,0	64,9	59,3	58,8	50,0	56,5
Toplam	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

Tablo 316

Lise 11 ve 12. Sınıflarda Dershane Ücretlerinin Nasıl Karşılandığı

	Gelir aralıklarında yüzdeler								Toplam
	500 TL'den az	500-1000 TL	1001-1500 TL	1501-2000 TL	2001-3000 TL	3001-4000 TL	4001-5000 TL	5000 TL üzeri	
Dershane ücreti nasıl karşılanıyor?									
Başarılı olduğum için dershane ücretsiz okuyorum	11,8	7,4	5,0	3,7	5,1	8,5		13,9	6,3
Başarılı olduğum için dershane indirim aldım	18,5	17,1	15,7	23,4	22,4	20,3	33,3	22,2	19,1
Bir kuruluştan yardım/burs alıyorum	5,9	3,1	1,6	3,7	1,3	1,7	3,0	5,6	2,8
Dershane ücretinin bir kısmını ya da tamamını yakın akrabamız ödüyor	10,1	8,6	3,4	3,7	3,8	1,7	3,0	2,8	5,3
Tamamını ailem karşılıyor	47,9	60,3	71,5	65,4	67,3	67,8	60,6	55,6	64,2
Diğer	5,9	3,4	2,9						2,2
Toplam	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

Ortaöğretim Mezunu Dershaneye Devam Eden Öğrencilerle İlgili Değerlendirmeler

Genel olarak mezun durumda olanların öğrenim sürelerince dershaneye, kurs ve etütlere devam etme, özel ders alma konusunda eğilimleri lise öğrencilerinden önemli bir farklılık göstermemektedir. Yalnızca lise öğrencilerinde sınava hazırlık sektörüne yönelme konusunda artışlar gözlenmiştir. Sınava hazırlığın etkileri konusunda; mezunların okula devam etmeyip, yalnızca sınava hazırlanıyor olmalarına rağmen, mezunların %90'dan fazlası sınava hazırlanmaktan bunaldıklarını ve sıkıldıklarını belirtmişlerdir.

Mezunların yaklaşık %8'i liseden mezun olduktan sonra üçüncü yılda da dershaneye devam etmektedir. İkinci yılda ise bu oran %16.4 ve birinci yılda %80 civarında gerçekleşmiştir. Ne yazık ki, üniversiteye yerleştirilemeyen ortaöğretim mezunları mezuniyet sonrası yıllarını, yükseköğretimde ya da bir işte çalışmak yerine, hala sınava hazırlık için harcamak zorunda kalmaktadır. Bu durum ekonomik olarak da önemli bir kayıp anlamına gelmektedir. Lise mezunlarının önemli bir kısmı dershanede aldıkları haftalık ders saati bakımından, lise eğitiminde aldıkları haftalık ders saatine yakın bir ders almaktadır. Dershaneye devam edenlerin mezunların artık okul eğitimi alma gibi bir durumları söz konusu olmadığından, lise öğrencilerine göre daha yüksek bir oranla yaklaşık %65'i dershanede aldıkları eğitimin bir yükseköğretim programına girmelerinde çok katkısı olacağını düşünmektedir.

Lise mezunlarının ortalama olarak dershaneye ödedikleri yıllık ücret 2016 TL, kurs ve etütler için ortalama 1847 TL özel dersler için de 6140 TL ödeme yapmaktadır. Mezunlar için bir yıllık sınava hazırlık için yapılan harcamalar toplamda 3.208.162.338 TL'ye ulaşmaktadır.

Dershaneye devam eden lise mezunlarının yaklaşık yarısı bu yıl bir devlet üniversitesinde ya da burslu olarak bir vakıf üniversitesinde bir yükseköğretim programına yerleşememesi durumunda sınava hazırlık için çalışmaya devam edeceğini belirtmiştir. Bu durum gençler için yükseköğretime devam etmenin önemli olduğunun da bir göstergesidir.

Mezun durumda olan öğrencilerin aile yaşamları öğrenimleri süresince yıllarca sınava hazırlık çalışmalarının oluşturduğu baskı altında kalmış olmasının yanında, bu baskının mezuniyet sonrasında da devam ettiği görülmüştür. Anne-babalar çocuklarının mezun olduğu yıl bir yükseköğretim programına yerleşememiş olmasının oluşturduğu baskı ve tedirginlik ile birlikte evde sınavlar hakkında yoğun olarak tartışma yaşamaktadır. Sınava hazırlık çalışmaları mezuniyet sonrasında da gençlerin aileleri ile birlikte zaman geçirmelerini ve çeşitli etkinlikleri paylaşmalarını engellemeye devam etmektedir.

ÖNERİLER

Ortaöğretime Geçiş Sistemi ile İlgili Öneriler

Araştırma bulgularına göre 6, 7 ve 8'inci sınıflarda SBS uygulamasından okuldaki eğitim her yönüyle olumsuz etkilenmiş, zorunlu eğitim “iyi vatandaş yetiştirme” amaç ve işlevinden uzaklaşarak, “test çözebilen” öğrenciler yetiştiren bir sisteme dönüşmüştür. Bu nedenle;

- 1. Ortaöğretime geçişte 6 ve 7'nci sınıflarda SBS uygulamasından ivedilikle; 2010-2011 öğretim yılı itibariyle vazgeçilmelidir.** Böylece 6 ve 7'nci sınıflarda SBS uygulamasının okul eğitimi üzerinde oluşturduğu baskı ortadan kalkacak ve sınava hazırlık sektörüne yönelme azalacaktır.
- 2. Yükseköğretime hazırlayan tüm Genel Liseler aynı lise türü içinde toplanarak, tek bir lise türü oluşturulmalı ve bu liselerde Anadolu Liselerinde var olan öğretim programı uygulanmalıdır.** Yükseköğretime hazırlayan tek bir lise türü oluşturulması ile liseler arasında amaç ve işlevi olmayan farklılıklar ve bu tür liselere öğrenci seçme ve yerleştirme gereği ortadan kalkacaktır.
- 3. Genel liselerin tek çatı altında toplanması ve liseler arasında farklılıkların ortadan kaldırılması ile birlikte, 8. sınıfta bir eleme sınavına gerek kalmayacağından, ortaöğretime geçişte sınavlar tamamıyla kaldırılmalıdır.** Sınavı gerekli kılan koşullar ve yapılar ortadan kalktığında, liselere geçiş için bir sınava da gerek kalmayacaktır. Böylece, zorunlu eğitim sınav baskısından tamamıyla kurtulacak ve ortaöğretime geçiş sistemine bağlı olarak habis bir tümör gibi büyüyen sınava hazırlık sektörü büyük ölçüde etkinliğini kaybedecektir. Sonuç olarak zorunlu eğitimin kendi mantığı içinde, yeniden amaç ve işlevlerine odaklanması sağlanabilecektir.
- 4. Okullarda öğretim programlarının uygulanması ve eğitimin kalitesinin geliştirilmesine yönelik karar ve politikaların etkili bir biçimde oluşturulmasını destekleyecek bir izleme ve değerlendirme sistemi oluşturulmalıdır.** Öğrenci başarısının geliştirilmesinde alınabilecek önlemler ve müdahale alanlarını belirleyebilmek ve hızlı karar vermeyi sağlayacak verilerin teminini olanaklı kılacak bir izleme ve değerlendirme sisteminin oluşturulması gerekir. İzleme ve değerlendirme sistemi, öğretim programlarının uygulanmasını izleme ve değerlendirilmeyi sağlayacak biçimde bir karar destek sistemi olarak tasarlanmalıdır. Bu amacın gerçekleşmesi için **4, 6 ve 8'inci sınıflarda Türkiye genelinde öğretim programlarındaki kazanımların gerçekleşme düzeylerini belirlemek üzere tasarlanmış sınavlar yapılmalıdır.**
- 5. Mesleki-teknik eğitim veren liselerle ilgili yeniden yapılandırmaya gidilerek, mesleki-teknik eğitim veren liselerden özel yetenek gerektiren liselere öğrenci kabulünde özel yetenek sınavları düzenlenmelidir.**

6. **Fen liselerinin sayıları sınırlandırılarak, fen liselerine öğrenci seçimi üst düzey başarı ölçütlerini esas alarak yeniden düzenlenmelidir.** Fen Liseleri üstün nitelikli bilim insanlarının yetiştirilmesine kaynaklık etmeyi amaçlamakta, ancak uygulamada yüksek öğretim kapsamında bilim adamı yetiştirme ile Fen Liseleri arasında hiçbir şekilde organik bir bağ ve süreklilik olmadığı bilinmektedir. Bilim insanı olarak yetiştirilecek öğrencilerin seçilmesi bir çoktan seçmeli sınav ile gerçekleştirilemez. Yükseköğretime öğrenci yetiştiren diğer liselere girişte sınavların kaldırılması önerisi ile birlikte değerlendirildiğinde, yalnızca sınırlı sayıdaki Fen lisesine öğrenci seçiminin ilköğretim üzerinde bir baskı oluşturması düşünülemez. Çünkü belirlenecek olan üst düzey başarı ölçütleri aracılığıyla Fen lisesine başvuracak öğrenci sayısı da sınırlandırılacaktır. Kaldı ki, mevcut durumda bile sekizinci sınıfta Fen lisesini tercih eden aday sayısı oldukça sınırlıdır. Fen lisesine giriş koşullarının yeniden düzenlenmesi ile birlikte, Fen lisesi mezunlarının yükseköğretime girişinde, en azından bilim insanı yetiştirme ile ilişkilendirilebilecek belir yükseköğretim programlarına geçişlerinde üniversiteye giriş sınavı dışında alternatifler oluşturulmalıdır. Böylece Fen liselerinde eğitim öğretimin sınav baskısından tamamıyla ortadan kaldırılması ve bilim insanı yetiştirmenin alt yapısının oluşturulması gerekir.

Ortaöğretime geçiş sisteminin yeniden yapılandırılmasının zorunlu eğitimin kalitesinin geliştirilmesinde kalıcı bir iyileştirme sağlayabilmesi için eş zamanlı olarak, ilköğretim sisteminde gerekli iyileştirmelerin yapılması ve bir eylem planının uygulamaya konması gerekir. Bu çerçevede;

7. **Okullar arası başarı farklılıkları ve eşitsizlikler azaltılmalıdır.** Okullar arası başarı farkı ve eşitsizliklerin azaltılması için öncelikle okullar arasında (a) kaynak dağılımının dengelenmesi, (b) öğretmen dağılımında nitelik ve niceliksel olarak denge sağlanması, (c) öğretmenlerin mesleki niteliklerinin geliştirilmesi, (d) teknolojik altyapının dengeli biçimde geliştirilmesi, (e) başarısızlık riski yüksek öğrencilere yönelik destek programları oluşturulması gerekir.
8. **Bilişim teknolojileri alt yapısı geliştirilerek, bilişim teknolojilerinin öğretim programları ile bütünleştirilmesi sağlanmalıdır.** Bilişim teknolojileri alt yapısının tüm okullarda asgari bir standarda kavuşturulması ve bilişim teknolojilerinin öğrenci başarısını desteklemesini sağlayacak biçimde öğretim programları ile bütünleştirilmesi gerekir.
9. **Öğretmenlerin yeterlikleri geliştirilmelidir.** Öğretmenlerin tüm öğrencilerin öğrenmesini sağlayacak yöntem, teknik ve becerileri kazanmaları ve geliştirmelerini destekleyecek bir sürekli yetiştirme programının

uygulanması, uzun dönemde ilköğretimde başarının daha eşitlikçi bir şekilde geliştirilmesini sağlayacaktır.

- 10. Öğrencilerin ailelerinin ve toplumsal çevrelerinin sosyo-ekonomik dezavantajlarının çocukların gelişimi üzerinde olumsuz etkileri azaltmak için erken çocukluk eğitimi yaygınlaştırılmalıdır.** Erken çocukluk döneminde eğitim sağlanmasında özellikle eşitsizlikleri azaltıcı yönde bir politika oluşturulması ve başarısızlık riski yüksek nüfusa öncelikli olarak hizmet sağlanması; 10 yıllık süre içinde öğretmen açığı ve alt yapı sorunlarını çözümlenerek okulöncesi eğitimde okullulaşma oranının %75'in üzerine çıkarılması, orta ve uzun dönemde ilköğretimde sosyo-ekonomik eşitsizliklerin okul eğitimi üzerinde olumsuz etkilerini azaltacaktır.

Yükseköğretime Geçiş Sistemi ile İlgili Öneriler

Yükseköğretim sisteminde kapasite ve kalite sorunları çözülmeden yükseköğretime geçiş sisteminde kalıcı ve köklü bir değişiklik gerçekleştirmek oldukça güç görünmektedir. Öğrenciler ve velilerin büyük çoğunluğu yükseköğretime bir meslek sahibi olmanın bir aracı olarak görmektedir. Bu toplumsal algı ve ekonomik gerçeklik öğrencilerin yükseköğretim taleplerinin oluşmasında belirleyici bir rol oynamaktadır. Diğer taraftan yükseköğretimde okullulaşma oranlarının artırılması Türkiye'nin insan sermayesinin geliştirilmesi açısından önem taşımaktadır. OECD'nin 2009 yılında yayınladığı "2030'a Kadar Yükseköğretim" raporunda, demografik açıdan yapılan değerlendirmeler Türkiye'nin yükseköğretimde öğrenci sayısında en çok artış beklenen ülke olduğu sonucu ortaya çıkmıştır. Ancak söz konusu rapor yükseköğretimde öğrenci sayısı artışı ile birlikte öğretim elemanı ihtiyacının da hızla artacağına ve öğretim elemanı yetersizliğinin bir darboğaz oluşturabileceğine vurgu yapılmaktadır. Bu çerçevede araştırma bulgularından hareketle yükseköğretim sistemine geçiş konusunda öneriler aşağıda sunulmuştur:

- 1. Yükseköğretimde kapasite geliştirilerek, çağ nüfusunun yükseköğretim talebi karşılanmalıdır.** Yüksek öğretim hakkının sağlanması açısından son yıllarda kontenjan artışları kısa vadede olumlu bir gelişme olmakla birlikte, özellikle Fen ve Edebiyat Fakülteleri gibi programlardan mezun olanların istihdam edilebilirliği önemli bir sorun oluşturmaktadır. Orta ve uzun vadede yüksek öğretim programlarında kontenjan artışı ile birlikte, yüksek öğretim programlarının istihdam edilebilirliği sağlayacak bir niteliğe kavuşturulması ve istihdam edilebilirliği sağlayacak alanlarda kontenjan artışlarının sağlanması önem arz etmektedir. *Toplumsal ve ekonomik kalkınmaya esas katkı değer sağlayacak kontenjan artışları, istihdam edilebilirliği de sağlayacak alanlarda artışlar olacaktır.* Yükseköğretimde kapasitenin artırılması için şu çözümler önerilebilir:

- a. **Arz kapasitesinin artırılması için, mevcut tesis donanım ve kaynakların daha rasyonel kullanımı, fiziki alt yapı ve donanım için mali kaynak planlaması ve artan arz kapasitesine eğitim verebilecek sayı ve nitelikte öğretim elemanı yetiştirilmesi sağlanmalıdır.** Yüksek öğretim sisteminde arz kapasitesini artırmanın gerektirdiği sayı ve nitelikte doktoralı öğretim elemanı yetiştirilmesi için bir program hazırlanmalıdır. Doktora programlarında üniversiteler arası öğretim elemanı işbirliği şemaları oluşturulabilir ya da programlarının örgütlenmesinde üniversiteler üzeri yapılar oluşturulabilir. Birçok gelişmiş üniversitede dahi doktora programlarının oldukça yüzeysel kaldığı ve uzmanlaşmayı sağlayacak içerik/ders çeşitliliğinin sağlanamadığı görülmektedir. Bu durum niceliğın ötesinde, mevcut doktora derecelerinin niteliği konusunda da ciddi sorunlar yaratmaktadır.
- b. **Yükseköğretim kurumlarında yeni kaynak arayışlarında öncelikli olarak, öğretim sürelerinin yılda üç ya da dört dönem olarak düzenlenmesi sağlanarak, çok sınırlı bir ek kaynak kullanımı ile kapasite artışı oluşturulabilir.** Yaz okulu uygulamaları, üç dönem uygulamasının fiili olarak birçok üniversitede uygulanışı gibi gözüktense de, bu uygulama daha çok iki dönem içinde başarısız olunan derslerin yaz dönemi tekrar alınması biçimine dönüşmektedir. Yaz okulu gibi palyatif bir çözüm yerine, yükseköğretim programlarının üç ya da dört dönem olarak düzenlenmesi gerekir. Bu düzenleme ile bir öğrencinin mezuniyet koşullarını daha kısa sürede tamamlaması ve kaynakların daha etkin kullanımı sağlanabilir.
- c. **Yüksek öğretimde öğrencilerin ekonomik koşulları ile ilişkilendirilmiş bir katkı sistemi ile birlikte etkili bir burs sisteminin oluşturulması kaynak arayışlarında önemli bir çözüm olabilir.** Maddi olanakları yetersiz olan öğrencilerin eğitiminin desteklenmesinde, maddi olanakları yeterli olan öğrencilerden alınacak katkı payları kullanılabilir. Katkı paylarının rasyonel bir düzeye çıkarılması ile arz kapasitesi artırılarak, maddi olanaklardan yoksun öğrencilerin eğitiminin finansmanı sağlanabilir. Sınava hazırlığa harcanan kaynakların yüksek öğretimde kapasite artışı ile birlikte, yüksek öğretime yönlendirilmesi halinde, maddi olanaklardan yoksun daha fazla sayıda öğrenciye gerçekçi düzeyde burs/öğrenim kredisi sağlanabilir. Burs/öğrenim kredisi uygulamasında, başvuran her öğrenciye burs ya da öğrenim kredisi verme yerine, objektif ölçütler çerçevesinde, gerçekten ihtiyacı olan öğrencilere

yüksek öğretimlerini sürdürmelerini sağlayacak düzeyde bir destek sağlanmalıdır.

- d. **YÖK, üniversitelerin kaynak kullanımında verimliliğinin değerlendirerek, insan kaynaklarının nasıl kullanıldığını araştırmalıdır.** Üniversitede doktora üretebilecek, ileri düzeyde araştırma-geliştirme çalışmalarını gerçekleştirebilecek öğretim üyelerinin çok alt düzeyde bilgi birikimi gerektiren alanlarda ders yüküne boğulduğu bilinen bir gerçektir. Bir profesörün enformatik dersi vermesi bunun en somut örneğidir. Gelişmiş ülkelerde lisans ve ön-lisans düzeyinde pek çok dersin öğretim görevlileri (instructors) tarafından verilmesi yaygın bir uygulamadır. Öğretim görevliliği bir akademik kariyer basamağı olmaktan çok, belirli derslerin öğretiminde, çoğu zaman doktora yapmamış ama alanında uzman personelin ders vermeye odaklı olarak çalışmasına yönelik bir uygulamadır. Öğretim görevlisi araştırma ya da yayın yapmaya yönelme yerine, öğretime odaklanır. Böylece akademik personelin daha rasyonel kullanımı sağlanabilir. Bu durumda, daha üst düzeyde akademik çalışma yapan öğretim üyelerinin ülkenin ihtiyacı olan lisansüstü eğitimi ve doktoralı üretmeye yönelmesi sağlanabilir.
- e. **Yüksek öğretimde kapasitenin artırılmasında niteliğe önem verilmelidir.** Üniversitelerde yeterli alt yapı oluşturulmadan, yüksek öğretim programlarının gerektirdiği donanım, tesis ve uygulama alanları sağlanmadan yapılacak kontenjan artışları, yeni işsizlerin üretilmesi ile sonuçlanacaktır. İstihdam edilebilirliği sağlayacak becerileri/yeterlikleri kazanmamış mezunlar vermek, toplumsal ve ekonomik açıdan bir artı değer katmaktan çok, toplumsal ve ekonomik gelecek açısından bir tehdit oluşturacaktır. Toplumsal bütünlüğe ve ekonomik kalkınmaya katkı sağlayacak bir yüksek öğretim, ulusal ve evrensel temel insanî değerleri kazandırma yanında bireyin istihdam edilebilirliğini de güvence altına alacak iş/çalışma becerilerini kazanmasına aynı ölçüde değer ve önem vermelidir.
- f. **Açık öğretim uygulaması örgün eğitime devam edemeyen öğrenciler için bir seçenek olmakla birlikte, örgün eğitim alabilecek bir öğrenci için alternatif haline gelmemelidir.** Mevcut durumda açık öğretim örgün öğretimin yerini almaya başlamıştır. Açık öğretim yoluyla yükseköğretimde öğrenci sayısını artırmak gerçek bir çözüm olmaktan uzaktır. Bu nedenle, açık öğretimin yükseköğretim içindeki payı %42'den daha makul bir düzeye indirilmelidir.

2. **Endüstriyel mesleki ve teknik eğitime yönelmeyi teşvik edecek iyileştirmeler gerçekleştirilmelidir.** MYO'ların tercih edilen yüksek öğretim kurumları haline gelmeleri büyük ölçüde bu kurumlarda verilen eğitimin niteliği ile ilgilidir. MYO'larda ekonominin ihtiyaçları doğrultusunda istihdam edilebilirliği sağlayacak yeterliklerin kazandırılması halinde bu okullara olan talep artacaktır. Bu nedenle, MYO'ların geliştirilmesinde ve kurulmasında ekonominin ihtiyaçları ile birlikte, bu ihtiyaçlara uygun nitelikte eğitim verilmesi, eğitimin kalitesinin geliştirilmesi gerekir.

Ortaöğretimde endüstriyel mesleki ve teknik eğitim gören öğrencilerin sınavsız geçiş yapabileceği yüksek öğretim programlarında kontenjanların önemli ölçüde boş kalması, bu programların istihdam edilebilirliği sağlayacak becerileri yeterince kazandıramaması ve buna bağlı olarak oluşan olumsuz toplumsal algı ile açıklanabilir. Bu nedenle sınavsız geçiş yapılan yüksek öğretim programlarının niteliğinin geliştirilmesi yüksek öğretim önünde yığılmanın belirli bir ölçüde azaltılmasını sağlayabilir. İstihdam edilebilirliği sağlayan bir mesleki eğitim, ekonomik ve toplumsal yönden zaten yeterince cazip olacaktır. Mesleki eğitimde bu düzenlemelerin etkili olabilmesi, büyük ölçüde meslek standartlarının belirlenmesi ve yasal olarak istihdamın yeterlik belgeleri ile ilişkilendirilmesine bağlıdır.

3. **Liselerde alınan eğitimin yükseköğretim programları ile ilişkilendirilmeli ve bir lise bitirme/olgunluk sınavı getirilmelidir.** Öğrencinin lisede aldığı dersler ve bu derslerden gireceği bitirme sınavındaki başarısı farklı yükseköğretim programlarına girişte ön koşul olarak belirlenmelidir. Bir öğrencinin lise programında alması gereken derslerin içeriği ve kredileri tercih edilecek yüksek öğretim programına göre farklılaştırılabilir.
4. **Okul eğitiminin ikinci planda kalmasının ve dershanelere yönelmenin önlenmesi gerekir.** Orta öğretimden temel yeterlikleri kazanmamış öğrencilerin yüksek öğretime geçişi ve temel yeterlikleri kazanmayan adayların puanlarına göre bir sıralama yapılarak yüksek öğretim programlarına yerleştirilmeleri, yüksek öğretimin kalitesini de olumsuz etkilemektedir. Liseden mezun olmanın ya da yüksek öğretim programlarına girişin yeterliklere dayalı standartlarının olmadığı bir durumda, esas olan sıralama olmaktadır. Öğrenciler bu sıralamada daha üst sıralarda yer almanın bir aracı olarak dershaneleri görmektedir. Okul eğitiminin ön plana çıkması için ÖSS içeriği ile lisedeki derslerin içeriğinin örtüşmesinin sağlanması gerekir, ancak tek başına çözüm olmaz.

Orta ve uzun vadeli bir planlama ile ortaöğretimde %70'lere varan okullar arası başarı farklılıklarının azaltılması gerekir. Başarı farklılıklarının azaltılabilmesi için genel liselerin tamamının programlarının Anadolu Liseleri programlarına dönüştürülmesi, yabancı dil öğrenme ve daha kaliteli bir eğitim almanın bir ayrıcalık olmak yerine, lise çağındaki tüm öğrenciler için bir hak olarak sağlanması gerekir. Ayrıca liseler arasında altyapı, insan kaynakları ve donanım bakımından dengeli bir dağılımın güvence altına alınmasını sağlayacak bir sistem oluşturulmalıdır. Bu önlemlerin alınması ile lise eğitime öğrencinin ve toplumun güveninin artmasını sağlarken, eş zamanlı olarak da yüksek öğretimde arz kapasitesinin ve eğitimin kalitesinin geliştirilmesi, orta ve uzun vadede dershanelere yönelmeyi azaltacaktır.

5. **Etkili bir rehberlik ve yönlendirme ile sınavın öğrenciler ve aileler üzerinde oluşturduğu psiko-sosyal baskı önlenmelidir.** Öğrencinin akademik başarı, yetenek ve ilgileri konusunda etkili bir rehberlik ve yönlendirme sisteminin oluşturulması ve doğru bilgilendirme öğrenciler ve aileler üzerinde baskının azalmasını sağlayabilir. Lise bitirmede standartlaştırılmış bir olgunluk sınavının uygulanması ile sınav içeriğinin lise müfredatı ile uyumlu hale gelmesi sağlanabilir. Bu uygulama okuldaki eğitimin kalitesinin geliştirilmesi ve okullar arası eşitliğin sağlanması ile birlikte düşünüldüğünde, okuldaki eğitime güven ve okuldaki eğitimin önemli hale gelmesi aileler üzerindeki baskıyı azaltıcı bir etken olacaktır. Ayrıca SAT benzeri bir Akademik Genel Yetenek Sınavı uygulanarak, olgunluk sınavı ve yetenek sınavının bileşimi alınabilir. Öğrenciye yetenek sınavını bir yılda iki kez alma olanağının verilmesi öğrenciler ve veliler üzerinde baskıyı azaltabilir.

Hem dershanelere yönelmenin azalması hem de öğrenciler ve aileler üzerinde sınav baskısının azalması için eş zamanlı olarak bazı önlemlerin alınması gerekir:

- (a) Okullar arası başarı farklarının azaltılması ve eşitliğin sağlanması için bir eylem planının uygulamaya konulması,
- (b) Eğitimin kalitesinin geliştirilmesi ve sınav içeriğinin müfredat ile örtüşmesinin sağlanması ile birlikte, okulda öğrenmenin başarıyı sağlamada yeterli olduğunun kamuoyuna gösterilmesi,
- (c) Öğrencilerin ihtiyacı olan akademik desteğin okul içinde sağlanması yoluyla öğrencilerin okul dışı destek arayışlarına yönelmelerinin önlenmesi ve
- (d) MEB, YÖK ve sivil toplum örgütleri işbirliği ile velilere yönelik bilinçlendirme kampanyaları düzenlenmesi.

Özellikle velilerin hayatta başarı ile akademik başarıyı eşleştirmeleri konusunda oluşan algının zaman içinde değişmesi sınav baskısını azaltabilir. Ancak, bu algının değişmesi de büyük ölçüde okuldaki başarının yalnızca test başarısı olarak değerlendirilmemesi ile mümkün olabilir.

KAYNAKLAR

- Amrein, A. L. & Berliner, D. C. (2003, Winter). The effects of high-stakes testing on student motivation and learning, *Educational Leadership*, 31-32.
- Barrett, B. M., C. & Moore, R. (Rev.) (2008). High-stakes testing and the decline of teaching and learning: The real crisis in education. *Educational Studies*, 45, 90-94.
- Brown, D., Galassi, J. & Akos, P. (2004). School counselors' perceptions of the impact of high-stakes testing. *Professional School Counseling*, 8(1).
- Corbett, H.D. & Wilson, B.L. (1991). *Testing, reform, and rebellion*. Norwood, NJ: Ablex.
- Cotton, K. (1996). *School Size, School Climate, and Student Performance*. <http://www.nwrel.org/scpd/sirs/10/c020.html>; 08.11.2006.
- Davis, A. (2006). High stakes testing and the structure of the mind: A reply to Randall Curren. *Journal of Philosophy of Education*, 40(1), 1-16.
- Dounay, J. (2000, May). High-stakes testing is high-stress, too. *The Education Digest*, 9-13.
- Elul, H. (1999; Summer). Making the grade, public education reform: The use of standardized testing to retain students and deny diplomas. *Human Rights Law Review*, n.1.
- European Commission (2000). *European Report on the Quality of School Education – Sixteen Quality Indicators*. European Commission Directorate General for Education and Culture.
- European Commission (2004). Implementation of “Education and Training 2010” Work Programme, Working Group A “Improving the Education of Teachers and Trainers” Progress Report. European Commission Directorate General for Education and Culture.
- Eurydice (2008). Eurydice: The database on education systems in Europe, <http://www.eurydice.org/portal/page/portal/Eurydice/EuryPresentation>, 06/09/2008 tarihinde erişilmiştir.
- Fine, M. (2005). High stakes testing and lost opportunities the New York State Regents Exams. *Encounter*, 18(2), 24-29.
- Foshee, D.P., Davis, M.A., & Stone, M.A. (1991). Evaluating the impact of criterion-referenced measurement on remediation decisions. *Remedial and Special Education*, 12(2) 48-52.
- Goldberg, M. (2005, March). Losing students to high-stakes testing. *Education Digest*, 10-19.

- Grant, C. (2004). Oppression, privilege, and high-stakes testing. *Multicultural Perspectives*, 6(1), 3-11.
- Gunzenhauser, M. (2003). High-stakes testing and the default philosophy of education. *Theory Into Practice*, 42(1), 51-58.
- Hess, F.& Brigham, F. (2000, November). How kids pay for high-stakes testing. *The Education Digest*, 11-17
- Hughes, S. & Bailey, J. (2001). What students think about high-stakes testing. *Educational Leadership*, 59(4), 74-76.
- Hursh, D. (2005). The growth of high-stakes testing in the USA: accountability, markets and the decline in educational equality. *British Educational Research Journal*, 31(5), 605-622.
- Jones, G., Jones, B., Hardin, B., Chapman, L., Yarbrough, T. & David, M.(1999). The impact of high-stakes testing on teachers and students in North Carolina. *Phi Delta Kappan*, 81(3) 199-203.
- Jones, K. (2004). A balanced school accountability model: An alternative to high-stakes testing. *Phi Delta Kappan*, 85(8), 584-590.
- Kim, S. & Lee, J. (2006). Changing facets of Korean higher education: market competition and role of the state. *Higher Education*. 52(3), 557-587.
- Lacina-Gifford, L. & Kher-Durlabhji (1992). The price of high stakes testing on children. *Education*, 112(4), 565-566.
- Langenfeld, Karen, Thurlow, Martha, Scott, Dorene (January 1997). High -stakes testing for students: Unanswered questions and implications for students with disabilities. *Synthesis Report No. 26* at 18. Minneapolis, MN: University of Minnesota, National Center on Educational Outcomes.
- Marchant, G. (2004). What is at stake with high stakes testing? A discussion of issues and research. *Ohio Journal of Science*, 104(2), 2-7.
- Marion, S. F. & Sheinker, A. (1999; January). *Issues and consequences for state-level minimum competency testing programs*. (Wyoming report, 1), Minneapolis, MN: University of Minnesota, National Center on Educational Outcomes.
- McCall, J. M. (1999). Note and comment: Now pinch hitting for educational reform: Delaware's minimum competency testing and the diploma sanction. *J.L & Com.* 18.
- MEB, (2006). *ÖBBS 2004: İlköğretim öğrencilerinin başarılarının belirlenmesi, İngilizce ve bilgisayar okuryazarlığı raporu*. Ankara: Eğitim Araştırma ve Geliştirme Dairesi Başkanlığı.

- MEB, (2009). *2010 yılı bütçe raporu*. Strateji Geliştirme Başkanlığı.
- Nathan, L. (2002, April). The human face of the high stakes testing story. *Phi Delta Kappan*, 595-600
- OECD (2007). *PISA 2006 Science Competencies for Tomorrow's World*, Programme for International Student Assessment, OECD Publications, 2, rue André-Pascal, 75775 Paris Cedex 16, France.
- Paris, S. G. & McEvoy, A. P. (2000). Harmful and enduring effects of high-stakes testing. *Issues in Education*, 6, (1/2).
- Pipho, C. (2000, May). The sting of high-takes testing and accountability. *Phi Delta Kapan*, 645-646.
- Rottenberg, C. & Smith, M.L. (1990; April). *Unintended effects of external testing in elementary schools*. Paper presented at the annual meeting of the American Educational Research Association, Boston.
- Saito, Y.(2006). Consequences of high stakes testing on the family and schools in Japan. *KJEP*, 3(1), 101-112
- Scot, T. P., Callahan, C. M. & Urquhart, J. (2009). Paint-by-number teachers and cookie-cutter students: The unintended effects of high-stakes testing on the education of gifted students. *Roeper Review*, 31, 40–52.
- Shepard, L. (2002, Winter). The hazards of high stakes testing. *Issues in Science and Technology*, 53-58.
- Serdar, S. (2008). İlköğretim öğrencilerinin ailelerinin yaptığı harcamaların tür ve miktarının belirlenmesi, Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi.
- Singer, H., & Balow, I.H.. (1987). *Proficiency assessment and its consequences*. Riverside, CA: University of California. (ERIC Document Reproduction Service No. ED 290 127).
- Togut, T. D. (2004). High-stakes testing: Educational barometer for success, or false prognosticator for failure. *The Beacon Journal of Special Education Law & Practice*, 2(3).
- TED, (2007). Türkiye’de Okul Öncesi Eğitim ve İlköğretim Sistemi, Ankara.
- Vogler, K. & Virtue, D. (2007). “Just the facts, ma’am”: Teaching social studies in the era of standards and high-stakes testing. *The Social Studies*, 98(2), 54-58.
- World Bank (2005). *Turkey—Education Sector Study: Sustainable Pathways to an Effective, Equitable, and Efficient Education System for “Preschool through Secondary School Education”*. Human Development Sector Unit, Europe and Central Asia Region.

EKLER

Ek 1. ORTAÖĞRETİME GEÇİŞ VE SINAVLAR – İLKÖĞRETİM ÖĞRENCİ ANKETİ

1. **Cinsiyetiniz?**
1( ) Kız 2( ) Erkek
2. **Sınıfınız?**
1( ) 6. sınıf 2( ) 7. sınıf 3( ) 8. sınıf
3. **SBS'ye hazırlanmak için ikinci dönem okula devam konusunda ne yapmayı düşünüyorsunuz?**
1( ) Rapor alacağım 2( ) Sadece devamsızlık hakkımı kullanacağım
3( ) Okula devam edeceğim
4. **SBS soruları içinde yer alamayan görsel sanatlar, teknoloji ve tasarım, müzik, beden eğitimi gibi dersler hakkında ne düşünüyorsunuz?**
1( ) Bu dersler gereklidir ve yapılmalıdır
2( ) Bu dersler gereklidir, fakat sınavda yer almadığı için bu derslere ayrılan sürede sınavda yer alan dersler yapılmalıdır
3( ) Bu dersler gereksizdir ve yapılmamalıdır
4( ) Fikrim yok
5. **Öğretmenleriniz SBS'ye hazırlık için dershaneye gitmeniz konusunda ne düşünüyorlar?**
1( ) Gerekli olmadığını düşünüyorlar
2( ) Dershaneye gidilmesinin gerekli olduğunu düşünüyorlar
3( ) Bu konudaki düşüncelerini belirtmiyorlar
6. **SBS'de hangi alanda daha başarılı olacağımızı düşünüyorsunuz?**
1( ) Matematik 2( ) Fen ve Teknoloji 3( ) Sosyal Bilgiler
4( ) Yabancı Dil 5( ) Türkçe
7. **Hangi tür liseye gitmeyi hedefliyorsunuz?**
1( ) Anadolu Lisesi 2( ) Fen Lisesi 3( ) Anadolu Öğretmen Lisesi
4( ) Anadolu Meslek Lisesi 5( ) Sağlık Meslek Lisesi 6( ) Anadolu Teknik Lisesi
7( ) Meslek Lisesi 8( ) Sosyal Bilimler Lisesi 9( ) Anadolu İmam-Hatip Lisesi
10( ) Askeri Liseler 11( ) Polis Koleji
8. **SBS'de istediğiniz liseyi kazanacağınıza inanıyor musunuz?**
1( ) Evet 2( ) Hayır
9. **SBS sonucuna göre tercih ettiğiniz liseye yerleşememe durumunda aşağıdakilerden hangisini tercih edersiniz?**
1( ) Başka bir liseye devam etmeyi 2( ) Ortaöğretime devam etmemeyi 3( ) Fikrim yok
10. **Dershaneye gitmeden istediğiniz liseye yerleşebilecek puanı alabileceğinizi düşünüyor musunuz?**
1( ) Evet 2( ) Hayır

Bu yıl dahil olmak üzere, var ise, aldığımız özel dersleri ya da gittiğiniz dershane, etüt, kursların hangi sınıf düzeylerinde olduğunu belirtiniz.

		Dershaneye gittim/gidiyorum	Özel ders aldım/alıyorum	Etüt veya kursa gittim/gidiyorum
11	İlköğretim - 1. sınıf	( )	( )	( )
12	2. Sınıf	( )	( )	( )
13	3. Sınıf	( )	( )	( )
14	4. Sınıf	( )	( )	( )
15	5. Sınıf	( )	( )	( )
16	6. Sınıf	( )	( )	( )
17	7. Sınıf	( )	( )	( )
18	8. Sınıf	( )	( )	( )

(Bu yıl dahil olmak üzere, dershane, özel ders, etüt, kurs ve benzeri ek bir eğitim almıyorsanız, lütfen 25. maddeye geçiniz)

19. Gittiğiniz dershaneden memnun musunuz?

1( ) Evet 2( ) Kısmen 3( ) Hayır

20. Dershanede haftada kaç saat eğitim alıyorsunuz?

1( ) Haftada 10 saatten az 2( ) Haftada 10-15 saat 3( ) Haftada 16-20 saat
4( ) Haftada 21-25 saat 5( ) Haftada 26 saatten fazla

21. Dershane seçiminizde hangisi daha çok etkili olmuştur?

1( ) Öğretmenlerimin tavsiyesi 2( ) Ailemin tercihi
3( ) Arkadaşlarımın tavsiyesi 4( ) Kendi tercihim
5( ) Tanıdıklarımızın tavsiyesi 6( ) Diğer.....

22. Dershaneye gitmenizde etkili olan sebepler nelerdir?

1( ) Okulda sınava hazırlık çalışmaların yetersiz olduğunu düşünmem
2( ) Arkadaşlarımın çoğunun dershaneye gitmesi
3( ) Kendi eksiklerimi tamamlayıcı nitelikte olduğunu düşünmem
4( ) Okuldaki eğitimin yetersiz olduğunu düşünmem
5( ) Ailemin gitmemi istemesi

23. Dershanede aldığımız eğitimle okuldaki eğitimi karşılaştırdığımızda hangisini daha kaliteli buluyorsunuz?

1( ) Dershane 2( ) Okul 3( ) Her ikisi de kaliteli 4( ) Her ikisi de kaliteli değil

24. Dershanede gördüğünüz eğitimin, istediğiniz liseye gitmenizi sağlayacak bir puan almanıza ne derece katkısı olacağını düşünüyorsunuz?

1( ) Çok katkısı olacağına inanıyorum 2( ) Fazla katkısı olmayabilir
3( ) Bir katkısının olacağını sanmıyorum 4( ) Fikrim yok

25. Sadece SBS'ye hazırlanmak için (okul ve dershane hariç) günde ortalama kaç saatinizi ayırıyorsunuz?

1( ) 1 saatten az 2( ) 1-2 saat 3( ) 3-4 saat 4( ) 5-6 saat 5( ) 6 saatten fazla

26. Sınava hazırlanmak için çalışmak zorunda olmasaydınız, bu zamanı hangi eğitim faaliyetiyle değerlendirmek isterdiniz?

- 1( ) Okuldaki ders kitaplarını daha fazla okuyarak
2( ) Roman, hikaye, araştırma, şiir gibi kitapları okuyarak
3( ) Bilgisayara/televizyona daha çok zaman ayırarak
4( ) Sanatsal ya da sportif etkinlikler yaparak
5( ) Arkadaşlarıyla çeşitli etkinliklere katılarak
6( ) Diğer.....

27. Öğretmenlerinizin sınavda soru çıkmayacağını belirterek, ders kitaplarımızdaki bazı konuları yeterince işlemeden geçtiği oluyor mu?

- 1( ) Her zaman 2( ) Sık sık 3( ) Bazen 4( ) Hiçbir zaman

28. SBS’de soru çıkmayan görsel sanatlar, teknoloji ve tasarım, müzik, beden eğitimi gibi derslerde, sınava hazırlık için soru çözme ve benzeri çalışmalarını yapıyor musunuz?

- 1( ) Her zaman 2( ) Sık sık 3( ) Bazen 4( ) Hiçbir zaman

29. SBS’ye hazırlık amacıyla testlere yönelik çalışmalar öğrenme isteğinizi nasıl etkiliyor?

- 1( ) Öğrenme isteğimi azaltıyor 2( ) Öğrenme isteğimi etkilemiyor 3( ) Öğrenme isteğimi artırıyor

Derslerde proje ya da performans görevi gibi etkinliklerin yerine, öğretmenleriniz test sorusu çözmenizi istediği oluyor mu?

		(1) Evet	(2) Hayır
30.	Türkçe	( )	( )
31.	Matematik	( )	( )
32.	Fen ve Teknoloji	( )	( )
33.	Sosyal Bilgiler	( )	( )
34.	Yabancı Dil	( )	( )
35.	Diğer derslerden herhangi biri	( )	( )

36. Öğretmenlerinizin derslerde tüm öğrencilerle eşit ve adil bir biçimde ilgilendiklerini düşünüyor musunuz?

- 1( ) SBS’de daha yüksek puan alacağımı düşündükleri öğrencilerle daha çok ilgileniyorlar
2( ) SBS’de daha düşük puan alacağımı düşündükleri öğrencilerle daha çok ilgileniyorlar
3( ) Tüm öğrencilerle eşit ve adil bir biçimde ilgileniyorlar
4( ) SBS’de başarılı olmayacağımı düşündükleri öğrencilerle hiç ilgilenmiyorlar

37. Ortaöğretim Kurumlarına Yerleştirme Puanlarının hesaplanmasına okuldaki derslerde verilen notların hesaplamaya dahil edilmesi konusunda ne düşünüyorsunuz?

- 1( ) Notların adil olmadığını düşündüğüm için doğru bulmuyorum
2( ) Okul başarısının dikkate alınması açısından doğru olduğunu düşünüyorum
3( ) Fikrim yok

SBS'ye hazırlık amacıyla yaptığımız çalışmalardan dolayı, okulunuzda aşağıdaki etkinliklere katılmanızın ya da bu etkinliklerin yapılmasının nasıl etkilendiğini düşünüyorsunuz?

	1( ) SBS'ye hazırlanmamız için okulda bu tür etkinlikler daha az yapılıyor.	2( ) Okul etkinlik düzenliyor, fakat ben SBS'ye hazırlanmak için hiç katılmıyorum.	3( ) Okul bu tür etkinlikleri yapıyor ve ben yeterince katılıyorum.
38. Rehberlik etkinlikleri	( )	( )	( )
39. Okul gezileri	( )	( )	( )
40. Sportif etkinlikler	( )	( )	( )
41. Müzik, resim gibi sanat etkinlikleri	( )	( )	( )
42. Kulüp çalışmaları	( )	( )	( )
43. Diğer	( )	( )	( )

44. Sınava hazırlanmak için yaptığımız çalışmalar sizi nasıl etkiliyor?

- 1( ) Sınava hazırlanmak için yaptığımız çalışmaların okulu sıkıcı hale getirdiğini düşünüyorum
2( ) Sınava girmek ve test çözmekten bunaldığımı hissediyorum
3( ) Bazen sınavda başaramayacağımı düşünerek ümitsizliğe kapılıyorum
4( ) Sınava girmek ve test çözmek, kendime olan güvenimi artırıyor
5( ) Beni olumlu ya da olumsuz etkilemediğini düşünüyorum

45. SBS'de göstereceğiniz başarı ile ilgili olarak, ailenizin beklentileri hakkında ne düşünüyorsunuz?

- 1( ) Başarabileceğimden daha fazlasını beklediklerini düşünüyorum
2( ) Başarabileceğimden daha azını beklediklerini düşünüyorum
3( ) Benden bekledikleri başarının gerçekçi olduğunu düşünüyorum

46. Anne-babanız ne kadar sıklıkla sınav/testler konusunda konuşuyorlar?

- 1( ) Her zaman 2( ) Sık sık 3( ) Bazen 4( ) Hiçbir zaman

47. Anne-babanız arasında sınava hazırlanmanız ya da test çözenizle ilgili tartışmalar yaşandığı oluyor mu?

- 1( ) Her zaman 2( ) Sık sık 3( ) Bazen 4( ) Hiçbir zaman

SBS'ye hazırlık amacıyla yaptığımız çalışmalar, ailenizle birlikte yapacağımız etkinlikleri engelliyor mu?

		Hayır	Bazen	Çoğu zaman
48. Evde birlikte zaman geçirmek	( )	( )	( )	
49. Birlikte akşam yemeği yemek	( )	( )	( )	
50. Birlikte sinemaya, tiyatroya gitmek	( )	( )	( )	
51. Birlikte geziye, tatile gitmek	( )	( )	( )	
52. Birlikte televizyon izlemek	( )	( )	( )	
53. Hafta sonları çeşitli etkinlikler yapmak	( )	( )	( )	
54. Dost, akraba, arkadaş ziyaretleri yapmak	( )	( )	( )	
55. Diğer	( )	( )	( )	

56. Yedinci sınıfta okuyorsanız, lütfen altıncı sınıfta aldığınız SBS puanınızı yazınız:

57. Sekizinci sınıfta okuyorsanız lütfen;

a) altıncı sınıfta aldığınız SBS puanınızı yazınız:

b) yedinci sınıfta aldığınız SBS puanınızı yazınız:

Anket yapılan

İl:..... İlçe:..... Dershane/Okul:..... Anketör:.....

Ek 2. ORTAÖĞRETİME GEÇİŞ VE SINAVLAR – İLKÖĞRETİM VELİ ANKETİ

1. Cinsiyetiniz?

1( ) Kadın 2( ) Erkek

2. Eğitim durumunuz?

1( ) Okuryazar değil 2( ) Okuryazar 3( ) ilköğretim (ilkokul-ortaokul)
4( ) Lise 5( ) Yüksekokul/Üniversite

3. Eşinizin eğitim durumu?

1( ) Okuryazar değil 2( ) Okuryazar 3( ) ilköğretim (ilkokul-ortaokul)
4( ) Lise 5( ) Yüksekokul/Üniversite

4. Aylık geliriniz (haneye giren toplam gelir TL) nedir?

1( ) 500 TL'den az 2( ) 500 - 1000 TL arası 3( ) 1001 - 1500 TL arası
4( ) 1501 - 2000 TL arası 5( ) 2001 - 3000 TL arası 6( ) 3001 - 4000 TL arası
7( ) 4001 - 5000 TL arası 8( ) 5000 TL'den fazla

5. Çocuğunuzun cinsiyeti?

1( ) Kız 2( ) Erkek

6. Çocuğunuz kaçınıcı sınıfta?

1( ) 6. sınıf 2( ) 7. sınıf 3( ) 8. Sınıf

7. Çocuğunuzun SBS' ye hazırlanması için ikinci dönem okula devam sürecini planlarken aşağıdaki yöntemlerden hangisini tercih edersiniz?

1( ) Rapor alırım.
2( ) Devamsızlık hakkını kullanmasını sağlarım.
3( ) Okula devam etmesini sağlarım.

8. SBS soruları içinde yer alamayan görsel sanatlar, teknoloji ve tasarım, müzik, beden eğitimi gibi dersler hakkında ne düşünüyorsunuz?

1( ) Bu derslerin çok önemli olmadığını düşünüyorum.
2( ) Bu derslerin SBS' ye hazırlık çalışmaları için kullanılması gerektiğini düşünüyorum.
3( ) Bu derslerde öğrenilenlerin çocuğumun gelişimine katkı sağlayacağını düşünüyorum.
4( ) Diğer

9. Çocuğunuzun SBS'de istediği liseyi kazanacağına inanıyor musunuz?

1( ) Evet 2( ) Hayır

10. Çocuğunuzun SBS puanına göre istediğiniz liseyi kazanamayacak olursa, bu durumda ne yapmayı tercih edersiniz?

1( ) Başka bir genel liseye devam etmesini isterim
2( ) Başka bir meslek lisesine devam etmesini isterim
3( ) İsteddiği lise olmadığı için liseye devam etmemesini de düşünebilirim
4( ) Kendi tercihine bırakırım.

11. Çocuğunuzun hangi tür liseye gitmesini istiyorsunuz?

1( ) Anadolu Lisesi 2( ) Fen Lisesi 3( ) Anadolu Öğretmen Lisesi
4( ) Anadolu Meslek Lisesi 5( ) Sağlık Meslek Lisesi 6( ) Anadolu Teknik Lisesi
7( ) Meslek Lisesi 8( ) Sosyal Bilimler Lisesi 9( ) Anadolu İmam-Hatip Lisesi
10( ) Askeri Liseler 11( ) Polis Koleji

12. Size göre, çocuğunuzun dershaneye gitmeden istediğiniz liseye yerleşebileceği bir puan alması mümkün mü?

- 1 ( ) Evet 2 ( ) Hayır

Bu yıl dahil olmak üzere birlikte, çocuğunuzun gittiye etüt, kurs ve dershanelerinin, aldysa özel derslerin hangi sınıf düzeylerinde olduğunu belirtiniz.

	1 ( ) Dershaneye gitti/gidiyor	2 ( ) Özel ders aldı/alıyor	3 ( ) Etüt veya kursa gitti/gidiyor
13. İlköğretim - 1. sınıf	( )	( )	( )
14. 2. Sınıf	( )	( )	( )
15. 3. Sınıf	( )	( )	( )
16. 4. Sınıf	( )	( )	( )
17. 5. Sınıf	( )	( )	( )
18. 6. Sınıf	( )	( )	( )
19. 7. Sınıf	( )	( )	( )
20. 8. Sınıf	( )	( )	( )

(Bu yıl dahil olmak üzere, çocuğunuz dershane, özel ders, etüt, kurs ve benzeri ek bir eğitim almıyorsa, lütfen 37. maddeye geçiniz)

21. Çocuğunuzun dershaneye göndermenizden en çok etkili olan şey nedir?

- 1 ( ) Okuldaki eğitimin SBS'ye hazırlık için yetersiz olduğunu düşünüyorum
 2 ( ) Okuldaki eğitim yeterli, fakat iyi bir puan almak için yine de dershaneye gitmesi gerektiğini düşünüyorum
 3 ( ) Dershaneye gitmesi gerektiğini düşünmüyoruz, fakat çocuğumuz dershaneye gitmek istediği için gönderiyorum
 4 ( ) Diğer .....

22. Çocuğunuzun gittiği dershaneden memnun musunuz?

- 1 ( ) Evet 2 ( ) Kısmen 3 ( ) Hayır

23. Çocuğunuzun gittiği dershanenin seçiminde daha çok aşağıdakilerden hangisi etkili olmuştur?

- 1 ( ) Öğretmenlerinin tavsiyesi 2 ( ) Aile olarak bizim tercihimiz
 3 ( ) Arkadaşlarının tavsiyesi 4 ( ) Çocuğumuzun kendi tercihi
 5 ( ) Tanıklarımızın tavsiyesi 6 ( ) Diğer.....

24. Çocuğunuzun dershanede aldığı eğitimle okulda aldığı eğitimi karşılaştırdığımızda hangisini daha kaliteli buluyorsunuz?

- 1 ( ) Dershane 2 ( ) Okul 3 ( ) Her ikisi de kaliteli 4 ( ) Her ikisi de kaliteli değil

25. Çocuğunuzun dershaneye gitmesinin istediği liseye gitmesini sağlayacak bir puan almasına ne ölçüde katkısı olacağını düşünüyorsunuz?

- 1 ( ) Çok katkısı olacağına inanıyorum 2 ( ) Fazla katkısı olmayabilir
 3 ( ) Bir katkısının olacağını sanmıyorum 4 ( ) Fikrim yok

26. Çocuğunuzun derslane ücretinin ödenmesinde aşağıdakilerden herhangi birinden destek alıyor musunuz?

- 1( ) Çocuğumuz başarılı olduğı için derslane ücretsiz okutuyor
2( ) Çocuğumuz başarılı olduğı için derslane indirim yaptı (%.....)
3( ) Bir kuruluştan yardım/burs alıyor
4( ) Derslane ücretinin bir kısmını ya da tamamını yakın akrabamız ödüyor (ağabey, amca, dayı vb.)
5( ) Diğer.....
6( ) Hayır, tamamını aile olarak biz karşıyoruz

27. Çocuğunuzun bu yıl alacağı eğitim karşılığında derslaneye toplam ne kadar ödeme yapılacak?

Lütfen yıllık toplam miktarı (her kutucuğa bir rakam olarak) TL olarak yazınız

TL

28. Çocuğunuzun bu yıl alacağı eğitim karşılığında etüt/kurs için toplam ne kadar ödeme yapılacak? (Etüt ya da kursa gitmiyorsanız bir sonraki soruya geçiniz)

Lütfen yıllık toplam miktarı (her kutucuğa bir rakam olarak) TL olarak yazınız

TL

29. Çocuğunuzun sınava hazırlık çalışmaları için, derslane/kurs/etüt ücreti dışında, kitap, dergi, testler ve benzeri için aylık ortalama, ne kadar harcama yapıyorsunuz?

Lütfen aylık miktarı TL olarak yazınız TL

30. Derslaneye devam ederken, derslane/etüt/özel ders ücreti ve materyalleri dışında yapılan harcamaların (yol parası, yemek, çay, vb.) haftalık toplamı ne kadardır?

Lütfen haftalık miktarı TL olarak yazınız TL

Çocuğunuzun hangi derslerden, haftada kaç saat özel ders aldığını ve saat ücretinin ne kadar olduğunu belirtiniz.

	Alanlar/Dersler	Haftada kaç saat özel ders alıyorsunuz?	Saat başına ders ücreti miktarı (Lütfen bir saatlik ders ücretini TL olarak yazınız)
31.	Türkçe	( ) saat	<input type="text"/> <input type="text"/> <input type="text"/> TL
32.	Matematik	( ) saat	<input type="text"/> <input type="text"/> <input type="text"/> TL
33.	Fen ve Teknoloji	( ) saat	<input type="text"/> <input type="text"/> <input type="text"/> TL
34.	Sosyal Bilgiler	( ) saat	<input type="text"/> <input type="text"/> <input type="text"/> TL
35.	Yabancı Dil	( ) saat	<input type="text"/> <input type="text"/> <input type="text"/> TL
36.	Diğer derslerden herhangi biri	( ) saat	<input type="text"/> <input type="text"/> <input type="text"/> TL

Çocuğunuzun sınava hazırlanmak için çalışmasıydı, bu zamanı ne tür bir etkinlikle değerlendirmesini isterdiniz?

	1) Evet	2) Hayır
37. Okuldaki derslerine daha çok çalışmasını	( )	( )
38. Roman, hikaye, araştırma, şiir gibi kitapları okumasını	( )	( )
39. Resim, müzik ve benzeri sanat etkinliklerine katılmasını	( )	( )
40. Sportif bir etkinliğe katılmasını	( )	( )
41. Arkadaşlarıyla daha çok zaman geçirmesini	( )	( )
42. Ailece yapacağımız çeşitli etkinliklere katılmasını ya da birlikte daha çok zaman geçirmesini	( )	( )
43. Diğer.....	( )	( )

44. Ortaöğretim Kurumlarına Yerleştirme Puanlarının hesaplanmasına okuldaki derslerde verilen notların hesaplamaya dahil edilmesi konusunda ne düşünüyorsunuz?

- 1 ( ) Notların adil olmadığını düşündüğüm için doğru bulmuyorum
2 ( ) Okul başarısının dikkate alınması açısından doğru olduğunu düşünüyorum
3 ( ) Bu konuda yeterli bilgiye sahip değilim

45. Sınava girmek için yaptığı çalışmalar çocuğunuzun nasıl etkiliyor?

- 1 ( ) Sınava hazırlanmak için yaptığı çalışmalar nedeniyle okuldan da sıkılıyor
2 ( ) Sınava girmek ve test çözmekten bun alıyor
3 ( ) Bazen sınavda başaramayacağını düşünerek ümitsizliğe kapılıyor
4 ( ) Olumlu ya da olumsuz hiç etkilemiyor
5 ( ) Diğer .....

46. Anne-baba olarak, ne kadar sıklıkla sınav/testler konusunda konuşuyorsunuz?

- 1 ( ) Her zaman 2 ( ) Sık sık 3 ( ) Bazen 4 ( ) Hiçbir zaman

47. Anne-baba olarak, kendi aranızda çocuğunuzun sınava hazırlanması ya da test çözmesi ilgili tartışmalar yaşadığınız oluyor mu?

- 1 ( ) Her zaman 2 ( ) Sık sık 3 ( ) Bazen 4 ( ) Hiçbir zaman

Çocuğunuzun SBS'ye hazırlık amacıyla yaptığı çalışmalar, sizinle birlikte yapacağı etkinlikleri engelliyor mu?

	Hayır	Bazen	Çoğu zaman
48. Evde birlikte zaman geçirmek	( )	( )	( )
49. Birlikte akşam yemeği yemek	( )	( )	( )
50. Birlikte sinemaya, tiyatroya gitmek	( )	( )	( )
51. Birlikte geziye, tatile gitmek	( )	( )	( )
52. Birlikte televizyon izlemek	( )	( )	( )
53. Hafta sonları çeşitli etkinlikler yapmak	( )	( )	( )
54. Dost, akraba, arkadaş ziyaretleri yapmak	( )	( )	( )
55. Diğer	( )	( )	( )

Anket yapılan

İl:..... İlçe:..... Dershane/Okul:..... Anketör:.....

Ek 3. YÜKSEKÖĞRETİME GEÇİŞ VE SINAVLAR – LİSE ÖĞRENCİ ANKETİ

1. Cinsiyetiniz?

Kız Erkek

2. Sınıfınız?

11. sınıf 12. sınıf

3. Ailenizin aylık geliri (haneye giren tüm gelirler toplamı; TL) nedir?

1( ) 500 TL'den az   2( ) 500 - 1000 TL arası   3( ) 1001 - 1500 TL arası
4( ) 1501 - 2000 TL arası   5( ) 2001 - 3000 TL arası   6( ) 3001 - 4000 TL arası
7( ) 4001 - 5000 TL arası   8( ) 5000 TL'den fazla

4. Hangi tür liseye gidiyorsunuz?

1( ) Anadolu Lisesi   2( ) Fen Lisesi   3( ) Anadolu Öğretmen Lisesi
4( ) Anadolu Meslek Lisesi   5( ) Sağlık Meslek Lisesi   6( ) Anadolu Teknik Lisesi
7( ) Meslek Lisesi   8( ) Sosyal Bilimler Lisesi   9( ) Anadolu İmam-Hatip Lisesi
10( ) Diğer.....

5. Okuduğunuz liseyi tercih etmeniz kimler etkili oldu?

1( ) Kendi tercihimdi   2( ) Ailemin tercihiydi   3( ) Öğretmenlerimin tercihiydi
4( ) Başka bir seçeneğim yoktu   5( ) Tesadüfen oldu

6. Okuduğunuz liseden memnun musunuz?

1( ) Evet   2( ) Kısmen   3( ) Hayır

Üniversiteye gitme isteğinizde aşağıdakiler etkili oldu mu?

		1( ) Evet	2( ) Kısmen	3( ) Hayır
7.	Meslek sahibi olmak	( )	( )	( )
8.	Daha kolay iş bulmak	( )	( )	( )
9.	Yapacağım işte daha başarılı olmak	( )	( )	( )
10.	Bir diploma sahibi olmak	( )	( )	( )
11.	Bilimsel bir kariyer yapmak	( )	( )	( )
12.	İyi bir eğitim almak	( )	( )	( )
13.	(Erkekler için) Askerlikle ilgili kolaylıklardan yararlanmak	( )	( )	( )
14.	Toplumsal çevrede itibar/statü sahibi olmak	( )	( )	( )
15.	Diğer (lütfen belirtiniz).....	( )	( )	( )

16. Hayatta başarılı olabilmek için mutlaka üniversiteye gitmek gerektiğine inanıyor musunuz?

1( ) Evet   2( ) Kısmen   3( ) Hayır

17. Üniversiteye giriş sınavına hazırlanmak sizi ne şekilde etkiliyor?

1( ) Bunalıyor ve yoruyor   2( ) Zaman zaman sıkıyor   3( ) Hiç etkilemiyor

18. Üniversiteye giriş sınavında başarılı olamamak sizin için ne ifade ediyor?

- 1( ) Hayatımın kararmasını
2( ) Yeniden sınava girmek için bir yıl daha beklemeyi
3( ) Bir an önce iş bulup çalışmayı
4( ) Geleceğime ilişkin alternatif planlar yapmayı
5( ) Aileme ve çevreme karşı mahcup olmayı
6( ) Hiç düşünmedim ve düşünmek de istemiyorum

19. Üniversiteye giriş sınavına hazırlanmak için ikinci dönem okula devam konusunda nasıl bir yol izlemeyi tercih edersiniz?

- 1( ) Rapor alacağım
2( ) Sadece devamsızlık hakkımı kullanacağım
3( ) Okula devam edeceğim

20. Üniversiteye giriş sınavında soru çıkmayan resim, müzik, beden eğitimi gibi dersler hakkında ne düşünüyorsunuz?

- 1( ) Sınavda soru çıkmasa da bu dersler gereklidir ve yapılmalıdır
2( ) Bu dersler gereklidir, fakat soru çıkmadığı için bu derslere ayrılan sürede sınavda soru çıkan dersler yapılmalıdır
3( ) Bu dersler gereksizdir ve yapılmamalıdır
4( ) Fikrim yok

21. Okul yöneticileri ve öğretmenlerinizin dershaneler konusundaki tutumu ne yöndedir?

- 1( ) Sadece okulda çalışmanın yeterli olacağını düşünüyorlar
2( ) Mutlaka bir dershaneye gitmemiz gerektiğini söylüyorlar
3( ) Okula daha çok önem vermemez gerektiğini söylüyorlar
4( ) Herhangi bir değerlendirme yapmıyorlar

22. Size göre dershaneye gitmeden üniversiteye giriş sınavını kazanmak mümkün mü?

- 1( ) Evet 2( ) Hayır

23. Üniversiteye giriş sınavı sonucunda, hangi yüksek öğretim alanında eğitim almayı tercih edersiniz?

- 1( ) Tıp-eczacılık 2( ) Mühendislik 3( ) Siyasal bilimler-hukuk
4( ) İktisat-işletme 5( ) Eğitim-öğretmenlik 6( ) Sanat-edebiyat-dil-iletişim
7( ) Felsefe-sosyoloji-tarih 8( ) Diğer .....

24. İyi bir lisede okumak üniversiteye giriş sınavını kazanmada etkili mi?

- 1( ) Evet 2( ) Kısmen 3( ) Hayır

Rehberlik ve mesleki yönlendirme veya üniversite-fakülte-bölüm tanıtımı konusunda hangi kaynaklardan bilgi edindiniz?

		1( ) Evet	2( ) Hayır
25.	Okuldaki rehber öğretmenlerden	( )	( )
26.	Okuldaki diğer öğretmenlerden	( )	( )
27.	Dershanedeki rehber öğretmenlerden	( )	( )
28.	Üniversiteler için tanıtımlardan-web sitelerinden	( )	( )
29.	Anne-babamdan	( )	( )
30.	Diğer (lütfen belirtiniz).....	( )	( )

Bu yılla birlikte, (ilköğretim dahil) hangi sınıflarda dershaneye gittiniz, özel ders aldınız ya da kurs, etüt ve benzeri ilave bir eğitim aldınız?

		1( ) Dershaneye gittim/gidiyorum	2( ) Özel ders aldım/alıyorum	3( ) Etüt veya kursa gittim/gidiyorum
31.	İlköğretim - 1. sınıf	( )	( )	( )
32.	2. Sınıf	( )	( )	( )
33.	3. Sınıf	( )	( )	( )
34.	4. Sınıf	( )	( )	( )
35.	5. Sınıf	( )	( )	( )
36.	6. Sınıf	( )	( )	( )
37.	7. Sınıf	( )	( )	( )
38.	8. Sınıf	( )	( )	( )
39.	Lise - 9. Sınıf	( )	( )	( )
40.	10. Sınıf	( )	( )	( )
41.	11. Sınıf	( )	( )	( )
42.	12. Sınıf	( )	( )	( )

(Bu yıl dahil olmak üzere, dersane, özel ders, etüt, kurs ve benzeri ek bir eğitim almıyorsanız, lütfen 54. maddeye geçiniz)

43. Gittiğiniz dershaneden memnun musunuz?

- 1( ) Evet 2( ) Kısmen 3( ) Hayır

44. Dershanede haftada kaç saat eğitim alıyorsunuz?

- 1( ) 15 saatten az 2( ) 15-20 saat 3( ) 21-25 saat 4( ) 26 saat ve daha fazla

45. Dershane seçiminizde hangisi daha çok etkili olmuştur?

- 1( ) Öğretmenlerimin tavsiyesi
2( ) Ailemin tercihi
3( ) Arkadaşlarımın tavsiyesi
4( ) Kendi tercihlerim
5( ) Tanıdıklarımızın tavsiyesi
6( ) Diğer.....

46. Dershaneye gitmenizdeki etkili olan sebepler nelerdir?

- 1( ) Okulda sınava hazırlık çalışmaların yetersiz olduğunu düşünmem
2( ) Arkadaşlarımın çoğunun dershaneye gitmesi
3( ) Kendi eksiklerimi tamamlayıcı nitelikte olduğunu düşünmem
4( ) Okuldaki eğitimin yetersiz olduğunu düşünmem
5( ) Ailemin gitmemi istemesi

47. Dershanede aldığınız eğitimle okuldaki eğitimi karşılaştırdığımızda hangisini daha kaliteli buluyorsunuz?

- 1( ) Dershane 2( ) Okul 3( ) Her ikisi de kaliteli 4( ) Her ikisi de kaliteli değil

48. Dershanede gördüğünüz eğitimin, istediğiniz üniversiteye girmenizi sağlayacak bir puan almanıza ne derece katkısı olacağını düşünüyorsunuz?

- 1( ) Çok katkısı olacağına inanıyorum 2( ) Fazla katkısı olmayabilir
3( ) Bir katkısının olacağını sanmıyorum 4( ) Fikrim yok

49. Dershane ücretinizin ödenmesinde aşağıdakilerden herhangi birinden destek alıyormusunuz?

- 1( ) Başarılı olduğum için dershane ücreti almıyorum
2( ) Başarılı olduğum için dershane %(...) indirim aldı
3( ) Bir kuruluşun yardım/burs alıyorum
4( ) Dershane ücretinin bir kısmını ya da tamamını yakın akrabam ödüyor (ağabey, amca, dayı vb.)
5( ) Hayır, tamamını ailem karşılıyor
6( ) Diğer.....

50. Bu yıl alacağımız eğitim karşılığında dershaneye toplam ne kadar ödeme yapılacaktır?

Lütfen yıllık toplam miktarı (her kutucuğa bir rakam olarak) TL olarak yazınız

TL

51. Bu yıl alacağımız eğitim karşılığında etüt/kurs için toplam ne kadar ödeme yapılacaktır?

(Etüt ya da kursa gitmiyorsanız bir sonraki soruya geçiniz)

Lütfen yıllık toplam miktarı (her kutucuğa bir rakam olarak) TL olarak yazınız

TL

52. Üniversiteye giriş sınavına hazırlık çalışmalarınız için, dershane/kurs/etüt ücreti dışında, kitap, dergi, testler ve benzeri için aylık ortalama, ne kadar harcama yapıyorsunuz?

Lütfen aylık miktarı TL olarak yazınız TL

53. Dershaneye devam ederken, dershane/etüt/özel ders ücreti ve materyalleri dışında yapılan harcamaların (yol parası, yemek, çay, vb.) haftalık toplamı ne kadardır?

Lütfen haftalık miktarı TL olarak yazınız TL

(Herhangi bir dersten özel ders almıyorsanız lütfen 60. maddeye geçiniz)

Hangi derslerden, haftada kaç saat özel ders alıyorsunuz ve saat başına ne kadar özel ders ücreti ödüyorsunuz?

	Alanlar/Dersler	Haftada alınan özel ders saati	Saat başına ders ücreti miktarı (Lütfen bir saatlik ders ücretini TL olarak yazınız)
54.	Dil ve Anlatım-Türk Edebiyatı	( ) saat	<input type="text"/> <input type="text"/> <input type="text"/> TL
55.	Matematik-Geometri	( ) saat	<input type="text"/> <input type="text"/> <input type="text"/> TL
56.	Fizik-Kimya-Biyoloji	( ) saat	<input type="text"/> <input type="text"/> <input type="text"/> TL
57.	Tarih-Coğrafya	( ) saat	<input type="text"/> <input type="text"/> <input type="text"/> TL
58.	Yabancı Dil	( ) saat	<input type="text"/> <input type="text"/> <input type="text"/> TL
59.	Diğer derslerden herhangi biri	( ) saat	<input type="text"/> <input type="text"/> <input type="text"/> TL

60. Size bir tercih hakkı verilseydi; bu yıl dershaneye mi yoksa okula mı gitmeyi tercih ederiniz?

- 1 ( ) Sadece dershaneye 2 ( ) Sadece okula 3 ( ) Her ikisine de

61. Üniversiteye giriş sınavında, lisede okuduğunuz alandan farklı bir alan tercih ettiğinizde katsayı farkını azaltan, 2010 yılında uygulanacak yeni düzenleme hakkında ne düşünüyorsunuz?

- 1 ( ) Lisede seçilen alandan farklı bir alanda yükseköğretim görme fırsatı sağlayacağından doğru bir uygulama
2 ( ) Lisede alan seçiminin bir anlamı kalmayacağından, bu uygulamayı doğru bulmuyorum
3 ( ) Bu konuda yeterli bilgim yok

62. Sadece üniversiteye giriş sınavına hazırlanmak için (okul ve dershanede geçen zaman hariç) günde kaç saatinizi ayırıyorsunuz?

- 1 ( ) 1 saatten az 2 ( ) 1-2 saat 3 ( ) 3-4 saat 4 ( ) 5-6 saat 5 ( ) 6 saatten fazla

63. Bu yılki üniversiteye giriş sınavında AÖF dışında, 4 yıllık bir yüksek öğretim programını kazanma şansınızı nasıl görüyorsunuz?

- 1 ( ) Kesin kazanacağıma inanıyorum 2 ( ) Şansım yüksek 3 ( ) Şansım az 4 ( ) Ümidim yok

64. Üniversiteye giriş sınavında bir devlet üniversitesini veya burslu olarak bir özel üniversiteyi kazanamazsanız ne yapmayı düşünüyorsunuz?

- 1 ( ) Özel üniversitede paralı okurum 5 ( ) Yurtdışında okurum
2 ( ) Hazırlanarak tekrar sınava girerim 6 ( ) İş hayatına atılır, bir işte çalışırım
3 ( ) Bir meslek kursuna kayıt yaptırırım 7 ( ) Askere giderim
4 ( ) Açık Öğretim Fakültesine kayıt yaptırırım 8 ( ) Diğer .....

Üniversiteye giriş sınavına hazırlanmak için çalışmasaydınız, bu zamanı ne tür bir etkinliklerle değerlendirmek isterdiniz?

		1) Evet	2) Hayır
65.	Okuldaki derslerime daha çok çalışırdım	( )	( )
66.	Roman, hikaye, araştırma, şiir gibi kitapları okurdum	( )	( )
67.	Resim, müzik ve benzeri sanat etkinliklerine katılırdım	( )	( )
68.	Sportif bir etkinliğe katılırdım	( )	( )
69.	Arkadaşlarımla daha çok zaman geçirirdim	( )	( )
70.	Ailece yapacağımız çeşitli etkinliklere katılır ya da ailemle birlikte daha çok zaman geçirirdim	( )	( )
71.	Diğer.....	( )	( )

72. Öğretmenlerinizin sınavda soru çıkmayacağını belirterek, ders kitaplarındaki bazı konuları yeterince işlemeden geçtiği oluyor mu?

- 1 ( ) Her zaman 2 ( ) Sık sık 3 ( ) Bazen 4 ( ) Hiçbir zaman

73. Üniversiteye giriş sınavında soru çıkmayan görsel sanatlar, müzik, beden eğitimi gibi derslerde, sınava hazırlık için soru çözme ve benzeri çalışmalarını yapıyor musunuz?

- 1 ( ) Her zaman 2 ( ) Sık sık 3 ( ) Bazen 4 ( ) Hiçbir zaman

74. Sınava hazırlık amacıyla testlere yönelik çalışmalar öğrenme isteğinizi nasıl etkiliyor?

- 1 ( ) Öğrenme isteğimi azaltıyor
2 ( ) Öğrenme isteğimi etkilemiyor
3 ( ) Öğrenme isteğimi artırıyor

Derslerde proje ya da performans ödevi gibi etkinliklerin yerine, öğretmenleriniz test sorusu çözenizi istiyor mu?

	Alanlar/Dersler	1( ) Evet	2( ) Hayır
75.	Dil ve Anlatım-Edebiyat	( )	( )
76.	Matematik-Geometri	( )	( )
77.	Fizik-Kimya-Biyoloji	( )	( )
78.	Tarih-Coğrafya	( )	( )
79.	Yabancı Dil	( )	( )
80.	Diğer derslerden herhangi biri	( )	( )

81.Öğretmenlerinizin derslerde tüm öğrenciler eşit ve adil bir biçimde ilgilendiklerini düşünüyor musunuz?

- 1( ) Üniversiteye giriş sınavında daha yüksek puan alacağını düşündükleri öğrencilerle daha çok ilgileniyorlar
2( ) Üniversiteye giriş sınavında daha düşük puan alacağını düşündükleri öğrencilerle daha çok ilgileniyorlar
3( ) Tüm öğrencilerle eşit ve adil bir biçimde ilgileniyorlar
4( ) Üniversiteye giriş sınavında başarılı olmayacağını düşündükleri öğrencilerle hiç ilgilenmiyorlar

82.Yükseköğretime Yerleştirme Puanlarının hesaplanmasına okuldaki derslerde verilen notların hesaplamaya dahil edilmesi konusunda ne düşünüyorsunuz?

- 1( ) Notların adil olmadığını düşündüğüm için doğru bulmuyorum
2( ) Okul başarısının dikkate alınması açısından doğru olduğunu düşünüyorum
3( ) Diğer.....

Üniversiteye giriş sınavına hazırlık amacıyla yaptığımız çalışmalardan dolayı, okulunuzda aşağıdaki etkinliklere katılmanızın ya da bu etkinliklerin yapılmasının nasıl etkilendiğini düşünüyorsunuz?

		1( ) Sınava hazırlanmamız için okulda bu tür etkinlikler daha az yapılıyor.	2( ) Okul etkinlik düzenliyor, fakat ben sınava hazırlanmak için katılamıyorum.	3( ) Okul bu tür etkinlikleri yapıyor ve ben yeterince katılıyorum.
83.	Rehberlik etkinlikleri	( )	( )	( )
84.	Okul gezileri	( )	( )	( )
85.	Sportif etkinlikler	( )	( )	( )
86.	Müzik, resim gibi sanat etkinlikleri	( )	( )	( )
87.	Kulüp çalışmaları	( )	( )	( )
88.	Diğer	( )	( )	( )

89.Sınava hazırlanmak için yaptığımız çalışmalar sizi nasıl etkiliyor?

- 1( ) Sınava hazırlanmak için yaptığımız çalışmaların okulu sıkıcı hale getirdiğini düşünüyorum
2( ) Sınava girmek ve test çözmekten bunaldığımı hissediyorum
3( ) Bazen sınavda başaramayacağımı düşünerek ümitsizliğe kapılıyorum
4( ) Sınava girmek ve test çözmek, kendime olan güvenimi artırıyor
5( ) Beni olumlu ya da olumsuz hiç etkilemediğini düşünüyorum

90. Üniversiteye giriş sınavında göstereceğiniz başarı ile ilgili olarak, ailenizin beklentileri hakkında ne düşünüyorsunuz?

- 1 ( ) Benden yapabileceğimden daha fazlasını beklemediklerini düşünüyorum
2 ( ) Beklentilerinden daha fazlasını başaracağıma inanıyorum
3 ( ) Benden beklemedikleri başarımın gerçekçi olduğunu düşünüyorum

91. Anne-babanız ne kadar sıklıkla sınav/testler konusunda konuşuyorlar?

- 1 ( ) Her zaman 2 ( ) Sık sık 3 ( ) Bazen 4 ( ) Hiçbir zaman

92. Anne-babanız arasında sınava hazırlanmanız ya da test çözmenizle ilgili tartışmalar yaşandığı oluyor mu?

- 1 ( ) Her zaman 2 ( ) Sık sık 3 ( ) Bazen 4 ( ) Hiçbir zaman

Sınava hazırlık amacıyla yaptığımız çalışmalar, ailenizle birlikte yapacağımız etkinlikleri engelliyor mu?

		Hayır	Bazen	Çoğu zaman
93.	Eyde birlikte zaman geçirmek	( )	( )	( )
94.	Birlikte akşam yemeği yemek	( )	( )	( )
95.	Birlikte sinemaya, tiyatroya gitmek	( )	( )	( )
96.	Birlikte geziye, tatile gitmek	( )	( )	( )
97.	Birlikte televizyon izlemek	( )	( )	( )
98.	Hafta sonları çeşitli etkinlikler yapmak	( )	( )	( )
99.	Dost, akraba, arkadaş ziyaretleri yapmak			
100.	Diğer	( )	( )	( )

Anket yapılan

İl:..... İlçe:..... Dershane/Okul:..... Anketör:.....

Ek 4. YÜKSEKÖĞRETİME GEÇİŞ VE SINAVLAR – LİSE VELİ ANKETİ

1. **Cinsiyetiniz?**
1( ) Kadın 2( ) Erkek
2. **Eğitim durumunuz?**
1( ) Okuryazar değil 2( ) Okuryazar 3( ) ilköğretim (ilkokul-ortaokul)
4( ) Lise 5( ) Yüksekokul/Üniversite
3. **Eşinizin eğitim durumu?**
1( ) Okuryazar değil 2( ) Okuryazar 3( ) ilköğretim (ilkokul-ortaokul)
4( ) Lise 5( ) Yüksekokul/Üniversite
4. **Aylık geliriniz (haneye giren toplam gelir TL) nedir?**
1( ) 500 TL'den az 2( ) 500 - 1000 TL arası 3( ) 1001 - 1500 TL arası
4( ) 1501 - 2000 TL arası 5( ) 2001 - 3000 TL arası 6( ) 3001 - 4000 TL arası
7( ) 4001 - 5000 TL arası 8( ) 5000 TL'den fazla
5. **Çocuğunuz kaçınıcı sınıfta okuyor?**
1( ) 11. Sınıf 2( ) 12. sınıf
6. **Çocuğunuzun cinsiyeti?**
1( ) Kız 2( ) Erkek
7. **Çocuğunuz hangi tür liseden mezun oldu/olacak?**
1( ) Anadolu Lisesi 2( ) Fen Lisesi 3( ) Anadolu Öğretmen Lisesi
4( ) Anadolu Meslek Lisesi 5( ) Sağlık Meslek Lisesi 6( ) Anadolu Teknik Lisesi
7( ) Meslek Lisesi 8( ) Sosyal Bilimler Lisesi 9( ) Anadolu İmam-Hatip Lisesi
10( ) Diğer.....
8. **Çocuğunuzun okuduğu liseden memnun musunuz?**
1( ) Evet 2( ) Kısmen 3( ) Hayır
9. **Çocuğunuzun hayatta başarılı olabilmesi için mutlaka üniversiteye gitmesi gerektiğine inanıyor musunuz?**
1( ) Evet 2( ) Hayır

Çocuğunuzun üniversiteye gitmesini istemenizde aşağıdakiler etkili oldu mu?

		Evet	Kısmen	Hayır
10.	Meslek sahibi olması	( )	( )	( )
11.	Daha kolay iş bulması	( )	( )	( )
12.	Yapacağı işte daha başarılı olması	( )	( )	( )
13.	Bir diploma sahibi olması	( )	( )	( )
14.	Bilimsel bir kariyer yapması	( )	( )	( )
15.	İyi bir eğitim alması	( )	( )	( )
16.	(Erkekler için) Askerlikle ilgili kolaylıklardan yararlanması	( )	( )	( )
17.	Toplumsal çevrede itibar/statü sahibi olması	( )	( )	( )
18.	Diğer (lütfen belirtiniz).....	( )	( )	( )

19. Sınava girmek için yaptığı çalışmalar çocuğunuzu nasıl etkiliyor?

- 1( ) Sınava hazırlanmak için yaptığı çalışmalar nedeniyle okuldan da sıkılıyor
2( ) Sınava girmek ve test çözmekten bun alıyor
3( ) Bazen sınavda başaramayacağını düşünerek ümitsizliğe kapılıyor
4( ) Olumlu ya da olumsuz etkilemiyor
5( ) Diğer .....

20. Çocuğunuzun üniversiteye giriş sınavında başarılı olamaması sizin için öncelikle ne ifade ediyor?

- 1( ) Bütün çaba ve emeklerimizin boşa gitmesi
2( ) Yeniden sınava girmek için bir yıl daha beklemesi
3( ) Bir an önce iş bulup çalışması
4( ) Geleceğine ilişkin alternatif planlar yapması
5( ) Çevreye karşı mahcup olmak
6( ) Sınavda başarılı olup olmaması benim için çok önemli değil

21. Çocuğunuzun üniversiteye giriş sınavına hazırlanması için ikinci dönem okula devam konusunda nasıl bir yol izlemeyi düşünüyorsunuz?

- 1( ) Rapor aldı/alacak
2( ) Sadece devamsızlık hakkını kullanacak
3( ) Okula devam edecek

22. Üniversiteye giriş sınavında soru çıkmayan resim, müzik, beden eğitimi gibi dersler hakkında ne düşünüyorsunuz?

- 1( ) Sınavda soru çıkmasa da bu dersler gereklidir ve yapılmalıdır
2( ) Bu dersler gereklidir, fakat soru çıkmadığı için bu derslere ayrılan sürede sınavda soru çıkan dersler yapılmalıdır
3( ) Bu dersler gereksizdir ve yapılmamalıdır
4( ) Fikrim yok

23. Size göre, çocuğunuzun dershaneye gitmeden üniversiteye giriş sınavını kazanması mümkün mü?

- 1( ) Evet 2( ) Hayır

24. Üniversiteye giriş sınavı sonucunda, çocuğunuzun hangi alanda eğitim almasını tercih edersiniz?

- 1( ) Tıp-eczacılık 2( ) Mühendislik 3( ) Siyasal bilimler-hukuk
4( ) İktisat-işletme 5( ) Eğitim-öğretmenlik 6( ) Sanat-edebiyat-dil-iletişim
7( ) Felsefe-sosyoloji-tarih 8( ) Diğer .....

25. Sizce iyi bir lisede okumak üniversiteye giriş sınavını kazanmada etkili midir?

- 1( ) Evet 2( ) Kısmen 3( ) Hayır

Bu yılla birlikte, (ilköğretim dahil) çocuğunuz hangi sınıflarda dershaneye gitti, özel ders aldı ya da kurs, etüt ve benzeri ilave bir eğitim aldı?

		1( ) Dershaneye gitti/gidiyor	2( ) Özel ders aldı/alıyor	3( ) Etüt veya kursa gitti/gidiyor
26.	İlköğretim - 1. sınıf	( )	( )	( )
27.	2. Sınıf	( )	( )	( )
28.	3. Sınıf	( )	( )	( )
29.	4. Sınıf	( )	( )	( )
30.	5. Sınıf	( )	( )	( )
31.	6. Sınıf	( )	( )	( )
32.	7. Sınıf	( )	( )	( )
33.	8. Sınıf	( )	( )	( )
34.	Lise - 9. Sınıf	( )	( )	( )
35.	10. Sınıf	( )	( )	( )
36.	11. Sınıf	( )	( )	( )
37.	12. Sınıf	( )	( )	( )

(Bu yıl dahil olmak üzere, çocuğunuz dershane, özel ders, etüt, kurs ve benzeri ek bir eğitim almıyorsa, lütfen 53. maddeye geçiniz)

38. Çocuğunuzun şu anda gittiği dershaneden memnun musunuz?

1( ) Evet 2( ) Kısmen 3( ) Hayır

39. Çocuğunuzun gittiği dershanenin seçiminde daha çok hangisi etkili olmuştur?

1( ) Öğretmenlerinin tavsiyesi 2( ) Aile olarak bizim tercihimiz
3( ) Arkadaşlarının tavsiyesi 4( ) Çocuğumuzun kendi tercihlerim
5( ) Tanıdıklarımızın tavsiyesi 6( ) Daha önce o dershaneye gitmiş kişilerin tavsiyesi
7( ) Diğer .....

40. Çocuğunuzun dershaneye göndermenizden en çok etkili olan şey nedir?

1( ) Okuldaki eğitimin sınava hazırlık için yetersiz olduğunu düşünüyoruz
2( ) Okuldaki eğitim yeterli, fakat iyi bir puan almak için yine de dershaneye gitmesi gerektiğini düşünüyoruz
3( ) Dershaneye gitmesi gerektiğini düşünmüyoruz, fakat çocuğumuz dershaneye gitmek istediği için gönderiyoruz
4( ) Diğer .....

41. Çocuğunuzun dershanede aldığı eğitimle okulda aldığı eğitimi karşılaştırdığımızda hangisini daha kaliteli buluyorsunuz?

1( ) Dershanedeki eğitim 2( ) Okuldaki eğitim 3( ) Her ikisi de kaliteli
4( ) Her ikisi de kaliteli değil

42. Çocuğunuzun dershane ücretinin ödenmesinde aşağıdakilerden herhangi birinden destek alıyor musunuz?

1( ) Çocuğumuz başarılı olduğu için dershane ücretsiz okutuyor
2( ) Çocuğumuz başarılı olduğu için dershane indirim yaptı (%.....)
3( ) Bir kuruluştan yardım/burs alıyor
4( ) Dershane ücretinin bir kısmını ya da tamamını yakın akrabamız ödüyor
5( ) Hayır, tamamını aile olarak biz karşılıyoruz
6( ) Diğer.....

43. **Çocuğunuzun bu yıl alacağı eğitim karşılığında dershaneye toplam ne kadar ödeme yapılacaktır?**

Lütfen yıllık toplam miktarı (her kutucuğa bir rakam olarak) TL olarak yazınız

TL

44. **Bu yıl alacağı eğitim karşılığında etüt/kurs için toplam ne kadar ödeme yapılacaktır? (Etüt ya da kursa gitmiyorsanız bir sonraki soruya geçiniz)**

Lütfen yıllık toplam miktarı (her kutucuğa bir rakam olarak) TL olarak yazınız

TL

45. **Üniversiteye giriş sınavına hazırlık çalışmaları için, derslane/kurs/etüt ücreti dışında, kitap, dergi, testler ve benzeri için aylık ortalama, ne kadar harcama yapıyorsunuz?**

Lütfen aylık miktarı TL olarak yazınız TL

46. **Dershaneye devam ederken, derslane/etüt/özel ders ücreti ve materyalleri dışında yapılan harcamaların (yol parası, yemek, çay, vb.) haftalık toplamı ne kadardır?**

Lütfen haftalık miktarı TL olarak yazınız TL

Çocuğunuz özel ders alıyorsa (almıyorsa 53. maddeye geçiniz) hangi derslerden, haftada kaç saat özel ders aldığını ve saat ücretinin ne kadar olduğunu belirtiniz.

	<u>Alanlar/Dersler</u>	<u>Haftada alınan özel ders saati</u>	<u>Saat başına ders ücreti miktarı (Lütfen bir saatlik ders ücretini TL olarak yazınız)</u>
47.	Dil ve Anlatım-Türk Edebiyatı	( ) saat	<input type="text"/> <input type="text"/> <input type="text"/> TL
48.	Matematik-Geometri	( ) saat	<input type="text"/> <input type="text"/> <input type="text"/> TL
49.	Fizik-Kimya-Biyoloji	( ) saat	<input type="text"/> <input type="text"/> <input type="text"/> TL
50.	Tarih-Coğrafya	( ) saat	<input type="text"/> <input type="text"/> <input type="text"/> TL
51.	Yabancı Dil	( ) saat	<input type="text"/> <input type="text"/> <input type="text"/> TL
52.	Diğer derslerden herhangi biri	( ) saat	<input type="text"/> <input type="text"/> <input type="text"/> TL

53. **Size bir tercih hakkı verilseydi; bu yıl çocuğunuzu dershaneye mi yoksa okula mı göndermeyi tercih ederdiniz?**

1( ) Sadece dershaneye 2( ) Sadece okula 3( ) Her ikisine de

54. **Üniversiteye giriş sınavında, çocuğunuzun lisede okuduğu alandan farklı bir alan tercih etmesi halinde katsayı farkını azaltan, 2010 yılında uygulanacak yeni düzenleme hakkında ne düşünüyorsunuz?**

1( ) Lisede seçilen alandan farklı bir alanda yükseköğretim görme fırsatı sağlayacağından doğru bir uygulama

2( ) Lisede alan seçiminin bir anlamı kalmayacağından, bu uygulamayı doğru bulmuyorum

3( ) Bu konuda yeterli bilgim yok

55. Bu yılki üniversiteye giriş sınavında çocuğunuzun, Açık Öğretim Fakültesi dışında, 4 yıllık bir yüksek öğretim programını kazanma şansını nasıl görüyorsunuz?
1( ) Kesin kazanacağına inanıyorum 2( ) Şansı yüksek 3( ) Şansı az 4( ) Ümidim yok

56. Çocuğunuz üniversiteye giriş sınavında bir devlet üniversitesini veya burslu özel üniversiteyi kazanamazsa ne yapmayı düşünüyorsunuz?
1( ) Özel üniversitede paralı okuturum 5( ) Yurtdışında okuturum
2( ) Hazırlanarak tekrar sınava girmesini sağlarım 6( ) İş hayatına girmesini sağlarım
3( ) Bir meslek kursuna yazdırırım 7( ) Askere gönderirim
4( ) Açık Öğretim Fakültesine kayıt yaptırırım 8( ) Diğer .....

Çocuğunuzun dershaneye gitmeseydi ya da sınava hazırlanmak için çalışmasaydı, bu zamanı ne tür bir etkinlikle değerlendirmesini isterdiniz?

		1) Evet	2) Hayır
57.	Okuldaki derslerine daha çok çalışmasını	( )	( )
58.	Roman, hikaye, araştırma, şiir gibi kitapları okumasını	( )	( )
59.	Resim, müzik ve benzeri sanat etkinliklerine katılmasını	( )	( )
60.	Sportif bir etkinliğe katılmasını	( )	( )
61.	Arkadaşlarıyla daha çok zaman geçirmesini	( )	( )
62.	Ailece yapacağımız çeşitli etkinliklere katılmasını ya da birlikte daha çok zaman geçirmesini	( )	( )
63.	Diğer.....	( )	( )

64. Yükseköğretime Yerleştirme Puanlarının hesaplanmasında okuldaki derslerde verilen notların hesaplamaya dahil edilmesi konusunda ne düşünüyorsunuz?
1( ) Notların adil olmadığını düşündüğüm için doğru bulmuyorum
2( ) Okul başarısının dikkate alınması açısından doğru olduğunu düşünüyorum
3( ) Konuyla ilgili herhangi bir fikrim yok

65. Anne-baba olarak, ne kadar sıklıkla sınav/testler konusunda konuşuyorsunuz?
1( ) Her zaman 2( ) Sık sık 3( ) Bazen 4( ) Hiçbir zaman

66. Anne-baba olarak, kendi aranızda çocuğunuzun sınava hazırlanması ya da test çözmesi ilgili tartışmalar yaşadığınız oluyor mu?
1( ) Her zaman 2( ) Sık sık 3( ) Bazen 4( ) Hiçbir zaman

Çocuğunuzun üniversite sınavına hazırlık amacıyla yaptığı çalışmalar, sizinle birlikte yapacağı etkinlikleri engelliyor mu?

		Hayır	Bazen	Çoğu zaman
67.	Eyde birlikte zaman geçirmek	( )	( )	( )
68.	Birlikte akşam yemeği yemek	( )	( )	( )
69.	Birlikte sinemaya, tiyatroya gitmek	( )	( )	( )
70.	Birlikte geziye, tatile gitmek	( )	( )	( )
71.	Birlikte televizyon izlemek	( )	( )	( )
72.	Hafta sonları çeşitli etkinlikler yapmak	( )	( )	( )
73.	Dost, akraba, arkadaş ziyaretleri yapmak	( )	( )	( )
74.	Diğer	( )	( )	( )

Anket yapılan

İl:..... İlçe:..... Dershane/Okul:.....

Anketör:.....

Ek 5. YÜKSEK ÖĞRETİME GEÇİŞ VE SINAVLAR – MEZUN ÖĞRENCİ ANKETİ

1. Cinsiyetiniz?

Kız Erkek

2. Ailenizin aylık geliri (haneye giren tüm gelirler toplamı; TL) nedir?

1( ) 500 TL'den az   2( ) 500 - 1000 TL arası   3( ) 1001 - 1500 TL arası
4( ) 1501 - 2000 TL arası   5( ) 2001 - 3000 TL arası   6( ) 3001 - 4000 TL arası
7( ) 4001 - 5000 TL arası   8( ) 5000 TL'den fazla

3. Hangi tür liseden mezun oldunuz?

1( ) Genel lise   2( ) Anadolu lisesi   3( ) Meslek lisesi

4. Mezun olduğunuz liseyi tercih etmenizde kimler etkili oldu?

1( ) Kendi tercihimdi   2( ) Ailemin tercihiydi   3( ) Öğretmenlerimin tercihiydi
4( ) Başka bir seçeneğim yoktu   5( ) Tesadüfen oldu

5. Mezun olduğunuz liseden memnun muydunuz?

1( ) Evet   2( ) Kısmen   3( ) Hayır

Üniversiteye gitme isteğinizde aşağıdakiler etkili oldu mu?

		1( ) Evet	2( ) Kısmen	3( ) Hayır
6.	Meslek sahibi olmak	( )	( )	( )
7.	Daha kolay iş bulmak	( )	( )	( )
8.	Yapacağım işte daha başarılı olmak	( )	( )	( )
9.	Bir diploma sahibi olmak	( )	( )	( )
10.	Bilimsel bir kariyer yapmak	( )	( )	( )
11.	İyi bir eğitim almak	( )	( )	( )
12.	(Erkekler için) Askerlikle ilgili kolaylıklardan yararlanmak	( )	( )	( )
13.	Toplumsal çevrede itibar/statü sahibi olmak	( )	( )	( )
14.	Diğer (lütfen belirtiniz).....	( )	( )	( )

15. Hayatta başarılı olabilmek için mutlaka üniversiteye gitmek gerektiğine inanıyor musunuz?

1( ) Evet   2( ) Kısmen   3( ) Hayır

16. Üniversiteye giriş sınavına hazırlanmak sizi ne şekilde etkiliyor?

1( ) Bunaltıyor ve yoruyor   2( ) Zaman zaman sıkıyor   3( ) Hiç etkilemiyor

17. Üniversiteye giriş sınavında başarılı olamamak sizin için ne ifade ediyor?

1( ) Hayatımın kararmasını
2( ) Yeniden sınava girmek için bir yıl daha beklemeyi
3( ) Bir an önce iş bulup çalışmayı
4( ) Geleceğime ilişkin alternatif planlar yapmayı
5( ) Aileme ve çevreme karşı mahcup olmayı
6( ) Hiç düşünmedim ve düşünmek de istemiyorum

18. Üniversiteye giriş sınavında soru çıkmayan resim, müzik, beden eğitimi gibi dersler hakkında ne düşünüyorsunuz?

- 1( ) Sınavda soru çıkmasa da bu dersler gereklidir ve yapılmalıdır
2( ) Bu dersler gereklidir, fakat soru çıkmadığı için bu derslere ayrılan sürede sınavda soru çıkan dersler yapılmalıdır
3( ) Bu dersler gereksizdir ve yapılmamalıdır
4( ) Fikrim yok

19. Okul yöneticileri ve öğretmenlerinizin dershaneler konusundaki tutumu ne yöndeydi?

- 1( ) Sadece okulda çalışmanın yeterli olacağını düşünüyorlardı
2( ) Mutlaka bir dershaneye gitmemiz gerektiğini söylüyorlardı
3( ) Okula daha çok önem vermemiz gerektiğini söylüyorlardı
4( ) Herhangi bir değerlendirme yapmıyorlardı

20. Size göre dershaneye gitmeden üniversiteye giriş sınavını kazanmak mümkün mü?

- 1( ) Evet 2( ) Hayır

21. Üniversiteye giriş sınavı sonucunda, hangi yüksek öğretim alanında eğitim almayı tercih edersiniz?

- 1( ) Tıp-eczacılık 2( ) Mühendislik 3( ) Siyasal bilimler-hukuk
4( ) İktisat-işletme 5( ) Eğitim-öğretmenlik 6( ) Sanat-edebiyat-dil-iletişim
7( ) Felsefe-sosyoloji-tarih 8( ) Diğer .....

22. İyi bir lisede okumak üniversiteye giriş sınavını kazanmada etkili mi?

- 1( ) Evet 2( ) Kısmen 3( ) Hayır

Rehberlik ve mesleki yönlendirme veya üniversite-fakülte-bölüm tanıtımı konusunda hangi kaynaklardan bilgi edindiniz?

		1( ) Evet	2( ) Hayır
23.	Mezun olduğum okuldaki rehber öğretmenlerden	( )	( )
24.	Mezun olduğum okuldaki diğer öğretmenlerden	( )	( )
25.	Dershanedeki rehber öğretmenlerden	( )	( )
26.	Üniversiteler için tanıtımlardan-web sitelerinden	( )	( )
27.	Anne-babamdan	( )	( )
28.	Diğer (lütfen belirtiniz).....	( )	( )

İlköğretim dahil, hangi sınıflarda dershaneye gittiniz, özel ders aldınız ya da kurs, etüt ve benzeri ilave bir eğitim aldınız?

		1( ) Dershaneye gittim	2( ) Özel ders aldım	3( ) Etüt veya kursa gittim
29.	İlköğretim - 1. sınıf	( )	( )	( )
30.	2. Sınıf	( )	( )	( )
31.	3. Sınıf	( )	( )	( )
32.	4. Sınıf	( )	( )	( )
33.	5. Sınıf	( )	( )	( )
34.	6. Sınıf	( )	( )	( )
35.	7. Sınıf	( )	( )	( )
36.	8. Sınıf	( )	( )	( )
37.	Lise - 9. Sınıf	( )	( )	( )
38.	10. Sınıf	( )	( )	( )
39.	11. Sınıf	( )	( )	( )
40.	12. Sınıf	( )	( )	( )
41.	Lise mezuniyet sonrası - 1. yıl	( )	( )	( )
42.	2. yıl	( )	( )	( )
43.	3. yıl	( )	( )	( )

44. Gittiğiniz dershaneden memnun musunuz?

1( ) Evet 2( ) Kısmen 3( ) Hayır

45. Dershanede haftada kaç saat eğitim alıyorsunuz?

1( ) 20 saatten az 2( ) 20-25 saat 3( ) 26-30 saat 4( ) 31 saat ve daha fazla

46. Dershane seçiminizde hangisi daha çok etkili olmuştur?

1( ) Öğretmenlerimin tavsiyesi 2( ) Ailemin tercihi
3( ) Arkadaşlarımın tavsiyesi 4( ) Kendi tercihlerim
5( ) Tanıdıklarımızın tavsiyesi 6( ) Diğer.....

47. Dershaneye gitmenizdeki etkili olan sebepler nelerdir?

1( ) Okulda sınava hazırlık çalışmaların yetersiz olduğunu düşünmem
2( ) Arkadaşlarımın çoğunun dershaneye gitmesi
3( ) Kendi eksiklerimi tamamlayıcı nitelikte olduğunu düşünmem
4( ) Okuldaki eğitimin yetersiz olduğunu düşünmem
5( ) Ailemin gitmemi istemesi

48. Dershanede aldığınız eğitimle okulda aldığınız eğitimi karşılaştırdığınızda hangisini daha kaliteli buluyorsunuz?

1( ) Dershane 2( ) Okul 3( ) Her ikisi de kaliteli 4( ) Her ikisi de kaliteli değil

49. Dershanede gördüğünüz eğitimin, istediğiniz üniversiteye girmenizi sağlayacak bir puan almanıza ne derece katkısı olacağını düşünüyorsunuz?

1( ) Çok katkısı olacağına inanıyorum 2( ) Fazla katkısı olmayabilir
3( ) Bir katkısının olacağını sanmıyorum 4( ) Fikrim yok

50. Dershane ücretinizin ödenmesinde aşağıdakilerden herhangi birinden destek alıyormusunuz?

- 1 ( ) Başarılı olduğum için dershane ücreti almıyorum
2 ( ) Başarılı olduğum için dershane %(...) indirim aldı
3 ( ) Bir kuruluşun yardım/burs alıyor
4 ( ) Dershane ücretinin bir kısmını ya da tamamını yakın akrabam ödüyor
5 ( ) Hayır, tamamını ailem karşılıyor
6 ( ) Diğer.....

51. Bu yıl alacağınız eğitim karşılığında dershaneye toplam ne kadar ödeme yapıldı/yapılacak?

Lütfen yıllık toplam miktarı (her kutucuğa bir rakam olarak) TL olarak yazınız
□ □ □ □ □ TL

52. Bu yıl alacağınız eğitim karşılığında etüt/kurs için toplam ne kadar ödeme yapılacaktır?
(Etüt ya da kursa gitmiyorsanız bir sonraki soruya geçiniz)

Lütfen yıllık toplam miktarı (her kutucuğa bir rakam olarak) TL olarak yazınız
□ □ □ □ □ TL

53. Üniversiteye giriş sınavına hazırlık çalışmalarınız için, dershane/kurs/etüt ücreti dışında, kitap, dergi, testler ve benzeri için aylık ortalama, ne kadar harcama yapıyorsunuz?

Lütfen aylık miktarı TL olarak yazınız □ □ □ □ □ TL

54. Dershaneye devam ederken, dershane/etüt/özel ders ücreti ve materyalleri dışında yapılan harcamaların (yol parası, yemek, çay, vb.) haftalık toplamı ne kadardır?

Lütfen haftalık miktarı TL olarak yazınız □ □ □ □ □ TL

(Herhangi bir dersten özel ders almıyorsanız lütfen 62. maddeye geçiniz)

Hangi derslerden, haftada kaç saat özel ders alıyorsunuz ve saat başına ne kadar özel ders ücreti ödüyorsunuz?

	Alanlar/Dersler	Haftada alınan özel ders saati	Saat başına ders ücreti miktarı (Lütfen bir saatlik ders ücretini TL olarak yazınız)
55.	Dil ve Anlatım-Türk Edebiyatı	( ) saat	□ □ □ TL
56.	Matematik-Geometri	( ) saat	□ □ □ TL
57.	Fizik-Kimya-Biyoloji	( ) saat	□ □ □ TL
58.	Tarih-Coğrafya	( ) saat	□ □ □ TL
59.	Yabancı Dil	( ) saat	□ □ □ TL
60.	Diğer derslerden herhangi biri	( ) saat	□ □ □ TL

61. Üniversiteye giriş sınavında, lisede okuduğunuz alandan farklı bir alan tercih ettiğinizde katsayı farkını azaltan, 2010 yılında uygulanacak yeni düzenleme hakkında ne düşünüyorsunuz?

- 1( ) Lisede seçilen alandan farklı bir alanda yükseköğretim görme fırsatı sağlayacağından doğru bir uygulama
2( ) Lisede alan seçiminin bir anlamı kalmayacağından, bu uygulamayı doğru bulmuyorum
3( ) Bu konuda yeterli bilgim yok
4( ) Diğer (lütfen belirtiniz).....

62. Sadece üniversiteye giriş sınavına hazırlanmak için (dershanede geçen zaman hariç) günde kaç saatinizi ayırıyorsunuz?

- 1( ) 1 saatten az 2( ) 1-2 saat 3( ) 3-4 saat 4( ) 5-6 saat 5( ) 6 saatten fazla

63. Bu yılki üniversiteye giriş sınavında AÖF dışında, 4 yıllık bir yüksek öğretim programını kazanma şansınızı nasıl görüyorsunuz?

- 1( ) Kesin kazanacağıma inanıyorum 2( ) Şansım yüksek 3( ) Şansım az 4( ) Ümidim yok

64. Üniversiteye giriş sınavında bir devlet üniversitesini veya burslu olarak bir özel üniversiteyi kazanamazsanız ne yapmayı düşünüyorsunuz?

- 1( ) Özel üniversitede paralı okurum 5( ) Yurtdışında okurum
2( ) Hazırlanarak tekrar sınava girerim 6( ) İş hayatına atılır, bir işte çalışırım
3( ) Bir meslek kursuna kayıt yaptırırım 7( ) Askere giderim
4( ) Açık Öğretim Fakültesine kayıt yaptırırım 8( ) Diğer .....

65. Mezun olduğunuz lisede, öğretmenlerinizin sınavda soru çıkmayacağını belirterek, ders kitaplarımızdaki bazı konuları yeterince işlemeden geçtiği oldu mu?

- 1( ) Her zaman 2( ) Sık sık 3( ) Bazen 4( ) Hiçbir zaman

66. Mezun olduğunuz lisede, üniversiteye giriş sınavında soru çıkmayan görsel sanatlar, müzik, beden eğitimi gibi derslerde, sınava hazırlık için soru çözme ve benzeri çalışmaları yaptı mı?

- 1( ) Her zaman 2( ) Sık sık 3( ) Bazen 4( ) Hiçbir zaman

67. Yükseköğretime Yerleştirme Puanlarının hesaplanmasına okuldaki derslerde verilen notların hesaplamaya dahil edilmesi konusunda ne düşünüyorsunuz?

- 1( ) Notların adil olmadığını düşündüğüm için doğru bulmuyorum
2( ) Okul başarısının dikkate alınması açısından doğru olduğunu düşünüyorum
3( ) Diğer.....

68. Sınava hazırlanmak için yaptığımız çalışmalar sizi nasıl etkiliyor?

- 1( ) Sınava hazırlanmak için yaptığımız çalışmaların okulu sıkıcı hale getirdiğini düşünüyorum
2( ) Sınava girmek ve test çözmekten bunaldığımı hissediyorum
3( ) Bazen sınavda başaramayacağımı düşünerek ümitsizliğe kapılıyorum
4( ) Sınava girmek ve test çözmek, kendime olan güvenimi artırıyor
5( ) Beni olumlu ya da olumsuz hiç etkilemediğini düşünüyorum

69. Üniversiteye giriş sınavında göstereceğiniz başarı ile ilgili olarak, ailenizin beklentileri hakkında ne düşünüyorsunuz?

- 1( ) Benden yapabileceğimden daha fazlasını beklediklerini düşünüyorum
2( ) Beklentilerinden daha fazlasını başaracağıma inanıyorum
3( ) Benden bekledikleri başarının gerçekçi olduğunu düşünüyorum

70. Anne-babanız ne kadar sıklıkla sınav/testler konusunda konuşuyorlar?

1( ) Her zaman 2( ) Sık sık 3( ) Bazen 4( ) Hiçbir zaman

71. Anne-babanız arasında sınava hazırlanmanız ya da test çözenizle ilgili tartışmalar yaşandığı oluyor mu?

1( ) Her zaman 2( ) Sık sık 3( ) Bazen 4( ) Hiçbir zaman

Sınava hazırlık amacıyla yaptığınız çalışmalar, ailenizle birlikte yapacağınız etkinlikleri engelliyor mu?

		Hayır	Bazen	Çoğu zaman
72.	Eyde birlikte zaman geçirmek	( )	( )	( )
73.	Birlikte akşam yemeği yemek	( )	( )	( )
74.	Birlikte sinemaya, tiyatroya gitmek	( )	( )	( )
75.	Birlikte geziye, tatile gitmek	( )	( )	( )
76.	Birlikte televizyon izlemek	( )	( )	( )
77.	Hafta sonları çeşitli etkinlikler yapmak	( )	( )	( )
78.	Dost, akraba, arkadaş ziyaretleri yapmak			
79.	Diğer	( )	( )	( )

Anket yapılan

İl:..... İlçe:..... Dershane/Okul:..... Anketör:.....